

Proleter Doğrultu

Devrimci Sosyalist Teorik Ve Politik Dergi

- “Devrimci Cumhuriyet İçin Sol Güçbirliği İktidarı”
- 80. Yılında Ekim Devrimi
- MZD Revizyonizmi Antimarksizmdir
- Sovyetler Birliği’nde Sosyalizmin İnşa Sorunları -V
- Kapitalizmde Sosyal Farklılaşma

13

İÇİNDEKİLER

“Devrimci Cumhuriyet İçin Sol Güçbirliği İktidarı”	2
80. Yılında Ekim Devrimi	17
MZD Revizyonizmi Antimarksizmdir	34
Sovyetler Birliği’nde Sosyalizmin İnşaa Sorunları -V	53
Kapitalizmde Sosyal Farklılaşma	81

AYDINLIK REVİZYONİZMİNİN GERİCİ İKTİDAR STRATEJİSİ:

“DEVİRİMCİ CUMHURİYET İÇİN SOL GÜÇBİRLİĞİ İKTİDARI”

Perinçek '95 sonundan başlayan dönemi tahlil ederek sol maskeli burjuva stratejisini daha özgül ve güncel biçime uyarladı. Devrimci Cumhuriyet İçin Sol Güçbirliği İktidarı adını verdiği bu strateji, egemen sınıflar ve devletin en geniş güçlü klikleriyle ve sosyal demokratlarla cephe ve iktidar birliğini vaaz edecek denli gerici bir karakter taşıyor.

Yenileştirilmiş üç dünyacılık olan Kuzey-Güney sözde teorisine dayanan bu strateji, işçi sınıfını ve emekçi halkları MGK arkasına bağlamayı öğütüyor, esas alıyor. Bu temel hedef doğrultusunda başlıca politikalar öngörüyor ve dayanaklarını üretiyor.

“Dahası, devrimci cumhuriyet programı için sol güçbirliği, gerçek bir iktidar formülüdür. Çünkü böyle bir iktidarın ordusu, başka bir deyişle yaptırım gücü vardır. Ordu, yeni Milli Askeri Strateji Kavramıyla Cumhuriyet'in yeni atılım ihtiyacını saptamıştır. Bu gelişme, olağanüstü önemlidir ve Türkiye için altın fırsat anlamına gelmektedir.” (Devrimci Cumhuriyet İçin Sol Güçbirliği İktidarı, D. Perinçek, Teori Sayı 93, Ekim 97)

Aydınlık revizyonizminin şefi Perinçek, burada dile getirdiği gibi, MGK ve ordunun, cumhuriyet rejimine çizdikleri “yeni” politikayla, “devrimci” niteliğe kavuşturul-

rını tespit ediyor ve sözde “sol güçbirliği” iktidarının, dayanacağı orduya kavuşarak, olanaklı hale geldiğini vurguluyor. Bu hükümet formülü olarak “merkez sağ”ı bütünüyle reddetmesi de DSP-CHP-İP güçbirliğini tercihen öneriyor:

“İktidar olmak ve Cumhuriyet'in yeni devrimci atılımını yürütmek için kemalist sosyalist ittifakına ihtiyaç var.”

“DSP-CHP ve İşçi Partisi, Devrimci Cumhuriyet programını kabul eden diğer güçleri de yanlarına alarak, Türkiye'yi yönetebilir ve ülkemizin ufkunu açabilirler.” (Perinçek, aynı yerde, Teori Sayı 93, Ekim 1997).

Aydınlık revizyonizminin, zorunlu gördüğü sosyalist-kemalist ittifakı, MGK ve ordu (ve kitlesel dayanakları), sosyal demokrat partiler DSP ve CHP ile İP'in ittifakıdır.

Öngördüğü iktidar, MGK-ordu ile hükümet olmuş, DSP-CHP-İP'in iktidarındır.

Aydınlık revizyonizminin öngördüğü sözde “Devrimci Cumhuriyet” rejimi ve programı ise, MGK'nın MASK'ı MGSB'yle vb. çizdiği politikaların gösterdiği yönde bugünkü faşist rejimin, ek bazı reformlarla evrim göstermesidir.

Ki, revizyonizmin yaygarasını yaptığı sözde “Devrimci Cumhuriyet Programı” ve sözde

“Devrimci Cumhuriyet” atılımı ve diğer stratejik tespitleri özet olarak şöyle:

Ordu ve kemalist burjuva cumhuriyeti, 1940'lara varmadan durağanlaştı, II. emperyalist paylaşım savaşı sonrası dönemde, ABD'ciliğe yöneldi. Devrimci ordu ve cumhuriyet, belirgin dönemeç noktası 1950'de DP iktidarından başlayarak yıkılma sürecine girdi. 50 yıllık karşıdevrim süreci, '90'larda başka gerici strateji izledikten sonra, '96 baharında Barzani- Saddam ittifakını desteklemekten başlayarak, 1997 başında, yeni bir stratejiye, devrimci bir strateji izlemeye başladı.

MASK, şeriatçılığı ve bölücülüğü baş düşman olan ve ABD'ci “esas tehdit Güney'dendir” ve kriz bölgelerine müdahale, stratejilerini terk eden devrimci bir stratejidir. Genelkurmay, MASK ve aynı doğrultudaki devrimci strateji ve politikalarla atılıma geçmiş, ordu ve cumhuriyeti yeni bir devrimci cumhuriyet sürecine sokmuştur. Ordu, burjuva devlet ve cumhuriyet rejimi, böylece nitelik değiştiren devrimcileşmişlerdir.

Genelkurmay'ın 3 noktadaki şu programı devrimcidir:

“1-Gericiliğe izin vermeyen, dahası gericiliği askeri yöntemler de içeren bir uygulamayla yok etmeyi hedefleyen bir siyasal rejim.

Eğitim ve kültür alanında gerici yetiştiren kurumların tasfiyesi.

Gelir dağılımının düzeltilmesi.” (DCİSG Programı).

Bu programın eksik iki noktası, “dış bağlantılar doğru kurulma”ması ve ekonomik boyutların eksik saptanmasıdır. Tek eksiği bu iki noktadır, “Gericiliği birinci tehdit haline getiren dış bağlantı (...) İran ve Suriye gibi ülkeler” değil, “ılımlı islam dayatması”, “Körfez savaşından sonra”, “Kürdistan planını hayata geçirmesi nedeniyle” “bölücülük”ü “tehlikeli” hale getiren ABD olduğuna göre, ABD ve yeni dünya düzeni, emperyalist zenginler kulübü yanında değil, “mazlumlar deryası” yanında yer alınmalıdır.

“Genelkurmay stratejisi, bu büyük gerçeği görmüyor veya görme cesaretini kendinde bulamıyor.”

Dış politika “tek boyuta” inmemeli, “ABD ile kader bağı çizgisine girmemeli”, İran, Irak köprüsüyle “Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya ve İran'la iyi ilişkiler geliştirilmelidir. Amerika, Avrupa ve Asya arasındaki dengeler, Türkiye'ye geniş bir manevra alanı açmıştır. Türkiye, ancak bu alanı kullanabilirse, gericilikle hesaplaşmasını tamamlayabilir ve yüzyıllık demokratik devrim sürecini başarıya ulaştırabilir.” “Gelir dağılımının düzeltilmesi” istemi 50 yıllık liberal ekonomi politikasında “çizginin değişmesi anlamını taşımaktadır.”

“Ancak Genelkurmay'ın yeni stratejisinde cumhuriyet ekonomisinin yıkıma uğratılmasına karşı tek bir cümleye bile rastlanmıyor.

“Mesele, devrimci cumhuriyet programını uygulayacak bir iktidar seçeneği oluşturmaktadır. İşçi Partisi, DSP, CHP ve Devrimci Cumhuriyet Programı üzerinde anlaşılan diğer partiler, iktidar amacıyla güçbirliği oluşturma göreviyle karşı karşıyadırlar. (...) Sol güçbirliği, 2000 yılına kadar iktidar olur ve Devrimci Cumhuriyet Programı'nı uygulama şansı elde eder.” (Alıntılar, Aydınlik, Cumhuriyet İçin Sol Güçbirliği ekinde, 29 Haziran 1997) Sonuç olarak dış politika ve ekonomideki bu eksiklikleri de giderilirse, program tümüyle “devrimcileşmiş” olur ve “100 yıllık demokratik devrim tamamlanır.” Karşıdevrimci Aydınlik revizyonizminin bugünkü dünya ve iç koşullarda, izleyeceği sözde devrimci strateji budur. Genelkurmay yalnızca dış politika ve ekonomideki eksiğiyle bu sözde devrimci programı benimliyor! Bu iki eksik hariç, MGK ile Aydınlik'ın politik stratejisi çıkışıyor, bu, Aydınlik revizyonizminin sözde ‘demokratik devrim’ stratejisidir.

Aydınlik revizyonizmi, yalnızca “Kuzey-Güney teorisi” ile eski gerici üç dünya teorisine geri dönmekle kalmadı. Ülke içindeki

politik tespit ve tahlillerini ve '80 öncesi ve 12 Eylül faşizmi dönemlerinde yaptıklarının benzerini yeniden kurgulayarak, gericiği ve faşizmi destekleyen bir strateji oluşturdu: Devrimci cumhuriyet için sol güç birliği iktidarı.

Tepeden tırnağa gerici karakterdeki bu sözde stratejisini, karşıdevrimci Aydınlik revizyonizmi, demagojik bir yaygarayla savunmaktan da, politik ve mantıksal dayanaklar üretmekten, bunları ve gerici stratejiyi “devrimci” gösterme demagojisinden de geri durmuyor. Bu, güncel durumdan kopuk olarak yalnızca kendi dar kitlesini, izlediği gerici çizgiye bağlamaktan başka bir işlev görmeseydi, Aydınlik revizyonizminin bu derece kaba gerici çizgisini eleştirmeye bile değmezdi. Ancak, güncel koşullarda, karamsarlık, yaygın sosyal-şoven etki, burjuva reformculuğunu, hatta burjuva reformculuğun en sağ biçimlerini etkili kılmaktadır. Liberalizm, yeniden hortlatılan kemalist kuyrukçuluk, egemen sınıf klikleri arası çatışmalara bel bağlama eğilimlerinin, kitle hareketi ve sol hareketin kitlesinin üzerindeki etkisi, bu ipliği pazara çıkmış karşıdevrimci revizyonizmin pespaye gerici görüşlerine karşı mücadeleyi gerekli kılıyor. Özellikle, şeriatçı gericiğe karşı tepki duyan ve sosyal şovenizmden etkilenen kitleler üzerinde, etkili olma potansiyeli ve kemalizm kuyrukçusu akımlara politik, taktik silahları hazırlaması nedeniyle, Aydınlik revizyonizmini bu paslarını yeniden silerek sahneye çıkardığı silahlara karşı ideolojik mücadele vermek gerekir. Hatta benzer fikirlerin ve boş beklentilerin MGK'nın 28 Şubat müdahalesinden bu yana geçen süreçte, Yalçın Küçük ve diğer bazılarında da, sürekli olmasa da ortaya çıktığını, Türk-İş'in gerici yöneticileri ve sosyal demokrat DİSK yöneticilerinin MGK'nın stratejisine kitleleri bağlamaya çalışırken Aydınlik revizyonistlerinin cephaneliğinden yararlanacakları herkesçe biliniyor.

Aydınlik revizyonizmi, amaçladığı temel işlevi, MGK'ya kitle desteği sağlamak ve bu

desteğin hükümet formülü olarak CHP-DSP-İP vb. güçbirliğiyle “küçük kardeş” olarak hükümete gelmek olan bu gerici stratejisini, dayandırdığı mantık öğeleri de esasen kaba ve çürük. Daha ince revizyonist tezler yerine, I. emperyalist paylaşım savaşına suç ortaklığı yaparken, II. Enternasyonal'in revizyonist partilerinin, kruşçevci, üç dünyacı vb. revizyonistlerinki düzeyinde ve çürük.

Her şeyden önce, ordu ve sosyal demokrat partiler DSP ve CHP nitelik değiştirip gericilikten, ilerici ve devrimci niteliğe dönüşmezler. Somut koşullarda da faşist, gerici özellik ve işlevlerini aktifçe oynuyorlar.

Ordu, işbirlikçi tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahibi egemen sınıfların iktidarının temel kurumlarından en önde gelenidir. Türkiye ve Kuzey Kürdistan'daki emperyalist boyunduruğun da önde gelen temel dayanağıdır. Tarihte oynadığı gerici rolü de bu işlevi ve niteliğinden kaynaklanıyor.

Ama, Perinçek revizyonistinin üzerine çokça demagoji yaptığı günün somut koşullarındaki rolü de bundan başka nedir ki?

Faşist diktatörlüğün kurmayı MGK'nın egemen gücü olarak generaller (ordu), 12 Eylül faşizmi döneminde, iktidar tekeline elinde tutarken, iktidarda “eğlenmek” için durmuyordu. İşçi sınıfı, halkları ve devrimci hareketi ezerek, işbirlikçi tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahipleri egemen sınıfların politik egemenliğini (devletini) ve ABD'ci emperyalist boyunduruğu pekiştirdi, tahkim etti, 12 Eylül'cü parlamenter faşist rejimin çerçevesini, anayasasını çizdi.

Özal-ANAP hükümetleri, DYP- SHP (CHP) hükümetleri dönemleri, yaklaşık 12 yıllık bu süreç de, yine MGK'da ordu-hükümet ittifakının faşist diktatörlüğü yönettiği dönemlerdi. Temel iç ve dış politikalarında ağırlıklı olarak Genelkurmay'ın rolü olduğu gibi, Kürt ulusal devrimine ve devrimci harekete karşı yürütülen sömürgeci savaş ve kontrgerilla yöntemleri ve devasa bo-

yutlara ulaştırılan faşist savaş örgütleriyle, yarı-askeri faşist yönetimlerdi ve generaller ağırlıklı rol oynuyorlardı.

FAŞİST GERİCİ KLİKLERİN İKTİDAR DALAŞINDA KUYRUKÇULUK

Aydınlık revizyonizminin asıl umutlandığı ve üzerine strateji inşa ettiği '96-'97 dönemine gelince, Genelkurmay'ın önderliğinde ordu, MGK'daki ağırlığı ve gücüyle, günlük politik mücadeleye egemen sınıfların başlı başına ayrı bir partisi gibi çok daha müdahale ediyor ve sistemin bunalımını belirli politikaları izleyerek gidermeye çalışıyor.

'91 Demirel hükümetleriyle başlayan süreçte, “topyekün savaş” saldırılarının yoğunlaştığı süreçte, ordunun faşist savaş yönetmede önde gelen müttefik kliği Çiller-polis şefleri kliğiydi. Güreş'in de dahil olduğu bu klik, kontrgerilla yöntem ve örgütlenmesi yoğunlaştıkça çok önemli bir güç kazandı. Yalnızca yönetme yöntemlerini, kirli savaşın en barbar ve keyfi yöntemlerini egemen sınıflar ve devlet adına dizginlenmemişçesine kullanmakla kalmadı. Kullandıkça güçlendi ve iktidar dalaşında da güçlendi.

Ordu, 12 yıldır süren savaşın bu döneminde, sömürgeci savaşla, “ekonomik- sosyal ve kültürel” oyalama taktiğini birleştiren politikaya geçti. Gerek, iktidar dalaşında “rakibini” güçsüzleştirmek, gerekse kitleleri oyalayarak pasifize etmek taktiğinin gereği olarak, kontrgerilla katliamlarının tüm yükünü Çiller-polis şefleri kliğine ve çetelerine yüklüyordu, ama bu kliği güçsüz düşürme dışında önemli bir cezalandırma ve imhaya da işi vardırmanın, hem devleti aklama hem de iktidarını sürdürme politikası izledi.

İkincisi, ordu islami gericilikle de iktidara ortak etmemek dalaşına girme ihtiyacını bu yıllarda duydu. Önceki süreçler boyunca “komünizme karşı” dalgakıran bir gerici ideoloji ve politik akım olarak kışkırtıp palazlandırdığı, Kürdistan ulusal devrimine

karşı hem hizbi-kontra hem de dalgakıran olarak kullandığı halde, '95 seçim sonuçlarından itibaren iktidar tekeli için “tehlikeli” görmeye başladı. Yanı sıra Aydınlık revizyonizminin iddialarının tersine ordu, ABD'ci Türkiye-İsrail bölgesel ittifakında başrolü oynadı ve bu politikaya pürüz olabileceği olasılığıyla da RP'yi ve panislamist gericiliği iktidar ortaklığından uzaklaştırma tavrı takınmaya, ama elbette ki esasen iktidar tekelinin kırılması, dahası ordu gücünün elinden kayması tehlikelerine ve ayrıca kemalist ideolojik kaygılarla vb. RP ve panislamist gericiliği iktidar ortaklığından uzaklaştırıyor ve güçsüzleştiriyor. “Ordu'nun, politik islam ve ona desteğini sunan milyonlarca insanın karşısına bir hasım olarak dikilmesi, generallerin devlet yönetimindeki pozisyonlarının daha fazla sorgulanmaya, tartışılmaya başlaması gibi unsurlar krizin ürünleridir... Generaller, ulus yerine ümmet kavramını temel alarak Kürt gerçekliğini daha kolay dile getir”en “ve en önemlisi de siyasal rejimin değiştirilmesi talebini yükselterek, ulusal mücadeleye dolaylı yardım ve moral destekte bulunduğu varsaydığı politik islamı -stratejik planlarıyla da uyuşur biçimde- düşman ilan etmiş ve ona karşı her düzeyde açık bir mücadeleye girişmiştir.” (MLKP II. Kongre Belgeleri, Sun Yayıncılık, s. 238) Ordunun MASK'da, ulusal devrimin yanı sıra birinci tehdit durumuna “irtica”yı geçirmesinin nedeni budur. Bu yolla ayrıca kitle temelinin de yeniden derliyor ve genişletiyor.

Gerçek böyleyken, Genelkurmay'ın, iktidar dalaşı nedeniyle “irtica”yı da birinci tehdit kapsamına almasının ilericilikle, devrimcilikle ne ilgisi olabilir? Üstelik aynı Genelkurmay, sömürgeci kirli savaş ve kontra terörünün ön plandaki yönetici kurmaydır ve sistemin mevcut bunalımına zorlayan Kürt ulusal devrimi karşısında burjuva reform manevrasıyla müdahale etme politikasına bile sahip olmaktan uzak duran ölçüde katı bir faşist yönetim sergilemektedir. Besbelli ki, Perinçek revizyonisti ikti-

dar dalaşında “irtica”ya karşı bir başka gerici faşist klişe ordu ve generallere yaslanmayı, böylesi bir gerici kuyrukçuluğu devrimcilik diye yutturmak için, MGK’nın iktidarını koruma dalaşı politikasına, tarihsel nitelik değişimi, “cumhuriyetin devrimci dönemindeki”, “gericiliği yok etme hedefine dönmek”, “bütün demokratik devrimcilerin özü olan gericilik üzerinde devrimci dikta düşüncesi” (Aydınlık, Cumhuriyet İçin Sol Güçbirliği ekinden, 29 Haziran 1997) olarak göstermektedir.

Karşıdevrimci Aydınlık revizyonizmi, bu uyduruk teze dayanarak sıkılmadan, “Bu demektir ki, artık ordu, Kahramanmaraş, Çorum, Sivas’ta olduğu gibi gerici terörü bir bakıma seyreden bir tavır içinde olmayacak” (agy.) aldatıcı demagojisini yapabiliyor. İslami gericilikle iktidar dalaşında, kitle desteğini genişletme taktiği gereği, islami gerici katliamları engellemeye geçici olarak başvurabilir de. Ya da iktidar dalaşı sertleşirse provokatif katliamlara girişebilir de. Devrimci tutumun, bu gerçeği kitlelere kavratmak olması gerektiği bir yana, Kahramanmaraş katliamcıları MHP’li faşist çetelerin katliam yapmasını niye ve hangi gerekçeyle engelleyecek ordu? Tam tersine MHP’li katiller sürüsünün doldurduğu özel timleri ve siyasi polisi, Genelkurmay, Kürt halkının ve devrimcilerin imhasında bugün de kullanmaya devam etmiyor mu? Genelkurmay, MGSB’de, yalnızca ülkücü mafya tehlikesine işaret ederek, MHP’lilerin yalnızca ayaktakımını biraz hizaya getirmek, ama gerisini önümüzdeki süreçte de faşist ve sömürgeci terörde kullanacağını göstermiyor mu?

ORDUNUN KİTLE DESTEĞİ VE İKTİDAR ÇATIŞMASI İÇİN GERİCİ EĞİTİM POLİTİKASI VE “BOZUK GELİR DAĞILIMI” DEMAGOJİSİ ÜZERİNE AYDINLIK’IN DEMAGOJİSİ

Karşıdevrimci Aydınlık revizyonizminin gerici stratejisinin “devrimcilik”le kutsadığı

MGK programındaki, diğer bir madde olan eğitim sorununda da MGK’nın planı ve pratiğinin özü, rakip islami gericisi gruba muazzam örgütlenme ve kadro olanağı sağlayan okul ve kursların biraz budanması (İHL’lerinin orta bölümlerinin kaldırılması ve kuran kurslarının denetim altına alınması) ama zorunlu din eğitiminin bile sürdürülmesi, dini okul ve kursların büyük boyutlarıyla sürmesidir. Öte yanda 8 yıl yapılan zorunlu eğitimde içerik olarak gerici faşisttir. Özellikle Kürdistan’da asimilasyonun yoğunlaştırılması özel hedefi taşıdığı gibi, paralı eğitim politikasının hızlandırılması, emekçi halk çocuklarının daha geniş kitlelerinin objektif olarak pozitif bilimler üzerine eğitilmelerine yol açmayı bile engelliyor. O halde, Aydınlık’ın üzerine çok yaygara kopardığı MGK’nın eğitim ve kültür politikası, gerici-faşist olduğu gibi, kontrollü tutacağı düzeyde islami gericiliği de içeriyor.

Üstelik burjuva gericiliği, vasıflı işçi ve eğitimli bürokrasiye fazlaca ihtiyaç duyduğu zamanlarda, kısmi ve geçici eğitim seferberliği politikası izlemiştir. (Burjuvazi, gelişim dönemlerinde, Latin Amerika ülkelerinden, eski Habeşistan’a ve ABD’ci faşist diktatörlerin ülkesi Güney Kore’ye değin, böylesi politikaları izlemiştir.) Ama bu, emperyalist işbirlikçisi burjuvazilerin, gerici-faşist içerikte eğitim politikası uyguladıkları gerçeğini değiştirmez, onları “ilerici”, “devrimci” kılmaz.

Generallerin ekonomik alanda “gelir dağılımının düzeltilmesi” yönünde ve hemen her askeri müdahale ve darbe dönemlerinde başvurduğu, “gelir dağılımındaki bozukluk düzeltilmelidir” demagojisini, kitleleri etkilemeye yönelik bu demagojiyi, Aydınlık revizyonizmi “devletin ekonomik politikasında strateji değişikliği”, “50 yıllık çizginin değişmesi” olarak yutmaya girişiyor. Ama bu yetmez, bakın özelleştirmeyle “Cumhuriyet ekonomisinin yıkımına karşı tek bir cümle” etmemeniz ayıp oluyor(!) sitemini de eleştiri olarak eksik etmi-

yor. Aydınlık revizyonizmine göre, generallerin emperyalist ekonomik politikalara da en sadık yöneticilerinden olmaları, hatta önümüzdeki yıllara ayrılan 150 milyar doları bulacak olan silah sanayi için, eski MKE modelinden farklı olarak, emperyalist silahlı tekelleri ile yerli işbirlikçi şirketlere brifing vermeleri, küçük bir kusurdur. O kadar kusur “her devrimci rejimde” olur(!)

KÜÇÜK BİR EKSİK Mİ, ABD’YE VE EMPERYALİZMLE İŞBİRLİKÇİLİK Mİ?

Aydınlık, faşizmin ve gericiğin ölçüsünü şimdiye değin baş emperyalist (bugün ABD) düşmanın işbirlikçisi olmayla ölçerdi, ona göre tespitte bulunur, onun dışındakileri gerici bile görmezdi. Generaller, Kürt ulusal sorununda -şimdi giderek kapanmaya doğru giden- taktik, Kıbrıs sorununda ise kısmi politika farklılığı dışında, ABD emperyalist haydutlarının Türkiye ve bölge politikalarıyla hiçbir farklılığa sahip değiller. Onlar, ABD emperyalistlerinin en sadık işbirlikçileridir. Ama Aydınlık revizyonistleri, emperyalist neoliberal ekonomik politikalara, emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı büyük darbeler indirmek için, mücadele perspektifi yerine; ağır sanayiini “dünya sermayesine teslim eden bir Türkiye iç gericilikle baş edebilir mi” (agy.) diyerek emperyalistlere karşı mücadeleyi şeriatçı gericiğe darbe indirip indirmemeye bağlıyor. İndiriyorsa, emperyalistleri desteklemeye bile hazır bir mantık!

Aydınlık revizyonizmin, MGK’nın devrimci cumhuriyetinde, eksik gördüğü başlıca nokta olarak, “dış politika ayağının” olmaması ve “dış bağlantıda bulanıklık ve zaaf” a gelince.

Aydınlık revizyonizminin, üç dünya teorisinin yeni türevi Kuzey-Güney teoris; dünyanın ve Türkiye’nin yarı-sömürge (yeni sömürge) ülkeler burjuvazileriyle ve devletleriyle, ABD ve “emperyalist kuzey”e karşı, ittifak kurmayı, işbirliği yapmayı, stratejisi-

nin odağına koyuyor. Buradan hareketle, Türk işbirlikçi tekeli burjuva çevrelerin, ABD ve emperyalist “Kuzey”e karşı tavır alacağı, mücadele edeceği beklentisini yaydığı gibi, dahası, Kıbrıs, Kürt sorunu vb. konularda bazı emperyalistlerle (bu arada efendileri ABD’yle de) taktik çelişkilerden kaynaklanan sürtüşmeleri de antiemperyalist mücadele olarak gösterme mantığına zaten sahip.

Bu kötü ünlenecek DCİSG stratejisinde ise, generalleri, yakınmacı bir tarzda, ABD ve “yeni dünya düzeni”ne tavır almaları için ikna etmeye çalışıyor. Bu hamarat çabada karşıdevrimci Aydınlık revizyonizmi ve şefi Perinçek’in başlıca argümanları bir iki noktada toplanıyor ki, bunlar, MGK’ya ilişkin politikalarının deşifre edici özelliklerini açığa da vuruyor.

Aydınlık revizyonizmi, Genelkurmay’a ABD’nin yanında yer almaya devam etmekten vazgeçip “parçalanan mazlumlar dünyasında (agy.) yer almak gerektiğini izah ederken, “bölücülük, Suriye desteği yüzünden mi tehlikeli oldu, yoksa Körfez savaşından sonra ABD’nin Kürdistan planını hayata geçirmesi nedeniyle mi” (agy.) diye sorarak, “bölücülüğü” kışkırttığı(!) için ABD’den uzaklaşmaya ikna etmeye çalışıyor, emperyalist bağımlılık ve sömürü nedeniyle değil.

Yanı sıra, yukarıda da değinildiği gibi, islami gericiği kışkırtıp “birinci tehlike” haline getirdiği için ABD’den uzaklaşmaları gerektiğini söyleyerek ikna etmeye de çalışıyor. Başta MGK ve DYP’den, ANAP’a, DSP’ye, CHP’ye ve RP’ye değin kimisi işbirlikçi, kimisi uzlaşıcı oldukları için, iç gericiği ve emperyalizme bağımlılığı birbirlerine bağlı olarak tasfiye etmenin antiemperyalist devrimin zorunlu görevi mantığına tamamen karşıt bir mantık ve görüş sergiliyor. Oysa tam da bu devrimci mantıkla antiemperyalist demokratik devrime yığınları seferber etmek, bağımsız devrimci çizginin gereğidir.

Karşıdevrimci Perinçek revizyonisti, Genelkurmay'ı antiemperyalist ve anti-ABD'ci göstermek için, dayanak yaptığı bir diğer görüş de Barzani-Saddam ittifakının Türkiye sömürgecilerinin desteğinde saldırısının Vietnam'dan sonra ABD'nin aldığı en büyük bozgun olduğudur. Türkiye, böylesi bir ittifaka girdiği için de ABD'den sözde kopuyor, antiemperyalist bir konuma giriyor tezidir. Ki bu, hem yanıltıcı ve hem de bölgesel gericiliği kutsamaktır.

Güney ve özellikle de Kuzey Kürdistan sorununda, ABD ile generaller ve egemen sınıfların geleneksel devlet politikası arasındaki önemli taktik farklılıklar, Aydınlik revizyonizminin Türkiye egemen sınıflarının sözde antiemperyalistliğine dayanak yaptığı başlıca konulardan biridir. Genel tablo içinde kısaca bu konuya da değinirsek, MGK'nın strateji ve programının, Aydınlik revizyonizminin iddiasının tersine, gerici faşist niteliği rahatlıkla görülebilir. MGK'nın, '96 Barzani-Saddam ittifakı desteklediği doğru bir tespit ve zaten açıktır da.

MGK ve Türk burjuvazisinin geleneksel devlet politikası, ABD'nin '90'lardaki bu emperyalist politikasıyla şu ya da bu ölçüde çelişti diye, ne antiemperyalist olur ve ne bu konuda ne de bu konudan hareketle işçi sınıfı ve halk hareketinin, sınıf işbirliği ve faşizme kuyrukçuluğa düşmesi öngörülebilir!

Çünkü bugün giderek azalan bu çelişkinin, Türk egemen sınıfları tarafı da, özgül sömürgeci gerici çıkarlarının politikasını güdüyor. Emperyalist efendisiyle işbirlikçisi arasındaki bu fark da, işbirlikçinin özgül çıkarları, Güney'de federe veya özerk bir Kürt "devleti" oluşmasının, Kuzey'de de ayrı devlet eğilimini kışkırtır gerekçesiyle, kesinlikle ezmeyi gerektiriyor. Bu noktada, daha ABD egemenlik alanı değilken de, İran-Irak savaşı sürecinde de 1983'ten başlayarak birden fazla Güney'i işgal harekâtına Türk sömürgecilerinin başvurmalarının

birincil nedeni buydu. Ve politikasına karakterini veren bu gerekçe dün de geçerliydi, bugün de daha fazla geçerlidir.

Diğer yandan, MGK ve egemen sınıflar, ABD'ci Türkiye-İsrail bölgesel ittifakına girdikçe ve ABD, Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu'da Türkiye'yi taşeron olarak daha çok kullanma politikası geliştirdiği şu son yıllarda, Güney ve Kuzey Kürdistan'a ilişkin emperyalist efendi-işbirlikçisi arasındaki politika farkları da giderek kapanıyor. Nitekim Saddam-Barzani ittifakını desteklemek dışında, Güney'e yönelik Türk egemen sınıflarının işgallerini, ABD desteklediği gibi, daha da ileri gitti. Türk burjuva sömürgecilerinin işgali ve Ankara süreci görüşmeleri, ABD ve Türk egemen sınıflarının Güney politikasında da hemen tümüyle birleştiklerini gösteriyor. PKK'yi imha, Barzani etkinliğinde ABD-Türkiye- İngiltere himayesinde özerk veya federe bir Güney. Hatta ABD, Güney'de Barzani- Saddam harekâtıyla kaybettiği inisiyatifini Türk egemenlerinin işgalleri ve inisiyatifleriyle yeniden kazandı. Tabii Türk egemenlerinin ve MGK'nın bu noktaya gelmelerinde üç bölge çapında ABD taşeronluğu politikasını benimsemeleri, Ortadoğu'da ABD'ci Türkiye-İsrail mihveri oluşturmaları ve dahası Musul-Kerkük petrolünü kapma isteğinin rolleri oldu.

Peki, Türk ve diğer ülkeler Kürdistan ilhakçısı burjuvazilerinin, bu bölgesel gerici ilhakçı sömürgeci politikalarının, ABD veya başka bir emperyalistle çelişmesi hiçbir şekilde "ilerici", "antiemperyalist" kılar mı? Bölgesel gerici-faşist güçler, elbette bölge çapında veya uluslararası çapta emperyalist güç odaklarıyla rekabet edemezler, bu olanaksızdır. Ancak, "kendi" "ezilen uluslarını" ilhakçı-sömürgeci boyunduruk altında tutmada, ya da küçük bazı "sınır bölgeleri"ne yayılmada kimi zaman emperyalist çatışmalardan da yararlanarak, "rekabet" edebilirler. Türk burjuvazisinin 1974 Kuzey Kıbrıs işgali, 1939 Hatay ilhaki, Endonezya burjuvazisinin '70'li yıllarda Doğu Timor'u

işgal ve ilhakı, eski Etiyopya'nın Eritre'yi, eski Güney Afrika beyaz azınlık burjuvazisinin Namibya'yı ilhakı vb. bunun örnekleridirler. Ama nasıl ki, o ilhak ve işgaller halkların baş düşmanı emperyalistlere rağmen yapıldıkları zaman da “ilerici” değil, gerici-yayılmacı oluyorlarsa ve işçi sınıfı ve halklar, bu işgallere karşı mücadele yürütmezlerse sosyalizme ve devrim mücadelesine ihanet etmiş sayılırlarsa, bütün bunlar Türk sömürgecilerinin Güney'i işgalleri için de fazlasıyla geçerlidir.

Kuzey sorununda da ABD gittikçe taktik farklılığını bir kenara atıyor, MGK ve faşist diktatörlüğün imha ve ezmek politikasında, yalnızca esasta değil, taktiklerde de birleşiyor. Bunda, ABD'nin, Kafkasya, Orta Asya ve Balkanlar'da Türkiye'yi taşeron olarak kullanma, Ortadoğu'da da ABD'ci Türkiye-İsrail gerici mihverini kurmasının belirgin rolü oldu. ABD, Kuzey Kürdistan'da ezme politikasına eklemeyi önerdiği reformlar taktiğinden vazgeçti. Ama vazgeçmeyip sürdürseydi de ABD'ci emperyalist çöküşe karşı Türk burjuvazisinin sömürgeci savaşı ve sömürgeci boyunduruğunu savunmak - Aydınlik revizyonizminin işçi sınıfına, halklara ve aydınlara önerdiği budur- tam da en pespaye sosyal-şovenizm olmuyor mu? Bu kaba sosyal-şovenizmi, antiemperyalist olarak göstermek, sosyalizme, halkların antiemperyalist demokratik devrimine ihanet değil midir? “Kendi” generallerinin, Demirellerinin, Çillerlerinin, Koçlarının, kanlı suçlarına suç ortaklığı değil midir? En ABD uşağı Çiller ve Demirel, geçen süreçte Kürt sorununda ABD'nin taktiğinden farklı oldular diye, bu revizyonistlerin onları “antiemperyalist” ilan etmeleri gerekmiyor mu? Ki, Demirel'i zaten antiemperyalist ilan etmekten çekinmiyorlar.

Görüldüğü gibi, Kürt sorununda (Güney ve Kuzey) giderek azalan bazı farklılıklar, MGK'yı antiemperyalist de anti-ABD'de kılmıyor, kılmaz da. Tersine, “bölgesel çözüm” politikası da izlese, ABD'yle bu sorunda tam çakişsa da, izlediği politika za-

ten sömürgeci savaş ve yayılma politikasıdır. Sonuçta, ya ABD'ye veya başka bir olası rakip emperyalist gruba daha çok bağlanmaya götürür. Çünkü emperyalizm koşullarında yarı-sömürge egemen sınıfları ancak emperyalist sistem ilişkilerinin bir parçası olarak kendi “ilhak alanlarını” elde tutabilir ve küçük çaplı ilhaklara girişebilirler.

Karşıdevrimci Aydınlik revizyonizmi, Kürt sorunu ve Kıbrıs sorununda, “ABD dayatmalarını bozmaya” teşvik etmesiyle, MGK ve stratejisi, emperyalizm işbirlikçiliğinden çıkmaz, faşist-gerici niteliği de değişmez.

Aydınlik revizyonizminin, Genelkurmay ve Ecevit'in “bölgesel merkezli dış politikaya yönelmesi”ni antiemperyalistliklerinin bir kanıtı gösteriyorlar.

Karşıdevrimci Aydınlik revizyonistlerinin, üzerine çok demagoji yaptıkları, “bölgesel merkezli dış politika”dan kastettikleri, bölge ülkeleriyle işbirliğini esas almaktır. Kendi özgül çıkarlarından hareketle, ABD emperyalizminin Ortadoğu'da hakimiyetini pekiştirmesi önünde, pürüz çıkaran İran, Irak, Suriye egemen sınıflarının politikaları da antiemperyalist değildir. Ama elbette, İsrail, Türkiye egemen sınıflarına ve Suudi, Ürdün krallarına göre nispeten farklı düzeylerde işbirlikçi politiklardır.

Türkiye egemen sınıfları içinde generaller özgül çıkarlar nedeniyle bazı zamanlarda kısmen farklı politikalar gütseler de, İran, Irak, Suriye gibi görece farklı düzeylerde işbirlikçiler bile değiller. Ve dolayısıyla ABD'nin egemenlik politikasıyla çelişen İran, Irak, Suriye'yle bölgesel çapta ittifak politikasına asla sahip değiller. Kürt sorunu ve Irak'a askeri müdahalenin dozajında farklılıklar, Türk egemenlerini asla İran, Irak, Suriye ile ittifak politikasına götürmüş değil. Tersine, Türkiye'yi ABD'ci İsrail-Türkiye ittifakına sokan, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'da ABD taşeronluğu politikasını (Somali'ye ABD'ci işgal gücüne katılan askeri birliklerin komutanının Çevik Bir olduğu, Arnavutluk'a da müdahale gücü gönder-

meye Genelkurmay'ın da önem verdiği hatırlansın) güden, yalnızca Çiller, Demirel vb. değildir, Genelkurmay'dır da! Aydınlik revizyonizmi, generallerin bölgesel güçlerle ABD'ciliğinden farklı ittifak değil, ABD'ci saldırgan ve maceracı bir dış politika güttüğünü, bundan vazgeçemeyeceğini gizleyemez. Ama varsayalım İran ve Irak örneklerinde görüldüğü gibi olsaydı bile, karşıdevrimci Aydınlik revizyonistlerinin onları antiemperyalist göstermelerini de, gerici işbirliği stratejisini de haklı kılmazdı. İran gericiliği, İranlı devrimcilerce antiemperyalist ilan edilip, işbirliğine gidilmelidir, Aydınlik revizyonistlerinin bakış açısına göre.

Öte yandan karşıdevrimci Aydınlik revizyonizmi, ABD işbirliğinden koparmak için “ikna etmeye” çalıştığı MGK'ya önerdiği alternatif de, emperyalist dünyanın egemen gücü ABD'ye karşı, Asya'da oluşmakta olan Çin, Rusya emperyalist güç odaklarına ve ittifakına yaslanmaktır. Yani revizyonistler, MGK'nın antiemperyalist devrimci karakter kazandığı hayalini yaymakla kalmıyorlar, Saddam'ın ve İran mollalarının kısmen yöneldikleri “gerçekçi” bir politika da öneriyorlar; Çin-Rusya ittifakına yaslanalım, oluşmakta olan emperyalistler arası çelişki ve dengelerden yararlanalım!

“Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya ve İran'la iyi ilişkiler geliştirilmelidir. “Amerika, Avrupa, Asya arasındaki dengeler Türkiye'ye geniş bir manevra alanı açmıştır.” Türkiye “bu alanı” da kullanmalıdır (DCİSG). Karşıdevrimci Aydınlik revizyonizminin, antiemperyalistliği, emperyalist sistemin egemen gücüne karşı “daha az tehlikeli” emperyalist ittifak güçlerine dayanmaktan daha ileri değildir.

Sonuç olarak, generaller de, en yeni program ve politikalarıyla, ABD emperyalizminin işbirlikçileridirler. Ve bunu, Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar, Orta Asya, bölge politikalarında olduğu gibi, AB'ye girmek, NATO üslerini sürdürmek, askeri ve diğer bağımlılık politikalarında da gerçekleştiriyor-

lar. Ne Aydınlik'ın iknasıyla ne de şeriat tehlikesi nedeniyle değiştirmeyecekleri denli “bilince” sahipler. Karşıdevrimci Aydınlik revizyonizmi, gerici-faşist iktidar gücü MGK'yı “devrimci” göstererek, antiemperyalist olacağı demagojisi yayarak, işçi ve emekçi halk hareketini, ilerici aydınları, sendika bürokrasisini MGK'ya bağlama gerici çabasını sergiliyor, o kadar.

KÜRT ULUSAL DEVRİMİ AYDINLIK REVİZYONİZMİ İÇİN DE BİRİNCİL TEHDİT

Kürt ulusal sorununda, gerek 28 Şubat kararları, gerekse Milli Güvenlik Siyaset Belgesi (MGSB), bu sorunu ve ulusal devrimi “bölücülük” nitelemesiyle “birincil” tehdit olarak hedef almaya devam ediyor. Bunu çok iyi bilen Aydınlik revizyonizmi, MGK programını devrimci strateji ve program olarak kutsamaya devam ediyor.

Oysa bugün faşist diktatörlüğe ve emperyalizme karşı mücadelenin, öne çıkıp devrim olarak patlak veren Kürt ulusal sorunu olduğuna göre, her kim ki, bugün bu sorunda Kürt ulusal özgürlüğünü savunmuyor ve mücadele etmiyorsa, tutarlı demokrat bile değildir. Bu ölçüt, “devrim” ve “sosyalizm” iddiasıyla ortaya çıkan parti ve örgütler için yüz kat daha geçerlidir.

Ama karşıdevrimci Aydınlik revizyonizmi, Kürt ulusal sorununda, “ulusal özgürlüğü” reddetmekle kalmamakta, sosyal şovenizmin en kaba biçimlerini savunarak, Kürt ulusuna özgürlük talebinin ve Kürt ulusal devriminin karşı cephesinde yer almaktan geri durmuyor. Burada genişçe açamasak bile kısaca Aydınlik revizyonizminin bu sosyal-şoven gerici tezleri şöyledir:

ABD ve emperyalist yeni dünya düzeni, milliyetçi çatışmaları dünya çapında kışkırtarak, kendi egemenliğinin aracı yapma stratejisi izlediği için, “ezilen Güney”in içindeki ulusal özgürlük mücadeleleri “emperyalist Kuzey”in yeni dünya düzeni saldırısının oyununa gelmektedir. Diğer bazı bölge-

lerde bu böyle olduğu gibi, Kuzey ve Güney Kürdistan’da da böyledir. Üstelik 1991 yılından bu yana Kürt ulusal sorunu “uluslararasılaşmıştır”, yani ABD emperyalizminin sözde “Kürdistan planı”nın bir parçası haline gelmiştir. Demirel ve Perinçek’in ortak tespiti de “Batı Türkiye’yi bölme”ye, “yeni bir Sevr dayatmaya” çalışıyor biçiminde. O halde, özgürlük mücadelesi, ABD emperyalizminin ve emperyalist “Batı’nın Türkiye’yi bölme” planının, ABD’nin “Kürdistan planı”nın bir parçasıdır. Öyle ki MGK, “Batı’yı” savunmakla “ABD’nin vazgeçemediği ‘Kürdistan’ projesinin içerdiği tehdit(i) ne yazık ki görmezden gel”mektedir. (Perinçek, 9 Kasım 1997, Aydınlık) Yani, “bölücülük” o denli büyük bir tehlikedir ki, ABD bile, emperyalist olmasından daha çok bölücülük tehlikesini büyüttüğü için kendisiyle mücadele edilmesi, “Batılı olunmamalıdır”.

Oysa Kürdistan’ı sömürgeci boyunduruk altında tutan Türk işbirlikçi tekelci burjuvazisi ve devleti, bunu ancak emperyalist sisteme eklemeliği için yapabilmekte ve sürdürebilmektedir. Kürdistan sorunu zaten “uluslararası” bir özellik taşıyor. Yani Kürdistan özgürlük mücadelesi ne kadar antiemperyalist kararlığa da sahip olabilirse, Türk burjuvazisinin sömürgeci boyundurğunu o kadar yıkacak tutarlılığa ve radikalliğe sahip olabilir. Yine ne denli sınıfsal mücadele boyutuyla güçlü olursa o denli Türk burjuva sömürgeciliği ve onu ayakta tutan emperyalist hegemonyacılığa karşı köklü, radikal devrimci rol oynayabilir. Ve buradan Kürt ulusal özgürlük mücadelesi ne denli tutarlı devrimciliğe, ulusal özgürlüğü kazanma tutarlılığına sahipse o denli antiemperyalist demokratik devrimcidir ve komünist proletaryanın o denli stratejik müttefikidir sonucu çıkar. Bu bakımdan, devrimci proletarya, Kürt ulusu üzerindeki Türk burjuvazisinin sömürgeci boyundurduğu ve emperyalist hegemonyanın yerle bir edilmesi, bağımsız devlet kurma özgürlüğünün gerçekleşmesini sa-

vunur ve Kürt ulusal devrimini sistemlice bu yönde destekler. Özgür ulusların gönüllü federatif birliği, ayrı devlet kurma özgürlüğünü savunmakta kararlı olmayı en küçük bir şekilde zayıflatmamalı, zayıflatmaz. Emperyalist ve egemen sömürgeci sınırları devrimci proletarya asla savunmaz. Aydınlık revizyonizminin “Emperyalizm bölmek istiyor”, “Sevr’i dayatıyor” uyduruk tespitiyle “Misak-ı Milli”nin bozulmamasını, “sınırların bozulmamasını” savunmak Türk burjuvazisinin gerici, ilhakçı, sömürgeci boyundurğunu savunmaktan başka hiçbir şey değildir.

Kısacası Aydınlık revizyonizmi, çözüm olarak da, Mustafa Kemal’in ve Lozan’da İnönü’nün söylediği, daha çok da Kürtlerin yaşadığı bölgeler üzerindeki boyunduruk “hakkı”nın gerekçesi yaptıkları lafızları, Kürt ulusal sorununu çözmenin temeli yapmaktan geri durmuyor.

Daha da ilginç, Aydınlık revizyonizmi, Kürt ulusunun ilhakçılarına işi havale eden “bölgesel çözüm” öneriyor. “Türkiye, İran, Irak, Suriye, Kürt örgütleri yan yana gelmeli, anlaşmazlıkları ve özellikle Kürt sorununu barışçı yollardan ulusal eşitlik ve özgürlük ilkesi ışığında çözmelidirler.” (İP 3. Kongre Raporu, Teori, s. 127)

Türk, İran, Irak, Suriye burjuvazilerinin, Kürt ulusal sorununda, işine geldiği zaman “kendi kölesi Kürdü ezmek, çatıştığı komşu ilhakçının Kürdünü biraz kıskırtmak”, ama ulusal özgürlük çok yaklaştığında üçlü-dörtlü bölgesel zirvelerle “birlikte ezmek” politikası izledikleri, deneylerle ve ağır kan ve gözyaşına yol açan sonuçlarıyla, biliniyor. Kürt ulusal örgütlerinin bu bölgesel ilhakçı, sömürgeci burjuvazilerle anlaşarak çözmesini ummak ve sunmak, Bask türü burjuva bir çözümden de çok çok geri güdük burjuva reformcu “çözüm”lerle, katliamlar arasında Kürt ulusunun yoksul halkını oyalamak, devrimci ulusal güçleri ve potansiyelini ezmek demektir. Anlaşılan Perinçek revizyonisti, Kürtlerin ilhakçılarının

“birlikte ezmesi ve birlikte güdük reformlarla aldatma”sından yana. Ama onlardan tek fark olarak komşu ilhakçıların birbirlerinin “ezilen Kürdünü” kışkırtmasından asla yana değil.

Aydınlık revizyonizmi Kürt ulusal sorununda “sol” kemalistlerin son derece kaba sosyal-şovenist görüşlerine ve tavrına sahip olduğu için, MGK’nın “ezmek” ve Güney’i işgal politikasına onay veriyor. Bu nedenle 28 Ocak MGK kararlarının Kürt ulusal sorununa ilişkin, “Bölücülük”ü birincil dereceden tehdit görüp hedef almasını içtenlikle benimsiyor. Perinçek, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi’nde (MGSB), “kamusal alana kaymamak koşuluyla mahalli ve kültürel özelliklerin geliştirilmesine yönelik düzenlemeler”den söz etmesini ise MGK’nın “demokratik çözümlere” geleceğinin kanıtı gösteriyor. “Bu yönelişi sekteye uğratan PKK’nin, büyük devletlerin Kürt sorununa müdahalelerini kışkırtan uygulamalarıdır” (Aydınlık, 9 Kasım ‘97) diyerek MGK’dan yana tavır alabiliyor.

Oysa MGK’nın MGSB’ndeki bu önerisi, ulusal devrimci mücadelenin kitle temelini daraltma taktiklerinin bir parçasıdır. Daha önce “ekonomik, sosyal, kültürel tedbirler” söyleminin, Türk burjuvazisine Kürdistan’dan ucuz işgücü sömürüsü olanağı ve yatırım teşviklerinden sonra, şimdi kültürel alandaki taktiği ekliyor. Devlet ve belediye gibi kamusal alanda olmaması koşuluyla özel dil kursları, kültürel kurslar vb. geliştirilerek, kitle temelini daraltarak, PKK ve ulusal özgürlük mücadelesini ezmeyi kolaylaştırma taktiğidir. Reformlarla devrimi söndürme taktiği bile değil. Perinçek, bunu başlayan “demokratik çözümün” kanıtı göstererek, aynı taktiğin aldatıcılığını güçlendirmeye çalışıyor. Özet olarak, Aydınlık revizyonizminin DCİSG stratejisi, gerici ve ehven-i şer bir faşizmle işbirliği ve bu işbirliğinin aldatıcı dayandıkları tezlerden oluşuyor. Görüldüğü gibi MGK ve ordu, bazı politika değişiklikleriyle asla “ilerici”, “devrimci” olmamışlardır.

Gerçek durum bambaşkadır. Türk burjuvazisinin faşist egemenlik sisteminin yönetim bunalımının derinleşerek sürdüğü bugünkü koşullarda, egemen sınıfların en örgütlü gücü MGK ve ordu öne çıkmaktadır. Ordu, yalnızca temel sorunlarda değil, güncel politik sorunlarda da politik mücadeleye katılmakta, “politik bir parti” görevini de üstlenerek yürütme işinin günlük yönlendirilmesi görevini yapmaktadır.

MGK, bu görevini yerine getirirken, eski politiklardan bir kısmını değiştirerek, devleti restore ederek bunalımdan gerici faşist çözümlerle, kendi kliğinin iktidar tekeli de koruyarak çıkmaya ve kitle temelini genişletmeye çalışıyor. Bu yolla devrimci hareketi ve Kürt ulusal devrimini ezmeye çalışıyor.

MGK ve generaller, dış “tehdit güneyde” tespitini, şovenist çatışmalar ve ABD’nin taşeronluğu politikasını sürdürüyorlar. İç tehdit tespitinde, ‘80 öncesi birincil olarak dış kaynaklı komünizm olarak gördükleri halde bugün Kürt ulusal devrimi ve PKK’yi birincil tehdit görüyorlar. Ama diğer devrimci hareketi -güç zayıflığı nedeniyle- yalnızca tehdit görmekle yetinmiyorlar. Besbelli ki “irtica”yı iktidar tekeli yitirme “açık ve yakın tehlike”si nedeniyle birincil tehdit görüyorlar, iktidar dalaşında güçten düşürme politikası izliyorlar, izleyecekler. Rakip Çiller, polis şefleri kliği ve islamcı gerici kliğe karşı çatışmalarını, aynı zamanda devletin kitle temelini genişletme ve restore etmenin aracı yapıyorlar. Bütün bunlar, aynı zamanda hem devlet güçlerini kendi denetimleri altında toplamak, hem de egemen sınıf ve burjuva partileri, daha kabul görür faşist yönetim biçimleri doğrultusunda yönlendirmek, kemalizmi yeniden yükseltmek ve “ülkücü mafya” ve “ırkçı milliyetçiliği” dizginlemek demektir. Ki, devleti restore etmek kapsamındadır ve yürütmeyi doğrudan yönetmektir. MASK, MGSB, BKYM, devlet kadrolarının ordu akademisince eğitim vb. hepsi bu kapsamdadır. “İlk defa iç tehdit” belirtmeye büyük

önem vermeleri de bu kapsamdadır. Bu, daha kabul görür görünüm veren faşist diktatörlük ve stratejisi demektir. Hatırlatmak gerekir ki, '96 başında ANAYOL'u kurdurtanlar ve ikinci topyekün saldırı stratejisini başlatanlar da generallerdir. Aydınlık revizyonizminin DİSK ve Türk-İş yönetimlerinin yaptıkları gibi, ordunun bu stratejisiyle işbirliği öngörmek ve yapmak, yalnızca sınıf işbirliği de değil, ehven-i şer bir faşist diktatörlükle işbirliğidir. İşçi sınıfına ve emekçi kitlelere, faşist diktatörlükle işbirliğini öğütlemektir, onları işbirliğine çekmek gerici pratiğidir. Türk-İş ve DİSK yöneticileri, bu gerici işbirliğini açıkça savundukları gibi, gerekçelerinden biri olarak, ordunun askeri darbe yapmasını önlemeyi de ileri sürüyorlar. Karşıdevrimci Aydınlık revizyonistleri de, bu gerici işbirliğinin gerekçelerinden biri olarak, “yoksa darbe gelir” korkusunu ileri sürmekten geri durmuyorlar: “Böylece ilk seçimde Devrimci Cumhuriyet Programı, tek başına iktidara gelir ve bir askeri müdahalenin zemini kalkar” (DCİSG). Ehven-i şer faşizm üzerine birleşenler, gerekçelerde bile aynılaşıyorlar.

MGK, devleti restore de eden bu stratejisinde, sol hareketi de, reformcu devrimci ayrışmasına daha çok sokmak ve reformcu solu bu koşullarda “demokratiklik” gösterisine eklemek taktiğini de güdüyor, anlaşılana daha çok güdecek de.

DSP, CHP, İP GÜÇBİRLİĞİ: FAŞİZMİN SACAYAĞI, KİTLE DAYANAĞI, KALDIRACI

Aydınlık revizyonizmi, “küçük kardeş” olarak, DSP ve CHP'yi güçbirliği kurup seçim kazanarak, MGK ve ordu stratejisinin “Devrimci Cumhuriyet”in hükümeti olmaya ikna etmeye çalışıyor.

Sosyal demokrat partiler olarak CHP ve DSP, 12 Eylül faşizmi sonrası, ama özellikle de 80'li yılların ikinci yarısından bu yana daha da gericileştiler. Burjuva demokrasisi lafızlarıyla da dile getirdikleri programlarını

da katlayıp bir kenara attılar. Lafzı olarak bile dile getirmekten “milli mutabakat” için vazgeçtiler. Bu, sınıf mücadelesinde, faşist diktatörlüğe karşı mücadelede, hangi cephede ve nasıl bir yer aldıkları konusunda da böyle oldu ve rastlantısal değildir.

CHP (SHP), 1991'den '95'e, faşist diktatörlüğün ve sömürgeci savaşın en kanlı ve en kirli döneminin hükümet ortağı olmaktan, yani önde gelen suç ortağı olmaktan geri durmadı. Gerçek programının eli kanlı faşist diktatörlüğe ve sömürgeci özel savaşa, koltuk değnekliği olduğunu pratiğiyle sergiledi. Yanı sıra, ABD ve Avrupalı emperyalistlerle onların neoliberal ekonomi politikalarıyla, dünya halklarına saldırılarıyla işbirliği içinde olacağını gösterdi.

DSP ise, antikomünist gelişimiyle, faşist diktatörlüğü, hükümet dışındayken de destekleyen pratiğiyle, sömürgeci savaşta özel timleri ilk öneren partilerden biri olmasıyla, şimdi de ANASOL-D faşist hükümetinin ikinci partisi olmasıyla, gerici çizgisini sergiliyor.

Bu durum, sosyal demokrasinin burjuva sınıf niteliğiyle tamamen uyum halindedir.

CHP ve DSP'nin faşist diktatörlüğün hükümetleri içinde yer aldıkları, faşizmle ve emperyalizmle işbirliği içinde oldukları ve emekçi kitleleri bu çizgiye çekmeye çalıştıkları için, burjuva demokrasisi izlemekten daha da gerici bir çizgiye kaydıkları açıktır. Bu aynı zamanda, burjuva liberal politik çizgideki partilerin, güncel dünya ve Türkiye koşullarında kaçınılmaz olarak varacakları gericiliğin rengini de gösteriyor.

Aydınlık revizyonizmi, şimdi CHP- DSP-İP güçbirliğiyle hükümet stratejisi izliyor ve işçi sınıfı ile emekçilere, kitle örgütlerine bu hedef etrafında toplanmayı öğütüyor. Bunu da “Devrimci Cumhuriyet” stratejisi olarak kutsuyor. Kuşkusuz bu gericilikle işbirliği gerici stratejisinin iki temel politikasından ikincisidir ve birincisine dayanılarak inşa ediliyor. Birinci temel öge, gene-

raller ve ordunun, ehven-i şer bir faşizmle devleti restore etme stratejisiyle işbirliğidir. Aydınlik-İP revizyonizmi, bunu esas alıyor ve bu temel üzerinde ikincisini, yani birinciye en ideal hükümet biçimi öneriyor ve oluşturmaya çalışıyor: DSP-CHP-İP güçbirliği hükümeti!

Aydınlik revizyonizmi, bu hükümetin dayanaacağı asıl gücün ordu olacağını -ordunun sözde devrimci niteliğe kavuştuğu demagogisini gerçek sayarak da -açıkça dile getiriyor:

“Türkiye’de artık devrimci cumhuriyet programını uygulayacak bir iktidarın ordu-su vardır.” (aç. PD) (DCİSG, Doğu Perinçek)

Perinçek, “merkez sağ”ın çizgisi itibarıyla MGK’nın “yeni” stratejisine uygun hükümet olamayacağını vurgulayarak generalleri, CHP-DSP’yi “sol güçbirliği” hükümeti örgütlemek için iknaya çalışıyor.

Perinçek, Genelkurmay ve ordu stratejisine bağlılığını kanıtlamak için, bugünkü ANAP-DSP-DTP hükümetine de olumsuz bakıyor. Ordu stratejisini iyi savunamadığı ve savunamayacağı için eleştiriyor.

Ama ordu stratejisine bu hükümetin daha uygun hale gelmesi için çaba harcadığını da, CHP’nin de hükümete katılması gerektiğini söyleyerek kanıtlamış oluyor: “CHP, bu hükümette yer alsaydı, DSP ile ortak pratiklere girer, aynı sorumlulukları paylaşırdı. İki partinin hükümet ortaklığı, hem hükümetin uygulamaları hem de sol güçbirliğinin kurulması için iyi olurdu. Ne var ki, bu olumsuzluk önümüzdeki dönem giderilebilir.” (D. Perinçek, Teori Sayı 93, sf. 52)

Ama elbette Aydınlik revizyonizmi ideal amaç olarak, 2000 yılının başlarında seçim kazanarak kurulmak üzere DSP-CHP-İP güçbirliği öngörüyor. Kitleleri, kitle örgütlerini bu alternatif için güçbirliğine çağırıyor.

Perinçek, DSP ve CHP’nin şimdiki konumunu, ordudan da geri görerek eleştiriyor, böylece “küçük kardeş” olarak onları, ordu stratejisi, sözde “Devrimci Cumhuriyet”

stratejisi konumuna ilerletmeye çalışıyor.

“Bu program, ordunun bugün tanımladığı eksikler ve tutarsızlıklar içeren haliyle bile, CHP ve DSP’nin solundadır.” (agy)

Ama her iki partinin “kemalist devrim” geleneği doğrultusunda değişeceğinden umutlu;

“Ordu, elli yıldır merkez sağın gücüydü. Bugün Cumhuriyet Devrimi yıllarındaki konumuna yönelebildiğine göre, aynı dinamizmi DSP ve CHP’den bekleyemez miyiz? (...) Nitekim hem DSP, hem CHP, hem de Atatürkçü Düşünce Dernekleri saflarında kemalist devrim geleneğinin canlandığını görüyoruz (...) Bu gerçekleri hiç kuşkusuz DSP ve CHP’nin birikimli önderleri de göreceklerdir.” (agy)

Perinçek, bu “umudu” doğrultusunda, ordunun şu an izlediği restorasyon biçimlerinden biri olan “merkez sağ” ve “merkez sol”u kendi içlerinde birleştirmek politikasının yetersizliğine generalleri, DSP-CHP ve ADD’yi vb. ikna etmeye çalışıyor. “Bu koşullarda, bugün en geçersiz ve en anlamsız talep, merkez sağ ve merkez soldan birleşmelerini istemektir.” (agy)

Böylece, Aydınlik revizyonizmi, ordu stratejisiyle temel ittifak içinde ve esasen ona dayanarak DSP-CHP-İP (ve katılacak başka sözde “sol” partiler) sol güçbirliği ve hükümeti alternatifinde “kararlı” davranıyor.

Ama zaten “kararlı” olunan bu alternatifin kendisi gerici bir alternatif değil mi? CHP ve DSP’nin burjuva politik liberalizm çizgisinden kaçınılmaz olarak faşizmle uzlaşma ve işbirliği gerici çizgisine kaydıkları bugünkü dünya ve Türkiye koşullarında, onlarla stratejik güçbirliği ve ittifak ancak gerici bir ittifak olabilir, devletin ehven-i şer bir faşist biçimde restorasyonunun aracı olmaktan başka hiçbir işleve sahip olamaz.

Elbette ordunun devleti restore stratejisi gerici-faşist karakterde olduğu için, bununla işbirliği ancak gerici karakterde olur ve

gerici sonuçlar verir. Aydınlik revizyonizminin stratejisi öncelikle bu nedenle, ama aynı zamanda DSP, CHP, İP seçim ve hükümette işbirliği öngördüğü için de gerici dir. Daha gerici bir çizgiye gelmiş olan CHP ve DSP antiemperyalizm, devrimci demokrasi, Kürt ulusal sorunu ve diğer temel sorunlarda gerici program ve pratiklere sahiptirler. Ve bunu 30 yıllık dönem boyunca kanıtladıkları gibi faşist diktatörlüğün DYP-SHP(CHP) ve ANAP-DSP-DTP koalisyon hükümetlerinde görev yaparak da çok daha fazlasıyla kanıtladılar.

DSP ve CHP, yalnızca Perinçek'in onları ilerici, antiemperyalist yapamayacağı gerçeği nedeniyle değil, gerici nitelikleri nedeniyle "ilerici", antiemperyalist" olamazlar. Politik mücadele somut olgular üzerine yürütülür, gericilik üreten hayaller üzerine değil. Bu partilerin kaynaklandığı kemalistler, emperyalist işgale karşı savaşta cılız antiemperyalist özellikler taşıyan konumu, daha '20'li yıllar sona ermemişken, gericiliğe dönüştü. Eğer Baykal bugün ANAP kadar neoliberal emperyalist ekonomik politikalar savunuyorsa, Ecevit, Türkeş'e yakın bir ırkçı şovenizmi, pantürkizmi savunuyorsa, bunlar gericileşme dereceleri hakkında yeterince fikir veriyor.

Ordu stratejisi ve temel ittifakı ile CHP-DSP-İP ve diğer partilerin koalisyonu, yalnızca gerici bir iktidar olur. Üstelik burjuva demokrasisi düzeyinde bir gericilik bile değil. Yani Perinçek, Gonzales, Papandreau çizgisinde bir burjuva demokrasisi stratejisi iddiasıyla bile ortaya çıkamıyor. Ya da en iyimser yorumla tedricen geçiş oportünizmiyle, nihai hedef olarak, İspanya, Yunanistan tipi bir burjuva demokrasisine geçişi öngörüyor.

Perinçek, bu gerici stratejisine başka bazı "teorik" dayanakları da önceki yıllarda üretti ve devam ettiriyor.

Kuzey-Güney sözde teorisi, esasen gerici stratejisinin uyduruk revizyonist teorik temelidir. Çünkü bu gerici teori, tıpkı gerici

Üç Dünya Teorisi gibi, yeni sömürge ülkeler egemen burjuvazileriyle, devletleriyle, partileriyle, sözde emperyalist Kuzey'e ve özellikle ABD'ye karşı temel ittifak ve işbirliğini öngörüyor. Aydınlik revizyonizmi de uzun süredir Kuzey-Güney gerici teorisinin şampiyonluğunu yapıyor.

Başta bu teoriyi dayanak yaparak, ama başka bazı tezler de üreterek, '90'lı yıllar boyunca, sosyal-demokrasıyla, burjuvaziyile, devletiyle, stratejik işbirliği yapmak gerektiği görüşlerini vazedip durdu.

Bu tezlerden biri de, "faşizm tırmanıyor" tezidir. Aralık 1994'ten (ara seçimleri) başlayarak, İşçi Partisi ve Aydınlik revizyonizmi, DSP-SHP-CHP'ye (o zaman CHP de ayrıydı) ve ayrıca HADEP'e de sol güçbirliği çağrısı yaptı ve sonra da bunu CHP ve DSP açısından kalıcı hale, stratejik bir ittifak haline getirdi.

Aydınlik revizyonizmi, bu stratejik işbirliğine, birincisi, ABD'ci yeni dünya düzeninin saldırıları karşısında, "devlet bağımsızlığı" nı korumak, "emperyalizmin en işbirlikçi" öğelerinin hareketi olan "faşizmin" gelişmesini önlemek politikasını dayanak yapıyordu, hala da yapıyor. İkincisi olarak da, "tırmanan faşizme" ve gericiliğe "barikat" oluşturmayı dayanak yapmaya çalışıyor.

1994'te şeriatçı gericiliği baş düşman görmeyen Aydınlik revizyonizmi, dini gericiliğin gelişmesine karşı da dikkat çekerek, bu tehlikeye karşı da sosyal demokrat partiler ve kemalistlerle temel ittifakı savunuyordu.

Aydınlik revizyonizmi, faşizmi yalnızca MHP'den ve MHP kökenli kadrolardan ibaret göstermekle, TKP-TİP'in revizyonist faşizm tahlili gibi, antifaşist mücadele bilincini zayıflatıyor, faşist diktatörlüğün hüküm sürdüğü gerçeğini gizliyor. Demirellerin, Çillerlerin, Özalların, generallerin, polis şeflerinin faşist yüzünü akılıyor.

Ama daha önemlisi de, faşist diktatörlüğün kitle tabanını genişletmesine, MHP'nin, RP'nin gelişmelerine, faşist ve şeriatçı kitle

hareketinin gelişmesine karşı çözüm; bir başka gerici seçenekte, CHP ve DSP ile stratejik ittifakta değil, komünist devrimci ve antifaşist hareketlerin güç, eylem, cephe birliğindedir.

CHP ve DSP'nin faşizmle işbirliğiyle işbirliği yapılarak mı faşist diktatörlüğe karşı mücadele edilecek?

Aydınlık revizyonizmi, yalnızca gerici Kuzey-Güney teorisine dayanarak değil, faşizme ilişkin reformist tahlil ve beklentilere de dayanarak burjuvaziyle en geniş kesimleriyle işbirliğini öneriyor. “Dünyanın ezilen kutbunda faşizm, emperyalizmle en sıkı bütünleşmiş güçlerin emekçi halk yanında sermayenin geniş kesimlerini de baskı altına alan dikta rejimi” (aç. PD) (D. Perinçek, Faşizmin Tırmanışı, Teori Sayı: 58, Ekim 1994) olduğuna göre, “burjuvazinin en geniş kesimleri”yle stratejik ittifak içinde faşist MHP'yi engelleyebilir, kurtulabiliriz! Buna da en uygunu, DSP- CHP'yle stratejik güçbirliği ve bunları hükümete getirmektir.

Bu reformcu burjuva mantıkla, hem var olan faşist diktatörlük gizleniyor, hem de antifaşist kitle hareketi, CHP ve DSP hükümeti gerici seçeneğinin kuyruğuna takılarak, burjuva liberal kanaldan karşıdevrimci bir sonla noktalanmış oluyor.

'94'ten sonraki yıllarda, MHP'nin gelişmesi tehlikesine dinci gericiliğin gelişmesi de eklenince, karşıdevrimci Aydınlık revizyonizmi, burjuvazinin en geniş kesimleri ve generallerle stratejik ittifak kurarak burjuva liberal gerici bir strateji geliştirdi, bunun yuduruk tezlerini oluşturdu.

Yanı sıra, Aydınlık revizyonizmi, devrimci hareketin zayıf ögelerinin ve sol reformcu hareketin kitleleşme sorununun baskısı altında, sağa, burjuva kuyrukçuluğuna doğru savrulacağını, iyi koklayarak, faşist MHP'ye, Çiller-polis şefleri çetelerine ve

dini gericiliğe karşı, onları, sosyal demokrasi ve generallerin arkasında toplamaya çalışıyor, buna uygun strateji ve tezler üretiyor.

Generaller ve CHP-DSP'yle stratejik ittifakın bir diğer dayanağı da (bu tırmanan faşizme karşı mücadele dayanağında da ifadesini buluyor) gelişen gericiliğe ve onu kışkırtan emperyalizmin sömürgeleştirme saldırısı olan YDD'ye karşı, var olduğu kadarıyla devletin bağımsızlığını ve cumhuriyetin kazanımlarını korumak, kemalizmin Kuvay-i Milliye değerlerine sahip çıkmak gerektiği tezidir. Ki, bu, ordunun cephesini yine 1930'lu yıllara değin olduğu gibi gericiliğe döndüğü tespitini de güçlendirerek, ordu kuyrukçuluğunu kolaylaştırıyor.

ABD'ci dünya düzeninin, '90'lı yıllardaki saldırısı ve neoliberal ekonomik politikalara karşı, işçi sınıfı ve halklarımızın antiemperyalist demokrat devrimi yerine, emperyalizmin işbirlikçisi devleti ve sözde “bağımsızlığını korumak, hem sınıf işbirlikçisi hem de sonuçta emperyalizmin dayanağını korumak gericiliğidir. Bir devrimci hareketin Aydınlık'ı eleştirirken yerinde benzetmeyle söylediği gibi, işbirlikçileriyle emperyalistler arası “çatlak”tan tahtakurusu gibi sızmak, ancak karşıdevrimci Aydınlık revizyonistlerinin işi olabilir.

Cumhuriyet'in kazanımlarını korumak tezi ise, bu kazanımların ezici çoğunluğu zaten sürecin ilk on yılında kemalist burjuvazinin giderek emperyalizmin işbirlikçisi olmasıyla yitirildiler. Diğer bir kısım da, zaten kemalist mirasa sahip çıkan gerici parti, generaller vb.'nin gerici egemenliklerinin, hatta emperyalistlerle işbirlikçilerinin birer parçası haline gelmiş ya da “KİT”lerde olduğu gibi işbirlikçi devlet tekelleri olmuşlardır. Burjuva laikliği, bugün sünni islami gericilikle burjuva modernizmin karışımı olduğu gerçekleşken, bu mu savunulacak?

80. YILINDA EKİM DEVRİMİ

Ekim Devrimi 80. yıldönümünde, başta bu devrimin anavatanı Rusya olmak üzere bütün dünyada, şu son birkaç yıla göre, çok daha kitlesel, görkemli ve daha yaygın biçimde kutlandı. Moskova'da 200 bin kişinin Lenin ve Stalin posterlerini taşıyarak "Tüm iktidar sovyetlere" sloganlarını haykırmaları yeni Ekimlere, Rus halkının duyduğu özlemi dile getiriyordu. Benzer bir gösteride Leningrad'da 100 bin kişinin katılımıyla gerçekleştirildi. Ayrıca birçok Rus şehrinde ve SSCB içinde yer almış kimi eski Sovyet Cumhuriyetlerinin bazı şehirlerinde, Ekim Devrimi'ni kutlamak amacıyla irili ufaklı onlarca gösteri yapıldı.

Bir zamanlar SSCB'yi oluşturmuş çeşitli milliyetlerden halkların Ekim Devrimi'ne giderek daha sıkı sarılmaları, kimilerinin ileri sürdüğü gibi, bugünkü sorunlardan bunalmış emekçi kitlelerin geçmişe yönelik bir nostaljik özlemi olarak değerlendirilebilir mi? Gerek Rus egemen sınıflarının gerekse emperyalist burjuvazinin çeşitli kesimlerdeki sözcülerinin Ekim Devrimi'ne her zamankinden çok daha fazla ilgi (!) duymaları, sorunun cevabına yeterli bir ipucu oluşturuyor.

Rus halkının giderek daha fazla Ekim Devrimi'ni yeniden bir kurtuluş umudu olarak görmesi kapitalistleri telaşlandırıyor. Rus halkının sosyalizm özlemini kararlılıkla dile getirmesi karşısında kapitalizmin savunucuları önlemler almak ihtiyacını duyuyorlar.

Rusya'nın bir kez daha sosyalizme kayması, Ekim Devrimi'nden çok daha büyük bir depremin kapitalist dünyayı sarsması anlamına geliyor. Bunun içindir ki yalnızca Rusya'da değil, başta emperyalist-kapitalist merkezler olmak üzere kapitalist egemenliğin hüküm sürdüğü hemen her yerde Ekim Devrimi aleyhtarı kampanyalar hız kazandı.

80 yıl sonra, kendilerini "genç reformistler" olarak niteleyen Rus hükümetinin kimi bakan ve yüksek bürokratları, büyük sosyalist Ekim Devrimi'nin halka kan ve ıstırap getirdiği biçiminde açıklamalarda bulunuyorlar. Onlar, bu düşünceleriyle yeni çarların, Rus burjuva toprak sahipleri sınıfının tercümanlığını yapıyorlar ve böyle yapmakla, aynı zamanda bütün dünya burjuvazisinin sözcülüğünü üstleniyorlar.

Sermayenin besin kaynağı kan ve irin olurken, sermaye sahipleri sözcüleri sosyalizmi eleştirme cüretini gösterebiliyorlar. Daha fazla kar elde etmek için milyonlarca insanın kanını bir kene gibi emen, açlığın, işsizliğin, sefaletin biricik nedeni kapitalizm; yeni pazarlar elde etmek, rakiplerini saf dışı bırakmak için ulusal ve uluslararası çapta savaşımlara neden olarak, milyonlarca insanın ölümüne sebep olan kapitalizm; Hitler, Mussolini, Franco, Salazar, Mobutu, Şah, Pinochet gibi insan kasaplarını dünya halklarının başına bela eden kapitalizm, Ceza-yir'de, Vietnam'da, Angola'da, Güney Afri-

ka'da, Kürdistan'da vb. yerlerde halkların sömürgecilğe ve emperyalist boyunduruğa karşı başkaldırıları en vahşi yöntemlerle bastırmaya kalkışan kapitalizm; çok büyük kar kaynağı olmanın yanı sıra toplumu fiziki ve ahlaki olarak uyuşturup çürüten, uyuşturucu maddelerin üretim ve ticaretini dünya çapında gizli servisleri aracılığıyla örgütleyen kapitalizm; enerji kaynakları üzerinde denetim sağlamak için olmadık dalavere ve oyunlara başvuran, bu uğurda gerici iç savaşlar tezgâhlayıp ulusları birbirine kırdıran kapitalizm, bugünkü dünya üzerindeki her türlü kötülüğün kaynağı kapitalizm. İşte böyle bir sistemin savunucuları, sosyalizm uygulamalarına dil uzatabiliyorlar.

Onlar böyle davranmakta hiç de haksız sayılmazlar. Çünkü yeni bir devrim dalgasının, Ekim'den çok daha sert ve sarsıcı olacağını biliyorlar. Böyle bir olasılıktan dünden daha fazla korkuyorlar. Bakmayın siz onların "tarih bitti" lafazanlıklarına. Kendileri hiç ama hiç inanmıyorlar bu sözlere. Onlar tıpkı bir tanrıtanımazın, halkı aldatmak için dinsel vaazlar vermesi gibi vaazlar veriyorlar. Kapitalizmin ideolojik üretim merkezleri, bir yanda sosyalizmin tarihsel olarak yenildiği, kapitalizmin üstünlüğünün ispatlandığı, sosyalizmin bir daha asla yeşerme imkânı bulamayacağı türünden fikirler ileri sürüp, bu fikirleri değiştirilemez bir dinsel dogma gibi propaganda ederken, diğer yandan aralarında toplantılar düzenleyip, 21. yüzyılın ayaklanmalar ve devrimler çağı olacağı tespitini yapıyorlar. Bu tespiti, onlar için bir varsayım olmanın ötesinde oluşumu kaçınılmaz bir gerçekliktir. Almayı düşündükleri önlemler de bunu açığa çıkarıyor. NATO'yu devletler arası bir savaşa göre konumlandırmanın ötesinde, ayaklanmalara derhal müdahale edebilecek bir polis kuvveti olarak organize etmeyi tasarlıyorlar.

Fakat kapitalistler en çok da sosyalizmden, proletaryanın bilinçlenmesinden korkuyorlar. Hem de "proletarya öldü" teranelerinin

tüm dünyayı sardığı bir anda. Sovyet sosyalizmini, Lenin ve Stalin'e saldırılarını yoğunlaştırmalarının en önemli nedeni budur. Kapitalistler, sosyalizm hedefi ile gelişmeyen bir toplumsal hareketin, silahlı bir devrimle iktidarı ele geçirse de sonunda tekrar emperyalist-kapitalist sistemin eklentisi durumuna gelmek zorunda kalacağını iyi biliyorlar. Proletarya önderliğinde gelişmeyen her devrimin, gerçekleşme biçimi ne denli radikal olursa olsun kaderi değişmez. Çünkü proletarya dışında diğer bütün sınıfların ufku, en gelişkin bir burjuva demokrasisi ile sınırlıdır ve bu sınıflar ne denli radikal toplumsal reformlara başvurursa vursun kapitalist üretim ilişkilerinin sınırlarını aşamaz. Bir başka yönde de bu sınırlılık kendini açığa vurur. Proletarya dışında, bir devrim sonucu iktidarı ele geçiren sınıfların ufku dar, ulusalcılığın sınırlarını aşamaz. Bunlar enternasyonal bir devrim peşinde koşmaktan, kapitalizmi dünya çapında yenilgiye uğratmak gayretinden uzak dururlar. Daha çok ulusal sınırlar içindeki başarılar peşinde koşarlar ve iktidarı ele geçirdikleri andan itibaren devrimci barutları bazılarında hemen, bazılarında ise tedricen yok olup gider. Kapitalistler her türden devrimci gelişmenin önünü almak için önlemler alır, büyük çabalara girişirler. Devrimci gelişmeyi önleyemedikleri durumda ise ya küçük burjuva önderleri ile devrimden önce anlaşarak onları devrimden vazgeçirirler ya da devrimden sonra onlarla anlaşma yoluna girerler, bu da olmuyorsa iktisadi, siyasi ve askeri ablukaya alıp boğmaya kalkarlar.

20. yüzyıl, devrimler çağıdır. Daha yüzyılın başında başlayarak dünyanın hemen her bölgesinde devrimci ayaklanmalar gelişmiş ve bunların birçoğu başarıyla sonuçlanmıştır. Ne var ki, 1917 öncesi ve 1956 sonrası devrimci gelişme dönemleri burjuvazi için 1917-'56 dönemi devrimleri kadar korkutucu olmamıştır. 1917 öncesinde burjuvazi, 1871 Paris Komünü deneyi dışında bir proletarya iktidarı ile tanışmamıştır. 1871

Paris Komünü kısa sürede ezilmiş, ama daha da önemlisi proletarya partileri 20. yüzyılın başlarından itibaren ve özellikle birinci emperyalist savaş öncesi burjuva kapitalist düzenin sol partileri haline dönüşmüşlerdi. Şurada ya da burada zaman zaman ortaya çıkan karşı koyuşlar, onlara göre kolaylıkla alt edilebilecek sıradan olaylardı. 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı, sözde proletarya partileri ile burjuva partileri aynı ulusal çıkarlar etrafında birleştirmişti. Dün proletaryanın enternasyonal çıkarları için proletarya iktidarı peşinde koşan partiler, artık "ulusal çıkarlar" için burjuvazi ile kol kola, "ulusal demokrasi" adına başka ülkelerin proleterlerine karşı çarpışıyorlardı.

1956 sonrası SSCB'de ihanet çizgisinin SBKP'de hakim oluşunun ardından peş peşe birçok sosyalist ülkede karşıdevrimci klik iktidarı ele geçirdi. Bu tarihten itibaren de dünyada devrim için halkların başkaldırısı bütün hızıyla sürdü. Cezayir halkı Fransız emperyalizmine karşı dişe diş bir mücadele yürüttü. 1 milyondan fazla Cezayirli öldü bu iç savaşta. Cezayirlilerin şanlı direnişi ile Fransız sömürgeciliği paramparça oldu. Aynı zamanlarda başlayıp çok daha uzun süren Vietnam devrimi neredeyse çeyrek yüzyıla damgasını vurdu. Önce Fransa, sonra ABD dize geldi. Küba ve Nikaragua devrimleri ile ABD uşağı kanlı diktatörlükler yerle bir edildi. İran'da Şah rejimi yıkıldı. Güney Afrika halkının ırkçı rejime başkaldırısı bir başka biçimde de olsa Apartheid rejimin yıkımına yol açtı. Bugün de dünyanın birçok yerinde ayaklanmalar gerçekleşiyor, devrimci gelişmeler yaşanıyor. Etiyopya demokratik devrimi, Zapatist ayaklanma, Arnavutluk ayaklanması, inişli çıkışlı da olsa süren Filistin direnişi ve 15 yıldır inatla devam eden Kürt ulusunun devrimci direnişi bunların öne çıkmış örneklerini oluşturuyor.

Bütün bu devrimci gelişmeler yaşanırken Kruşçevci ihanetle birlikte giderek emperyalist bir ülke haline gelen SSCB ne yapı-

yordu? Ülkesinde sosyalizme nasıl ihanet ettiyse ihanet zehrini bütün dünyaya yayıyordu. Karşıdevrimci politikalarına boyun eğmeyenleri her türlü şantaj yöntemini kullanarak denetim altına almaya çalışıyordu. Enver Hoca liderliğindeki AEP, karşıdevrimci ihanete karşı bayrak açtığına modern revizyonizm yolunu seçen Kruşçev liderliğindeki SSCB, iktisadi ve siyasi tehditlerle AEP'i etkilemeye çalıştı. AEP, bu şantajlara boyun eğmeyerek SSCB ile her türlü ilişkisini kesti, keza aynı tutumu ÇKP'ye karşı da aldı. SBKP, diğer yandan her türden revizyonizmle ilişkilerini sıklaştırdı. Karşıdevrimci Tito revizyonizmine kucak açtı. İhanet şebekesinin yaptığı bunlarla sınırlı değildi. Emperyalist emellerine uygun politikalar güdüyordu. Kürtler gerici Saddam rejimine karşı ayaklandıklarında Saddam'ın imdadına sosyal emperyalist SSCB yetişiyordu. Askeri personel dahil ve MiG savaş uçaklarıyla Kürtler bir kez daha kıyım uğratılıyordu. Etiyopya ve Eritre'de SSCB yanlısı subayların askeri darbesiyle iktidarı gasp eden Mengitsu, Eritre veya Eritre Ulusal Kurtuluş Ordusu'na ve Etiyopya'daki diğer devrimci örgütlere karşı savaşırken arkasında sosyal emperyalist SSCB vardı. Sosyal emperyalistler, doğrudan teknik personel ve silah yardımı dışında, kendilerine bağımlı Küba devleti askerlerini devrimci savaşçılara karşı hükümet güçleri yanında çarpıştırıyorlardı. Çekoslovak revizyonistleri, SSCB'den kısmen bağımsız bir tavır gösterip Batılı emperyalistlere doğru dümen kırmaya başladığında Sovyet tankları Prag sokaklarında göstericileri eziyordu. Sosyal emperyalist ordu Afganistan'ı işgal ettiğinde de, oraya, geri Afgan boz kırlarına sosyalizmi ihraç etme iddiasında olduklarını ileri sürüyorlardı.

Sosyal emperyalizmin devrimci gelişme üzerinde yıkıcı ve tahrip edici etkisi yalnızca bunlarla sınırlı değildi. Modern revizyonistler, sosyalizm maskesi altında en pespaye burjuva politikaları ilerici, sosyalist fikirler olarak yayıyor, proletaryanın ve

bütün dünya ilericilerinin bilinçlerini dumura uğrıyorlardı. Neredeyse her ülkede Sovyet yanlısı partiler peydahlanmıştı. Bunların yüzü Moskova'ya dönüktü. Moskova'dan gelen emirlere göre politikalar yapılıyorlardı. Yalnızca yüzleri değil, elleri de Moskova'ya dönüktü ve hep oradan gelecek paralar için avuç açarlardı. Çoğu partinin yönetim kadroları, ya Moskova'da ya da Moskova yörelerindeki ülkelerde konumlanmış olarak mülteci yaşamı sürdürüyorlardı. Hemen hepsi legalist, parlamentarist çizgiyi rehber ediniyor, proletarya ve emekçi sınıfları "Ulusal cephe hükümetleri" politikalarıyla burjuvaziye bağlıyor, "üçüncü gelişme yolu" sözde kapitalist olmayan yolu ile kapitalizmden ayrı, ama sosyalist de olmayan bir ulusal kalkınmacı burjuva programını rehber ediniyorlardı. Bu Moskova uydu partiler, buldukları ülkelerde devrimin önünde karşıdevrimci bir bariyer oluşturuyorlardı. Devrimci gelişmenin olduğu her yerde burjuvazinin yanında devrimcilere karşı saf tutuyorlardı.

1960 sonrası, hem ulusal kurtuluş hareketlerinin hem de sosyal kurtuluş hareketlerinin, sözde sosyalizmden etkilenmiş olsalar da, daha çok küçük burjuvazinin önderliğinde ve küçük burjuva devrimciliği ekseninde gelişmelerinin en başta gelen sebebi SSCB'de yaşanan ihanetti. SSCB ve uydu partileri, devrimci mevzileri terk etmelerine karşı sosyalizm maskesi taşıdıkları ve daha çok işçi sınıfı içinde etkili oldukları için, işçi sınıfının devrimci gelişmeye müdahalesinin önünü tikiyor, dahası onu silahsız bırakıyorlardı. Sosyalist bir SSCB varlığını sürdürüyor olsaydı, 20. yüzyılın ikinci yarısındaki devrimlerin çehresi ve emperyalist kapitalist sistemin gidişatı çok daha farklı olabilirdi.

1917-1956 arası SSCB ve onun dünya üzerindeki etkisi ise çok daha farklıydı. Devrimin ilk günlerinden itibaren devrimci dalga bütün Avrupa'yı sarsmış, Macaristan'da kısa ömürlü bir sovyet devleti kurulmuş, Almanya'da Spartakist isyanı gelişmiş, İtal-

ya'da işçiler birçok şehirde konseyler oluşturmuşlardı. Öyle ki, o dönem devrimden önce Rus işgali altında olan Trabzon'da dahi 1917 Şubat Devrimi ertesinde şehir sovyetleri kurulmuş ve bir müddet yönetim bu sovyetlerde kalmıştı. Devrimi yalnızca Avrupa'da değil, başta Asya olmak üzere mazlum milletlerde bir kurtuluş umudu yaratmış ve bütün ezilenler yüzlerini bu yeni cumhuriyete, işçi, köylü asker sovyetleri cumhuriyetine çevirmişlerdi.

1917-'56 arası, dünyanın herhangi bir yerinde gelişen devrimci ayaklanmalarda işçilerin ve ezilen halkların güvencesi olarak SSCB, bütün mazlumların destekçisi oluyordu. Bulgaristan'da faşizme karşı savaşta, İspanya iç savaşında, Çin devriminde, SSCB'nin desteğinin ötesinde varlığı bile moral ve güven kaynağı idi. Ama çok daha önemlisi, İkinci Dünya Savaşı'nda Alman faşizminin ilerici insanlığın karşısında bela olduğu bir zamanda, SSCB ve önderi Stalin'in faşizme karşı amansız savaşmaları ve kızıl bayrağı 20 milyon şehit pahasına Berlin semalarına dikmeleriydi. Emperyalistler, faşizmi 1917 Ekim Devrimi'ne karşı halkların sosyalizme doğru evrilen mücadelesini engellemek maksadıyla halkların başına bela etmişlerdi. Bir bakıma sosyalist devrime karşı, emperyalistlerin bir karşıdevrim hareketiydi faşizm. Bu karşıdevrim hareketi, II. Dünya Savaşı'nda Sovyet Kızıl Ordusu ve ondan güç alan komünist, devrimci, ilerici insanlığın başegmez direnişi ile yerle bir edildi. 1917 Ekiminde tek ülkede başlayan sosyalist devrim, hemen akabinde burjuvazinin karşıdevrimci hamleleriyle yeni sovyet cumhuriyetleri kurulması biçiminde yayılmadıysa da ikinci paylaşım savaşından sonra yayılmayı başardı. Balkanlar, Orta Avrupa ve Baltık ülkelerinde sosyalist rejimler art arda kuruldu. Çin devrimi ile birlikte emperyalizme çok önemli bir darbe daha vuruldu. Burjuvazi, bu yeni devrimci gelişime karşı yeni bir karşıdevrimci hareket örgütlemeye girişti. 1917'den sonra emperyalist işgal ve

işbirlikçileri aracılığıyla karşıdevrimci ayaklanma ve iç savaşlarla sovyetlere saldırı örgütlendi. Diğer yandan her yerde anti-komünizm propagandası estirilirken, başta İtalya ve Almanya olmak üzere Bulgaristan, İspanya gibi ülkelerde doğrudan faşist hükümetler iş başına getirilirken her yerde gerici yönetimler desteklendi. Emperyalist işgal püskürtülüp karşıdevrimci ayaklanmalar bastırıldıktan sonra, parti içinden Troçki, Buharin ve Zinovyev gibi hainlerle emperyalistlerle işbirliği gelişti. Stalin önderliğinde Bolşevik Parti, hem içteki karşıdevrimci işbirlikçilere hem de faşist saldırganlara karşı amansız bir savaş yürüttü. Faşizmin dünya çapında ezilmesi, sosyalizm ve SSCB'ye duyulan sempatiyi birkaç misli artırdı. Neredeyse kendisini ilerici niteleyen herkes, aynı zamanda sosyalizmi savunuyor ve KP'lerde örgütleniyordu. Sosyalizm her yere hızla yayılıyordu.

Emperyalistlerin Hiroşima ve Nagazaki'de patlattıkları atom bombası sonraki yıllardaki yönelimlerini açığa vuruyordu. Patlatılan bu bombalar, Japon faşizmine karşı ve savaşı bitirmek amacı ile değil, sosyalist SSCB'nin etkisini ve yayılmasını önlemek içindi. Yüzbinlerce insan yalnızca bu nedenle katledildi. Ama emperyalistler, esasen yeni bir taktik yola başvurmaya başladılar. İç savaşlar, işgallerle yenemedikleri, dünya çapında yayılmasını engellemedikleri sosyalizm ve onun anayurdu SSCB'ye karşı bu kez "soğuk savaş" başlatıldılar. Yoğunlaşmış karşıdevrimci propaganda ve şiddet hareketiyle sosyalizmin önü kesilecek, sosyalizmden en fazla etkilenmeye müsait ülkelere sermaye hızlı akıtılarak, buradaki hem burjuvazi güçlendirilecek hem de işçi sınıfı ve emekçi kesimlere verilebilecek bazı kırıntılarla işçi sınıfı ve öncü kuvvetleri sosyalizm dışına çekilecek ve kapitalist devlete eklemelendirileceklerdi. Yanı sıra devlet içinde gizli, antikomünist militer faşist örgütlenmelerle (Gladio) kapitalist devlet güvenceye alınacaktı. Stalin'in ölümü ardından geçen birkaç yıl sonra

karşıdevrimci güruh partiyi ele geçirdi, karşıdevrim sovyet devletini içten kuşatmış ve ele geçirmişti. O dönemden sonra SSCB'de kapitalizm hızla restore edildi, tekelci bürokrat burjuvazi ülke yönetimine çörelendi. SSCB, emperyalist bir ülke haline geldi. Batılı emperyalistler derin bir nefes aldı. Bu, SSCB ile olan her türlü çelişkilerinin bittiği anlamına gelmiyordu! Ama rekabetin niteliği değişmişti. Dün sosyalist cephe ile emperyalist-kapitalist cephe arasındaki süregiden mücadele bu kez iki emperyalist kamp, emperyalizm ve sosyal emperyalizm arasındaki mücadeleye dönüşüyordu. Gorbaçov'a düşen, kokuşmaya başlayan cesedi gömmek oldu.

Burjuvazi, sosyalist ülkü etrafında birleşmiş yeni bir devrimci dalgadan korkuyor. Her şeyden önce 35 yıllık modern revizyonist manipülasyon giderek dağılıyor. Öncelikle de Rus emekçi sınıfları sosyalizm denince daha çok Lenin ve Stalin SSCB'sini anlıyorlar ve daha çok o dönemi propaganda ediyorlar. Rusya'da komünist ve devrimci partiler hızla güç topluyor. Ve bu partiler, Kruşçev-Brejnev döneminin eleştirisi temelinde gelişiyor. Modern revizyonist partinin devamcısı Züganov "Devrimler çağı bitti" derken diğer KP'ler yeni bir devrimden, şiddete dayalı devrimden bahsediyor ve bir kez daha "Tüm iktidar sovyetlere" diye haykırıyorlar. Yalnızca bunlar değil, bütün dünyada sola, sosyalizme doğru bir evrilme yaşıyor. Böyle bir durumda yaşanan bu yönelimin farklı sınırlar içinde, burjuva reformcu sınırlar içinde tutulması emperyalistler için hayati önem taşıyor. O nedenle ki, bütün kuvvetleriyle 1917-'56 arası dönem hakkında şaibeler yaratmakla uğraşıyorlar. Bir zamanlar Lenin'i Alman ajanı olarak suçlayanlar bu kez Stalin'i çarın ajanı olarak ilan ettiler. Stalin'in gaddarlığı üzerine nice söylenceler uydurdular. Ama onlar, her şeye rağmen ihtiyatı elden bırakmıyorlar. Sovyetlerin çok kısa zamana sığdığı büyük başarıları görmezden gelemiyorlar ve şöyle diyorlar: "Tüm yanlışlıklarına

karşın Sovyetler Birliği, kısa süre içinde güçlü bir endüstri kurmuş, tarihte ilk defa emekçi insanların çalışma, dinlenme, sağlık ve eğitim haklarını güvence altına almıştı. Bu durumun yarattığı baskıyla bütün kapitalist devletler, sosyal politikalarında halktan yana önemli revizyonlar yapmak zorunda kalmışlardı.

“Sovyetlerin ekonomik, askeri ve moral gücü, II. Dünya Savaş’ında Alman faşizminin yenilgiye uğratılarak yeryüzünün kaderinin değiştirilmesi belirleyici rol oynamıştı.”

Burjuvazinin bütün kesimleri bu denli cesur ve açık olamıyorlar. Bunun içindir ki, kılıktan kılığa giriyorlar. Onları böylesine kılıktan kılığa sokan, adeta bir palyaçoya dönüştüren Ekim Devrimi’nin reddedilemez başarıları ve Ekim Devrimi’nin milyonlarca işçi ve emekçi nezdinde yarattığı sempati halesidir. Bunun içindir ki, Ekim Devrimi, onun komünist önderlerini ve sosyalizmin başarılarını karalamak için olmadık yöntemlere başvuruyor, yalan ve çarpıtmalarla doğru tarih bilincinin oluşumunu engellemeye çalışıyorlar.

Örneğin Ekim Devrimi’ni bir devrim değil de bir darbe, bir avuç bolşeviğin saray darbesi olarak niteliyorlar. İşçi, asker, köylü sovyetleri silahlı birlikleri 7 Kasım’da kışlık saraya yönelirken, o dönem Rus hükümetinin başbakanı, sosyalist-devrimci Kerenski bir ABD diplomatik aracı ile sokaklarda sarayı koruyabilecek askerler bulmaya çalışıyordu. Hükümetin başının toplayabildiği asker sayısı bin beş yüzü ancak bulmuştu. Sovyetler çok kısa zamanda ve çok hızlı iktidarı ele geçirmişlerdi. Burjuva hükümet hiçbir yerde kendisini savunabilecek güçleri toplayamamıştı. Burjuvaziyi ve hükümetini bu denli güçsüz, sovyetleri ve bolşevikleri bu denli güçlü kılan neydi? Yüzbinlerin, örgütlenmiş işçi, asker ve köylü sovyetlerinin silahlı ayaklanması sonucu burjuva hükümetinin hiçbir direniş göstermeden teslim bayrağını çekmesi darbe olarak nitelendirilebilir miydi? Kaldı ki nasıl

olurdu da bir saray darbesi ile iktidarı ele geçiren bolşevikler emperyalistlerin birleşik saldırısı karşısında iktidarda kalabiliyor, Kolçak ve Denikin’in ayaklanmaları karşısında onları yenilgiye uğrattıyor ve iç savaştan da zaferle çıkıyorlardı ve üstelik sosyalist-devrimcilerin sağ kanadı ile menşevikler de topyekün olarak burjuvazi ile birlikte hareket ederken, nasıl oluyordu da yalnızca Rusya’da değil, bir dizi Rus sömürge ve bağımlı ulus içinde bolşevikler egemen olabiliyorlardı? Bu tip iddiaların kafa karıştırmak için ortaya sürüldüğü ve hiçbir bilimsel tartışma değeri olmadığı açık. Ekim Devrimi’nden hemen sonra iktidarı elde eden İşçi Asker Köylü Sovyetleri İkinci Kongresi’nde bir azınlık durumuna düşen menşevikler ve sosyalist-devrimciler devrimi darbe olarak niteleyerek sovyetleri terk ediyorlardı. Sovyetlerin çoğunluğu bolşeviklerin doğrultusunda davranıyor ve şu tarihi açıklamayı yapıyordu: “İşçi, asker ve köylülerin büyük çoğunluğunun iradesine, işçilerin ve garnizonun Petrograd’da gerçekleştirilmiş olan muzaffer ayaklanmasına dayanan kongre, iktidarı kendi eline alır.” (Stalin, Seçme Eserler, C. 15, s. 238) 18 (5) Ocak’ta Kurucu Meclis toplantısı yapıldı. İktidar organı olarak sovyetler varken Kurucu Meclisin toplanması gereksizleşiyordu. Ve esasen de Ekimden önceki siyasal oluşumları temsil ediyordu. Bolşevikler ve sol sosyalist-devrimciler II. Tüm Rusya Sovyet Kongresi’nin yayınladığı kararların kabul edilmesi için Kurucu Meclis’e çağrıda bulundular. Meclis bunu reddetti. Bolşevikler ve sol sosyalist-devrimciler meclisten çekildiler. Kurucu Meclis toplanmadan feshedildiğinden onu savunacak hiç kimse kalmamıştı. O günlerde burjuvazi ve artçıları menşevikler ile sosyalist-devrimciler, devrimi darbe olarak niteliyorlardı. Bugün onların ruhlarını kuşananların dillerinden dökülüyor aynı sözler.

Kuşkusuz en tehlikeli olanlar, Ekim’i savunur görünüp ona en sinsi saldırılarda bulunanlardır. Onlara göre Ekim Devrimi iyidir,

hoştur, ama onu kutsamak yanlışır. Böyle söylemekle Ekim Devrimi savunucularının şabloncu, kendilerini de "bilimsel kuşkucu" olarak göstermiş oluyorlar. Onlar, "Ekim"i yaptıklarından çok, yapamadıklarıyla değerlendirilmelidir, diyorlar ve ekliyorlar: proletarya diktatörlüğü adı altında halka kan ve ıstırap verilmiştir, sosyalist demokrasi gerçekleşmemiştir. Bolşevik Parti başından itibaren katı, bürokratik bir kült olmuştur, Stalin her şeyi mahvetmiştir, Lenin de iyi niyetine karşın aynı sistemin kurucusudur.

Kimi devrimci gruplar ve devrimci kimlik taşıma iddiasında bulunan diğer bazı gruplar, Ekim Devrimi'ni değerlendirirken Gorbaçov'dan, Brejnev'den yola çıkıyorlar. Sosyal emperyalist dönemin modern revizyonist politikalarını sosyalizmin sonuçları olarak ele alıp 1917 ile ilişkilendiriyorlar. Daha kolaycı bir yoldan hareket edip bütün dönemi "reel sosyalizm" olarak niteleyip işin içinden çıkanlar da var. Onlara göre Gorbaçov ya da Stalin fark etmez, her ikisi de Ekim Devrimi'nin, sosyalist sistemin ürünüdür. Bu tür görüşleri ileri sürenler, objektif olarak karşıdevrimin propagandalarına zemin hazırlıyor, dahası yer yer onlarla aynı argümanları kullanıyorlar. Böyle yapmakla gerçekleri tersyüz ediyorlar. Devrim ve sosyalizm davasına büyük zararlar veriyorlar.

Her şeyden önce iki ayrı şeyi, iki karşıt toplumsal sistemi aynılaştırıyorlar. Biri diğerinin içinden çıkmıştır. Bu doğru; Kruşçev, Brejnev, Gorbaçov ve hatta Yeltsin Bolşevik Parti'nin içinden çıkmışlardır. Modern revizyonizm sosyalizmin bağrında büyümüş, onun içinde yeşermiştir. Ama bu, ortaya çıkan ürün ile içinde yeşerdiği ortamın bir ve aynı şey olduğu anlamına gelmez. Ürün, belirli bir andan sonra içinde yeşerdiği ortamın zıddına dönüşmüş, onu reddetmiştir. Kruşçev, Stalin dönemi Bolşevik Parti'nin ürünüdür. Ne var ki, bu, Stalin dönemi parti ile Kruşçev dönemini aynılaştırmaz. Bu durum, sosyalist bir ülke bakımından ilk olsa da komünist partiler bakı-

mından tarihte birçok kez tekrarlanmıştır. Örneğin, II. Enternasyonal partileri kurduklarında ve gelişmelerinin belirli bir evresine kadar komünist parti isimlendirmesini hak eden yapılanmalardı. Fakat süreç içinde değişime uğradılar, karşıtlarına dönüştürdüler. Sosyalist maskeli burjuva partiler haline geldiler. Ya da bir başka örnek verilebilir. İkinci paylaşım savaşı sırasında faşizme karşı militan direnişlere önderlik eden Fransa ve İtalya komünist partileri savaştan bir müddet sonra "tarihsel uzlaşmacı" euro-komünistlere dönüştüler. Evet, euro-komünist FKP, FKP'nin içinde doğdu, ama bu hiçbir biçimde antifaşist silahlı direnişe önderlik eden FKP ile daha sonraki teslimiyetçi FKP'yi aynı biçimde değerlendirme hakkını bize vermez. Benzer örnekleri kişiler bazında da verebiliriz. Kautsky ya da Plehanov; her birinin marksist görüşlerini kim reddedebilir ve tersi olarak her birinin birer burjuva uzlaşmacısı olduğunu kim inkar edebilir? Çok ileriye gitmeye gerek yok. İ. Bilen TKP'si ile M. Suphi TKP'si aynılaştırılabilir mi?

Stalin'e saldırıyorlar, hem de bütün kirli, kanlı ve paslı silahlarıyla. Rus halkı Stalin posterlerini daha çok, daha yükseklerde taşıdıkça Stalin'e saldırıların dozu da artıyor. Kimileri Ekim'e sahip çıktıklarını söylüyorlar, ama karşıdevrimci mevzisinden Stalin'e ve eserlerine ateş püskürüyorlar. Stalin savunulmadan Ekim Devrimi savunulamaz. Stalin savunulmadan sosyalizm savunulamaz. Stalin'e saldırıp Lenin'i baştacacı ediyor görünmek, modern revizyonizmin ikiyüzlü, aldatıcı, çarpık ve alçakça tutumunun ürünüdür. Tarihi tek tek kişilere indirgeyerek açıklamanın belirli sakıncaları olmakla birlikte denilebilir ki, Lenin sosyalist devrimin ebesi, Stalin dadısı, Kruşçev katili, Gorbaçov da kokmuş cesedin cenaze levazımatçısı, mezar kazıcısı olmuştur. Ama elbette Gorbaçov'un işlevi, Kruşçev ve Brejnev'den farklı olarak aynı zamanda sosyal emperyalizmin de sona erdiricisi olmasıydı.

Stalin, 1917 Ekim Devrimi'ne önderlik eden Bolşevik Parti'nin önder kadrosu içinde ön sıralarda yer almış, devrimden hemen sonra işgal ve iç savaş yıllarında büyük başarılar göstermiş, parti ve devlet yönetiminde birçok görevi üstlenerek Lenin'in izleyicisi olmuş, Lenin öldükten sonra sovyet devletini başarıdan başarıya koşturmuştur; Sovyetler onun döneminde, geri bir tarım ülkesinden modern sanayi ülkesine dönüşmüştür. Hem de işgal ve iç savaş yıllarından sonra faşist Hitler orduları ile savaşta yirmi milyon yetişkin sovyet insanının yitirildiği koşullarda gerçekleşmiştir bu. Bu yıllarda Sovyetler dünyanın en gelişmiş ikinci sanayi ülkesi haline gelmiştir. İkinci savaş sonrası neredeyse tamamen yıkılmış olan Sovyet yurdu çok kısa bir süre içinde Sovyet insanının mucizevi çabası ile birkaç yılda yeniden baştan başa daha ileri ve modern biçimde kurulmuştur. İç savaş ve faşist işgale karşı direniş yılları dışında Sovyet halkları açlık, sefalet ve yoksullukla tanışmamış, işsizlik ortadan kalkmış, halkın dinlenme, sağlık, eğitim gibi sorunları tamamen çözülmüş, Sovyet emekçileri her bakımdan geleceğe güven içinde yaşamışlardır. Böyle bir yaşamın varlığı nedeniyle ki, kapitalist geçmişin mirası ahlaki yozlaşmanın neredeyse bütün belirtileri, halkın yaşam seviyesi yükseldikçe yok olmaya yüz tutmuştur. Yüz kızartıcı suçların sayısında geçmişle kıyaslanmayacak denli azalma meydana gelmiş, intihar vakaları giderek azalmıştır. Sovyet insanı yalnızca fiziki olarak değil, ahlaki ve moral değerler gelişmiştir. Çalışma zevk haline gelmiş, Kızıl Cumartesi, Stahanov hareketinin yaygınlaşması sovyet modernleşmesinde sıçramalar yaratmıştır. İşçilerin eğitim düzeyi yükseldikçe teknik ve beceri düzeyi yükselmiş, makinalaşma ve elektrifikasyonun hızlanmasıyla birlikte üretim verimliliğinde büyük yükselme yaşanmıştır. Stalin döneminde ağır sanayiye ağırlık verilmesi nedeniyle hafif sanayinin imal edildiği, bu nedenle en sıradan geçim araçlarında bile kıtlık yaşandığı iddiası tamamen bir palav-

radan ibarettir. Ağır sanayi ve hafif sanayi oranı itibarı ile halkın yaşamını olumsuz etkileyici bir durumda değildi ve gerçekte hafif sanayi malları üretimi, kapitalist ülkelerin birçoğundan fazlaydı.

"Evet, bütün bunlar doğru, ama Stalin döneminde çok sert uygulamalar yapıldı. Çok kan döküldü" diyor bazıları. Kime karşı ve neden? Sosyalizm döneminde sınıf mücadelesi bitmez. "Burjuvazi ile proletarya, kapitalist yol ile sosyalist yol arasında yaşamın her alanında sert, karmaşık ve uzun süreli bir savaşım sürer." (MLKP Programı, madde 22, II. Kongre Belgeleri, s. 291) Öncelikle sosyalist devrimin hemen ertesinde geçmiş dönemin karşıdevrimci uzantılarına karşı bir savaş yürütülür. Aynı şekilde karşıdevrimci unsurların sürekli yeşermesine olanak veren, eski topluma ait üretim ilişkileri tasfiye edilmelidir. Bütün bunlar başarıldıktan sonra, yani karşıdevrimci bütün sınıf ve kalıntıları ortadan kaldırılrsa bile emperyalist-kapitalist kuşatma nedeniyle, iktisadi ve siyasi ablukaların yaratacağı iç etkilerin ve geçmişin ideolojik kalıntılarına karşı sürekli bir mücadele kaçınılmazdır. Bu mücadeleyi proletarya, ancak proletarya diktatörlüğü aracılığıyla verebilir. Stalin'e karşı çıkanlar, gerçekte proletarya diktatörlüğüne karşı çıkıyorlar. Devrimin hemen ertesinde emperyalist ordular Sovyet devletine saldırdı. Sonra iç savaş yılları başladı. Ardından zengin köylülere karşı bir seferberlik gerçekleşti. Daha nefes almaya fırsat kalmadan Hitler ordularına karşı amansız bir savaşa girildi. Proletarya, sınıf düşmanlarına karşı diktatörlüğü uygulamasaydı birkaç saat bile iktidarını koruyamazdı. "Moskova Duruşmalarını eleştiri yağmuru na tutanlar, her nedense basına ve kamuoyuna açık yapılan bu duruşmalarda Buharin ve Zinovyev'in söylediklerine kulak tıkıyorlar? Troçki'ye haksızlık edildiğini ileri sürenler, aynı Troçki'nin Alman faşistleriyle Sovyet anayurduna karşı giriştiği yıkıcı hainane işbirliğini görmezlikten gelirler.

Bunlar reddedilmesi olanaksız gerçekler.

Bütün bunların gerçekleşmesine neden olan proletarya diktatörlüğü olduğu bir an bile gözden kaçırılırsa, sosyalizm yalnızca tatlı bir hayalden ibaret kalır.

Oysa 1848'de Marks ve Engels, Komünist Manifesto'yu yazdıklarında Avrupa semalarında oluşan bir hayaletten, komünizm hayaletinden bahsettiklerinde sosyalizm burjuvalar için bir hayalet olsa da proletarya için de bir hayal, bir ütopyaydı henüz. Ne 1848'deki Avrupa çapındaki işçi ayaklanmaları ne de 1871'de kurulan ve ancak 72 gün yaşayabilen Paris Komünü bu hayalin, sosyalizmin ete kemiğe bürünüp görünür bir gerçeklik halini almasını sağlayamamıştı. 1917'den sonra dün hayal olan, ütopyalarda yaşayan, gözle görülür, elle tutulur bir hale geliyordu. Dün teoride ifade edilenler, pratikte sınanmış ve artık teorik önermeler kanıtlanmış teorik ifadelere dönüşüyordu. Proletarya, 1871'deki kısa deneyimin ardından tarihte ilk kez burjuvaziye alt ederek, azınlığın iktidarını yıkarak çoğunluğun diktatörlüğünü ilan ediyordu. Sınıfların ortaya çıkışından bu yana ilk kez ezilen sınıflardan biri ezenleri alt ederek, ezenlerin devletini parçalayarak yeni bir devlet kuruyordu.

Sosyalist devletin nasıl bir devlet olması gerektiğini Lenin daha devrimden önce Devlet ve Devrim adlı broşüründe bütün temel yönleriyle dile getirmişti. Bütün bürokratların halk tarafından seçilip, gerektiğinde halk tarafından geri çağrıldığı, polis kuvveti yerine silahlı halk milislerinin güvenliği sağladığı, burjuvaziye ait bütün kurumsal yapının darmadağın edildiği, karşıdevrimci sınıfın yok edilmesi ve nihai zafere yaklaşıldığı oranda devletin sönebileceği bir sistemdi bu. Yani devlet, üretim araçlarını toplumsallaştıracak, yukarıdan aşağıya sosyalist toplumu iktisadi, siyasi olarak inşa edecek bir devlet olacaktı. Böyle bir devlet, işçilerin ve köylülerin yaratıcı inisiyatifi ile ortaya çıkardığı, tarih boyunca görülmüş en demokratik iktidar organı sovyetler aracılığıyla inşa edilebilirdi. Burju-

va parlamenter cumhuriyetten bin kez daha demokratik olan sovyet sistemi, burjuvaziye karşı da çoğunluğun amansız diktatörlüğünü uygulayacaktı. 1917 Ekim Devrimi, bu diktatörlüğün kuruluşunu ilan ediyordu.

1917 Ekim Devrimi'nin oluşum koşulları anlaşılmeden sosyalizm ve devrimin ilişkisi kurulamaz.

Koşulların hazır olması tek başına bir şey ifade etmez. O koşulları kullanarak bir sonraki sürece götürecek irade gerekir. Nesnel koşullar aynı olmasına karşın farklı mevzilerde, farklı önerilerde bulunulur, çok farklı politik tutumlar alınabilir.

1917 Ekim Devrimi, her şeyden önce bu yönüyle incelenmeli ve sonuçlar çıkarılmalıdır. Çünkü o iradenin, bilimsel sosyalizmin yön verdiği iradenin, ne muazzam sonuçlar doğurabileceğine kanıttır. Bu bakımdan 1917 Ekim ayaklanması yalnızca bir sonuçtur. Ondan önce Ekim'i hazırlayan bir süreç vardır. 1917 Ekim'i anlamak için onu oluşturan, hazırlayan dönemi anlamak gerekir.

Daha 1917 Şubat'ında, çarlığın yıkılışı dünyada büyük bir deprem etkisi yaratmıştı. Yalnızca burjuvalar değil, en yakın devrimi Avrupa'da bekleyen birçok sol çevre de şaşkınlığa kapılmıştı. Birçok kimse için yaşananlar "bir mucize" idi. Lenin böyle düşünenleri "dar kafalı" olarak niteliyordu. "Doğada ve tarihte mucize yoktur" diyordu Lenin. "Fakat her devrim, tarihin her ani dönemeci gibi öyle zengin bir içeriğe sahiptir, mücadele biçimlerinin ve mücadele eden güçlerin karşılıklı ilişkisinin kendine ilişkin bileşimlerini o kadar beklenmedik biçimde ortaya çıkarır ki, birçok şey dar kafalı beyinlerde mucize olarak görünmek zorundadır."

1 Mart (bugünün tarihi ile 15 Mart) 1917'de Çar II. Nikola kendisinin ve veliat oğlunun tahttan feragat ettiğini duyurdu. 9 Ocak 1917'de Moskova'da patlayan grev dalgası Petrograd, Bakü, Nijni Novgrad gibi kentlerde yayılarak büyümüşü. Ama

en önemlisi ve ayırt edici olanı, bir grup askerin de Petrograd'da grevlere iştirak etmesiydi. 18 Şubat'ta bu kez Petrograd'da Putilov fabrikalarında başlayan grev, birkaç gün içinde bütün fabrikalara yayıldı. 23 Şubat'ta (8 Mart) Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Petrograd'daki grevci işçi sayısı 90 bine ulaşmıştı, bir gün sonra sayı 240 bine çıktı. Bu sırada 28 polis göstericiler tarafından linç edildi. Buna rağmen çarın polisi müdahale etmekten çekinmiştir. 24 Şubat'ta grev gösterileri giderek önü alınmaz bir yangın halini aldı, göstericilerin sayısı durmadan artıyor, militanlık ve kararlılık ve istikrar giderek hareketin belirleyici yapısını oluşturuyordu, sloganlar nitelik değişimine uğruyor, "Ekmek istiyoruz" talebi yerine "Kahrolsun Çar, kahrolsun otokrasi" sloganı öne çıkıyor. 25 Şubat'ta Çar olaylara müdahale kararı alır. Polis göstericilere ateş açar, işçiler arasından da polise karşılık verenler olur. Aynı gece büyük bir gözaltı furyası yaşanır. Özellikle grev ve gösterilerin örgütlenmesinde başını çeken bolşeviklere yönelir polis. İşçilerin cevabı sert olur. İşçiler, asker ve polislerin silahlarına el koyarak çatışmalara girmeye başlar. 27 Şubat'ta askerlerin önemli bir bölümü işçilere ateş açmayı reddeder, binlercesi saf değiştirir. Aynı gün göstericilerden yana geçen asker sayısı 60 bini bulur. O gün polis merkezleri, cezaevleri basılarak tutsaklar özgürleştirilerek mücadeleye katılmaları sağlanır.

Şubat Devrimi'nden çok önce, daha 1902'de Nereden Başlamalı adlı broşüründe Lenin "Otokrasinin devrilmesinin sadece nizami bir kuşatmayla veya örgütlenmiş bir saldırıyla mümkün olabileceğini" ileri sürmenin "doktriner bir saçmalık olacağını" belirtiyor ve devamla, "otokrasinin kendiliğinden bir patlamanın şokuyla, yahut her gün her yönden kendisini tehdit eden ve önceden kestirilemeyecek siyasi karışıklıklardan biri nedeniyle devrilmesi tarihsel planda çok mümkün, hatta kuvvetle muhtemeldir" diye açıklıyordu.

Lenin ve onun şahsında bolşevikleri diğerlerinden ayrı kılan, devrime ve sınıflar mücadelesine marksist yaklaşımlarıydı. Bunun içindir ki, ne Şubat Devrimi'nin patlayan grev dalgalarının ertesinde siyasi genel grev ve direnişe dönüşmesinin ürünü olması bolşevikleri şaşkınlığa uğrattı; ne de çarlığın yıkılışının ardından sosyalist devrime yürüme konusunda bir tereddüte yol açtı. Lenin "Gerçeklerden korkmayan, devrimde toplumsal güçler dengesini serinkanlılıkla tartan, her politik durumun yalnızca onun o anki tüm verili özellikleri bakış açısıyla değil, aksine daha derindeki itici güçleri, Rusya'da ve bütün dünyada proletaryanın ve burjuvazinin çıkarlarının daha derin, karşılıklı ilişkisi bakış açısıyla" olaylara yaklaşıyordu. Şubat Devrimi'nin bu denli hızlı gelişmesi ve başlangıç aşamasını birkaç gün içinde tamamlaması "Rus proletaryasının 1905'ten 1907'ye üç yıl içinde çok büyük sınıf çatışmalarını" yaşamış ve "en büyük devrimci enerjiyi" sergilemiş olması nedeniyledir. "İlk devrim (1905), toprağı derinden eşeledi, yüzyılların ön yargılarını kökünden kazıdı ve milyonlarca işçiyle düzinelerce milyon köylüyü politik yaşama ve politik mücadeleye uyandırdı. Rus toplumunun tüm sınıflarını (ve tüm önemli partilerini) birbirlerine- ve dünyaya-gerçek karakterleriyle, çıkarlarının, güçlerinin, eylem yöntemlerinin, yakın ve uzak hedeflerini gerçek karşılıklı ilişkisi içinde gösterdi. İlk devrim ve onun ardından gelen karşıdevrim dönemi (1907-1914) çarlık monarşisinin özünü açığa çıkardı, karakterini sonuna kadar belli etti ve tüm çürümüşlüğü, alçaklığını" açığa çıkardı. "1905-1907 devrimi olmadan, 1907-1914 karşıdevrimi olmadan, Rus halkının tüm sınıflarının ve Rusya'nın geri kalan bölümünde oturan halkların böylesine tam bir kendi kaderini tayini imkânsız olurdu." (C. 6, s. 18, Lenin, Seçme Eserler)

Devrimci krizin başka yerlerden daha önce çarlık Rusya'sında patlak vermesinin doğal olduğunu ileri sürüyordu Lenin. Savaş sü-

resince alınan bir dizi ağır yenilgi "bu krizin patlak vermesini" hızlandırıyordu. "Yenilgiler, tüm eski hükümet aygıtını ve bütün eski düzeni sarstı, halkın tüm sınıflarını onlara karşı çıkardı ve orduyu öfkeliendirdi." (age, s. 21)

Şubat Devrimi'ne doğru, devrimi etkileyen bir başka etmeni de göz ardı etmemek gerekir. Emperyalistler arası çelişki, Rusya'da rejim üzerinde sarsıcı etkiler yapıyordu. Çar Almanlarla anlaşma yanlısı iken, burjuvazi İngiliz-Fransız emperyalizmi ile bağlarını güçlendiriyordu. Savaşın sürmesinden yana olan İngiliz-Fransız emperyalistleri, Çar Nikola Romanov'u devirmek için uğraşıyorlardı.

Rus halkının büyük devrimci direnişi karşısında çekilmek zorunda kalan çarın hemen ardından doğan siyasi boşluğu burjuvazi hızla doldurdu. Daha örgütlü olan ve İngiliz-Fransız emperyalistlerinin desteğini alan kapitalist toprak sahipleri ve burjuva sınıfın temsilcileri "çarlığa karşı ilk darbelerden sonra iktidarı ele geçirdi". (age, s. 22)

Çarlığın yıkılması ve burjuvazinin iktidarı gasp etmesinin ardından Rusya yeni bir evreye giriyordu. Bu evreyi doğru tanımlamak çok önemliydi. 1917 Şubat Devrimi'nden 1917 Ekim Devrimi'ne kadar geçen süreçte sosyalist devrim adım adım örgütlenmişti. Bolşevik Parti'yi başta Sovyetler içinde bir azınlık, köylülük içinde etkisizken, hem sovyetlerde çoğunluk haline getiren hem de köylüleri işçi sınıfı ile bolşevik bayrak altında iktidara yönelten bolşeviklerin, proletarya diktatörlüğü hedefli ve proletaryanın sınıf çıkarlarına endeksli politikalarıydı. Tarihsel süreçleri belirli dönemlere keskin sınırlarla bölmek her zaman doğru olmasa bile Şubat'tan Ekim'e evrilen süreçte belli başlı dönemlerde bolşeviklerin aldıkları politik tutum, işçilerin ve köylülerin, burjuvazi ve küçük burjuvazinin siyasal etkisinden özgürleşip proletaryanın kızıl bayrağı etrafında kümelenmelerinin yolunu açmıştır. Bu üç dönemi, kabaca,

geçici hükümete ve savaşa karşı tutum, 3-4 Temmuz olayları ve ayaklanmanın hazırlanması olarak ele alabiliriz. Burada ayrıntılı bir tarihsel analiz ve buna bağlı olarak bir tartışma yürütmek yerine asıl amaç, geçiş sürecinde iradenin, önderliğin, marksist ilkelere bağlılığın belirleyici etkisini göstermektir.

Geçici hükümete karşı tutum; çarın devrilmesinin hemen akabinde Rusya'da çar artıkları ve burjuva Kadet Partisi önderliğinde geçici bir hükümet kuruldu. Menşevikler ve sosyalist-devrimciler (SR) bu hükümeti desteklediler. Onların sovyetler içinde çoğunluğu ellerinde bulundurmaları bu desteği çok önemli kılıyordu. Burjuva hükümetin ayakta kalmasının yegane nedeniydi bu. Diğer yanda Bolşevik Parti geçici bir tereddüt içindeydi. Örneğin Bolşevik Parti ileri gelenlerinden Kamenev, "Eski rejimin kalıntılarına karşı gerçekten mücadele ettiği ölçüde devrimci proletaryanın ona desteği o ölçüde garantidir" biçiminde fikirler öne sürüp dolaylı biçimde hükümeti destekliyordu. Kamenev, bu desteği "güçlü bir biçimde denetleme" biçiminde açıklıyordu. Bolşevik Parti, bu tür tereddütlü fikirler arasında bocalıyordu.

Bu tereddütün asıl kaynağı, oluşan yeni siyasal durumun yeterince doğru biçimde tahlil edilememesiydi. "Marksist taktik" diyordu Lenin. "Üzerinde inşa edilmesi gereken biricik sağlam temel üzerinde, olgular temeli üzerinde inşa" edilebilir. Bunun için "her şeyden önce mümkün en büyük objektif kesinlikle" gerçek politik durum saptanmalıdır. (C. 6, s. 23)

Bolşeviklerin büyük bir bölümü "eski"de kalmıştı. Hükümet, kapitalist toprak sahipleri ve burjuva sınıfın temsilcilerinden oluşmasına karşın, ona karşı alınması gereken tutum küçük burjuva siyasal partilerde hükümete doğrudan destek biçiminde olurken, Bolşevik Parti'de başlangıçta belirsiz, ikircimli yaklaşımlara yol açmıştı. Bu "eski bolşevikler," proletarya ve köylülüğün dev-

rimci demokratik diktatörlüğü kurulmadan burjuva-demokratik devrimin tamamlanmış olamayacağını ileri sürüyorlardı. Yani başlarındaki çoktan gerçekleşmiş proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünü görmüyorlardı. İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti ile birlikte proletarya ve köylülüğün devrimci ve demokratik diktatörlüğün Rus devriminde belli biçimde ve belli bir dereceye kadar gerçekleşmiş olduğunu kavramıyorlardı.

Olguyu dikkate almayan, onu unutan, "yani canlı gerçekliğin özelliklerini tahlil etmek yerine ezbere öğrenilmiş, formülleri düşüncesizce tekrarlayanlar" (C. 6, s. 46) günün gerçeklerine değil de eskimiş formüllere takılırlar, yaşamın gerisinde kalırlar.

Lenin, bir marksistin "canlı yaşamı, gerçekliğin eksiksiz olgularını hesaba katması gerektiği ve her teori gibi, en iyi durumda yalnızca temel olanı, geneli gösteren, yaşamın tüm karmaşıklığını yalnızca yaklaşık olarak kapsayabilen, dünyanın teorilerine sarılmaması gerektiği tartışma götürmez gerçeğini benimse"mesi gerektiğini öne sürüyordu. (C. 6, s. 47) Eski tarza göre "burjuvazinin egemenliğinin ardından proletarya ve köylülüğün egemenliği, onların diktatörlüğü gelebilir ve gelmelidir." "Gerçek yaşamda ise artık başka bir şey ortaya çıkmıştır. Birinin diğeriyle son derece orijinal, yeni ve daha önce hiç görülmemiş bir iç içe geçiş yan yana, birlikte, aynı anda -hem burjuvazinin egemenliği (Lvov ve Guçkov - PD), hem de iktidarı gönüllü olarak burjuvaziye bırakan, gönüllü olarak onun uzantısı haline gelen proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü varlığını sürdürüyor." (C. 6, s. 47).

"Eski bolşevikler" in görmedikleri bu tip olgulardı. Onlar, işçi-köylü devrimi demokratik iktidarı hedefi ile stratejiler çizerken, yanı başlarında var olan böylesi bir iktidar organını göremiyorlardı. Lenin, geçici hükümetin kesinlikle desteklenmesi gerektiğini ileri sürdüğünde ve "Tüm iktidar sovyetlere" sloganı ile ortaya çıkması ile birlik-

te Bolşevik Parti kısa bir gecikmenin ardından bu yeni politikanın etrafında kenetlen-di.

"Devrimimiz bir burjuva devrimidir, bu yüzden işçiler burjuvaziye desteklemelidirler" tasfiyecilerin politikası budur.

"Bizim devrimimiz bir burjuva devrimidir" diyor Lenin. "Bu yüzden işçiler, burjuvazinin politik sahtekarlıklarının aldatmacası hakkında halkı aydınlatmak ve onlara sözlere inanmamayı ve yalnızca kendi güçlerine, kendi örgütüne, kendi birlikteliğine, kendi silahlarına güvenmeyi öğrenmelidir." (C. 6, s. 24)

Geçici hükümete karşı olmak, onun izlediği bütün karşıdevrimci politikalara karşı olmak anlamına geliyordu. Bunlardan en önemlisi ve bütün siyasal partiler bakımından turnusol kağıdı işlevi gören, emperyalist savaşa karşı tutumdur.

Devrimden önce II. Enternasyonal partilerin ihanetine karşı Bolşevik Parti, "Emperyalist savaşa hayır" şiarıyla ortaya çıktı. Asker kıyafeti içindeki Rus işçi ve askerlerine silahlarını başka ulustan askerlere değil, savaş yanlısı hükümetlere yöneltme çağrısı yaptı.

Her şeye rağmen Bolşevik Parti içinde aynı fikirde olmayanlar da vardı. Örneğin Kamenev halkı, "Sağlam biçimde nöbette olmaya, her mermiyi mermiyle, her gülleyi güllerle yanıtlamaya" çağırıyordu. Ona göre "herkes savaştaki görevini yerine getirmek" zorundaydı.

Geçici hükümet, İngiliz-Fransız emperyalistlerinin çıkarları doğrultusunda savaşı sürdürüyordu. Rus halkı savaştan usanmıştı. Savaş kıtlık, açlık demektir, savaş yıllardır bitmeyen kıyım demektir. Rus halkı savaş değil, barış istiyordu. Menşevikler ve SR'ler savaş konusunda hükümeti destekliyorlardı. Savaş yorgunu Rus işçi ve köylülerini ikna etmek için de "Devrim Rusyası'nı savunmak" demagojisinin ardına sığınıyorlardı. Mayıs ayında hükümete doğrudan

katılan menşevikler ve diğer hükümet üyeleri, Haziran'da (18) bütün cephelerde bu sahte sloganla büyük bir saldırı hareketi başlattılar. Bu saldırı büyük bir fiyaskoyla sonuçlandı. Savaş yanlılarının halk nezdinde güvenilirliği iyice zayıfladı. Barış özlemi, bütün Rus halkında neredeyse önü alınmaz bir isteğe dönüştü.

Diğer önemli bir ayıraç, halkın toprak ağalarına karşı başlattığı el koyma hareketi karşısında alınan tutumdur. Geçici hükümet bu durumdan hoşnutsuzdu ve böyle hareketleri yasadışı ilan ediyordu. Zira toprak sahipleri hükümetin içinde temsil ediliyordu. Kaderini burjuvaziye bağlanmış menşevikler ve SK'lar halkın bu yönlü taleplerine de sırt çevirdiler. Bolşevikler ise etkili oldukları her yerde toprak ağalarının topraklarına el koyan köylülere desteklemekle kalmıyor, doğrudan bu hareketin öncüsü oluyordu. Toprak, ekmek talebinin bir yanını oluşturuyordu.

Ekmek, açlık içinde kıvranan Rus yoksullarının en önemli taleplerindendi. Uzun yıllar süren savaş yeni zenginler yaratırken, halkın yoksullaşması hız kazanmıştı. Cephedeki askerler dahi ekmeksizdi. Halk ekmek istiyordu. Ekmek, büyük tahıl silolarında büyük tüccarların elindeydi. Geçici hükümet bu kesimlere dokunamazdı. Çünkü onlar da geçici hükümetin hem destekçisi hem bileşenleriydi. Bolşevikler, bu konuda da net tutum aldılar. Bir yandan halka büyük silahlara el koyma çağrısı yaptılar, diğer yanda üretimin işçilerce denetlenmesi gerektiğini öne sürdüler.

Şubat-Mart Devrimi ardından iktidarı ele geçiren kadetlerin ve oktobristlerin burjuva hükümeti, halk üzerindeki egemenliğini sürdürürebilmek için "halkı en yüksek derecede özgürlükler" vadetmek zorundaydı. İngiliz-Fransız mali firmalarının katipliğini üstlenen, emperyalist savaşı "sonuna kadar" yürütmek isteyen burjuva hükümet için bu, amaçları gerçekleştiği ölçüde bu tip vaatlerin bir sakıncası da yoktu.

Bolşevikler bu "özgürlük" ortamını, proletaryanın bilinç ve örgütlülük düzeyini geliştirmek ve onu sosyalist devrime en kısa sürede hazırlamak için değerlendirme taktiği göttüler. Ama bolşevikler her defasında burjuvazinin iktidarı garantiye alması ve ikili iktidara son vermesiyle özgürlüğün de son bulacağını propaganda ediyorlardı. Var olan özgürlüğün nedeni burjuvazi değil, işçi, asker temsilcileri sovyetinin etkinliği idi. Bunun içindir ki, Lenin'in de belirttiği gibi "Çarlığın kesin olarak yok edilmesini ve özgürlüğün biricik garantisi, proletaryanın silahlanması ve işçi asker temsilcileri sovyetinin öneminin ve iktidarın güçlendirilmesidir." (C. 6, s. 24)

Lenin'in Nisan Tezleri'nde tam bir bütünlükle dile getirdiği düşünceleri karşısında menşevikler, "Lenin bize, gericiliğe hizmet etmek için geldi... Lenin'in her önemli başarısı, gericiliğin başarısı olacaktır" biçiminde tepkiler gösterdiler. Ve şöyle sesleniyorlardı: "Devrim kuşkusuz tehlike tehditi altındadır. Henüz daha geç olmadan Lenin'in ve onun yandaşlarına kesin reddiye çıkarılmalıdır." Hızlarını alamayan menşevikler, mutlaka bolşeviklerin "şiddetli bir direnişle zararsız hale getirilmesi gerekmektedir" biçiminde sözler ediyorlardı. Plehanov ise leninist düşünceleri "humma fantezileri" olarak niteliyordu. Plehanov geçici hükümeti destekliyor, kadetlerle koalisyonu savunuyor, bolşeviklere karşı ajitasyonu en önemli siyasal görev olarak görüyordu.

Bolşevik Parti yöneticilerinden Kamenev ise "Lenin yoldaşın genellemesi kabul edilemez" biçiminde açıklamalarla leninist politikalara muhalefet ediyordu.

3-4 TEMMUZ GÖSTERİLERİ

3 (16) Haziran 1917'de 1. Tüm Rusya Sovyet Kongresi toplandığında bolşevikler hala azınlıktaydı. Bolşeviklerin delege sayısı 100 civarındaydı. Buna karşı menşevikler ve SR'lerin delegeleri 700-800 kadardı. (Stalin, Eserler, C. 15, s. 221)

18 Haziran'da İngiliz-Fransız emperyalizminin istemleri doğrultusunda bütün cep-helerde başlayan büyük taarruzun fiyaskoyla sonuçlanması, işçi ve askerlerin öfke patlamalarına yol açtı. 3 Temmuz'da Petrograd'da gösteriler başladı. Parça parça başlayan gösteriler birleşerek dev bir silahlı gösteriye dönüştü. Gösteri silahlı olarak yürütülüyordu ve en temel talebi, iktidarın derhal sovyetlere devredilmesi idi. Bolşevikler böyle bir hareketi erken buluyorlardı. Zira devrimci krizin henüz yeterince olgunlaşmadığını düşünüyorlardı. İyi örgütlenmemiş erken bir ayaklanmanın karşıdevrimin karşı saldırısı altında direnemeyeceği ve devrimin daha doğmadan boğulacağı görüşünü ileri sürüyorlardı. Bu düşünceler nedeniyledir ki bolşevikler gösteriye, silahlı gösteriyi iktidara yöneltmek için değil, barışçı bir gösteriye döndürmek için katıldılar. Ertesi günkü gösteri tam da bu biçimde gerçekleşti. Bolşevikler, daha 2 Temmuz'da gösteriye karşı kampanya yürütmüş, ancak buna rağmen 3 Temmuz'da sabırsızlanan yığınları tutma olanağı olmadığı için gösteriler kontrolden çıkmış, ancak 4 Temmuz'da bolşevik hakimiyet sağlanmış, gösteri barışçı ve örgütlenmiş bir gösteri haline dönüştürülmüş ve aynı gece bolşeviklerin çağrısıyla gösterilere son verilmiştir. (Nisan Tezleri, s. 83)

Ne var ki hükümet, aynı gece karşıdevrimci bir saldırı başlattı. En vahşi anti-komünist birlikler Petrograd'a getirtildi. Bolşevik gazeteler kapatıldı. İşçi semtlerinde büyük bir tutuklanma kampanyası başlatıldı. Ölüm cezası yeniden yürürlüğe girdi. İşçilerin ve devrimci birliklerin silahsızlandırılmasına karar verildi. Temmuz gösterilerinden 5 gün sonra Lenin şöyle diyordu. "Karşıdevrim örgütlendi, pekiştirildi ve devlette fiili olarak iktidarı ele geçirdi. Gerçekte Rusya'da asıl devlet iktidarı şimdi askeri diktatörlüktür." (C. 6, s. 591)

O güne kadar bolşeviklerin temel taktiği, burjuva hükümete karşı işçi-asker temsilcileri sovyetinin iktidarını gerçekleştirmekti.

Yani, iktidarı, burjuva hükümetten, var olan işçi-asker-köylü sovyetlerinin alması ve sovyetlerde de bolşeviklerin-komünist proletaryanın çoğunluk sağlaması taktiğiyle sosyalist devrim stratejisi yürütmek, bolşeviklerin tutumuydu. Bunun için burjuva hükümetin en geniş biçimde teşhirine, en geniş yığınların bu temelde ikna edilmesi, işçilerin bilinç ve örgütlülük konularında düzeylerinin yükseltilmesi, sovyetlerde küçük burjuva partilerini tecrit ederek çoğunluğun sağlanması ve tüm bunların barışçıl bir siyasal çizgi izlenerek gerçekleştirilmesi hedefleniyordu. 3-4 Temmuz olaylarından sonra durum değişti. İkili iktidar sona erdi. Askeri diktatörlük kuruldu. "Bütün iktidar sovyetlere" sloganı nisan, mayıs, haziran aylarında ve 5-9 Temmuz'a kadar, yani gerçek iktidarın askeri diktatörlüğe geçtiği ana kadar mümkün olmuş olan devrimin barışçıl gelişmesinin sloganı oldu. (Nisan Tezleri, s. 89)

Bolşevik Parti ve proletarya için yeni bir süreç başlamıştı. Bolşevik Parti, Lenin'in taktiğiyle "Barışçı yollar hakkında hayale kapılmak yok, değişik eylemler yok, şu anda kara yüzlerin ve kazakların kışkırtmalarına yanıt vermek yok, güçlerin bir araya toplanması ve yeniden örgütlenişi, sıkı bir şekilde hazırlanma" taktiğiyle yeni süreci karşılıyordu.

26 Temmuz-3 Ağustos 1917 tarihleri arasında Petrograd'da toplanan VI. Parti Kongresi'nin yayınladığı manifestoda belirtilenler Bolşevik Parti'nin yönelimini ortaya koyuyordu. Şöyle diyordu Manifesto'nun son sözleri, "Öyleyse yeni savaflara hazırlanın, silah arkadaşları. Azimle, cesaretle ve sükûnetle, provokasyona kapılmaksızın güç toplayın ve savaş kollarınızı kurun. Proleterler ve askerler, parti bayrağı altında toplanın. Köyün ezilenleri bayrağımız altında toplanın." (Stalin, C. 15, s. 228)

Bu arada General Kornilov, hükümeti askeri vesayet altına alıyor ve parça parça askeri diktatörlüğü ilan etmek için hazırlıklarını

yürütüyordu. 21 ağustosta Kornilov birlikleri Petrograd'a doğru saldırıya geçti. Sovyetleri bütünüyle ortadan kaldırmayı hedefliyorlardı. Devrimi "devirmek ve kanla" bastırmak için Kornilov'la kol kola, bolşeviklere saldırıyı örgütleyen sosyalist-devrimci Kerenski, bu kez Kornilov ayaklanması karşısında bolşeviklerden yardım istedi.

Lenin, Kornilov ayaklanmasını beklenmedik bir gelişme olarak niteledi ve "Beklenmedik her dönüm noktası gibi, bu da, taktik bir gözden geçirme ve bir değişiklik gerektiriyor ve her gözden geçirmede olduğu gibi ilkelerden ayrılmamak için aşırı derecede sakınlı olmak gerektiğini ortaya koydu." (Nisan Tezleri, s. 115)

Kornilov ayaklanması karşısında gerici hükümeti desteklemek gerektiğini savunanlara karşı Lenin ve Bolşevik Parti'nin tutumu açık ve netti. "Geçici hükümeti desteklemek yanlıştır ve ilkelerden ayrılmayı gerektirir." Lenin, hükümeti destekleme eğilimi gösteren bolşevikleri olayların dalgalarına kapılıp sürüklenmekle eleştiriyordu.

"Kornilov'la savaşacağız" diyordu leninistler, "ama 'Kerenski'yi desteklemeyeceğiz."

Lenin, 30 Ağustos'ta (12 Eylül) şöyle yazıyordu: "Anın özelliğini hesaba katmak gerekir. Onu (hükümeti -PD) hemen devirmeye çalışmayacağız, biz şimdi bir başka biçimde ve daha açıkçası (Kornilov ile savaşın) halkın gözünde Kerenski'nin güçsüzlük ve duraksamalarını göstererek savaşacağız. Bunun daha önce de yapıyorduk. Ama şimdi başlıca iş oldu." (Nisan Tezleri, s. 116)

AYAKLANMA KARARI

Eylül ayından itibaren bolşevikler, sovyetlerde giderek etkinliklerini artırdılar. Lenin, 23 Eylül'de iki başkentte, işçi ve asker vekilleri sovyetlerinde bolşeviklerin çoğunluğu elde ettiklerini söylüyordu ve devam ediyordu, "Bolşevikler iktidarı ele alabilirler ve almalıdırlar." (age, s. 130) 3-4 Temmuz günlerine göre değişen neydi. O gün ikti-

darı almaya yeltenmeyen bolşevikler, aradan kısa bir süre geçtikten sonra ayaklanmanın vakit geçirilmeksizin örgütlenmesinden söz ediyorlardı. Bunun başlıca nedenleri şunlardır:

3-4 Temmuz'da;

-Devrimin öncüsü olan proletarya, henüz çoğunlukla bolşeviklerin arkasında değildi.

-Devrimci coşku, henüz büyük halk yığınına kazanmamıştı.

-Düşmanlar arasında ve kararsız küçük burjuvazi arasında, o zaman ciddi bir siyasal genişlikteki duraksamalar yoktu.

Bu koşullarda ayaklanma için o günlerde "Bir yanlılık olurdu, iktidarı ne maddeten ne de siyasi olarak koruyabilirdik" diyordu Lenin (Nisan Tezleri, s. 130).

Fakat durum artık değişiyordu. Sovyetler canlanıyor, yenileniyor ve en önemlisi bolşevikleşiyordu. "Tüm iktidar sovyetlere" sloganı tekrar gündeme geliyordu. Ama eskisinde olduğu gibi, iktidarın barışçıl yollardan devri şiarı olarak değil, bir ayaklanma şiarı olarak. Bu sırada Sosyalist-Devrimci Parti'de sol bir grup ortaya çıkıyor, menşeviklerde de bolşeviklere sıcak bakan "Enternasyonalistler" adlı gruplaşmalar meydana geliyordu. Karşı saflarda çözülme başlamıştı. İşte tam da bu sırada devrimin vahametini fark eden menşevikler ve sosyalist-devrimciler, devrim dalgasını zayıflatabilmek için yeni bir hamle yaptılar. 12 Eylül 1917'de sosyalist partilerin, uzlaşmacı sovyetlerin, sendikaların, zemstvolaların, ticaret ve sanayi çevrelerinin ve askeri birliklerin katıldığı bir Tüm Rusya Demokratik Konferansı topladılar. Konferans, ön parlamento olarak bilinen bir geçici cumhuriyet şurası kurdu. (Stalin, Eserler, C. 15, s. 232) Lenin, ön parlamentonun kesinlikle boykot edilmesi gerektiğini savunuyordu. Çünkü "Ön parlamentonun amacı bonapartist bir sahtekarlıktır", ön parlamentonun "biricik amacı kitleleri yanıltmak, işçi ve köylüleri dolandırmak, onları yaklaştırmakta

olan yeni devrimden uzaklaştırmak" tır. (Seçme Eserler, Lenin, C. 6, s. 245) Kamenev, ön parlamentoyu savundu ve onu terk etmek istemedi. Ama sonuçta bolşevikler ön parlamentoyu boykot ettiler ve ayaklanma için hummalı bir çalışmaya giriştiler. 23 Eylül'de (10 Ekim) RSDİP MK durum değerlendirmesi yaparak ayaklanma kararı alıyordu.

MK Kararına göre;

-Rus devriminin uluslararası çapta yaptığı etki nedeniyle (Alman donanmasında patlak veren ayaklanma bir örnektir) emperyalist dünya devrimini boğmak için hazırlık yapmaktadır.

-Rus burjuvazisi, yürüttüğü emperyalist savaşta tam bir bozguna uğramış ve Petrograd Almanlar'a teslim etme hazırlığındadır.

-Proletarya partisi sovyetlerde çoğunluğu ele geçirmiştir.

Bunun dışında köylülerin ayaklanmaları ve partiye girmeleri hızla artmaktadır.

Bu koşullarda yeni bir Kornilov ayaklanması ile devrimi boğma hazırlıkları sürerken, tüm bu koşullarda silahlı ayaklanma gündeme girmiştir. Daha da ötesi, silahlı ayaklanma kaçınılmaz hale gelmiş ve tamamen olgunlaşmıştır. Böyle bir anda ayaklanmayı gerçekleştirmemek devrime, proletaryaya ihanet anlamına gelir. (Seçme Eserler, Lenin, C. 6, s. 313)

Lenin, 6 Kasım'da (24 Ekim) MK üyelerine yazdığı mektupta "Durum son derece kritik, şimdi ayaklanmayı herhangi bir biçimde geciktirmenin gerçekten ölüm anlamına geleceğini" belirtiyordu.

Ertesi gün 7 Kasım'da (25 Ekim) kızıl muhafızlar ve devrimci birlikler garları, postaneyi, telgrafhaneyi, bakanlıkları ve devlet bankasını işgal ettiler, ön parlamentoyu dağıttılar, aynı gece, 25 Ekim'i 26 Ekim'e bağlayan gece, kışlık sarayı ele geçirdiler ve geçici hükümeti tutukladılar.

"Böylelikle yeni bir çağın, büyük sosyalist devrim çağının başladığını müjdelediler." (Stalin, C. 15, s. 237)

Bugün, proletaryanın yeni Ekimler yaratması için uygun koşullar Ekim öncesi günlere göre hiç de az değildir. Dahası, nesnel olarak bugün koşullar sosyalizm için çok daha fazla olgunlaşmıştır. Ve proletarya, düne göre bu bakımdan çok daha şanslı sayılır. Bu, hem tarihsel tecrübe nedeniyle böyledir, hem de kapitalizm nesnel olarak 1917'den çok daha fazla sosyalizm koşullarını bağrında büyütmüş ve olgunlaştırmıştır.

Proletarya, Ekim'den bu yana burjuvaziye karşı zaferin olanaklı olduğunu ve bunun yalnızca Rusya ile sınırlı kalmayıp, Asya ve Avrupa'nın birçok ülkesinde gerçekleştiğini görmüştür. Keza peş peşe kurulan bir dizi halk cumhuriyeti, Çin, Vietnam, Küba, Nikaragua devrimleri, emekçi sınıfların en kanlı diktatörlüklere karşı emperyalizmin bu diktatörlükleri bütün olanaklarıyla desteklemelerine rağmen galip gelebileceklerini göstermiştir.

Ve tersi olarak proletarya, ne denli muazzam kazanımlara yol açarsa açsın, kapitalist kuşatma altında revizyonizme ve her türden oportünizme karşı uyanıklığı yitiren bir proletaryanın ve sosyalist devletin yenilgiye mahkûm olduğunu da görmüştür. Yine Çin, Vietnam, Nikaragua vb. devrimlerde olduğu gibi, proletarya demokratik devrimin başına geçip onu sosyalist devrime dönüştürmedikçe, küçük burjuvazi ile devrimci ittifaktan sonra önderliği ele geçip sosyalizme yönelmedikçe, kapitalizmin devrimi yenilgiye uğratıp bir kez daha zaferini ilan edeceğini görmüştür.

Proletarya, sosyalizme dünya çapında nesnel olarak 1917'den çok daha yakındır. O günün çözümlenmesi gereken birçok sorunu, genel anlamıyla farklılaşmış ve proletarya için daha az zahmetle ve daha kısa zamanda çözümlenebilecek sorunlara dönüşmüştür.

Kapitalist emperyalist sistem, yarattığı sonuçlar ile kendi sonunu hazırlayan koşulları daha hızlı üretmektedir. Sermaye çok daha fazla merkezileşmiş, üretim çok daha büyük oranda toplumsallaşmış, küçük burjuva sınıflar giderek etkinliğini daha fazla yitirmiş, buna karşın işçi sınıfı daha çok büyümüş, işsizlik artmış, açlık, sefalet, evsizlik, eğitimsizlik vs. sorunlar çok daha yakıcı sonuçlar doğurmuştur. İşçiler ve tüm yoksul katmanlar ile burjuvalar arasındaki gelir uçurumu derinleşmiştir.

Teknikteki her yeni gelişme sosyalizmi değil kapitalizmi, yani onun üzerinde yükseldiği, üretim araçları üzerindeki bireysel mülkiyet sistemini daha çok fazla gereksiz hale getirmiştir. Teknikteki muazzam gelişme, bir dizi kapitalistin yok olmasıyla sonuçlanır. Kapitalistler bir yandan rekabet içinde ayakta kalmak için tekniği geliştirmek zorunda kalırlarken, diğer yandan teknikteki her yeni gelişmenin kendilerini yok etmeye götürdüğünü gördüklerinden, olabildiği oranda tekelleşerek bu yönlü gelişmeyi engellemeye çalışırlar. Bugün bütün muazzam görüntüsüne rağmen gerçekte kapitalist, özel mülkiyet nedeniyle, gerçekte teknik ilerleme olması gereken düzeyine göre, yalnızca bir cücedir. Burjuvalar, aşırı karlarla oluşturdukları sermaye birikimlerini yeniden üretime yatırmak yerine çok az bir bölümü yeniden üretime dönüyor. Onu asalak sermaye, para sermaye olarak kullanmayı yeğliyorlar. Borsanın bu denli şişmesinin nedeni budur.

Sermaye, 20. yy başlarında olduğundan milyonlarca kez daha fazla ve daha hızlı

dolaşıma girmektedir. Uluslararası ticaret devasa boyutlarda artmıştır. Uluslararası tekellerin etkinliği çok daha hızlı büyümüştür. Yeni sömürgeler, emperyalizme iktisadi, mali, siyasi bağımlılıkları azalmak bir yana daha da artmıştır. Sermaye, bir yandan dolaşımı için ulusal çitleri paramparça edip dağıtma eğilimi taşıırken, diğer yandan girdiği yerlerde kendini koruyacak, güçlü ulusal devletlerin varlığını varlığının güvencesi olarak görmektedir.

Belirtilerden ulaşılabilecek sonuç bellidir. Tek tek ülkelerde devrim, emperyalist kapitalist sistem üzerinde 20. yy başına göre çok daha etkileyici darbeler indirecektir. Emperyalist sistemden kopartılmış her ülke, emperyalizmin bağrına saplanmış bir hançer olarak eskisine göre çok daha öldürücü olacaktır.

Ekim, bugün çok daha günceldir. Ama bizi suçlayanlar yanılıyorlar. Kimileri bizi Ekim'i tekrar etmeyi savunmakla eleştirmektedirler. Bırakalım onlar öyle düşünsün. Biz biliyoruz ki, Ekim'i aynı biçimde tekrar etmek olanaksızdır. Ne bugünün koşulları 1917 Rusya'sının koşullarıyla birdir, ne de bugünkü proletaryanın bilinç düzeyi o günkü proletarya ile aynıdır. Evet, biz Ekim'i savunuyoruz. Onun evrensel ilkelerini savunuyoruz. Çünkü Ekim'in önerdiği çözümler, temel ilkeler bugün için de geçerlidir. Proletarya diktatörlüğü, sovyet tipi devlet, tek ülkede sosyalizm vb. bunların her birinin hangi yollardan, hangi biçimlerden gerçekleşeceğini devrimin gelişim yolu ve yaratacağı kurumlar tarafından belirlenecektir. Ama her koşulda özü aynı olacaktır.

MZD REVİZYONİZMİ ANTİMARKSİZMDİR

- İRFAN ÇELİK -

Mao Zedung revizyonizmini reddetme mücadelesi öncellerimizin komünist niteliğe evrilmelerinde tayin edici bir dönemeci ifade ediyordu. Bu en azından ideolojik, teorik temel açısından böyleydi.

Öncellerimiz, MZD revizyonizmine karşı mücadeleyi, teorik mücadele kampanyası ve üzerlerindeki etkilere karşı mücadele çalışması ve dahası işçi sınıfına önderlik misyonunda başlı başına niteliksel değişme çabası olarak ele aldılar.

İrfan Çelik de öncellerimizin önder kadrolarından bir yoldaş olarak bu mücadelenin ön saflarındaydı. İrfan yoldaş, MZD revizyonizmine karşı geniş çaplı ideolojik mücadele yazıları hazırlama çalışması içindeyken 25 Haziran 1980'de düşmanın eline düştü. Beş bölüm olarak planladığı yazısının I, III ve V. bölümlerini ana hatlarıyla hazırlamıştı. Anısına yoldaşın yazısını yayımlıyoruz.

İrfan yoldaşın üç bölümünü hazırladığı yazısının bölümlerin önlerine açıklama notu ve yazı planına uygun ara başlıkları ve ana başlık koyduk.

I- MARKSİST-LENİNİST PARTİ ÖĞRETİSİ BAKIMINDAN ÇKP VE "MZD"

Burada konuların sıralandığı planda "V.

Parti Öğretisi" olarak ifade edilen kısım işlenmektedir. Bu bölümde ele alınacak yanlara ilişkin bir plan yoktur. Fakat aslında ilk iki paragrafta bölümün kapsamı çiziliyor. Hazırlanmış olduğu kadarıyla yayımladığımız bölüm, tarihsel kökleriyle birlikte ÇKP'nin kuruluş dönemine ilişkin değerlendirmeleri kapsamaktadır.

Baştan beri ÇKP'ye hakim olma mücadelesi veren Mao Zedung kliğinin 1935 yılında Parti'nin yönetimini kesin olarak ele geçirmesinden sonra, ÇKP'nin teori ve pratiğine revizyonist Mao Zedung Düşüncesi damgasını vurmuştur. 1953 sonrası için ÇKP faaliyetlerini değerlendirmekle Mao Zedung'un görüşlerini değerlendirmek birbirinden ayrılamaz. Bu dönem için Mao Zedung'u değerlendirmek, ÇKP'yi değerlendirmektir. Ve bu konuda, 5 ciltte toplanan Mao'nun görüşleri gerekenden fazla veri ile doludur. Ancak 1935 öncesi için durum farklıdır. 1935 öncesinde Mao Zedung'un güçlü bir hizibi bulunmasına, yönetimde zaman zaman etkili olmasına, bazı bölgelerde hakimiyet sağlamasına rağmen partiye hakim olamamıştır. Bu nedenle ÇKP'nin 1935 öncesini değerlendirirken, Mao Zedung'un görüşleri yeterli veri olarak ele alınamazlar. '35 öncesinde partinin faaliyetleriyle ilgili olarak belgeler oldukça sınırlıdır. Bu döneme en fazla bilgi yine Mao'nun yazıları içinde vardır. Şüphesiz ki,

değerlendirme yaparken, çeşitli yönleriyle soruna ışık tutan bu bilgilerden doğru yararlanmak gerekmektedir.

ÇKP, kuruluşundan bugüne teorik, siyasi ve örgütsel bir bütünlüğe, bunun sonucu olarak da irade ve eylem birliğine sahip olamamıştır. Partinin kuruluş kongresi olan 1. Kongre, üç ayrı platform üzerinde üç hizibin mücadele arenası olmuştur.

1927 yılına kadar yönetimde ağırlığı olan Çen Du-siu kliğine göre, Çin'de proletarya "çok genç" ve "hazırlıksız"dı, "çok geri ve aptal"dı. Komünist bir parti kurmak için şartlar olgun değildi. Demokratik devrim ise burjuvazinin sorunuuydu. O şartlarda çeşitli reformları savunarak burjuvaziyi demokratik devrime önderlik etmesi için zorlamak gerekiyordu. Bunun için en uygun olan da çeşitli reformları savunan, Çin'in sorunlarını tartışan bir "marksist kulübün" kurulmasıydı.

Çen Du-siu, köylülerin komünist partisi önderliğinde demokratik devrim mücadelesine seferber edilebileceğine inanmıyor, köylülüğün taşıdığı devrimci potansiyeli küçümsüyor, proletaryanın güvenilir bir başlağı olduğunu kavramıyordu.

Çen Du-siu'nun liberal-menşevik görüşlerine karşılık, Çan Kua-tao kliği Çin'de burjuva demokratik devrimin gündemde olduğunu reddediyor. Çin'in sosyalist devrim aşamasında olduğunu, partinin gündemine proletarya diktatörlüğünü koymasına gerektiğini savunuyordu. Bu klik de, köylülüğün devrimci potansiyelini yadsıyordu. Troçkist görüşler savunan bu klik, katıksız devrim yapma hayali içinde olduğundan, proletaryanın diğer halk sınıflarıyla ittifaklar kurabileceği, kurması gerektiği anlayışını da reddediyordu. Çünkü ittifaklar siyaseti olanların saf devrim anlayışlarıyla çelişiyordu.

Her iki kliğin görüşlerine de katılmayan Mao Zedung'un ilk kongrede savunduğu görüşler diğerlerinin kadar bilinmemekle birlikte, demokratik devrimi savunduğu ve

Çan Kua-tao'ya göre, Çen Du-siu'ya daha yakın olduğu açıktır.

Kongre'de farklı platformları savunanlar, görüşlerinden vazgeçmeksizin ÇKP'nin kurulmasını kararlaştırmışlardır. Sorunun bu yanını ileride ele alacağız.

Öte yandan her üç grubun da savunduğu farklı tezler, aynı dünya görüşünden kaynaklanıyordu. Ortak özelliklerinden birisi - Çan Kua-tao hemen sosyalist devrimi savunmasına rağmen- antikapitalist perspektife sahip olmamalarıydı.

Materyalist tarih anlayışına göre, insanların yaşaması için zorunlu olan zenginliklerin üretilmesi ve üretilen şeylerin değişim biçimi toplumsal yapının temelidir. Zenginliklerin üretilmesi ve değişim tarzlarındaki değişme, toplumsal yapıdaki değişmeyi belirler. Dolayısıyla, toplumsal değişme insan iradesinden bağımsız, objektif bir temel üzerinde gerçekleşir. Her toplumsal gelişme evresi, belirli bir tarihsel gelişme aşamasına, üretici güçlerin belirli bir gelişme seviyesine tekabül eder.

"Gelişmelerinin belli bir aşamasında, toplumun maddi üretici güçleri o zamana kadar, içinde hareket ettikleri mevcut üretim ilişkilerine ya da bunların hukuki ifadesinden başka bir şey olmayan mülkiyet ilişkilerine ters düşerler. Üretici güçlerin gelişmesinin biçimleri olan bu ilişkiler, onların engelleri haline gelirler. O zaman bir toplumsal devrim çağı başlar. İktisadi temeldeki değişme, kocaman üst yapıyı, büyük ya da az bir hızla altüst eder..." (Karl Marks, Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı, s. 25-26)

Tarihi gelişim süreci içinde, sınıflı toplumalarda kendiliğinden gelişmesinin ürünü olarak ortaya çıkan toplumsal biçimler içinde en yetkin olanı, daha önceleri sınırlı iş bölümüne dayanan, belirli bir planlamanın olmadığı toplumsal biçimler karşısında, belirli bir planlamaya dayanan iş bölümünün alabildiğine geliştiği kapitalist üretimdi.

Üretimi toplumsallaştıran kapitalizmde, kendi evrimi içindeki yıkımının şartlarını olgunlaştırdı. Yani kapitalist üretim ilişkileri giderek üretici güçlerin gelişmesi önünde engel haline geldi.

“Toplumsallaştırılmış üretim ile kapitalist mal edinme arasındaki çelişki, proletarya ile burjuvazi arasındaki uzlaşma karşıtlık olarak belirdi.” (Marks-Engels, Seçme Yapıtlar, C. 3, s. 165)

Sosyalizm bu gelişme evresinde, kapitalizmin özel ürünü olan proletarya tarafından kapitalist üretim biçiminin tasfiye edilerek, özel mülkiyetin kolektif mülkiyet haline getirilmesi temelinde gerçekleşebilirdi. İnsanın insan tarafından sömürülmesine son vermek, halk kitlelerinin kurtuluşunu gerçekleştirmek ancak ve ancak bu temel üzerinde mümkün olabilirdi. Kapitalizmin yarattığı uygun maddi koşullar olmadan ne bilimsel sosyalizmden ne de sosyalist devrimin gerçekleşmesinden söz edilemezdi.

Marksist tarih anlayışından, toplumsal gelişmenin yasalarından bihaber olan ÇKP, sözde sosyalizmden bahsetmesine, zaman zaman marksist-leninist tezler tekrarlamasına rağmen, gerçekte kapitalizm tasfiye edilmeden, kapitalizmin koşullarında kitlelerin kurtuluşunun gerçekleşeceği ütopyasını savunmuştur.

“Bu savaşimler, Çin devriminin büyük öncüsü Sun Yat-sen’in yönettiği 1911 devrimini de içerir. Atalarımız eserlerinin tamamlanması için bize yol gösterdiler. Şimdi biz bu yolda yürüyoruz” (Teorik Siyasal Düşünceler, s. 16) diyen Mao Zedung, ÇKP’nin siyaseti konusunda da şunları söylüyor:

“On yıl önce iki partinin birleşik cephesi döneminde Guomintang’ın Birinci Milli Kongresi’nde, Komünist Partisi ve Guomintang, Üç Halk İlke’sini uygulamaya birlikte karar verdiler ve bu ilkeler 1924’ten 1927’ye kadar bütün sadık komünistlerin ve Guomintang’ın bütün sadık üyelerinin

gayretleriyle ülkenin geniş alanlarında uygulandı. Birleşik cephe maalesef 1927’de parçalandı ve sonraki on yılda Guomintang, Üç Halk İlkesi’nin uygulanmasına karşı çıktı. Fakat Komünist Partisi’nin bu on yıl içinde bütün siyasetleri Dr. Sun Yat-sen’in Üç Halk İlkesi’nin ve Üç Büyük Siyaseti’nin devrimci ruhu ile esas olarak aynı çizgideydi. Komünist Partisi’nin emperyalizme karşı mücadele vermediği gün olmamıştır. Bu, milliyetçilik ilkesinin mükemmel uygulanması anlamına gelir. Demokratik işçi köylü diktatörlüğü, demokrasi ilkesinin mükemmel uygulanmasından başka bir şey değildir. Toprak devrimi de Halkın Refahı İlkesi’nin mükemmel bir uygulamasıdır.” (SE, c. II, s. 35)

ÇKP’nin 1935 yılında Guomintang’a cephe çağrısı yapan bildirisindeki “Çin’in bugün ihtiyacı olan şey, Dr. Sun Yat-sen’in Üç Halk İlkesi’dir ve partimiz bunların tamamen gerçekleşmesi için mücadeleye hazırdır.” (Aktaran Mao Zedung, aynı yerde) sözleri daha sonraki yıllarda söylenmiş olmasına rağmen, Mao’nun aktardığımız sözlerini destekleyici, doğrulayıcı niteliktedir.

Mao Zedung’un sözleri, ÇKP’nin kurulduğu yıllarda sahip olduğu devrim anlayışının, yürüttüğü faaliyetin özlü bir anlatımını içermektedir. Yeri geldikçe bu görüşler üzerinde duracağız. Burada konumuz açısından “Toprak devrimi de Halkın Refahı İlkesi’nin mükemmel bir uygulamasıdır” görüşü üzerinde duralım.

Sun Yat-sen’in “Halkın Refahı İlkesi”, küçük üretici köylü yığınlarının kapitalizmin yol açtığı iflaslardan kurtarılması, aralarında eşitliğin sağlanarak, devletin de yardımlarıyla refaha ulaşmalarını vb. içeren Narodnik ütopyalara dayanıyordu. Bu hayalleri gerçekleştirmenin yolu köklü bir toprak reformu, (toprak devrimi) toprağın millileştirilmesi, köylülere toprak dağıtılmasıydı. Böyle bir toprak reformu köylülerin kurtuluşu için biricik temeldi. Köylüler ancak bu temel üzerinde kurtuluşa ulaşabilirlerdi.

Bu fikirlerin "baştan aşağı gerici fikirler" olduğuna daha önceki bölümde de değinmiştik.

Çinli Narodnikler ve onların takipçisi olan ÇKP revizyonistleri, öncelikle toplumların tarihsel evriminin belli bir aşamasında ortaya çıkan kapitalizmin iradi olarak önlenemeyeceğini, kapitalist gelişme yoluna giren Çin'in kapitalizmin yolunu tutmak zorunda olduğunu kavramıyorlardı. Onlar, köylülere toprak dağıtarak, toprağı millileştirerek ve bunun gibi daha bir dizi tedbir alarak kapitalist gelişmenin yolunu tıkamayı, kapitalizmi atlayarak doğrudan sosyalizme geçmeyi savunuyorlardı.

Bu tezler sadece birer hayaldi. Çünkü "Marksizm, bize, meta üretimine dayanan ve uygarlaşmış kapitalist ülkelerle ticari ilişkiler içerisine giren bir toplumun, gelişmesinin belli bir aşamasında kaçınılmaz olarak kapitalizm yolunu tutmak zorunda olduğunu öğretir." (Lenin, Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği, s. 50)

Öte yandan kapitalizmin önlenmesi için önerilen tedbirler (toprak dağıtımı, millileştirme vb.) -kapitalizmi önlemek bir yana, çünkü böyle bir şey mümkün olamaz tersine kapitalizmin özgür bir şekilde gelişimini hızlandırırdı.

Lenin, Sun Yat-sen'in programını değerlendiren "Böyle bir reform kapitalizm çerçevesi içinde mümkün müdür?" sorusunu sorduktan sonra "Mümkün olması bir yana bu reform en saf, en tutarlı ve ideal olarak en mükemmel kapitalizmin kendisidir." (Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 70) cevabını veriyordu. Lenin, aynı yerde toprağın millileştirilmesi tedbiri üzerine şunları belirtiyor:

"Toprağın millileştirilmesi, sadece diferansiyel rantı bırakıp mutlak rantın kaldırılmasını mümkün kılar. Marks'ın teorisine göre toprağın millileştirilmesi, tarımda ortaçağ artığı tekellerin ve ilişkilerin azami temizlenmesi, toprak satın alıp satmada azami

özgürlük ve tarımın kendini pazara uydu-rabilmesi için azami kolaylık demektir." Bu tedbirin sonuçlarının ortaçağın kösteklerinden kurtulan kırdaki kapitalizmin hızla gelişmesi olanağı açıktır.

Öncüleri Rus Narodnikleri gibi, Çinli Narodniklerin kapitalizmin önlenmesi adına savundukları şey, feodal kösteklerinden kurtulmuş, özgürce gelişen kapitalizmdir. "Kapitalizmin kendisidir."

Onlar bu kadarla da kalmıyorlar, bir adım daha atarak tezlerini; önerdikleri reform programıyla halkın refahının sağlanacağı, köylülerin kurtulacağı noktasına kadar ilerletiyor, bunun adına da sosyalizm diyorlar.

Kapitalist gelişme yoluna girmiş olan Çin'de, hakim sömürü biçimleri hala feodal sömürü biçimleriydi. Bu sömürü biçimlerinin yanında köylüler, hakim sömürü biçimlerine bağlanan ticari sermaye tarafından da sömürülmekteydi. Feodalizmin tasfiyesini kapsayan burjuva demokratik bir reform programının gerçekleştirilmesiyle köylülerin sömürüden kurtulacağını sanmak, o günün Çin'inde köylülerin ticari sermaye tarafından sömürüldüğünün yadsınmasıdır. ÇKP revizyonistleri ve ataları, birinci olarak bunu kavramıyorlardı. Daha önemlisi, reform programıyla feodalizmin tasfiye edildikten sonra, feodal sömürü biçimlerinin yerini kapitalist sömürü biçimlerinin alacağı açıkken, feodal sömürünün ortadan kaldırılmasıyla halkın refahının sağlanacağı tezi, kapitalizm koşullarında sömürünün yok edilebileceği, rekabetin kaldırılacağı, üretim anarşisinin giderilebileceği ve son olarak üretim yetersizliğinin yerini üretim bolluğunun alabileceği saçmalığının da kendisidir. Bu görüşlerin savunucuları ekonomik, toplumsal sistemlerden biri olan kapitalizmin özelliklerini hiç kavramamışlardır.

Üretim araçlarının özel mülkiyeti temeli üzerinde yükselen kapitalizm, en temel özelliği ücretli emeğin sömürüsüdür. Diğer başlıca özellikleri, üretimde anarşi, metalar

(emek de bir metadır) arasında yoğun bir rekabet ve üretim yetersizliğidir. Bu başlıca unsurlarından soyutlanmış bir kapitalizm, ancak bazı örümcekli kafaların dar sınırları içinde mümkün olabilir. Kapitalizm, kapitalizm olarak var olduğu sürece burjuvazi, emekçilerden artı değer sızdırmaya devam edecektir. Bu, marksist ekonomi politiğin ABC'sidir.

Sosyalist perspektifle birleşmeyen refah anlayışı, sonuçta kapitalizmin savunulmasıdır. Demokratik devrimle kitlelerin yaşam koşulları sınırlı oranda düzelse bile, emeğin sömürüsüne dayanan kapitalizm tasfiye edilip, özel mülkiyetin yerini kolektif mülkiyetin aldığı, üretim anarşisinin yerini planlı ekonominin aldığı sosyalizm kurulmadan kitlelerin refahı sağlanamazdı.

Görüldüğü gibi, toprak reformu Çinli Narodniklerin iddiasının aksine emekçilerin sömürülmesini önleyemezdi. Feodal sömürünün yerine kapitalist sömürü biçimlerinin almasına yol açardı. Hızla gelişen kapitalizm, kırlarda geniş köylü kitlelerini hızla iflasa sürükler, kırlarda sınıf farklılaşmasını hızlandırır. Eşitlik konusunda söylenenler de ham bir hayaldi.

ÇKP revizyonistleri, Sun Yat-sen'in, insanlar arasında eşitliğin sağlanması hayallerine de sahip çıkmış, bu konuda da küçük burjuva özelemlerin ötesine geçememiştir.

"Eşitlik" sloganı, "özgürlük" ve "demokrasi" sloganları burjuvaziye aittir ve onların sömürüyü gizlemelerinin birer aracıdır. "Özgürlük, eşitlik ve demokrasi hakkındaki genel sözler, aslında, meta üretimi ilişkileri tarafından biçimlenen kavramların gözü kapalı bir yinelenmesinden başka bir şey değildir." (Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, s. 391)

Yetenekleri ve ihtiyaçları farklı farklı olan insanlar arasında mutlak bir eşitliğin sağlanması imkânsızdır. Bu temel üzerinde marksistler, eşitlik denildiğinde insanların eşitleştirilmesini değil, insanların sömürü-

den kurtuluşta eşitliğini anlarlar. Bu konuda Stalin şunları söylüyor:

"... Marksizm eşitlikten, kişisel gereksinmelerin ve yaşayış tarzının tek düzeye getirilmesini değil, sınıfların kaldırılmasını anlar. Yani, a) bir kez kapitalistler devrildikten ve mülklerinden edildikten sonra tüm çalışanların sömürüden kurtuluşta eşit olmalarını; b) üretim araçları bir kere tüm toplumun mülkiyeti haline geldi mi, herkes için, üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasında eşitlik; c) herkes için yeteneklerine göre çalışma yükümlülüğünde eşitlik ve tüm çalışanlar için emeğin, işinin karşılığını alma hakkında eşitlik (sosyalist toplum); herkes için yeteneğine göre çalışma yükümlülüğünde eşitlik ve tüm çalışanlar için gereksinmelerine göre alma hakkında eşitlik (komünist toplum). Ve marksizm, insanların beğenilerinin ve gereksinmelerinin nicelik ya da nitelik bakımından, ne sosyalizm döneminde ne de komünizm döneminde birbirinin aynı ve eşit olmadığı, olamayacağı ilkesinden hareket eder."

Marksist eşitlik anlayışı böyledir.

"Marksizm hiçbir zaman başka bir eşitlik tanımamıştır ve tanımamaktadır." (Lenin'in Sorunları, s. 576-577)

ÇKP, kitlelerin refahı ve eşitlik konusunda da marksist bir mevzide değil, küçük burjuva oportünizminin batağında.

Komünistler, marksist tarih ve ekonomi biliminin ışığında, kapitalizm şartlarında kitlelerin kurtuluşunun olamayacağı bilinciyle hareket ederler. Yine onlar, kapitalist üretimin toplumsal niteliğiyle, özel mülkiyet arasındaki çelişki temeli üzerinde yükselen proletarya ile burjuvazi arasındaki uzlaşmaz karşıtlıktan hareketle, kapitalizmin tasfiye edilerek onun yarattığı temel üzerinde sosyalizmin kurulması sonucuna ulaşırlar. Sömürünün ortadan kaldırılmasının, dolayısıyla tek yolu, tüm emekçi kitlelerin tek kurtuluş yolu budur.

"Fakat, Çin Narodniki bu militan demokrasi

ideolojisini önce sosyalist düşerle, Çin'in kapitalist yolu atlaması, kapitalizmin gelişmesini önlemesi umutlarıyla, sonra da bir köklü toprak reformu planı ve bu reformdan yana olmakla bir arada götürüyor. Bu son iki ideolojik ve siyasi eğilim de Narodnizmi, yani bu deyimın özel anlamında, demokrasiden farklı demokrasiye bir ek olan Narodnizmi meydana getiren unsur yatmaktadır."

Fakat anlaşıldığına göre Çin demokratinin sübjektif olarak fikirlerinden ve programlarından, gerçekte sadece "gayrimenkul mülkiyet"in "bütün hukuki temellerinin değiştirilmesi" için bir program, sadece feodal sömürünün kaldırılması için bir program çıkmaktadır." (Doğu'da Ulusal Kurtuluş Savaşları, s. 68-69)

Sun Yat-sen'e göre, köylü yığınları kapitalizmin kötülüklerinden kurtarılmalıydı. Meta ekonomisinin küçük üretici yığınlarını hızla iflasa sürüklemesinin önüne geçilmeliydi. Bunun tek yolu ise kapitalist gelişmeyi durdurmaktı. Böylece köylüler iflastan kurtulacaklardı. Toprağın millileştirilmesi, topraksız ve az topraklı köylülere toprak dağıtımı ve köylülere çeşitli yardımlarda bulunulması kapitalist gelişmeyi önleyecekti. Daha önemlisi köylüler arasında eşitlik sağlanacaktı. Köylü yığınlarının refaha ulaşmasının yolu da yine programda önerilen köklü toprak reformuydu.

Tıpkı Rus Narodniklerinin yaptığı gibi, Çinli Narodnikin kapitalizmin önlenmesi ve köylülerin yoksulluktan bu yolla kurtarılması adına savunduğu reformlar, kapitalizm çerçevesi içinde gerçekleşebilir ve tutarlı, hızlı bir kapitalist gelişme için uygun ortam yaratır. Onun sosyalizmi "gerçekleştirmek" için savunduğu tedbirler, kapitalizmin özgür gelişimini, dolayısıyla sınıflar arasındaki ayrışmayı hızlandırarak, köylü yığınlarının daha büyük hızla iflasına yol açacak tedbirlerdi.

Toplumsal gelişmenin yasaları objektiftir. Toplumsal kurumlar ve iktisadi kategoriler,

toplumun tarihsel evrimi sonucu doğar, gelişir ve yok olurlar. Toplumsal gelişme, komünizm öncesi toplumlarda insanlar tarafından bilinçli olarak düzenlenip inşa edilemezler. Bu toplumlarda tarih kendiliğinden bir gelişim seyri izler. Söz konusu kurumlar ve kategoriler, sınıflar, örgütler ya da kişiler açısından gerekli olduğu için yaratılmamışlardır. Aynı şekilde; bazı sınıflar, örgütler ya da kişilerin isteği ile de ortadan kalkmazlar. Bu kurum ve kategorilerin yıkılmalarının maddi şartlar olgunlaştığı zaman, ani başlangıçta üretici güçlerin gelişimi ile uyumluluk arz eden üretim ilişkileri, toplumun üretici güçlerinin gelişmesinin önünde engel haline geldiği zaman, işte o zaman uzlaşmaz sınıf karşıtlıkları üzerinde "toplumsal devrim çağı" başlar.

Tarihsel gelişmenin belli bir evresinde ortaya çıkmış olan kapitalizm, yok olmasının maddi koşulları oluştuğunda -ki, bu temeli kapitalizm kendi tarihi gelişimi içinde yaratır- proletaryanın mücadelesiyle tasfiye edilebilir. Sosyalizm, dolayısıyla kitlelerin kurtuluşu da kapitalizmin yarattığı ve her gün yaratmaya devam ettiği, büyük çapta üretim temeli üzerinde sosyalizmin inşasıyla gerçekleşebilir.

Kapitalist gelişme yoluna giren Çin'de de kapitalist meta ekonomisinin gelişmesi, rekabet ve bunun sonucu olarak hızla üreticilerin üretim araçlarından tecrit olmasını, geniş kitlelerin hızla yoksullaşmasını, bir avuç azınlığın daha büyük hızla zenginleşmesini iradi olarak durdurmak, tarihsel gelişmenin karşısında durmaktı. Bu düşünceler düpedüz gerici ütopyalardı. Sun Yat-sen'in yapmaya çalıştığı da buydu. Sun Yat-sen ve onunla birlikte hareket eden küçük burjuva demokratların halkın, özellikle de köylü yığınlarının kurtuluşu için; kapitalist gelişmenin önlenmesi için savundukları tedbirler kapitalist bir mülki temel üzerinde özgürce gelişimine, dolayısıyla da onların isteklerinin tersine olarak, eşitsizliğin, yoksulluğun dev boyutlara

ulaşmasına yol açardı. Kapitalist gelişmeyi, eşitsizliği gidermek adına, daha özgür kapitalist gelişme, daha büyük eşitsizlik. İşte ütopyacılığın çıkmazı.

Çin'de feodalizmin temellerinden sarsılmış, ülke yıllar önce pazara açılmış, hala ekonominin bütününde hakim sömürü biçimi feodal sömürü olmasına karşın meta ekonomisinin gelişimine bağlı olarak rekabet ve eşitsizliğin ürünü olan kırlarda farklılaşma belirgin hal almıştı. Çin'in Narodniki Sun Yat-sen, köylü mülkiyetinin ortaçağcıl biçimlerinin kapitalizme rağmen, kapitalizm şartlarında korunabileceği düşleri kuruyordu. O, küçük köylü mülkiyetinin feodal, ataerkil üretim biçimlerinin bir parçası olduğundan, bunun olduğu gibi kapitalist üretim biçimi içinde varlığını koruyamayacağından bihaberdi. Lenin bu konuda Rus Narodniklerini şöyle eleştiriyordu:

"Gerçekten de ne kadar basit! Her yerden iyi olanı 'alın', işin sırrı tamamdır! Ortaçağ biçimlerinden, emekçilerin üretim araçlarına sahipliğini 'alın', yeni (yani kapitalist) biçimlerden de özgürlük, eşitlik, aydınlanma ve kültürü 'alın'. Tartışılacak bir şey kalmaz..."

"Eski emek biçimlerinin yerini neden yeni emek biçimlerinin aldığı bile kendi kendisine sormaksızın, bu yeni biçimleri tartışırken de, aynı hatayı yineliyor. Onun için, bu biçimlerin, çiftçinin toprak mülkiyetini 'sarstığını', yani daha genel bir deyişle, üreticinin üretim araçlarından ayrılmasıyla ifadelerini bulduklarını belirtmek ve ideale uymadığı için bunu mahkum etmek yeterlidir. Burada da iddiası kesinlikle saçmadır. Bir görüngüyü (topraksızlaştırma) çekip çıkarıyor, bunu, zorunlu olarak meta üreticileri arasında rekabete, eşitsizliğe, bazılarının yıkımına, bazılarının zenginleşmesine yol açan meta ekonomisine dayanan ve artık farklı nitelikte olan bir üretim ilişkileri sisteminin bir unsuru olarak sunmak için bir girişimde bile bulunmuyor." (Halkın Dostları Kimlerdir, s. 72-73)

Lenin'in aktardığımız eleştirisi Sun Yat-sen için tamı tamına geçerlidir. Sun Yat-sen de Rus öncülleri gibi, farklı ekonomik, toplumsal kategorilerden tek tek unsurları çekip alarak -ortaçağ biçimlerinden köylünün üretim araçlarına sahip oluşu, kapitalizmden eşitlik, özgürlük- bunları sözde bir sistem içinde toplamıştır. Bu kadarla da yetinmeyip, kapitalizmin özgür gelişiminin yegane temeli olan toprak reformunu da sosyalist bir tedbir olarak sunmuştur. Bu gerici ütopyalara da sosyalizm adını vermiştir.

"Öğreti açısından bu teori, bir küçük burjuva 'sosyalist' gericinin teorisidir. Çünkü Çin'de kapitalizmin 'önlenebileceği' ve orta ülkenin geriliğinden ötürü 'sosyal devrim'in daha kolay olacağı gibi fikirler baştan aşağı gerici fikirlerdir." (Doğu'da Ulusal Kurtuluş Savaşları, s. 69)

Devlet ve demokrasi konularında da sunduğu tezler Narodnik görüşlerle uyumluluk arz etmektedir. Örneğin, bütün halkın demokrasisi fikri Guomintang'ın 1. Kongresi'nde şöyle savunuluyordu:

"Modern devletlerdeki sözüm ona demokratik sistem, genellikle burjuvazinin tekelindedir ve sadece halkı bastırmaya yarayan bir araç haline gelmiştir. Oysa Guomintang'ın Demokrasi İlkesi, bir azınlığın özel malı değil de, bütün halkın paylaştığı bir demokratik sistem demektir." (S.E., c. II, s. 327)

Görüldüğü gibi, demokrasi kavramı sınıf içeriğinden soyutlanarak sınıflar üstü genel bir demokrasi savunulmaktadır. Öngörülen siyasal sistem, "azınlığın mülkü" değil, "bütün halkın hakim olduğu bir demokratik sistem"dir. Sun Yat-sen'in idealize ettiği demokrasi ve demokratik sistem, ütopyacılığın üst yapıya ilişkin tezlerindeki yansımalarından başka bir şey değildir.

Komünist Enternasyonal, Sun Yat-sen'in ideolojisini şöyle değerlendiriyordu: "Çin'deki Sun Yat-sen'cilik, küçük burjuva milli 'sosyalizm'in ideolojisiydi. Bu alanın

'Üç İlke'sinde (milliyetçilik, demokrasi, sosyalizm) halk kavramı, sınıf kavramını gözden kaçıyordu. Sosyalizm belli bir sınıf, yani proletarya tarafından yaratılan belli bir üretim biçimi olarak değil, bulanık bir toplumsal refah tablosu olarak sunuluyordu. (Komünist Enternasyonal Programı, s. 98)

Sun Yat-sen'in çağdaş Narodnik görüşlerinin ortaçağda Çin'de köylü isyanlarının hakim unsuru olan köylü ütopyacılığı ile sıkı ilişkisi vardı. Kökü Çin tarihinin derinliklerine kadar uzanan ve ortaçağ kültürüyle birleşen köylü hayalciliği, Çin'de devrimci-demokratik hareketin gelişimi sürecinde, çağdaş bir biçim almıştır. Eskisinden farklı olarak, liberal ve demokrat burjuvazi "eşitlikçi" ütopyaları, kapitalizme has özgürlük, adalet sloganları altında sürdürmeye başladılar. Diğer yandan yine tarihi köklere sahip olan büyük Han şovenizmi, burjuva milliyetçiliği ile birleşmişti.

1911 burjuva devrimi sırasında Çin'in başlıca üç partisinden biri olan radikal Sosyalist Parti'nin (küçük burjuva demokratların partisi) de "emek ilkesi", "eşitleştirme" gibi baştan aşağı Narodnik görüşler savunması tesadüfi bir olgu değildir.

Ortaçağcı köylü hayalciliğinin kapitalist gelişme yoluna giren Çin'de burjuva, küçük burjuva devrimcileri tarafından yeni şartlara uydurularak savunulması gerçeği, burjuva demokratik hareketin kitle dayanağının köylü kitleleri olduğu, köylü hareketlerinin devrimci hareketin motor, en etkin gücü olduğu dikkate alındığında daha açık görülür. Çin'de ütopyacılığın geçmişle bağı köylü hareketinin milattan öncelere kadar uzanan etkinliği kavrandığı ölçüde doğru değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, görüldüğü gibi ÇKP'nin kurulduğu yıllarda Çin'de devrimci hareket, kökleri yüzyıllar öncesine uzanan köylü ütopyacılığının damgasını taşımaktadır. Mao Zedung'un çeşitli defalar miras konusunda söylediği sözler, ÇKP'nin, dünyayı küçük üreticilerin bakış açısıyla gören libe-

ral demokratlarla, küçük burjuva demokratlarının mirasçısı olmasından başka bir anlam taşımazlar.

1911 devrimi, halk kitleleri arasında demokratik hareketi geliştirmişti. Devrim kısa sürede yenilgiye uğramış, Yuan Şin-kay'ın devrilmesinden sonra Çin'de savaş ağaları dönemi başlamıştı. Kuzeyli ve Güneyli olarak başlıca iki grup teşkil eden savaş ağalarının arasında oldukça karmaşık bir iç savaş başladı. Savaş ağaları arasında binbir türlü entrika dönüyordu. Savaşların ardı arkası kesilmiyordu. İktidarı ellerinde bulunduran mahalli zorbalara karşı köylülerin isyanları olanca yaygınlığıyla devam ediyordu. Birbirinden kopuk olarak başlayan mahalli isyan hareketleri birbirini izliyordu. Öğrenciler bu isyanlara destek oluyordu. Antiemperyalist, antifeodal nitelikteki öğrenci gösterileri sık sık görülmeye başlandı. Sayıca az olan işçi sınıfı kitleleri mücadeleye aktif olarak katılıyordu.

Çin'de bu gelişmeler olurken Rusya'da 1917 Ekim'inde tüm dünyayı derinden etkileyen büyük devrimin zaferi yaşanıyor. Ekim Devrimi, insanlık tarihinde köklü bir dönemeci simgeliyordu. Bu devrim, dünya emperyalist cephesini yardı, kapitalizmi temellerinden sarstı ve geleceğini tehlikeye düşürdü. İlk proletarya diktatörlüğü gerçekleşti. Rusya sınırları içinde yaşayan ezilen milletler gerçek özgürlük ve eşitliğe kavuştular. Proleter devrimleri çağını başlatan, proletaryanın önderliğinde sömürgesel devrimlere yolu açan, ezilen milletlere ve halklara kurtuluş yolunu gösteren bu muazzam devrimin yüzyıllardır arayış içinde olan Çin halkını da etkilemesi düşünülemezdi.

1917 Ekim Devrimi'nin de etkisiyle Çin'de antifeodal, antiemperyalist kitle hareketleri 1919'da doruğa ulaştı. Versay Antlaşması'yla Çin'deki Alman imtiyazları Japon emperyalistlerine devredilmişti. Bunun öğrenilmesi üzerine, 4 Mayıs'ta öğrenciler geniş antiemperyalist gösteriler düzenledi-

ler. Kısa zamanda yaygınlaşan gösterileri işçiler grevlerle desteklediler. 10 Mayıs'ta tüm okullar boykota başladılar. Haziranda Şanghay işçileri genel greve gittiler. Güçlü bir antiemperyalist hareket olan 4 Mayıs Hareketi, halk kültürünün geliştirilmesi kampanyası ile birlikte yürütüldü. Bu mücadeleler içinde sosyalizme duyulan sempati de artmıştı.

Devrimci demokratların önderliğinde yürütülen antiemperyalist mücadele içinde, sosyalizmin küçük burjuva aydınlar tarafından yapılan propagandasının da etkisiyle marksizme sempati duyanlar küçük gruplar halinde bir araya gelerek değişik isimler altında küçük dernekler kurdular. Aynı yıl (1919) Mao Zedung da Hunan'da ilk "Marksist İnceleme Grubu"nu kurdu. 1920 yılının mayısında Şanghay'da "Sosyalist Gençlik Birliği" adında bir gençlik örgütü kuruldu. O yıl Mao Zedung bu örgütün Hunan kolunun kurulmasına önderlik etti. Sayıları bir hayli olan ve yurtdışındaki Çinli öğrenciler tarafından çeşitli ülkelerde de kurulan dernekler, başlangıçta birbirinden kopuktular. Giderek aralarındaki ilişki gelişti. İki yıl sonra kurulacak ÇKP'nin çekirdeği olacak olan bu derneklerin bazıları mahalli gazeteler çıkarıyor, halkı aydınlatmaya çalışıyor, reformist düşüncelerle birlikte sosyalizmin propagandasını yapıyorlardı.

Marksizm sempaticileri derneklere ve daha sonra da ÇKP'nin kuruluşuna önderlik edenler küçük burjuva aydın unsurlardı. Bunlar arasında profesörler, öğretmenler, özellikle de yurtdışına gidip öğrenim gören Çin'e dönmüş olan genç aydınlar da önemli yer tutuyordu. Ekim Devrimi'nin etkisiyle marksizme sempati duyan bu aydınlar, Çin'in kurtuluşunun sosyalizmle olacağını savunuyorlardı.

Çin'de halk kitleleri üzerinde feodal kültürün büyük etkisi vardı. Kültür düzeyi oldukça geriydi. Özellikle köylü kitleleri cehalet içindeydi. Devrimci demokrasi eskiye oranla gelişmişti. Ancak hala geniş kitleler siyasi

bakımdan geriydi. Ülkede devrimci hareketin belkemiği kendiliğinden gelme köylü hareketleriydi. Çin diline çevrilen marksist eserlerin sayısı ise sadece birkaç taneydi. Aydınlar marksizmi bu kitaplardan öğreniyordu. Yurtdışına gidenler elbette bu konuda daha büyük olanaklara sahiptiler.

Küçük burjuva aydınlar, Çin halk kitlelerinin, özellikle köylü yığınlarının asırlar boyu süregelen özelemlerini marksist-leninist fikirlerle "birleştirdiler". Onlar bu yüzden sosyalizmi salt "eşitliğin" sağlanması ve refah toplumunun yaratılması, marksist-leninist teoriyi de bunun kılavuzu olarak görüyorlardı. Mao Zedung'un bu yıllarda devrime önderlik açısından sınıfların durumu, halk kavramına verdiği içerik, ideolojik ve daha birçok konuda yazdıkları bunun kaba ve o ölçüde de net kanıtlarıdır. İnceleme dernekleri, küçük burjuva dünya görüşünü, köylü bakış açısını koruyorlardı. Ek olarak marksist-leninist teoriden etkilenmişlerdi. Küçük burjuva dünya görüşü temelinde, marksist-leninist fikirleri de savunuyorlardı. ÇKP'nin kuruluşu öncesi de durum ana hatlarıyla buydu.

Marksist inceleme gruplarının örgütlenmiş olduğu eyaletlerle, Japonya'daki Çinli öğrencilerin derneğinin gönderdiği delege - bunların sayısı 12 idi - ÇKP'yi kurmak için bir araya geldiler. ÇKP, bu delegeler tarafından 1921 yılının Temmuz ayında kuruldu. O tarihte toplam üye sayısı 30 idi.

ÇKP, uygun uluslararası ve iç şartların eşliğinde, Sun Yat-sen'in Milli Partisi ve Radikal-Sosyalist Parti'nin yükseldikleri ideolojik temel üzerinde, bu partilere oranla marksizm-leninizmden daha fazla etkilenen küçük burjuva bir parti olarak doğdu.

II- "MZD" VE ÇKP ANTİKAPİTALİST BİR PERSPEKTİFE SAHİP DEĞİLDİ

Bölümün konularının sıralandığı planda ilk sırada yer alan "ÇKP, Antikapitalist Perspektife Sahip Değildi" şeklinde ifade edilen

bölüm büyük bir oranda hazırlanmış, ama tamamlanmış değildir. "ÇKP Antikapitalist Perspektife Sahip Değildi" başlıklı yazı planda ifade edilen öğelerin çoğunluğu yazarı tarafından hazırlanmıştır.

Küçük burjuva bir parti olarak doğan, uzun yıllar bu niteliğini koruyan ÇKP, küçük burjuva köylü yığınlarının çıkarlarını savundu. ÇKP'nin sosyalizm olarak sunduğu; köylülerin yoksullaşmalarının önlenmesi, aralarında eşitlik sağlanarak refaha ulaştırılmalarından ibaretti. Partinin önderliğinde harekete geçirilecek olan köylü yığınları kendi kurtuluşlarını kendi elleriyle sağlayabilir, gerekli bir dizi reformu yapabilirlerdi. İşçi sınıfı ise, şehir küçük burjuvazisi ve milli burjuvazinin devrimci kesimi gibi bu mücadelede köylülüğün müttefiklerinden biriydi. ÇKP'nin küçük burjuva sosyalizminin özü, köylü mülkiyetinin korunarak "eşitlik" ve "refah"ın sağlanmasıydı.

ÇKP revizyonistlerine yol gösteren, soyut bir "eşitlik" aracı ve refah tablosu olarak gördükleri köylü sosyalizmiydi, gerici küçük burjuva ütopyasıydı. Marksizm-leninizm adına savundukları tezler Proudhoncu-Narodnik ütopyalarla, İkinci Enternasyonal oportünizmi, troçkizm, revizyonizm, milliyetçilik ve marksist-leninist düşüncelerin eklektik bir karmaşasıydı. Marksist-leninist düşünceler, ÇKP revizyonistlerince gerici tezlerine cila olarak kullanılmıştır.

Çin'de, köylülerin feodal düzene karşı yüz yıllar süren isyanları sınıf mücadelesine damgasını vurmuştur. Çin'in pazara açılmasından sonra da antiemperyalist ve anti-feodal mücadelede biricik etkin güç, sık sık isyan eden köylü yığınlarıydı. Devrimci demokratik harekette hakim unsur köylü ideolojisiydi. Mao Zedung'un da haklı olarak belirttiği gibi, Sun Yat-sen'in takipçisi olan ÇKP, devrimci-demokratik hareketin mirası üzerinde yükseldi, bu hareketin sınırlarını aşmadı. Dünya görüşü ve kitlesel dayanağı Sun Yat-sen hareketinin çerçevesi içinde kaldı.

ÇKP'nin savunduğu biçimiyle küçük burjuva ütopyalarının Çin'de derin tarihi kökleri vardır. Asırlar boyu köylü hareketine damgasını vuran "eşitlik"çi köylü ütopyaları hem Sun Yat-sen hareketinin, hem de ÇKP'nin dayandıkları ideolojik temeldi. Bu bakımdan ÇKP'nin doğuş koşulları, oluşumunu değerlendirebilmek için Çin'de sınıf mücadelesinin tarihine kısaca göz atmak zorunludur.

Çin'de köylü hareketinin tarihi MÖ'lere kadar uzanır. Dayanılmaz feodal sömürü ve zulüm altında tutulan köylü yığınları, feodal düzene karşı sık sık ayaklanırlar. Feodal ekonominin parçalanmışlığının sonucu olarak yerel nitelikte olan köylü isyanları, hanedanlıkların yıkılmasında etkin rol oynamıştır. MÖ 200 yıllarında sömürü ve zorbalığa başkaldıran köylüler Han Hanedanı'nı yıktılar. Daha sonra da bir dizi hanedanlığı yıkan, yerine başka hanedanlıkların kurulmasına yolu açan köylü isyanlarıydı. Çin rejiminin (MÖ 221207) yıkılıp yerine hanedanlık sisteminin kurulmasını sağlayan da köylü isyanlarıydı. Han Hanedanlığı'ndan sonra Tiangları (MS 25-220), Sungları (MS 960-1279) vb. yıkan yine bu isyanlardı.

Feodal toprak sahiplerine, devlet memurlarına, vergilerin artırılmasına vb. karşı kendiliğinden ayaklanan köylüler, toprak ağalarının ve memurların mallarına el koyuyor, yakıp yıkıyordu. Ülkeyi bir baştan bir başa saran gizli cemiyetler, sık sık patlak verip sönen köylü isyanlarına süreklilik unsuru kazandıran başlıca etkendi. Gizli cemiyetler isyan zamanında köylülere destek oluyor, isyanlar arası dönemlerde köylüleri isyana teşvik ediyordu. Ayrıca isyancı önderlerin isyan bastırıldıktan sonra barınakları bu cemiyetlerdi. Sayıları binlere ulaşan bu cemiyetlerin üyeleri yüzbinleri buluyordu.

Hiçbir ülkenin tarihinde Çin'deki kadar yoğun ve sürekliliği olan köylü isyanları olmamıştır. Yüzyıllar boyu devam eden köylü isyanları ülkenin pazara açılmasından

sonra da devam etti. Çinli bir tarihçinin araştırmasına göre, 1860-'70 yılları arasında 42, 1870-'85 yılları arasında ise 51 köylü isyanı olmuştur. Bu rakamlar, isyanların sürekliliği ve yoğunluğu hakkında fikir vermektedir.

Feodal cehaletin koyu karanlığında yaşayan köylü kitlelerinin hayalciliği, isyanlar kadar köklü bir geçmişe ve yerleşikliğe sahipti. "Büyük barış"ı sağlamak, "eşitlik"i gerçekleştirmek isyancı köylülerin tek ülküleri idi. Çin tarihi, isyancıların "eşitlikçi" ütopyayı "gerçekleştirme" girişimlerinin örnekleriyle doludur. 11. yüzyılda taoistlerin önderliğinde ayaklanan "Beş Avuç Pirinç" mezhebine bağlı köylüler, Sezuan'da "eşitlik hanları" kurdular. Yoksullara parasız yiyecek dağıttılar. Tang Hanedanı'nın (618-906) sonlarına rastlayan isyanlardan birinin lideri kendini "eşitliği korumak için göklerin yolladığı büyük general" olarak ilan ediyordu. 1643'te Ming Hanedanı'nı deviren isyanın lideri Li Zu-çeng, köylü çeteleriyle birlikte ilkel bir "eşitlikçi" ütopya devleti kurmuştur(!).

İsyancı köylülerin, toprak ağalarının, memurların mallarına el koyarak aralarında dağıtmaları, gizli cemiyetlerin de benzer faaliyetleri eşitliğin gerçekleşmesi amacına yönelikti.

Küçük işletmeci köylünün dar dünyasının üzerinde yükselen hayalciliği feodal mistisizmin güçlü etkileriyle birleşiyordu. Budizmin ve taoizmin, ütopyacılığın gelişip yerleşmesinde önemli etkileri olmuştur. Bu etkiler, "ilahi adaletin gerçekleşmesi" fikri ile geçmişte olduğuna inanılan "bin yıllık refah" dönemine duyulan özlemde somutlaşıyordu. Büyük Han şovenizminden de etkilenen köylü ütopyacılığının ulaştığı yer, "eşitlik" ve "refah"ın olduğu büyük Çin'in yaratılması düşüncesi idi.

Ayrıca mistisizmin, isyancı halk kültürü üzerinde de önemli bir etkisi vardı.

"Bin yıllık refah" dönemine duyulan özlem,

büyük Çin'in yaratılması isteği o kadar köklüydü ki, peş peşe gelen büyük katliamlar, uğranılan yenilgiler, asırlardır devam eden isyanların hayalden öte gitmeyen amaca ulaşmadaki başarısızlığı bu hayalleri yıkamamıştır. Feodalizmin temellerinden sarsıldığı, Çin'in pazara da açıldığı, kapitalizmin nispeten hızlı geliştiği 1840'lardan sonra da köylü ütopyacılığı varlığını güçlü olarak sürdürdü.

Nitekim 1845 yılında Hung Siu-cuan'ın önderliğinde Kvangsi dağlarında başlayan ayaklanmanın sonucu 1851'de "Tanrısal Büyük Barış Krallığı" (Tayping Tienkuo) kuruldu. Nanking, 1853'ten 1864'e kadar Tayping Krallığı'nın başkenti olarak kaldı. Tayping isyanı köylü hayalciliğinin köylü hareketi üzerinde hakimiyetinin devam ettiği net bir biçimde gösteriyor. Bir Çin filozofu Tayping isyancılarının amaçlarını şöyle belirtiyor:

"Toprak ortaklaşa işlenmeli, yiyecek maddeleri ortaklaşa tüketilmeli, giyecekler ortaklaşa kullanılmalı ve para ortaklaşa harcanmalıdır. Her yerde eşitlik olmalı, herkes tok ve giyimli hale gelmelidir." (Yeni Çağın İlerici Düşüncelerinden Seçmeler, s. 69)

Nanking anlaşması Çin'in tarihinde bir dönemeç noktasıdır. Çin'e yapılan afyon satışına karşı çıkan imparatoru yenilgiye uğratan İngilizler, 1842 yılında Nanking anlaşmasıyla şartlarını kabul ettirdiler. Marks bu anlaşmayla "Çin'in pazara açıldığını" belirtir. Ve bu gelişmenin Çin'in ekonomik toplumsal hayatında yarattığı etkiler konusunda şunları söyler:

"Yabancı malların ülkeye girişi geçmişte Küçük Asya'da, İran'da ve Hindistan'da olduğu gibi, yerli sanayiye aynı etkiyi yaptı. Çin'deki iplik ve dokuma tezgahları bu rekabetin altında ezildi. Toplumsal yapı karıştı." (Çin Üzerine, s. 27)

Yabancı kapitalistlerin yağma ve talanına maruz kalan yarı-feodal Çin'de giderek ulusal bilinç gelişmeye başladı. 1. Afyon

Savaş'ında hanedanlığın ordusuyla İngiliz kuvvetleri arasındaki çatışmaları sessiz bir şekilde izleyen kitleler birkaç yıl geçmeden kapitalist yağmacılığa karşı kararlı mücadelelere giriştiler. Artık köylü isyanları sadece feodalizme karşı olmakla sınırlı değildi. Aynı zamanda kapitalist yağmaya, emperyalizme karşı başkaldırıyordu. Diğer yandan Çinli burjuva aydınları arasında burjuva reformist düşünceler hızla gelişti, devrimci demokratik düşünceler kitleler arasında güç kazandı.

Eşitlik ve adalet sloganlarına sarılan Çin burjuvazisi, Batı'nın birçok ülkesinde burjuvazinin yıllar önce yürümüş olduğu yoldan yürümeye başladı. Bu sloganlar altında feodalizme karşı mücadele, köylülere önderlik etme, köylü hareketini kendi peşine takma çabasını yoğunlaştırdı. Marks'ın dediği gibi, "Mutlak olan bir şey varsa, o da yaşlı Çin'in ölüm saatinin yaklaşmakta olduğu"ydü.

Çin, Nanking anlaşmasıyla yabancı kapitalistlerin mali ve ekonomik hakimiyeti altına girmiş, yarı-sömürge, yarı-feodal bir ülkediydi. Feodal sömürü hakim sömürü biçimiydi. Kapitalizm az gelişmişti. Milli burjuvazinin ekonomik ve siyasi gücü zayıftı. Çin proletaryası nüfusun bütünü içinde oldukça küçük bir azınlığı oluşturuyordu. Siyasi bakımdan geriydi. Mücadele tecrübesi zayıftı. Çin proletaryasının önünde duran görev emperyalizmi, feodalizmi tasfiye etmektir. Bu görevler gerçekleştirilmeden, burjuva demokratik devrim yapılmadan genel sosyalist tedbirlere başvurmak proletaryayı başarısızlığa, yenilgiye götürür. Demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz geçiş için en uygun biçim olan işçilerin, köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü idi. Proletarya partisi, gerek demokratik devrim mücadelesinde gerekse de işçi-köylü diktatörlüğü altında sınıfı, bilinç ve örgütlenme bakımından proletarya diktatörlüğü için hazırlamalıydı. Çin devrimi, burjuva demokratik devrim aşamasındaydı. Bu, Avrupa'da daha önce ger-

çekleşmiş örneklerinde olduğu gibi sadece feodalizmi tasfiye etmekle yetinemezdi. Onunla birlikte emperyalizmin Çin'deki varlığına son verilmeliydi.

1900'lerin başlarından itibaren köylü hareketinde yeni bir yükselişin yaşandığı Çin'de bu yıllarda devrimci demokratik hareket hızla gelişti.

"Rusya'daki 1905 hareketinin ardından demokratik devrim bütün Asya'ya yayıldı: Türkiye'ye, İran'a, Çin'e İngiliz hakimiyeti altında Hindistan'da da galeyan büyüyor." (Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 90)

Batı ile temas geçen Çin'de burjuva reformcu düşünceler hızla gelişti. Çok sayıda cumhuriyetçi dernekler kuruldu, yayın organları çıkarmaya başladı.

Aynı yıllarda köylü ayaklanmalarının sayısı gittikçe artmaktaydı. 1909 yılında 113 olan ayaklanma sayısı 1910 yılında 285'e ulaşmıştı. Bu gelişmeler hanedanlığın yıkımını güncel hale getirdi.

Liberal burjuvazi ile demokratik köylü hareketi arasında gerçekleşen ittifakın sonucu olarak 1911 yılında uzun yıllar devam eden Çin Hanedanı devrildi. Çin Cumhuriyeti ilan edildi. Sun Yat-sen geçici cumhurbaşkanı seçildi.

1911 devrimi bir burjuva devrimiydi. Lenin bu konuda şunları söylüyordu:

"Çin halkı, eski ortaçağ düzenini ve o düzeni sürdüren hükümeti devirdi. Çin'de cumhuriyet ilan edildi." (Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, Sol Yayınları, s. 77)

"Çin'in özgürlüğü, köylü demokratlarla liberal burjuvazi arasındaki bir ittifakla elde edilmiştir. Kendilerine bir proletarya partisi tarafından önderlik edilmeyen köylülerin, sağa kaymak için yalnızca fırsat kollayan liberallere karşı demokratik kazanımlarını koruyup koruyamayacakları yakın bir gelecekte ortaya çıkacaktır." (age, s. 67)

Yine Lenin 1912'de yazdığı bir makalede,

Çin'deki üç partinin durumunu değerlendiriyor ve muhtemel gelişmeler üzerinde duruyordu.

"Radikal Sosyalist Parti ve sosyalizmle hiç bir ilintisi yok küçük burjuva demokratların partisi. Belli başlı istekleri Çin'in siyasi birliğinin kurulması, ticareti ve sanayisi "sosyal bir çizgide" (bizim Narodniklerin ve sosyalist-devrimcilerin 'emek ilkesi' ve 'eşitleştirme'leri gibi bulanık bir deyim) gelişmesi ve barışın korunması.

"2- İkinci parti, liberallerin partisi, bunlar radikal sosyalistlerin müttefiki olup birlikte Milli Parti'yi meydana getiriyorlar... Önderleri Sun Yat-sen'dir.

"3- Üçüncü parti kendine Cumhuriyetçi Birlik diyor. Aslında tutucu bir parti. " (Doğuda Kurtuluş Hareketleri, s. 76) "İmparator, muhakkak, yeniden başa geçmek için feodal beyleri, bürokrasiyi ve din adamlarını birleştirmeye çalışacaktır. Liberal kralılıktan liberal cumhuriyetçiliğe daha henüz geçen (o da ne zamana kadar) bir burjuvazinin temsilcisi Yuan Şih-kay krallıkla devrim arasında kaypak bir siyaset izleyecektir." (age s. 71) "Bir ihtimal proletarya bir çeşit Çin sosyal-demokrat İşçi Partisi kuracak." (aynı yerde)

Sun Yat-sen, 1911 devrimiyle kendisine verilen geçici cumhurbaşkanlığı görevinde 1912 yılının şubat ayında istifa ederek bu görevi Yuan Şih-kay'a devretti. Geçici Devlet Başkanı olan Yuan Şih-kay bir anayasal demoklattı. Ve bütün gerici sınıflar onu destekliyorlardı. Fakat o, devrimin başarı sağladığı bir dönemde sözde devrimden yana tavır takınmıştı.

Lenin, "Yuan Şih-kay'ı tutan partiler ise Çin'in geri kalmış kuzey bölgesine dayanıyorlar" (Ulusal Sorun, Ulusal Kurtuluş Savaşları, s. 78) diyor, aynı yerde, Yuan Şih-kay'ın ikiyüzlülüğünü ve gerçek niyetini sergiliyordu. "O, bugün bir anayasal demokrat, ama dün bir monarşistti; bugün devrimci demokrasi zafer elde ettiği için bir

cumhuriyetçi oldu; yarın monarşist bir devletin başı olma, cumhuriyete ihanet etme niyetindedir."

Lenin yanılmamıştı. Yuan Şih-kay, cumhuriyete ihanet etti. Anayasayı kaldırıp, parlamentoyu dağıttı. Diktatörlüğünü ilan etti.

İngiliz, Fransız, Amerikan, Japon, Alman emperyalistleriyle Çarlık Rusya'sı Sun Yat-sen'e karşı Yuan Şih-kay'ı açıktan destekliyorlardı.

Halk kitleleri Yuan Şih-kay'a duydukları hoşnutsuzluğu çeşitli protesto hareketleriyle dile getiriyordu. 1915 yılında Japonya'nın dayattığı kölelik anlaşmasının kabulü bardağı taşıran son damlaydı. Güneybatı Çin'de çeşitli ayaklanmalar oldu. Orduda da isyanın başlamasından sonra Nisan 1916'da Yuan Şih-kay devrildi. Bu tarihten sonra Çin'de savaş ağaları dönemi başladı.

Mao Zedung, 1956 yılında Sun Yat-sen için "Büyük devrimci öncümüz", "Bir avuç gerici dışında, bugün bütün Çin halkı Dr. Sun Yat-sen'in kendisini adadığı devrimci davanın ardıllarıdır." (Seçme Eserler, C. V, s. 376) demektedir.

Bu ve Mao Zedung'un tekrar tekrar vurguladığı bu konudaki benzer tahlillere yürekten katılmamak elde değil. Gerçekten de, her iki parti de sosyalizmin adına gerici ütopyaları savunuyorlardı.

Öncelikle ÇKP'nin mirasçısı olmakla övündüğü Sun Yat-sen hareketi üzerinde duralım.

Lenin, Sun Yat-sen'in Milli Partisi'nin liberallerin partisi olduğunu ve radikal sosyalistlerle (küçük burjuva demokratlar) liberallerin ittifakına dayandığını, ana dayanağını köylü yığınlarının oluşturduğunu söylüyor.

Yine Lenin, "Çin'de Demokrasi ve Narodnizm" adlı makalesinde, "Sun Yat-sen'in programında militan ve içten bir demokrasi ruhu" (Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 66) sezildiği, "Sun Yat-sen'in temsil

ettiği devrimci burjuva demokrasisi, siyasi ve tarımsal reformlar konusunda köylü yığınlarının inisiyatifini, kararlılığını ve gözüpekliliğini azami ölçüde geliştirme yoluyla Çin'in 'yenileştir- me'ye çalışmakla doğru hareket et'tiğini (age, s. 71) belirttikten sonra, Sun Yat-sen'in sosyalizm adına savunduğu gerici Narodnik ütopyalarını sergileyerek mahkum ediyor.

Aynı olgularla karşı karşıya olan ÇKP revizyonistleri, kapitalizmin geliştirdiği büyük çapta üretim temelinde sosyalizmin kurulması ve bireysel mülkiyetin kolektifleştirilmesi yerine, küçük mülkiyetin yaygınlaştırılmasını öneren Proudhoncu anarşist görüşlere sarılmıştır. Sömürünün, kapitalistlerin emekçilerden artideğer sızdırmaları yoluyla olduğunu, sömürüden ancak ücretli köleliğin kaldırılması ile kurtulunabileceğini kavramadıklarından üretim araçlarının kolektif mülkiyeti yerine küçük mülkiyeti koymuşlardır.

Sonuç olarak, ÇKP baştan beri sosyalizm perspektifine sahip değildi. Çin'de demokratik devrim başarıya ulaştıktan sonra, ÇKP revizyonistlerinin burjuvaziyle el ele sosyalizm inşa etme çabaları, sınıflar ve sınıf mücadelelerinin onbin yıl süreci nakaratları vb. revizyonist görüşlerin temelleri partinin kurulduğu yıllarda mevcuttu.

III- "MZD" VE ÇKP, LENİNİST KESİNTİSİZ DEVRİMİ REDDEDİYOR

Bölüm konuları sıralandığı planda "3. Demokratik Devrim-Sosyalist Devrim İlişkisi" olarak ifade edilen bölüm için; "Demokratik Devrim" başlığı ile ek bir plan vardır. Bu ek planda sıralanan ögele den bazı değinmeler dışında yalnızca "Kesintisiz Geçiş" ele alınmış değildir. Planda ifade edilen ögeler hazırlanmıştır.

Her şart altında proletaryanın hedefi, kendi sınıf diktatörlüğü altında sosyalist üretim biçimini, giderek de sınıfsız toplum gerçekleştirmektir. Kapitalizmin az geliştiği ülke-

lerle, orta derecede geliştiği bazı ülkelerde, devrimci proletarya özel, geçici nitelikte görevlerle karşı karşıyadır. "İspanya sanayi bakımından öyle geri bir ülkeydi ki, bu ülkede işçi sınıfının kendini hemen tümüyle kurtarması düşünülemezdi. Bu aşamaya geçmeden önce birçok ön aşamadan geçmesi ve yolunun üzerindeki önemli miktarda engeli temizlemesi gerekecekti." (Engels, Aktaran Lenin, 1905 Devrimi Üzerine Yazılar, s. 129) Bu görevler yerine getirilmeden sosyalizm mücadelesi için gerçek bir arena hazırlanamazdı. Bu ülkelerde sosyalizmin başarısını olanaklı kılmanın yegane güvencesi böyle bir arenanın yaratılmasıdır.

Özel geçici görevler, proletaryanın burjuva demokratik devrimin zaferi için kararlı bir savaşım vermesidir. Devrimci proletarya, bu mücadele içinde sosyalist devrim için en uygun şartları yaratabilecek, demokratik devrimden kesintisiz bir biçimde sosyalizme geçebilecektir.

Lenin, Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği adlı eserinde, demokratik devrimin proletaryanın yararına olduğunu şöyle belirtiyor:

"Rusya gibi ülkelerde, işçi sınıfı, kapitalizmin yetersiz gelişmesinden çektiği sıkıntıyı, kapitalizmden çekmez. Bundan ötürü, işçi sınıfı, kapitalizmin en geniş ve en özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesiyle en kesin bir biçimde ilgilidir. Kapitalizmin geniş, özgür ve hızlı gelişmesini engelleyen eski düzenin bütün kalıntılarının ortadan kaldırılması, işçi sınıfının kesin olarak yararına- dır. Burjuva devrim, geçmişin kalıntılarını yalnızca (otokrasiyi değil, monarşiyi de içeren) feodal kalıntılara, en kararlı bir biçimde süpürüp atan ve kapitalizmin en geniş ve özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesini en eksiksiz bir biçimde güvence altına alan bir altüst oluşun ta kendisidir.

"İşte bu yüzden, burjuva devrim, proletaryaya en büyük ölçüde yarar sağlar." (s. 51)

Sözünü ettiğimiz ülkelerde -ki bu ülkeler sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdir- öncelikle yapılması gereken sosyalist devrim değil, ondan nitelikçe farklı olan burjuva demokratik devrimdir. Diğer bir anlatımla, bu ülkeler antiemperyalist burjuva demokratik devrim (milli demokratik halk devrimi) aşamasındadır. Burjuva demokratik devrim ve sosyalist devrim, söz konusu ülkelerin devrim sürecinin, bir- biriyle diyalektik bütünlüğü olan iki aşamasını oluştururlar.

Devrimci proletarya için kalıcı bir amaç olmayan, sosyalizme kesintisiz geçiş için bir köprü görevi yapacak olan demokratik devrimin görevleri; emperyalizmi, sosyal emperyalizmi, komprador kapitalizmi ve feodal kalıntıları tasfiye ederek ve bağımsızlığı ve demokrasiyi gerçekleştirmektir.

Demokratik devrim sadece proletaryanın değil, aynı zamanda köylülerin, şehir küçük burjuvazisinin ve emperyalizme bağımlı olmayan burjuvazinin bir kesiminin (küçük burjuvazinin üst kesimi) de çıkarınadır. Bu devrim tüm halkın devrimidir. Dolayısıyla devrimci proletaryanın bu aşamaya ilişkin programı, zorunlu olarak bütün halkın taleplerini içeren burjuva demokratik (proletaryanın asgari programı) nitelikte bir programdır.

Devrimin niteliği, görevleri demokratik devrim mücadelesinde devrimci proletarya ile diğer halk sınıfları arasında irade birliğini olanaklı kılar.

Burjuva demokratik devrim, kapitalist toplumsal ve ekonomik sistemin sınırlarının dışına taşmaz. Batıdaki hareketle bu devrimde proletaryanın önderliğinin önem taşımayacağı, önderliğin burjuvaziye bırakılması vb. fikirler proletaryaya ihanet etmeye götürür. Demokratik devrimden, kesintisiz olarak sosyalizme geçebilmek için proletaryanın önderliği belirleyici önem taşır. Proletarya, demokratik devrimi, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü sloganı altında yürütür.

Antiemperyalist demokratik devrimle sosyalist devrimin farklı nitelikte oluşların yanı sıra kavranması gereken önemli bir husus, bu iki devrimin bazı unsurlarının iç içe geçtiği olgusudur.

“Elbette, bugünkü tarihsel koşulları da, geçmişin unsurları, geleceğin unsurları ile iç içe geçmişlerdir; iki yol kesişmektedir. Ücretli emeğin özel mülkiyete karşı savaşı, otokrasi koşullarında da vardır; serflik- te bile vardır. Ama bu hiç de bizi gelişmenin belli aşamaları arasındaki mantıksal ve tarihsel ayrımı yapmaktan alıkoyamaz. Hepimiz burjuva devrim ile sosyalist devrimi karşı karşıya koruz; hepimiz ikisi arasında kesinkes bir ayrımın mutlak zorunluluğu karşısında direniriz; ama tarihin akışı içerisinde bu iki devrimin tek tek özgün unsurlarının iç içe geçmiş oldukları yadsınabilir mi?” (age, s. 99)

Demokratik devrimde proletarya ve diğer halk sınıfları arasındaki irade birliğinin olanaklı oluşunun geçiciliği hayati önem taşır. Bu birliğin geçiciliğini unutmakta, demokratik devrim görevlerini görmezden gelmekle sosyalizmin reddine götürür, proletaryaya ihanettir. Lenin bu konuda şunları yazıyor:

“Bir sosyal demokrat (komünist -yn.) proletaryanın, kaçınılmaz olarak, sosyalizm uğruna, en demokratik ve cumhuriyetçi burjuvaziye ve küçük burjuvaziye karşı sınıf savaşımını açmak zorunda olduğunu bir an için bile olsun unutmamalıdır... burjuvaziye birlikte 'ortak bir darbe vurma' taktiklerimizin geçici niteliği ve 'bir düşmanı' kollar gibi 'müttefiklerimizi de' sıkı bir biçimde kollamak görevi her türlü kuşkunun ötesindedir vb. Otokrasiye karşı savaşım, sosyalistler için geçici ve kalımlı olmayan bir görevdir, ama herhangi bir şekilde bu görevi görmezlikten gelmek, ya da savaştırmak, sosyalizme ihanete ve gericiliğe hizmet etmeye varır.” (abç, age, s. 99-100)

ÇKP'nin demokratik devrim sorununu ele alışının komünistlerin yaklaşımıyla ilgili

yoktu, üstelik ona taban tabana zıttı. ÇKP, Sun Yat-sen'in devrim anlayışını tümüyle benimsemiş, perspektifi antiemperyalist burjuva demokratik devrimin çerçevesi içinde kalmıştır. Bu, Sun Yat-sen'i "büyük öncü" ilan etmede, Sun Yat-sen'in takipçisi olmada onun "demokratik ilkesi"ni benimseyip uygulamada, kısa ve öz bir şekilde ifadesini bulmuştur.

Sun Yat-sen bir liberal demokratı. 1911 devriminin önderlerinden olan bu Çin Narodnikinin programı, sözde sosyalist fikirler içermesinin yanında, özünde burjuva demokratik çerçeveyi aşmayan bir programdı.

Lenin, Sun Yat-sen'in programını değerlendiren "Fakat anlaşıldığına göre Çin demokratinin (Sun Yat-sen -yn.) sübjektif olarak sosyalist fikirlerinden ve programlarından, gerçekte sadece 'gayrimenkul mülkiyet'in 'bütün hukuki temellerinin değiştirilmesi' için bir program, (sadece feodal sömürünün kaldırılması için bir program) çıkmaktadır." (Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 69) diyen Lenin, sosyalist geçinen Sun Yat-sen'in ve programının sosyalizmle hiçbir ilişkisi olmadığını, onun devrim anlayışının burjuva demokratik devriminin ötesine geçmediğini açık seçik ortaya koymuştu. Sun Yat-sen de reform programı için mücadelenin devrimci proletarya için geçici bir görev olduğu, demokratik devrimden sosyalizme geçiş vb. fikirlerin izi bile yoktu, olamazdı. Çünkü o, burjuva demokratik devrim programı sosyalist devrim programı yerine koyuyor, iki devrim arasındaki nitelik farkını kavramıyordu.

Bilindiği gibi devrimci proletaryanın asgari programı da özünde burjuva demokratiktir. Yani burjuva demokratlarının programından farklı değildir. Ve yine tarihin devrimci mirasının pek tutarlı savunucusu olan devrimci proletarya geçmişin devrimci mirasını savunur ve geliştirir. Fakat bütün bunları yaparken sınıf olarak kendi sonal hedefini bir an olsun göz ardı etmez, bur-

juva demokrasisi ile proletarya demokrasisi arasındaki nitelik farkını asla karartmaz, bunu yapmaya çalışanları enerjik bir şekilde teşhir eder. Bunlar bilinen, marksizm-leninizmin döne döne tekrarlanan temel gerçekleridir. Sun Yat-sen'i "büyük öncü" ilan ederek, yolundan yürümek, onun ve onun gibilerin devrim anlayışına sarılmak, yukarıda belirttiğimiz temel gerçekleri yadsımak, marksizm-leninizmi yadsımak, küçük burjuva dünya görüşünün dar ufku- nu aşmamaktır.

Proletaryanın büyük öncüleri Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in gösterdiği yoldan devrimci proletaryanın yolundan yürümekten özenle kaçınan ÇKP revizyonistleri, baştan itibaren burjuva ve küçük burjuva demokrat atalarının yolundan yürümüş, perspektifinin odağına burjuva demokratik bir cumhuriyet koymuştur.

Bu yüzden onlar, emperyalizme karşı mücadeleyi Sun Yat-sen'ci "milliyetçilik ilkesinin mükemmel uygulanması" olarak tanımlamakla, gerçekte proletarya enternasyonalizmini değil, Han şovenizminin etkisinde kalan burjuva milliyetçiliğini benimsediklerini ortaya koymuşlardır.

Devrimci proletaryanın mücadelesi, burjuva milliyetçiliğinin ürünü olan ulusal çitleri tanımaz. Onun mücadelesi uluslararası bir mücadeledir. Her ülkenin proletaryasının kendi ülkesinde yürüttüğü devrim ve sosyalizm mücadelesi, dünya sosyalizminin gerçekleşmesi mücadelesinin birer parçasıdır. Devrimci proletaryanın emperyalizme karşı mücadelesi dünya sosyalizmi hedefine yönelik mücadelesine bağlıdır. Ulusal çitleri kıskançlıkla koruma ve pekiştirme hedefine yönelen burjuva milliyetçiliğiyle, bu çitleri tümüyle ortadan kaldırma gereğine bağlanan proleter enternasyonalizmi arasında hiçbir ortak yan yoktur. İkisi arasında en ufak bir uzlaşma olamaz. Emperyalizme karşı verdiği mücadeleden hareketle, devrimci proletaryanın aynı zamanda milliyetçi olduğu sonucunu çıkarsamak, en

bayağı burjuva milliyetçilerine yaraşır. ÇKP revizyonistleri böyle çıkarsama yapmakla da yetinmeyip, proletarya enternasyonalizmi ile Han şovenizmini uyumlu hale getirme maharetini göstermişlerdir. 1935 yılından sonra açık-seçik formüle ettikleri bu gerici tezin üzerinde yükseldiği temel, baştan beri proletaryanın emperyalizme karşı mücadelesiyle "Büyük Çin", "Güçlü Çin" yaratma hedefinde somutlaşan Sun Yat-sen milliyetçiliğinin bağlaştıran anlayıştır.

"Demokratik işçi-köylü diktatörlüğü, demokrasi ilkesinin mükemmel uygulanması anlamına gelir" diyen, baştan beri de buna uygun davranmamakla övünen ÇKP revizyonistleri, leninist "işçilerin, köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü" öğretisini çarpıtarak reddetmişlerdir.

Demokratik devrim programı tüm halkın çıkarını (proletaryanın asgari hedeflerini) içeren bir devrimdir. Burjuva demokratik bir öze sahip olan bu devrimin siyasi üst yapısı bir burjuva cumhuriyet olacaktır. Devrimci proletaryanın güçlerini bilinç ve örgütlenme olarak en uygun şekilde hazırlaması için en uygun ortam böyle bir cumhuriyet altında gerçekleşmeliydi. Bu noktada öne çıkan temel sorun, cumhuriyetin niteliği değil, bu cumhuriyetin sosyalizme kesintisiz geçiş için alması gereken en uygun biçimin ne olmasıdır.

Kuşkusuz her cumhuriyet gibi, burjuva demokratik cumhuriyet de bir diktatörlük olacaktır. Devrimci proletarya, gerekli ve aynı zamanda gerçekleşebilir olan alelade bir parlamenter cumhuriyet değil, "sürekli ordusu olmayan, halk düşmanı bir polisi bulunmayan, halkın üzerinde yer alan bürokrasisi olmayan" (Lenin) silahlı halk kitlelerinin gücüne dayanan, bir cumhuriyet olmalıydı. Silahlanmış halkın, azınlığın üzerindeki diktatörlüğü olmalıydı.

Bunun için en uygun biçim, proletarya diktatörlüğü dayandığı örgütlenme biçimi üzerinde; sovyetler temelindeki işçilerin, köylülerin devrimci demokratik diktatörlü-

ğüydü.

Lenin bu konuda şunları yazıyor: "Şimdi görev, yeni üst yapıyı hangi sınıfın kuracağı ve nasıl kuracağını belirlemektir... 'Proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü sloganı', bu slogan, yeni üst yapının yeni 'kuramlarının' dayanabileceği ve dayanmaları gereken sınıfları, yeni üst yapının niteliğini (sosyalist diktatörlükten farklı bir demokratik diktatörlük) ve bu üst yapının nasıl kurulacağını (diktatörlük) yani direnmelerin kuvvet kullanarak zorla bastırılması ve halkın devrimci sınıflarının silahlandırılması belirlemektedir." (İki Taktik, s. 153-154)

Devrimci proletaryanın güçlerini hazırlamada "bugün sosyalizmi yakınlaştırmada, eksiksiz siyasi özgürlükten, demokratik bir cumhuriyetten, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden başka bir araç yoktur ve olamaz da" (age, s. 133)

Öte yandan bu diktatörlük burjuva devrimin tarihsel görevlerini yerine getirmenin bir aracı değil, proletarya devrimine kesintisiz geçişi güvence altına alan, proletarya diktatörlüğüne geçmeyi olanaklı kılan bir savaş organıdır. Her devrimin temel sorununun siyasi iktidar sorunu olduğunun, demokratik devrimin zaferinin iktidarın ele geçirilmesinde somutlaştığı bilincinde olan, baştan beri böyle bir cumhuriyette inisiyatif ele geçirmek anlayışıyla hareket eden devrimci proletaryanın, işçilerin, köylülerin demokratik diktatörlüğünden sosyalizme ne zaman geçeceği, o günün koşullarına bağlıdır. Bu konuda belirleyici olan, proleter kitlelerin bilinç ve örgütlenme düzeyidir.

Lenin'in "Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü, kuşkusuz, yalnızca kalımlı olmayan, geçici bir sosyalist amaçtır" sözlerinde, antiemperyalist demokratik devrime, dolayısıyla proletarya diktatörlüğünün unsurlarını da barındıran işçi-köylü diktatörlüğüne marksist yaklaşımın özü yatmaktadır. Bu öz kavranmadan, bunun mücadelesi verilmeden, de-

mokratik devrim devrimci proletaryanın perspektifiyle ele alınamaz, devrim ve sosyalizm mücadelesi birleştirilemez.

Kuşkusuz Sun Yat-sen'in "demokrasi ilkesi" de burjuva demokrasisini kapsamaktadır. Bu bakımdan demokratik devrim süreci için proletaryanın asgari programıyla özünde aynıdır. Ancak sorun bu kadar basit değildir. Onun "demokrasi ilkesi" bütün halkın temsil edildiği "bir demokratik sistemi", yani bir burjuva demokratik cumhuriyeti öngörür. Bu sistemde sınıfların rolleri ve etkinlikleri de eşit olacaktır. Örneğin proletarya da tıpkı diğer halk sınıfları gibi Guomintang'ın dostudur.

Bu "demokratik sistem" in, "işçilerin, köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü"nden tamamen farklı bir şey olduğu ilk bakışta görülmektedir.

Birinci olarak, "demokratik sistem" devlet örgütlenmesinin kalıcı bir biçimi olarak önerilmektedir. Bu nokta çok önemlidir. Alelade bir cumhuriyetten farklı olan, bir cumhuriyet, çoğunluğun azınlık üzerindeki diktatörlüğü oldukça geçici bir süre için mümkün olabilir.

Çünkü iktidarın ele geçirilmesiyle, antiemperyalist demokratik devrim mücadelesi boyunca, bu süreçteki tamamen gerçekleştirilebilir olan halkın irade birliğinin, mücadele ortaklığının yerini yeni uzlaşmaz karşıtliklar temelindeki mücadeleler alır.

Bu gerçeği Lenin şöyle dile getiriyor: "Demokrasi savaşımının öncüsü, bu savaşımın başını çeken proletarya, burjuva demokrasisinin ya da yeni savaşımın getirdiği yeni uzlaşmaz karşıtlikları bir an bile aklından çıkarmamalıdır." (İki Taktik, s. 20)

Lenin'in sözleri, çoğunluğun azınlık üzerindeki diktatörlüğünün geçiciliği olgusunu kesin bir biçimde açıklamaktadır. Lenin'in, işçilerin, köylülerin demokratik diktatörlüğünden bahsederken, aynı anlamda "geçici hükümet" kavramını kullanmasının nedeni de budur. İktidarın ele geçirilmesinden

sonra demokratik cumhuriyete direkt katılın ya da katılmasın, proletarya ile burjuva (küçük burjuvazi, liberal burjuvazi) arasında amansız bir iktidar mücadelesi başlayacaktır. Bu mücadelede, işçilerin, köylülerin demokratik diktatörlüğünün olanaklı iki yoldan birine; ya bir burjuva diktatörlüğüne (polise, orduya ve bürokrasiye dayanan, küçük bir azınlığın çoğunluk üzerindeki diktatörlüğü) ya da proletarya diktatörlüğüne (proletaryanın iktidarı hiçbir sınıfla paylaşmadığı, paylaşamayacağı diktatörlüğe) doğru hızla ilerleyecektir. Ya biri ya diğeri. Artık iki sınıfın, ortaklaşa bir diktatörlüğü fikri geçerliliğini yitirmiştir.

Başlangıçta güçlü bir halk ayaklanmasına dayansa, halkın geniş desteğini ve sınıfların doğrudan katılımını sağlasa bile, Sun Yat-sen'in "demokratik sistemi" (proletarya tarafından inisiyatif ele geçirilemediği takdirde) kısa sürede alelade bir burjuva cumhuriyet olacaktır. Sun Yat-sen'in ütopyalarla dolu kafası, uzlaşmaz karşıtliklara dayanan sınıf mücadelesinin sonucu olan böyle bir gelişmenin durdurulamayacağını alamazdı. Sadece onun değil, ÇKP revizyonistlerinin kafaları da başka türlü işlemiyordu.

İkinci olarak; Sun Yat-sen'in programında koyduğu devrim anlayışı aynı zamanda onun "demokratik sistemi"nin görevlerinin sınırlarını da çiziyordu. Onun savunduğu cumhuriyet, demokratik devrim görevlerini tümüyle yerine getirmenin bir aracıydı.

Konuya girerken de üzerinde durduğumuz gibi, işçilerin, köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğünün, demokratik devrimin tarihsel görevlerini yerine getirmekle asla yükümlü değildir. Onu böyle bir görevle yükümlü görmek, buna göre hareket etmek, proletaryanın zaferini imkânsız hale getirmeye yol açacaktır.

İşçi-köylü diktatörlüğünün tarihi rolü, proletarya için en geniş burjuva demokratik özgürlükler, diktatörlüğe karşı direnenleri zor yoluyla bastırmak... Yani proletaryanın sosyalizme hazırlanmasının uygun koşulla-

rını yaratmaktır. İşçi yığınlarının bilinç ve örgütlenme düzeyi proletarya diktatörlüğü için uygun hale geldiğinde, demokratik devrim görevlerinin ne ölçüde tamamlanıp tamamlanmadığına bakılmaksızın proletarya diktatörlüğü sistemine geçilir. Tamamlanmamış demokratik görevlerin proletarya diktatörlüğü altında tamamlanmaması için hiçbir engel yoktur. Nihayet Rusya'da, demokratik devrim görevlerinin büyük bir bölümü Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra tamamlanmıştır. Bir yandan burjuva demokratik görevleri yerine getirmenin aracı "demokratik sistem", öte yandan sosyalizme geçişin en uygun aracı olarak işçilerin, köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü. Bir yanda kapitalizm, diğer yanda sosyalizm. İşte Sun Yat-sen ve onun sadık izleyicisi ÇKP ile komünistler arasındaki farklılık ele aldığımız sorunda böyle somutlaşmaktadır.

Sorunu izah etmek için bu kadarı yeterli. Görüldüğü gibi, işçilerin, köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü ile "demokratik sistem" yöneldikleri hedefler açısından apayrı şeylerdir. Biri sosyalist perspektifin ürünü ve devrimci proletaryanın sonal hedefine hizmet eden bir araçken, diğeri demokratik devrimi aşmayan burjuva demokrat bir perspektifin ürünüdür. Kaçınılmaz olarak sıradan bir burjuva cumhuriyete (burjuva diktatörlüğüne) yol açacaktır. Ama, ÇKP'nin revizyonist yönetimi daha işin başında, marksist lafların ardına gizlenerek bunları bir ve aynı şeymiş gibi göstermede hayli becerikli olmuşlar, bunu yıllarca sürdürmüşlerdir.

Bu noktada, ÇKP'nin kurulduğu tarihte bile irade birliğine sahip olmayışından hareketle akla, sosyalist devrimi savunan Çan Kua-tao kliğinin devrim perspektifinin ne olduğu sorusu gelebilir.

Bilindiği gibi, Çan Kua-tao demokratik devrimi reddetmiş, Çin'de sosyalist devrimin gündemde olduğunu savunmuştur.

Sosyalist devrim, uygun maddi koşullar temeli üzerinde mümkündür. Lenin, "Engels İspanya'yı değerlendirirken, 15 Eylül 1850'ye kadar -erken bir tarih- Marks iktidarı derhal elde etmeliyiz, yoksa hemen uykuya dalabiliriz" diyecek ölçüde burjuva demokratik devrimciliğine, ütopyacığa kapıları Schapper ile (Schapper kendini Liga içinde Willich'le birlikte azınlıkta buldu ve Liga'dan çekildi) bağlarını kopardı. Marks, onlara, devrimin itici gücü olarak güncel (nesnel) olmak koşulların değil, yalnızca kendi iradelerini görmeyen yanlış olduğu cevabını verdi." (abç, 1905 Devrimi Üzerine Yazılar, s. 121) diyordu. Demokratik devrim aşamasını atlayarak hemen proletarya diktatörlüğüne geçme tezi biçimindeki keskinliğine karşılık özünde burjuva demokratik devrimciliğine batmanın ifadesidir. Şartların uygun olmadığı bir durumda, sosyalizm adına yapılabilecek olan yegane şey burjuva demokratik tedbirler olabilir.

Çan Kua-tao, her türlü uzlaşmayı ilke olarak reddeden, demokratik devrime karşı çıkan "Özünde ise bu devrimin çerçevesini aşamayan anarşizmin mevzisinde. Anarşizmin, sömürü ve zulme karşı tepki duyan küçük burjuvaların bu tepkilerinin ürünü olduğu bilinen bir gerçektir. Kısacası, Çan Kua-tao hizbi de, değişik bir biçim altında küçük-burjuva devrimciliğini aşamamıştır. Bu hizbin perspektifi de demokratik devrimle sınırlıydı.

Yanlış bir anlamaya meydan vermemek için, bu hizip sosyalist perspektife sahip olsaydı bile, bunun ÇKP'nin niteliğini değiştirmeyeceğini belirtelim.

EKİM DEVRİMİNDEN 19. PARTİ KONGRESİ'NE SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE SOSYALİZMİN İNŞA SORUNLARI -V

SOVYET DEVLET HUKUKU - SOSYALİST HUKUK - SOVYET ANAYASASI - SOVYET DEMOKRASİSİ - PROLETER DEMOKRASİ

I- SOVYET DEVLET HUKUKU - SOSYALİST HUKUK

1- Sosyalist Hukukun Doğuşu

Sovyet hukukunun veya genel anlamda sosyalist hukukun doğuşu belli bir yasallığın kaçınılmaz sonucuydu. Bu yasallık, Ekim Devriminin zaferi ve bu zaferin sonucu olarak da proletarya diktatörlüğünün kurulmasıydı. Hukuk ve devlet arasında sıkı bir bağ vardır ve bu iki kavram sınıfsal karakter taşırlar. Bu hukuk ve devlet arasındaki birbirinden ayrılmayan bağıllık, Ekim Devrimi sürecinde bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmıştı. İşçi sınıfı, sosyalist devrim sonucunda yeni tipte devleti; sosyalist devleti/ proletarya diktatörlüğünü kurmakla sorunun sadece bir yönünü çözümlemiş oluyordu. Sorunun ikinci yönü ise yeni hukukun; sosyalist hukukun devrimci yasallık/yaratılması ve geliştirilmesidir. Devrimci, sosyalist kazanımların korunması, normlaştırılması, geliştirilmesi ve pekiştirilmesi başka türlü olamaz. Öyleyse sosyalist hukuk yeni hukuktur, insanlık tarihinin tanıdığı en yüksek/gelişmiş hukuktur; devletsiz, sınıfsız topluma-komünist topluma geçişte tarihi olarak en son hukuk anlayışıdır.

Rusya'da Ekim Devrimi, hakim sınıflara karşı çetin bir silahlı mücadele sonucunda zafere ulaşmıştı. Proletarya, burjuva devlet mekanizmasını parçalamıştı. O, aynı zamanda burjuva hukukunu da parçalamıştı. Burjuva hukuk, sosyal eşitsizliğin, sömürünün, mülkiyetin belli ellerde toplanmasının, siyasi iktidarın hakim sınıfların elinde olmasının ifadesiydi. Burjuva devlet, burjuva hukukun uygulanmasını sağlayan araçtı. Burjuva devlet mekanizmasının parçalanması, sonuç itibarıyla burjuva hukukunun da parçalanmasını kaçınılmaz bir zorunluluk haline getiriyordu.

Rusya'da eski hukukla kopuş olağanüstü, hızlı ve seri gerçekleşti. Ama yeni hukukun oluşturulmasında genç sovyet devleti çok büyük zorluklarla karşılaştı. Her şeyden önce sosyalist hukuk ve uygulanması konusunda hiçbir pratik tecrübe yoktu. Genç sovyet devleti, sosyalist hukuk sistemini hiç yoktan yaratmakla karşı karşıyaydı. Diğer taraftan yeni üretim ve toplumsal ilişkiler fırtınalı bir gelişme ve değişim içindeydiler. Dolayısıyla sosyalist hukuk bir taraftan oluşturulmak, diğer taraftan da fırtınalı gelişmeye ayak uydurmak zorundaydı.

Sovyet devleti, bütün zorlukların üstesinden başarıyla geldi; devrim kendi yasalarını ve yasallıklarını da yaratıyordu. Sosyalist hukuk, çetin sınıf mücadelesi sürecinde kapitalist kuşatma iç ve dış düşmanlara karşı mücadele içinde gelişti. Sovyet hukuku, sovyet devletin ve sovyet toplumunun, bir bütün olarak sosyalizmin inşasının yasallığının doğrudan ifadesidir.

2- Sosyalist Hukukun Tanımı, Sınıfsal Karakteri Ve Özü

Sosyalist üretim ilişkileri, üretim araçlarının sosyalist mülkiyetle oluşu ve bir bütün olarak sosyalist ekonomi sistemi sosyalist hukukun maddi temelini oluştururlar. Sosyalist hukuk, sosyalizmin ekonomik temelini korur. Sosyalist hukuk aynı zamanda sosyalizmin, sosyalist düzenin siyasi temellerini de korur. Ekonomide ve devlet ve toplumsal yaşamın diğer bütün alanlarında sosyalist ilişkileri düzenlemek için sosyalist toplumda hukuk -sosyalist hukuk-zorunludur. Zorunlu olan bu hukukun- somutta da sosyalist sovyet hukukunun- tanımı nasıl yapılmalıdır? Sosyalist sovyet hukukunun tanımı 1938'de hukuk bilimcilerinin ilk birlik görüşmesinde şöyle yapılıyordu:

"Sosyalist sovyet hukuku davranış kurallarının (normlarının) bütünüdür; bu normlar, sosyalist sovyet devleti tarafından düzenlenirler veya teyit edilirler ve Sovyet halkının iradesini dile getirirler. Bunlar, kullanımı sovyet devletin zor kullanımıyla teminat altına alınan ve işçi sınıfı ve bütün emekçiler için makbul ve faydalı olan, yani ekonomide kapitalizmin kalıntılarının tam ve nihai yok edilmesine, insanların yaşam tarzına ve bilincine ve komünist toplumun inşasına hizmet eden durumların ve ilişkilerin korunmasına, sağlamaştırılmasına ve geliştirilmesine hizmet eden normlardır" (M.S- Strogoviç; "Das Sozialistische Sowjetrecht- das Recht eines hâheren Typus", Lehrmaterial, Aktaran; Deutsche Akademie für Staats- und Rechts- Luissenschaft "Walter Ulbricht", Lehrmaterial Nr.2 ZUM Lehr- Programm Nr. S, "Die Marxis-

tisch- Leninistische Theorie des Staates und des Rechts", Berlin 1956, s. 68/69).

Bu tanımlamada sosyalist sovyet hukukunun tarihi oluşumunu ve dolayısıyla sınıfsal karakterini de görmekteyiz.

Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in çalışmalarında bir taraftan genel olarak hukukun, diğer taraftan da özel anlamda sosyalist hukukun sınıfsal karakteri üzerine dikkat çekilmiştir. Örneğin Lenin, sosyalist devrimin bir sonucu olarak oluşturulan sosyalist hukukun sınıfsal içeriği, hedefi ve görevleri açısından yeni ve daha yüksek tipte bir hukuk olduğunu birçok kez vurgulamıştır.

"Biz ve karşıtlarımız arasında düzen ve yasa anlayışında temel bir zıtlık vardır. Şimdiye kadar düzen ve yasa olarak toprak beyleri ve memurlar için makul şey geçerliydi. Ama biz, köylülüğün çoğunluğu için makul olanın düzen ve yasa olduğunu iddia ediyoruz." (Lenin; "Erster Gesamtrussischer Kongress der Bauerndeputierten", C-24, s. 494, Alm.)

Marksist teori, hukuku hakim sınıfın irade beyanı olarak ele alır. "Yasa nedir? Bu, zafer kazanan ve devlet iktidarını ellerinde tutan sınıfların irade beyanıdır" (Lenin; "Agrarprogramm der Sozialdemokratie", C-13, s. 327 Alm.)

Hakim sınıfın iradesi, hukuk ve yasalar çerçevesinde kendini ifade ederek, genel geçerli ve hakim irade olur. Onun böyle olması ise devletin zor gücüyle sağlanır.

"Devletin dile getirdiği irade, devlet zoru tarafından tespit edilen yasa olarak geçerlilik kazanmak zorundadır." Aksi takdirde "irade" kelimesi sadece havada sönen boş ses olur." (Lenin; "Eine Widerspruchsualle position", C- 25, s. 80, Alm.)

Öyleyse; hakim sınıf, ekonomide ve politika- kada hakim sınıf, hakimiyetini veya iradesini kendi hukuk anlayışıyla, yasalarıyla ifade eder.

"Bir şeyleri yasaklamak veya düzenlemek

için devlet gücüne sahip olunmalıdır" (Lenin, a.g.y).

Sosyalist sovyet hukuku kendinden önceki diğer bütün hukuk anlayışlarından kökten farklıdır. Sovyet hukuku, sömürüye dayanan üretim biçimlerinin ve bunlara tekabül eden sömürücü sınıfların hukuku değildir. Sovyet hukuku, siyasi iktidarı elinde tutan proletaryanın ve tüm emekçilerin iradesini dile getirir. Bir karşılaştırma yaparsak; sömürüye dayanan toplumlarda hukuk, bir avuç sömürücü azınlığın ezici çoğunluk karşısında iradesini ifade ederken, sosyalist hukuk, ezici çoğunluğun sosyalizmi kurma ve sınıfsız topluma doğru geliştirme iradesini ifade eder.

Sosyalist sovyet hukukunun sınıfsal içeriği, genç sovyet devletinin daha ilk kararnamelerinde görölmekteydi. Örneğin II. Bütün Rusya Sovyet Kongresi'nin "Toprak üzerine" kararnamesiyle toprak beylerinin toprak üzerine mülkiyetini tazminatsız olarak geçersiz kılmış ve bu mülkleri halkın mülkiyetine geçirmiştir. Diğer taraftan başka bir dizi kararnamelerle dış ticaret, ticaret filosu, bankalar, demiryolları ulusallaştırılmıştır. Örneğin Bütün Rusya Merkezi Yürütme Komitesi'nin 27 Aralık 1917 tarihli kararnamesiyle bankacılık devlet tekeline alınmıştır.

Sosyalist hukuk çerçevesindeki bütün bu kararnameler, yasalar ve tedbirler iktidardaki proletaryanın ve müttefiklerinin çıkarlarını ifade ediyorlardı. Bütün bunlar, doğuşundan itibaren sovyet devletinin yeni, eskisinden tamamen farklı, sosyalist bir hukuka sahip olduğunu gösteriyorlar. Sosyalist sovyet toplumu ve sosyalist devlet gibi sosyalist hukuk da oluşumundan itibaren sürekli gelişme, mükemmelleşme sürecinden geçmiştir.

Öyleyse:

Sosyalist sovyet hukuku, burjuva hukukun devamı veya geliştirilmiş hali değildir. Sosyalist sovyet hukuku, sosyalist hukuk ola-

rak doğmuş ve giderek mükemmelleşmiştir.

Sosyalist sovyet hukuku, içerik ve öz bakımından sömürücü toplumlarının hukuk anlayışından temelden farklıdır. Sosyalist sovyet hukuku, toplumsal ve grup mülkiyetine dayanırken, örneğin burjuva hukuk üretim araçlarına olan özel mülkiyete dayanır.

Burjuva hukuk, sömürü düzenini, insanın insan tarafından sömürülmesini yasallaştırırken, sosyalist sovyet hukuku, sömürünün ortadan kaldırılmasını, sosyalist toplumun üyeleri arasında "eşitliği" yasallaştırır. Sosyalist sovyet hukukunun toplumun üyeleri arasında "eşitliği" sağlaması üretim araçlarının toplumsal (sosyalist) mülkiyette olmasından dolayıdır.

Burada söz konusu olan eşitlik, burjuva anlamda veya burjuvazinin anladığı eşitlik değildir. Sosyalist hukuk çerçevesinde eşitlik "herkesten yeteneklerine göre, herkese randımanına göre" ilkesinin gerçekleştirilmesidir.

Sosyalizmde eşitlik ve bu anlamda sosyalist hukukun ne olduğunu Stalin şöyle açıklar:

"a) Kapitalizm yıkıldıktan ve kapitalistler mülksüzleştirildikten sonra bütün emekçilerin sömürüden eşit olarak kurtarılması;

b) Bütün toplumun mülkü olduktan sonra üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin herkes için eşit şekilde ortadan kaldırılması;

c) Herkesin yeteneklerine göre çalışmada eşit yükümlülükleri ve bütün emekçilerin randımanlarına göre ücretlendirilmede eşit hakları (sosyalist toplum);

d) Herkesin, yeteneklerine göre çalışmada eşit yükümlülükleri ve bütün emekçilerin ihtiyaçlarına göre geçiminin sağlanmasında eşit hakları (komünist toplum)." (Stalin; XVII Parti Kongresi'ne sunulan siyasi rapordan, C- 13, s. 315, Alm.)

Burada, sosyalizmde, sosyalist hukuk çerçevesindeki eşitlik anlayışıyla kapitalizmde

burjuva hukuk çerçevesindeki "eşitlik" anlayışı arasındaki fark görülmektedir.

Sosyalist hukuk (sovyet hukuku), sosyalist toplum vatandaşının eğitiminde ve sosyalist bilincin pekiştirilmesinde devasa bir silahtır. Bunun tam tersi burjuva hukuk için geçerlidir.

Sosyalist devletin, sosyalist hukuk düzeninin toplumsal mülkiyetin korunması için proletarya ve müttefiklerinin iradesini ifade eden sosyalist hukuk (sovyet hukuku), vatan hainlerini, yıkıcıları, sabotajcıları, ajanları vb. cezalandırır. Bunun ötesinde sosyalist hukuk, kapitalizmin kalıntılarının ifadesi olan burjuva anlayış ve tavırlar sergileyen, böylelikle sosyalist toplumun gelişmesini zedeleyen veya yozlaştıran vatandaşları, hakim hukuk normlarına uymaya çağırır, eğitir ve gerekirse cezalandırır.

3- Sosyalist Sovyet Hukukunun Temel İlkeleri

Burada da söz konusu olan, sosyalist hukukun içeriği ve özü olduğu ve buna yukarıda değinildiği için tekrardan kaçınacağız ve önemli gördüğümüz temel ilkeleri kısa kısa açıklamakla yetineceğiz.

-İktidar sorunu-toplumun, proletarya tarafından devletsel yönetilmesi açısından sosyalist sovyet hukuku:

Sosyalist sovyet hukuku, proletaryanın siyasi iktidarını pekiştirir ve bütün normları ve uygulanmasıyla emekçilerin işçi sınıfı etrafında toplanmasına; proletarya ile emekçi yığınlar arasındaki ittifakın pekişmesine hizmet eder. Bir örnek: Tarımsal alanda büyük çiftlik tüzüğü. Bu türden ilk tüzük, 1 Mart 1930'da Halk Komiserleri Konseyi ve SSCB Merkezi Yürütme Komitesi Başkanlığı tarafından onaylanmıştı. Bu tüzük, emekçi köylülerin kooperatifsel büyük üretim bazında birleşmelerinde belirleyici bir rol oynamıştı. Böylelikle kooperatifsel üretimin ve kolektif ekonomik yaşamın temelleri yasal olarak pekiştiriliyor ve bu durum emekçi köylülüğün sosyalist

bilinçlenmesinde/eğitiminde belirleyici bir rol oynuyordu.

-Sosyalist mülkiyetin dokunulmazlığı açısından sosyalist sovyet hukuku:

Sovyetler Birliği'nde üretim araçları üzerinde sosyalist mülkiyetin iki formu vardı: a) Sosyalist devlet mülkiyeti, diğer tanımlanmasıyla genel halk mülkiyeti. b) Kolhozlardaki grup mülkiyeti, diğer tanımlanmasıyla kooperatifsel-kolektif ekonomik mülkiyet.

Bu mülkiyet, sosyalist toplumda sosyalizmin ekonomik yasalarının ve dolayısıyla sosyalist toplumun maddi temelini oluşturur. Üretim araçları üzerindeki sosyalist mülkiyet olmaksızın proletarya diktatörlüğü, sosyalist toplum ve sosyalist hukuk olamaz. Bundan dolayıdır ki, sosyalizmin maddi temeli olan sosyalist mülkiyetin dokunulmazlığı vardır. Ona dokunmak; yozlaştırmak, başkalaştırmak sosyalizmin ve buna bağlı olarak sosyalist hukukun maddi temelini, varoluşunu ortadan kaldırmak demektir. Sosyalist Sovyetler Birliği'nde sosyalist mülkiyetin dokunulmazlığı anayasa ve gerekli yasalarla teminat altına alınmış ve korunmuştur. Sosyalist mülkiyete dokunmak; başkalaştırmak, çalmak, zarar vermek vs. cinayetle eş anlamlı görülmüştür.

-Sömürünün ortadan kaldırılması açısından sosyalist sovyet hukuku:

Sosyalizmin, proletarya diktatörlüğünün ön koşulu veya "olmazsa olmaz" koşulu, insanın insan tarafından sömürsünün ve bu sömürünün maddi temelini oluşturan koşulun; üretim araçlarına olan özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıdır. Sosyalist sovyet hukuku, bu koşulun ortadan kaldırılmasının ifadesidir. Bu, genç sovyet devletin daha ilk kararlarında açıklanmıştı.

-Sosyalist hümanizm ve demokratizm açısından sosyalist sovyet hukuku:

Sovyet hukuku, tamamen her yansımasıyla hümanist bir hukuktur. Bu, onun sosyalist (sınıfsal) karakterinden kaynaklanmaktadır.

O halde, hümanist olmayan bir hukuk asla ve asla sosyalist hukuk olamaz. Halkın maddi ve kültürel yaşam seviyesinin yükseltilmesi sosyalist sovyet hukukunun odak noktasıdır. Bir taraftan sosyalizmden, sosyalizmin inşasından bahsetmek ve diğer taraftan da halkın maddi ve kültürel yaşam seviyesini yükseltmemek birbiriyle bağdaşmaz. Geçici, konjonktürel durumlar hariç, sosyalizm eşittir halkın kültürel ve maddi yaşamının yükseltilmesi eşittir sosyalist hümanizm demektir.

Diğer taraftan sosyalist sovyet hukuku, savaş kışkırtıcılığını engelleme, savaş kışkırtıcılarını şiddetle cezalandırma ve enternasyonalizm açısından da en derin, en anlamlı ve kapsamlı hümanizmdir. Buna ulusların eşit haklara sahip olmaları anlayışı da dahildir.

Sosyalist demokratizmin tam anlamıyla uygulanmasını sağlamak sovyet hukukunun temel ilkelerinden birisidir. Bu anlamda sosyalist hukuk eşittir sosyalist demokrasidir. Sovyet hukuku, sovyet emekçilerine en kapsamlı demokratik hakları ve özgürlükleri veren ve garantileyen hukuktur. Böylelikle sovyet hukuku, sosyalist sovyet toplumunun üyelerine toplumsal yaşamı örgütlemeye ve şekillendirmeye sorumlu olarak katılmanın bütün yollarını açan bir hukuk oluyordu.

Burjuva hukuku, özgürlük haklarını açıklayan hukuktur. Sosyalist sovyet hukuku ise hak ve özgürlüklerin sadece açıklanmasını değil, onun gerçekleştirilmesini, dolayısıyla bu gerçekleştirmenin maddi temelini sosyalist düzeni teminat altına almayı içeren hukuktur. Sovyet anayasaları ve özellikle Sosyalist Anayasa olarak da tanımlanan 1936 Anayasası, sosyalist demokrasinin kapsamını, uygulanışını ve gelişmesini ifade eden en önemli belgedir.

-Toplumsal ve kişisel çıkarların ahenkli kaynaşması açısından sosyalist sovyet hukuku:

Sömürüye dayanan toplumlarda, toplumsal çıkarlarla kişisel çıkarların ahenk içinde olmaları veya bütünleşmeleri asla söz konusu olamaz. Bu ilk kez sosyalizmde söz konusu olmuştur, gerçekleşmiştir.

"Birey ve kolektif arasında, tek tek kişilerin çıkarları ve kolektifin çıkarları arasında uzlaşmaz bir zıtlık yoktur, olamaz da. Böyle bir zıtlık olamaz. Çünkü kolektivizm ve sosyalizm, bireysel çıkarları yadsımaz, tersine onları, kolektifin çıkarlarıyla ahenkli hale getirir. Sosyalizm, bireysel çıkarları dışlamaz. Sadece sosyalist toplum, bu kişisel çıkarları tam anlamda tatmin eder. Evet, dahası; sosyalist toplum, tek tek bireylerin çıkarlarının korunması için yegane sağlam garantiyi teşkil eder. Bu anlamda 'bireycilik' ve 'sosyalizm' arasında uzlaşmaz bir zıtlık yoktur" (Stalin "İngiliz yazarı H. G. Wells ile söyleşi", C. 14, s. 10, Alm.).

Öyleyse; sosyalist sovyet hukuku, tek tek kişilerin çıkarlarıyla toplumun çıkarlarını karşı karşıya getirmeyen, toplumun çıkarlarıyla kişilerin çıkarlarının birbirlerini tamamlamalarını sağlayan hukuktur. Sovyet hukuku, bunu "Herkesten yeteneklerine göre, herkese randımanına göre" ilkesinin gerçekleştirilmesiyle sağlıyor.

-Sosyalist yasallığın gerçekleştirilmesi açısından sosyalist sovyet hukuku:

Sosyalist yasallık, sosyalist sovyet hukukunun bütün yönleriyle tutarlı bir şekilde tek tek bireyler ve kurumlar tarafından bilinçli kabulü ve onun kurallarına göre hareket etmektir. Sosyalist yasallık emekçilerin iradesini gerçekleştirilmesinin metodudur.

Sosyalist hukuk, üstyapının bir kısmı olarak, altyapı üzerinde aktif bir etkide bulunur. (Her hukukun, dolayısıyla burjuva hukukunun da bu özelliği vardır). Bu anlamda sosyalist sovyet hukukunu diğerlerinden ayıran belirleyici özellik, onun altyapısının gelişmesini yaratıcı bir şekilde etkilemesidir. Bunun nedeni açıktır. Sosyalist devlet - somutta da sovyet devleti- sosyalist üretim

ilişkilerini ancak burjuvaziyi, onun hakimiyetini yıktıktan sonra hukukun yardımıyla oluşturur. Sosyalist üretim ilişkileri kapitalizmin bağrında oluşamaz.

Bu ilişkiler, ancak ve ancak kendilerine tekabül eden sınıfın iktidarı altında, kendilerine tekabül eden mülkiyetin var olduğu koşullarda oluşurlar. Bu oluşumda ve şekillenmede sosyalist hukuk belirleyici, aktif bir rol oynar.

4- Sosyalist Sovyet Hukukunun Gelişme Aşamaları

Hukuk ile devlet kavramları arasında sıkı bir bağ vardır. Hukuksuz devlet, devletsiz hukuk olmaz. Bu, sosyalist sistem için de geçerlidir. Sosyalist devlet, sosyalist hukuk çerçevesinde kurumlaşır ve hukuk da sosyalist devletin gelişmesine paralel olarak gelişir ve her iki olgu sınıfsız toplumda; komünizmde yok olurlar.

Sosyalist sovyet hukuku da sovyet devletinin gelişmesine paralel olarak gelişmiş ve şekillenmiştir. Bu anlamda sovyet devletinin temel gelişme aşamaları, sovyet hukukunun da gelişme aşamalarını oluştururlar. O halde, sosyalist sovyet hukuku, iki temel gelişme aşamasından oluşmaktadır.

Sovyet devleti, varlığının daha ilk aylarında, eski gerici yasaları geçersiz kılarak, yeni sosyalist yasalarla, kararnamelerle sosyalist düzeni şekillendirerek sosyalist hukuku oluşturmuştur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi barış, toprak, ulusallaştırma, devlet ile kilisenin, okul ile kilisenin birbirinden ayrılması üzerine çıkartılan kararnameler, genç sovyet devletinin sosyalist hukuku oluşturmadaki ilk adımlarıydı. Bunlar ilk sosyalist yasalarıdır.

Kararname, ilk dönemde sovyet iktidarı yasalarının temel formunu oluşturuyordu. Ekim Devrimini hemen takip eden dönemde sovyet iktidarı, yasalarıyla, kendi hukukuyla toplumsal ilişkilerin bütününe kapsayacak durumda değildir. Bundan dolayı sovyet mahkemeleri bir taraftan yeni çıkar-

tılan kararnameler ışığında hareket ederlerken, diğer taraftan da, devrimin yürürlükten kaldırmadığı eski düzenden kalma yasalardan yararlanıyorlardı. Ama 1918'in ortalarına gelindiğinde genç sovyet devleti, eski yasalara göre hareket etmeyi ve karar almayı tamamen yasaklamak ve her alanda, her konuda sovyet yasalarını geçerli kılmıştı.

Demek oluyor ki, sovyet hukuku, süreç içinde gelişmiştir, süreç içinde geçerli kılınmıştır. Bu gelişmeyi Lenin şöyle anlatır:

"Bizde, kararnamelerin propagandanın bir formu olarak hizmet gördüğü bir zaman vardı. Bizimle alay ediliyordu. Bolşevikler, kararnamelerin hayata geçirilmediğini anlamıyorlar deniyordu; bütün karşıdevrimci basın böylesi olaylarla doluydu. Ama Bolşeviklerin iktidarı ele geçirdiklerinde ve sıradan köylü ve sıradan işçiye devleti böyle yönetmiş olmak istiyoruz, işte burada bir kararname, deneyin diye açıkladıklarında bu dönemin bir meşruluğu vardı. Biz, sıradan işçi ve köylüye, politika anlayışımızı kararnameler formunda iletmiyorduk. Böylelikle kitleler nezdinde sahip olduğumuz devasa güveni kazandık" (XI. Parti Kongresi'ndeki Konuşma, C. 33, s. 281, Alm.).

Sovyet devleti güçlendikçe, sovyet devlet organları duruma hakim oldukça, sovyet hukuku da buna paralel olarak gelişmiş ve şekillenmiştir.

Burjuvaziye göre yasalar, savaş döneminde yürürlükten kaldırılır. Sovyet devleti açısından bu anlayış tamamen saçmadır. Sovyet hukuku, iç savaş döneminde, bu haklı savaşın koşullarına ve gereksinimlerine de cevap verecek bir şekilde gelişmiştir. Bu dönemde çıkartılan sovyet yasaları, iç savaşın kazanılmasında, işçi-köylü ittifakının pekiştirilmesinde, emekçilerin ezici çoğunluğunun genç sovyet devletinin, komünist partinin etrafında toplanmasında çok önemli bir rol oynamışlardır. Keza sovyet yasaları, barışçıl inşa döneminde -NEP dönemine geçişten itibaren- ekonominin

yeniden inşa edilmesinde, sosyalist sanayileşmenin ve tarımın kolektifleştirilmesinin ön koşullarının hazırlanmasında da önemli rol oynamışlardı.

7 Ağustos 1932'de çıkartılan yasa -sosyalist mülkiyetin korunması ve pekiştirilmesi üzerine yasa- sovyet düzeninin maddi temelini oluşturan sosyalist mülkiyetin korunmasında çok önemli bir rol oynamıştı. Yukarıda bahsettiğimiz, tarımsal alanda büyük işletmelerde, büyük üretimle kolektifleştirmeye ilgili yasa da, sovyet kırında sosyalizmin gelişmesinde keza önemli bir rol oynamıştı.

"Sosyalist devletin ilk gelişme aşamasındaki temel görevi -dış saldırılara karşı ülkenin savunulmasının yanısıra- ülke içinde sömürücü sınıfların baskı altına alınmasıydı; bu sınıflar devrilmişlerdi, ama sovyet hakimiyetine karşı mücadeleyi sürdürüyorlardı. Bu gelişme aşamasının hukuku bazı özellikler gösteriyordu; sömürücü unsurların ve yardımcıların, örneğin siyasi hakları ellerinden alınmıştı. Sovyet hukukunun normları, önceleri şehirde ve kırdaki kapitalist unsurların sınırlandırılmasını, sonraları ise onların tamamen yok edilmesini öngörüyorlardı." ("Büyük Sovyet Ansiklopedisi", SSCB, C. II, s. 1510, 1952, Alm.)

Sosyalist devletin ikinci gelişme aşamasında sosyalist sovyet hukukunun bütün yönü ve yoğun bir gelişmesi, sosyalist yasallığın güçlendirilmesi söz konusu olmuştur.

SSCB Halk Komiserleri Konseyi ve Merkezi Yürütme Komitesi, 25 Haziran 1932'de "Devrimci Yasallık Üzerine" bir kararname çıkartır. Sovyet devletinin var oluşunun onuncu yıldönümüyle bağlam içinde çıkartılan bu kararnamede, sovyet yasalarını sıkı bir şekilde yerine getirmenin, bu yasalara uygun olarak hareket etmenin önemi vurgulanmaktadır. Bu kararname, bütün sovyet organlarını idari keyfiyete, yasal olmayan ev aramalarına, tutuklamalara, el koymalara, bürokratiye, emekçilerin şikayetlerini ele alışıdaki vurdumduymazlığa karşı

mücadele için tedbirlerin alınmasıyla yükümlü kılıyordu.

Stalin 1933'te, bu dönemdeki sosyalist yasallık sorunu üzerine şöyle diyordu:

"Dönemimizin devrimci yasallığının NEP'in ilk döneminin devrimci yasallığından hiç de farklı olmadığı, dönemimizin devrimci yasallığının NEP'in ilk döneminin devrimci yasallığına bir dönüş olduğu söyleniyor. Bu tamamen yanlıştır. NEP'in ilk döneminin devrimci yasallığı, sivri ucunu, esas itibarıyla, savaş komünizminden sapmalara, "yasal olmayan" el koymalara ve tahsilatlara karşı çevirmişti. O, özel mülk sahibine, bireysel mülk sahibine, kapitaliste, sovyet yasalarına sıkı bir şekilde uyma koşuluyla mülklerinin zarar görmeyeceğini teminat altına alıyordu. Dönemimizdeki devrimci yasallık ise tamamen başkadır. Dönemimizin devrimci yasallığı sivri ucunu artık çoktan beri var olmayan savaş komünizminden sapmalara karşı değil, aksine, toplumsal ekonomideki hırsızlara ve zarar vericilere karşı, toplumsal mülkiyeti zimmetine geçirenlere karşı çevirmiştir. Dolayısıyla dönemimizdeki devrimci yasallığın en büyük ihtimamı, toplumsal mülkiyetin korunması için geçerlidir, başka bir şey için değil." ("Birinci Beş Yıllık Planın Sonuçları", SBKP (B) MK ve Merkezi Kontrol Komisyonu'nun Birleşik Planı'ndaki Konuşma, C. 13, s. 188, Alm.)

Sovyet devleti, özellikle '30'lu yıllarda sosyalizmin başarılı inşasına paralel olarak gelişen teröre, sabotajlara, ihanetlere, suikastlara, zarar verici hareketlere karşı mücadeleyi bu alanda çıkardığı yasalarla da sürdürmüştür. Örneğin 1 Aralık 1934'te S.M. Kirov'un katledilmesiyle bağlam içinde çıkartılan "Sovyet İktidarının Yöneticilerine Karşı Terör Eylemleri, O Terörist Örgütlenmelere Karşı Mahkemelerin İşletilmesi Üzerine" yasa, 8 Haziran 1934'te çıkartılan vatan hainlerini cezalandırma yasası, 14 Eylül 1937'de çıkartılan karşıdevrimci zarar vericilerine karşı mahkemelerin işletilmesi yasası vs.

Bunun ötesinde yine bu dönemde Sovyet hükümeti yeni bir dizi yasa ve tedbirlerle yaşam alışkanlıklarında sosyalist ilkelere uyulmasını düzenlemeye çalışmış, gençliğin haklarını korumuştur. Aynı şekilde ana ve çocuk sağlığına dair yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır.

1936'da yürürlüğe giren anayasa sosyalist sovyet hukukunun gelişme seviyesini ifade ediyordu. (Aşağıda ele alacağız.)

"Sovyet devletini yeni görevlerle karşı karşıya bırakan sosyalizmin SSCB'ndeki zaferi, hukukun köklü bir değişimine de neden olmuştur.

Ülke içinde sömürücü sınıfların baskı altında tutulması için oluşan o zamana kadarki hukuk normları geçersiz olmuşlardı; çünkü "sömürücüler artık yoktu ve dolayısıyla baskı altında tutulacak kimse de yoktu" (Stalin; Leninizmin Sorunları, Almanca, Berlin, 1951, s. 727). Devletin ikinci gelişme aşamasındaki sosyalist sovyet hukuku, ilk aşamadaki hukuktan biçim, görevler ve içerik bakımından farklıydı. Bu, devletin işlevlerinin artık başka olmasından kaynaklanıyordu. Hukukun bu aşamadaki temel görevi iktisadi-örgütsel ve kültürel-eğitsel alandıydı. Stalin'in öğrettiği gibi bu görev, sovyet devletinin gelişmesinin ilk aşamasında da söz konusuydu, ama öncelikle ikinci aşamada tam anlamıyla kendini gösterdi. Sosyalizmde sömürücü özel mülkiyet nihai olarak yok edildi. Sosyalist ekonomi sistemiyle bağlam içinde sosyalist mülkiyet, sovyet devletinin iktisadi tabanını oluşturuyordu. Bu, sosyalist mülkiyetin korunmasının niçin çok önemli olduğunun nedenidir. Yeni anayasa, toplumsal sosyalist mülkiyetin korunmasını vatandaşların temel yükümlülüklerinden birisi olarak görür. (Büyük Sovyet Ansiklopedisi, a.g.k., s. 1510-1512, Alm.)

II- SOVYET ANAYASASI

1- Sovyet Anayasası Ve Tarihi Gelişimi

Burjuva ve sosyalist anayasa arasında bir

karşılaştırma yapabilmek için önce burjuva anayasanın anlamına bakalım.

Lenin burjuva anayasa oluşumunu şöyle açıklıyor:

"Çeşitli Avrupa ülkelerindeki anayasalar, bir taraftan feodalizm ve mutlakiyetçilikle, diğer taraftan da burjuvazi, köylüler ve işçiler arasında uzun ve zor sınıf mücadelesinin sonucuydu. Yazılı ve yazılı olmayan anayasalar,... yeninin eski üzerine bir dizi güçlülük kazanılan zaferlerden ve eskinin yeniye verdiği bir dizi yenilgiden sonraki mücadelenin sonuçlarının sadece bir tespiti. " ("Wachsendes Missverhaeltnis", C. 18, s. 557, Alm.)

Burada burjuvazinin feodalizme ve mutlakiyete karşı mücadelesi ve burjuva devrimlerinin zaferi söz konusudur. Bu mücadeleler sonucu kabul edilen anayasalar da burjuva devrimlerinin en önemli kazanımlarından birisiydiler. Burjuvazi iktidara gelmişti ve onun anayasası belli bir sınıfın, yani burjuvazinin çıkarlarını ve iradesini ifade ediyordu. Böylelikle genel olarak anayasa, her bir ekonomik toplum formasyonunda hakim olan sınıfın çıkarlarının ve iradesinin doğrudan ifadesi olmaktadır.

Yapısı ve formülasyonu ne denli farklı olursa olsun bütün burjuva anayasalarının belli ortak yönleri vardır. Bunları Stalin şöyle belirtiyor;

"Burjuva ülkelerin anayasaları metot olarak kapitalist toplum düzeninin sarsılmazlığı inancından hareket ederler. Bu anayasaların esas temelini kapitalizmin ilkeleri oluşturur. Kapitalizmin temel direği şunlardır: toprağa, ormanlara, fabrikalara, işletmelere ve başka üretim araçları ve aletleri üzerindeki özel mülkiyet; insanın insan tarafından sömürsü; sömürücülerin ve sömürülenlerin varlığı; toplumun bir kutbunda emekçi çoğunluğun yaşam belirsizliği ve diğer kutupta da emekçi olmayan, ama yaşamı teminat altına alınmış azınlığın israfı vs. vs."

"Burjuva anayasalar, toplumun antagonist

sınıflardan; zenginliklere sahip olan sınıflardan ve hiçbir şeye sahip olmayan sınıflardan oluştuğu anlayışını sessiz sedasız kabul ederler." "Burjuva anayasalar, ulusların ve ırkların eşit haklara sahip olmadıklarını, tam haklara sahip olan ve tam haklara sahip olmayan ulusların olduğunu sessiz sedasız kabul ederler."

"Demokratizm açısından burjuva anayasalar iki gruba ayrılırlar. Gruplardan birisi, vatandaşların eşitliğini ve demokratik özgürlükleri reddeder,... diğer grup ise... demokratik ilkeleri kabul eder, özellikle ön plana çıkartır, ama sınırlamalarla tamamen sakatlar."

"Burjuva anayasalar, metot olarak vatandaşların formel haklarını tespit etmekle yetinirler ve bu hakların gerçekleşmesinin koşullarıyla, gerçekleşmesinin olanağıyla, gerçekleşmesi için (gerekli) araçlarla ilgilenmez." (SSCB Anayasa Taslağı Üzerine, C. 14, s. 67-70, Alm.)

Burjuva anayasaların genel ve temel özellikleri böyle.

a- Sovyet Devletin İlk Kararnameleri

Ekim Devrimiyle ilk Sovyet Anayasası'nın kabulü arasında sekiz aylık bir zaman dilimi vardır. Bu zaman dilimi içinde bir taraftan sovyet devleti gelişip güçlenirken, aynı zamanda sosyalist anayasa ilkeleri de oluşmaya başlamış ve gelişmiştir. Sovyet Anayasası'nın temelini teşkil eden bu ilkeler, ülkedeki mülkiyet ve sınıf ilişkilerini yansıtıyorlardı.

Söz konusu olan bu sekiz aylık dönemde genç sovyet devleti, çıkartılan kararnamelerde yasal düzenlemeleri sağlıyordu. Bu kararnameler, Bütün Rusya Sovyet Kongresi, Bütün Rusya Merkezi Yürütme Komitesi ve Halk Komiserleri Konseyi tarafından çıkartılıyordu.

Tarihe "Ekim Kararnameleri" olarak geçen bu ilk kararnameler, sovyet düzeninin (devletin) gelişmesinde ve güçlenmesinde önemli rol oynamışlardı. Lenin, Stalin ve

Sverdlov'un imzalarını taşıyan bu kararnameler, aynı zamanda kitlelerin inisiyatifini ve devrimci eylemlerini de geliştiren, onları toplumsal ve ekonomik yaşamı örgütlemeye çeken kararnamelerdi.

Ekim Kararnameleri içerik bakımından birkaç grupta toplanabilirler.

Birinci grup: Bu gruba dahil olan Ekim Kararnameleri Sovyet devletinin oluşumunu yasal olarak ilan ediyor ve perçinliyordu. Daha 25 Ekim 1917'de -Petrograd sokaklarında burjuva geçici hükümetine karşı silahlı mücadele sürerken- II. Bütün Rusya Sovyet Kongresi Lenin'in kaleme aldığı "İşçilere, Askerlere ve Köylülere!" çağrısını kabul ediyordu.

"İşçilerin, askerlerin ve köylülerin ezici çoğunluğunun iradesine dayanarak, Petrograd'da işçilerin ve garnizonun gerçekleşen muzaffer ayaklanmasına dayanarak kongre, iktidarı kendi eline almakta...

"Kongre karar aldı: Her tarafta bütün iktidar, gerçekten devrimci bir düzeni kurmakla görevli olan işçi, asker ve köylü temsilcileri sovyetlerine geçiyor" ("Die ersten Dekrete der sowjetmacht" -Sovyet iktidarının ilk kararnameleri, Berlin, 1987, s. 45-46, Alm.).

Bir gün sonra da, 26 Ekim 1917'de dünyanın ilk işçi-köylü hükümetinin kurulduğunu onaylar ve açıklar. (a.g.k., s. 60)

28 Ekim 1917'de çıkartılan kararname ile eski bakanlıklar yok edilir ve yerine Halk Komiserlikleri getirilir. Bu kararname ile burjuva devletin parçalanması ve yeni devletin kurulması başlamış olur.

7 Kasım 1917 tarihli kararname ile burjuva hukuk sistemi yıkılır; devrimin çıkarlarına ters düşen yasalar kaldırılır ve yeni, demokratik mahkemelerin kurulmasına geçilir. (a.g.k., s. 80)

20 Aralık 1917'de Halk Komiserleri Konseyi'nin çıkardığı kararname ile karşıdevrim ve sabotajlara karşı mücadele için Bütün

Rusya Olağanüstü Komisyonu (We Çeka) kurulur (a.g.k., s. 92).

15 Ocak 1918'de Kızıl İşçi-Köylü Ordu-su'nun kurulduğunu ilan eden kararname çıkartılır. (a.g.k., s. 132)

Devrimin ilk aylarında yeni sosyalist devletin kurulması ve hukuk anlayışının gelişmesi için çıkartılan önemli ilk kararname bunlardır.

İkinci grup: Bu gruba dahil olan kararname-ler, ekonominin sosyalist dönüşümünü sağlamaya yönelik olanlardır. 26 Ekim 1917'de çıkartılan kararname ile emlak ve topraktaki özel mülkiyet kaldırılır ve büyük toprak beylerinin toprakları kullanım için köylülere verilir. (a.d.k., s. 54-57)

İşçi kontrolü üzerine çıkartılan kararname ile (14 Kasım 1917) fabrikaların, işletmelerin, maden ocaklarının, demiryollarının vb. fiilen sosyalist devletin eline geçmesinin ilk adımı atılır. (a.g.k., s. 74-77)

14 Aralık 1917'de çıkartılan kararname ile bankalar ulusallaştırılır. (a.g.k., s. 97-98) 1918'in ilk yarısında çıkartılan kararnamelerle deniz filosu, dış ticaret, su yoluyla transport ulusallaştırılır. (a.g.k., s. 147-176)

28 Haziran 1918'de çıkartılan kararname ile bütün orta ölçekli ve büyük sanayi işletmeleri ulusallaştırılır. (a.g.k., s. 215-223)

Üçüncü grup: Bu gruba dahil olan kararname-ler, emekçiler için siyasi ve başka hakları ve özgürlükleri teminat altına alan kararnamelerdi. 29 Ekim 1917'de çıkartılan kararname ile üretim ve transportluk alanında 8 saatlik çalışma günü, işçiler ve ücretli memurlar için ücretli izin, hastalık ve çalışmamazlık durumunda devlet sigorta sistemi kabul edilir ve yürürlüğe konur.

Yine devrimin ilk aylarında çarlık rejiminin siyasi-toplumsal alandaki kalıntıları tamamen yok etmek için, ulusal ve dini sınırlamaları kaldırmak için, devlet ile kiliseyi, kilise ile okulu birbirinden ayırmak için, kadınların eşit haklara sahip olmalarını

sağlamak için bir dizi kararnameler çıkartılır.

Dördüncü grup: Bu gruba dahil olan kararname-ler, ulusal sorunun çözümünüyle ilgili olanlardır. Rusya çok uluslu ve korkunç bir ulusal baskı söz konusuydu. Genç sovyet devleti ulusal sorunu leninist-stalinist politika ile çözmenin ilk adımını bu alanda çıkardığı kararnamelerle atmış oldu.

2 Kasım 1917'de "Rusya Halklarının Hakları Deklarasyonu" Lenin ve Stalin'in imzalarıyla yayımlandı. Bu deklarasyonda, sovyet iktidarının, çarlık döneminde uygulanan ulusal baskı, ulusal kısırtma vb. politikalara son verildiği, Rusya halklarının birbirlerine güven sağlamaları için dürüst ve açık bir politikanın uygulanacağı açıklanıyordu. (a.g.k., s. 67-69).

20 Kasım 1917'de, yine Lenin ve Stalin'in imzasını taşıyan Doğu'nun ve Rusya'nın Müslüman emekçilerine yapılan çağrı yayınlanır. Bu çağrıda, Müslüman halkların yaşamlarını özgürce şekillendirme hakları açıklanıyordu.

Sovyet hükümeti, 4 Aralık 1917'de Ukrayna Halk Cumhuriyeti'nin ve 18 Aralık 1917'de de Finlandiya'nın bağımsızlığını tanır.

Sovyet hükümetinin burada belirttiğimiz ve belirtmediğimiz bütün ilk kararnameleri, Ekim Devriminin sonucunda doğan sosyalist toplumsal ve devletsel düzeni yasal olarak ifade ediyorlardı. Bu kararnameler, 1918'de çıkartılan ilk sovyet anayasalarında da ifadelerini buldular.

b- İlk Sovyet Anayasası - Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti Anayasası, 1918

Ocak 1918'de III. Bütün Rusya Sovyet Kongresi toplanır. Kongre, Lenin ve Stalin tarafından hazırlanan "Emekçi ve sömürülen halkın hakları deklarasyonu"nu ve "Rus Sovyet Cumhuriyeti'nin federatif yapılması üzerine" kararı kabul eder.

"Rus Sovyet Cumhuriyeti'nin Federatif

Yapısı Üzerine" kararnamesi sovyet ülkesinin; sonradan kurulacak olan Sovyetler Birliği'nin devlet düzeninin temellerini oluşturuyordu. Kararnamenin bu öneminden dolayı burada, devlet formlarıyla ilgili kısa bir açıklamaya yer vermeyi doğru buluyoruz;

Sovyet devleti çok uluslu federatif bir devlettir. Bu devlet formu birçok burjuva ülkede de vardı. Ama burjuva ülkelerde çok uluslu devletin; federatif devletin iki temel formu geçerliydi. Bunlardan birisi üniter (bütünlüklü) devlettir. Bu forma göre, devleti oluşturan ulusal bölgeler, her türlü ulusal- devletsel bağımsızlıktan mahrumdular. Çarlık Rusya'sı buna bir örnektir. İkincisini ise tek tek bölgelerin (devletlerin, kantonların) birleşmesinden oluşan federatif devletler oluşturuyordu. Bu türden bir devleti oluşturan devletler veya kantonlar, merkezi hükümete bağılıydılar ama iç işlerinde belli oranlarda da olsa bağımsız hareket ediyorlardı/ediyorlar da. Bunlara, ABD, İsviçre ve Kanada birer örnektir.

Devletsel yapıda görülen bu iki temel formdan hangisi geçerli olursa olsun, esas olan, kapitalist koşullarda hakim ulus burjuvazinin, federatif yapıyı oluşturan diğer ulusları baskı altında tutmasıydı. Hem üniter ve hem de federatif devletlerde bu böyledir.

Çok uluslu sovyet devletin nasıl bir devlet olması gerektiği dönem dönem tartışılmış, böyle bir devleti kurma sürecinde ise Bolşevik Parti, federatif devlet yapısında karar kılmıştı. Bunun böyle kararlaştırılmasında Lenin ve Stalin'in rolü belirleyici olmuştur.

Sovyetik federatif devlet anlayışı, burjuvazinin federatif devlet anlayışından tamamen farklıydı. Sovyet federasyonu, ulusların gönüllü birliği üzerine yükseliyordu. Sovyet federasyonunu oluşturan devletler, topraksal veya başka bakış açılarına göre değil, ulusal varlığı göz önünde tutarak oluşturuyorlardı.

Konumuza dönersek; Nisan 1918'de -III. Sovyet Kongresi'nden hemen sonra- Bütün Rusya Merkezi Yürütme Komitesi tarafından Stalin'in önderliğinde oluşturulan Anayasa Komisyonu bir taslak hazırlar. Bu taslak, Bolşevik Parti MK'nın Lenin önderliğindeki özel bir komisyonunda incelenir ve onaylanır. 10 Temmuz 1918'de ise V. Bütün Rusya Sovyet Kongresi, Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nin (RSFSC) Anayasası'nı kabul eder. Böylelikle ilk Sovyet Anayasası ilan edilmiş ve yürürlüğe konmuş olur.

Bu anayasanın bazı temel özellikleri şöyledir;

Anayasa, proletarya diktatörlüğünü sovyet ülkesinde yasama yetkili formda teyit eder. Bütün merkezi ve yerel iktidar, sovyet devletin siyasi temelini oluşturan işçi, asker ve köylü temsilcilerinin sovyetlerine verilmiştir.

Anayasa, sovyet devletin ekonomik temelini ilkelerini yasal olarak teyit etmiştir.

Anayasa, özgür ulusların özgür ittifakı temelinde kurulmuş olan Sosyalist Sovyet Federasyonu'nu devlet inşası için temel ilke olarak kabul etmiştir.

Anayasa demokratik merkezîyetçilik temelinde inşa edilmiş devlet egemenliğinin yerel ve merkezi organlarının oluşum ve faaliyet sistemini tespit etmiştir.

Anayasa, savaş nedenlerinden dolayı Avrupa'nın burjuva devletlerinde anayasaların rafa kaldırıldıkları bir dönemde kabul edilmiştir.

RSFSC Anayasası, emekçiler için en geniş demokratik hakları ve özgürlükleri teminat altına alıyordu; seçme ve bütün devlet organlarına seçilme hakkı; inanç özgürlüğü, toplantı özgürlüğü vs. Sovyet devleti bu hak ve özgürlükleri sadece açıklamamış, onlardan yararlanılması için maddi koşullar da hazırlamıştır. (Matbaalar, kağıt stoku, toplantı salonları vs.)

Bu anayasada yer alan seçim hakkının bir özelliği vardı. Anayasa, seçim hakkını, bütün sömürücülere, ruhban takımına, eski polis ve jandarmalara veya eski düzeni savunduğu bilinen kişilere vermiyordu. Seçim hakkındaki bu sınırlandırmalar, sovyet ülkesinin o zaman içinde bulunduğu tarihi durumdan kaynaklanıyordu. Bu unsurlar sınıf düşmanıydılar, emperyalizmle işbirliği içinde proletarya diktatörlüğünü yıkmak için mücadele ediyorlardı. Bu unsurlara seçim hakkı tanımamak, sovyet devletinin onlara karşı yürüttüğü mücadelenin bir formuydu.

Lenin, bu sınırlandırmanın, sovyet iktidarı güçlerince bu unsurların kökü kazınınca ortadan kaldırılacağını sürekli vurgulamıştır.

Bu anayasada yer alan seçim hakkının başka bir özelliği daha vardı. Bu özellik de tarihi koşullardan kaynaklanıyordu. İşçilerin sayısal olarak az, köylülerin çok olmasından dolayı işçi ve köylü temsilcileri, sovyet seçimlerinde eşit normlara göre seçilmiyorlardı. Sovyet iktidarı, sovyetlerdeki işçilerin payını artırmak ve devlet yönetiminde işçi sınıfının rolünü garantilemeyi amaçlıyordu. Böylelikle; eşit olmayan seçimlerle sovyet devleti, devlet yönetiminde işçi sınıfının önder rolünü pekiştirmişti. Lenin, bu tedbirin de geçici olduğunu, nesnel koşullardan kaynaklandığını, bu koşullar ortadan kalkınca seçim sistemindeki bu tedbirin de ortadan kalkacağını sürekli vurgulamıştır.

RSFSC Anayasası eski Rusya toprakları üzerinde 1917-1921 döneminde kurulmuş olan bütün diğer Sovyet Cumhuriyetleri için örnek olarak kabul edilmiştir.

c- Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği (SSCB) Anayasası, 1924

RSFSC Anayasası, ilk Sovyet anayasasıydı. 1924 Anayasası ise SSCB'nin kurulmasından sonra kabul edildiği için ilk SSCB, ama ikinci Sovyet anayasasıydı.

Rusya halklarının birleşmesi düşüncesinin temeli daha Ekim Devrimi sürecinde atılmış ve iç savaş döneminde gelişmişti. Bu dönemde 1917-1921 dört Sovyet Cumhuriyeti kurulmuştu: RSFSC, Ukrayna, Belarus ve Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan'dan oluşan Transkafkasya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti. Bu dönemde birleşik devlet eğilimi oldukça güçlüydü ve Bolşevik Parti X. Kongresi'nde mevcut cumhuriyetlerin birliğini sağlama çalışmasını görev olarak tespit ediyordu.

İç savaş döneminde iç ve dış düşmanlara karşı aynı cephede mücadele eden bu cumhuriyetler arasında ilişkiler zaten vardı ve bu ilişkiler 1922 yılı başında anlaşmalı ilişkilere dönüşmüştü. Fakat bu ilişkiler, cumhuriyetlerin gerçek anlamda birleşmeleri için yeterli değildi. Bu cumhuriyetlerde, Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'nin oluşturulması için 1922'nin ikinci yarısında canlı bir siyasi kampanya yürütülmüştü ve Lenin ve Stalin'in inisiyatifi üzerine 1922 yılı sonunda Sovyet halklarının gönüllü devletsel birliği sağlandı. Yani Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği kuruldu. Aralık 1922'de Bütün Birlik Sovyet Kongresi toplandı. 30 Aralık'ta ise kongre, Stalin tarafından önerilen "Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'nin Kurulması Üzerine Deklarasyon"u ve "Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'nin Oluşturulması Üzerine Anlaşma"yı kabul etti. Böylelikle SSCB kurulmuş oldu. (Sovyetler'in Birinci Bütün Birlik Kongresi'nde yukarıda belirttiğimiz dört cumhuriyet temsil ediliyordu. Yani SSCB, bu dört cumhuriyetin birliğiydi. Buna kısa bir zaman sonra başka cumhuriyetler - Özbek, Türkmen ve Tacikistan- katılmışlardır. Daha sonra kurulan cumhuriyetlerle birlikte SSCB 16 cumhuriyetten oluşan bir birlik olmuştu.)

Sovyetler'in Birinci Bütün Birlik Kongresi'nden hemen sonra Stalin önderliğinde SSCB'nin ilk anayasasının hazırlık çalışması başlar. Bu çalışmanın sonuçları -anayasa-Merkezi Yürütme Komitesi'nin 6.7.1923

tarihli oturumunda aldığı kararla yürürlüğe konur ve Ocak 1924'te toplanan Sovyetler'in İkinci Bütün Birlik Kongresi tarafından nihai olarak onaylanır. (31 Ocak 1924)

SSCB'nin ilk anayasasının bazı temel özellikleri:

Bu anayasa, eşit haklara sahip birlik cumhuriyetlerinde emekçi yığınların aktif katılımıyla hazırlanmıştır. Dolayısıyla bu anayasa, bahsettiğimiz cumhuriyetlerdeki güçlü birlik hareketinin bir sonucudur.

Bu anayasa, SSCB'nin I. Sovyet Kongresi kararlarında dile getirilen Sovyet cumhuriyetleri halklarının iradesini -sosyalist federasyon temelinde sovyet çok uluslu devletini kurmak- yasa formunda teyit etmiştir. SSCB Anayasası'nda "Bu birlik, eşit haklara sahip halkların gönüllü bir birleşmesidir" anlayışı yer alır.

Bu anayasa, SSCB'nin ve birlik cumhuriyetlerinin hükümdarlığını teyit eder. Anayasa, SSCB'nin ve birlik cumhuriyetlerinin yetki alanlarını belirlemiştir.

Her bir cumhuriyet, Birlik'ten ayrılma özgürlüğüne sahiptir.

Birlik cumhuriyetlerinin vatandaşları, aynı zamanda SSCB vatandaşlığı olarak tanımlanmışlardır. Bu anayasa, Birlik'in egemenliğinin en yüksek organlarının sistemini belirlemiştir. Bu sistem, SSCB Sovyet Kongresi'nden -iki kongre arasında da SSCB Merkezi Yürütme Komitesi'nden ve bu komite de iki meclisten -Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti- oluşmuştur. (Merkezi Yürütme Komitesi, her iki meclisin ortak oturumunda başkanlığı seçer ve hükümeti oluşturur -SSCB Halk Komiserleri Konseyi.)

Bu anayasa, devlet egemenliğinin en yüksek organlarının ve Birlik cumhuriyetleri yönetiminin inşası için temel ilkeleri tespit eder.

Bu anayasa, sovyet ülkesinde ekonominin eski haline getirilmesi, sosyalist sanayileşmenin geliştirilmesi ve tarımın kolektifleşti-

rilmesi mücadelesinde önemli bir rol oynamıştır.

Bu anayasa bütün dünyaya, bütün dünya emekçilerine ulusal sorunun proleter enternasyonalizmi temelinde çözümünü göstermiş ve eşit haklara sahip ulusların gerçek birliğinin sağlanışını pratikte kanıtlamıştır.

1924 Anayasası'nın kabulünden sonra her bir birlik cumhuriyeti bu anayasa ile uyumluluk içinde kendi anayasalarını hazırlamıştır ve yürürlüğe koymuşlardır. İlk Sovyet Anayasası (1918) Lenin ve Stalin'in önderliğinde, SSCB'nin ilk anayasası da Stalin'in önderliğinde hazırlanmış ve uygulamaya konmuştu.

d- SSCB'nin İkinci Anayasası (1936) - Sosyalist Anayasa

1924-1936 arasında Sovyetler Birliği'nde önemli gelişmeler olmuştu. Sovyet devleti gelişmesinin ilk aşamasından ikinci aşamasına geçmişti; Sovyet ülkesinde ekonomi, sınıfsal yapı, ulusal ilişkiler vb. alanlarda önemli değişimler olmuştu. Sosyalist sanayileşme sağlanmış, tarım kolektifleştirilmiş, üretim araçlarına olan mülkiyet tamamen halkın (devlet) mülkiyetine geçmişti. Bütün bunlara bağlı olarak devletin ve sovyet hukukunun da işlevi değişmişti; daha önceki makalelerimizde ele aldığımız gibi Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşasında söz konusu olan sorunların bazıları tamamen çözümlenmiş ve onların yerini yeni sorunlar/ görevler almıştı. Dolayısıyla NEP döneminin bir ürünü olan 1924 Anayasası sovyet ülkesinin yeni koşullarına; inşa edilmiş sosyalizm koşullarına tekabül etmiyordu. Şüphesiz ki, 1924'ten 1936'ya kadar olan dönem içinde birtakım yeni yasalar çıkartılmış, yasa değişimleri yapılmıştı. Ama bunlar daha ziyade devletin inşasıyla ilgili yasalardı. Bir bütün olarak 1924 Anayasası '30'lu yılların ilk yarısındaki Sovyetler Birliği'ni artık ifade etmiyordu. 1928 ve 1924 Anayasaları, sosyalizmi kurma hazırlığı içinde olan Sovyetler Birliği'nin

anayasalarıydı. 1936'da ise sosyalizm inşa edilmişti. O halde, yeni anayasa bu gelişmeyi ifade etmeliydi.

SSCB'nin VII. Sovyet Kongresi Şubat 1935'te 1924 Anayasası'nın değiştirilmesi kararını alır ve yeni anayasanın hazırlanması için Stalin önderliğinde bir anayasa komisyonu kurulur. (7.2.1935) Komisyon, Mayıs 1936'da anayasa taslağını hazırlar ve genel tartışmaya sunar. (11.6.1936).

Yeni anayasa taslağı üzerine tartışma, diğer şeylerin yanı sıra iki önemli öğeyi açığa çıkarır. Sovyet inşasını oluşturmada önemli bir yol alınmış, halkın ahlaki-siyasi birliği sağlanmış ve Sovyet insanının Bolşevik Parti'ye ve onun önderi Stalin'e olan sevgi, güven ve bağlılığı bir kez daha kanıtlanmıştır.

Bu anayasa taslağı üzerine tartışmaya 51,5 milyon insan katılır. Tartışma boyunca, ülkenin her köşesinde sayısı 1,5 milyona varan yeni öneriler, düzeltmeler vs. yapılır.

25 Kasım 1936'da da SSCB'nin Olağanüstü VII. Sovyet Kongresi başlar. Stalin, bu kongrede yeni anayasa taslağı üzerine bir rapor sunar. Kongre, taslak üzerine tam 10 gün tartışır ve 5 Aralık 1936'da SSCB'nin yeni anayasasını kabul eder. (Anayasanın kabul edildiği gün, Sovyetler Birliği'nde bayram günü ilan edilir; SSCB-Anayasası günü) ve Sovyet halkı, hazırlanmasındaki rolünden dolayı bu anayasayı, Sosyalist Anayasa diye tanımlar.

Sosyalist Anayasa'nın bazı önemli özellikleri:

Bu özellikleri Stalin şöyle saptıyor:

Birinci özellik:

"SSCB'nin yeni anayasa taslağı geride bırakılmış yolun özetidir, elde edilmiş olan kazanımların özetidir. Yani o, fiilen ulaşılmış, elde edilmiş olanın tespiti ve yasal teyitidir." ("SSCB Anayasası Taslağı Üzerine", C. 14, s. 67, Alm.)

İkinci özellik:

"SSCB'nin yeni anayasa taslağı, kapitalist toplum düzeninin yok edildiği gerçeğinden, Sovyetler Birliği'nde sosyalist toplum düzeninin zafere ulaştığı gerçeğinden kaynaklanmaktadır. SSCB yeni anayasası taslağının esas temelini sosyalizmin ilkeleri oluşturmaktadır Sosyalizmin elde edilmiş ve gerçekleştirilmiş temel direkleri şunlardır; emlak ve toprağa, ormanlara, fabrika ve işletmelere ve başka üretim araçlarına ve aletlerine olan sosyalist mülkiyet; sömürünün ve sömürücü sınıfların ortadan kaldırılması; çoğunluğun yoksulluğunun ve azınlığın müsrifliğinin ortadan kaldırılması; işsizliğin ortadan kaldırılması; çalışmanın her çalışabilir vatandaşın, "çalışmayan yememelidir" formülüne göre görev ve şeref borcu olarak (algılanması); çalışma hakkı, yani her vatandaşın garanti altına alınmış çalışma hakkı; dinlenme hakkı; eğitim hakkı vs. yeni anayasa taslağı sosyalizmin bu ve benzeri temel direklerine dayanır. O, onları yansıtır ve yasama yoluyla teyit eder." (a.g.k., s. 67-68)

Üçüncü özellik:

"SSCB'nin yeni anayasa taslağı, toplumda antagonist sınıfların olmadığı gerçeğinden; toplumun iki dost sınıftan -işçiler ve köylüler- oluştuğu; bu emekçi sınıfların iktidarda oldukları toplumun devletsel yönlendirilmesinin (diktatörlük) toplumun en ilerici sınıfı olarak işçi sınıfının işi olduğu; anayasanın, emekçiler açısından kabul edilir ve yararlı toplumsal durumların teyit edilmesi için zorunlu olduğu gerçeğinden hareket eder." (a.g.k., s. 68)

Dördüncü özellik:

"SSCB'nin yeni anayasa taslağı tamamen enternasyondur. O, bütün ulusların ve ırkların eşitliğinden hareket etmektedir. O, deri rengindeki veya lisandaki kültür seviyesindeki veya devletsel gelişme seviyesindeki farkların veya uluslar ve ırklar arasındaki herhangi başka farkların ulusların eşitsizliği için neden görülemeyeceğinden hareket etmektedir. O, bütün ulusların ve

ırkların, geçmişlerinden ve şimdiki durumlarından, güçlerinden ve zaaflarından bağımsız olarak, toplumun iktisadi, toplumsal, devletsel ve kültürel yaşamında eşit haklara sahip olduklarından hareket eder." (a.g.k., s. 69)

Beşinci özellik:

"SSCB'nin anayasa taslağı açısından aktif veya pasif vatandaş yoktur. Ona göre bütün vatandaşlar aktiftir. O, erkeklerin ve kadınların "yerleşmiş olanların" ve "yerleşmiş olmayanların" varlıklı olanları ve varlıklı olmayanları, eğitim görmüş olanların ve eğitim görmemiş olanların hakları arasında farklılık tanımaz. Onun açısından bütün vatandaşlar haklarında eşittirler. Her vatandaşın toplumdaki konumunun varlık durumu ulusal köken, cinsiyet, mevki değil, bilakis kişisel yetenekler ve kişisel çalışma belirler." (a.g.k., s. 69-70)

Altıncı özellik:

"Yeni anayasa taslağının bir özelliği, kendisini vatandaşların formel haklarını tespitle sınırlamamasından, bilakis bu hakların garantileri sorununa, bu hakların gerçekleştirilmesi araçları sorununa önem vermesinden ibarettir o, vatandaşların haklarının eşitliğini sadece açıklamaz. Bilakis bunu, sömürü rejiminin kaldırıldığı, vatandaşların her türlü sömürüden kurtulduğu gerçeğinin yasal teyidiyle teminat altına alır. O, çalışma hakkını sadece ilan etmez. Bilakis, sovyet toplumunda krizlerin olmadığı gerçeğinin, işsizliğin yok edildiği gerçeğinin yasal teyidiyle teminat altına alır. O, demokratik özgürlükleri sadece ilan etmez. Bilakis, onları belli maddi araçlarla yasal yolla teminat altına alır. Bundan dolayı yeni anayasa taslağının demokratizmi "metod" ve "genel kabul gören" demokratizm değil, sosyalist bir demokratizmdir." (a.g.k., s. 70).

Stalin, Şubat 1935'te SBKP(B) MK Plenumundan önce anayasanın değiştirilmesi sorununu gündeme getirmişti. Plenumun görevlendirdiği Molotov, konuyla ilgili

olarak hazırladığı bir öneriyi VII. Bütün Birlik Sovyet Kongresi'ne sunar. Bu öneride anayasa değişikliğinin hangi yönde olması gerektiği belirtilir.

"Seçim sisteminin daha da demokratikleştirilmesi yönünde; tam eşit olmayan seçimlerin yerine eşit seçimlerin, dolaylı seçimlerin yerini dolaysız seçimlerin; açık seçimlerin yerine gizli seçimlerin olması."

"Anayasanın sosyo-ekonomik tabanının SSCB'nin mevcut sınıf ilişkileri ile anayasanın uyumluluğu suretiyle daha da belirginleştirilmesi."

Anayasa değişimindeki bu ana yönler, Lenin'in 1918 Anayasası için belirttiği koşullara bağlı geçici durumların ortadan kalktığına birer ifadesi olmuşlardır.

Sonraki dönemde anayasa bazı noktalarda değiştirilmiş, ona yeni eklemeler yapılmıştır.

1936 Anayasası'nın onaylandığında SSCB, 11 Birlik Cumhuriyeti'nden oluşuyordu. Bu sayı daha sonra 16'ya çıkmıştır.

1944'te Birlik Cumhuriyetleri'nin hükümlerlik hakları genişletilmiş, her bir cumhuriyete yabancı ülkelerle doğrudan ilişki kurma ve kendi cumhuriyet birliklerini (ordu) oluşturma hakları tanınmıştır.

1946'da (Mart) çıkartılan yasayla "Halk Komiserleri Konseyi", "SSCB Bakanlar Konseyi"ne çevrilmiş, Halk Komiserlikleri de bakanlıklara dönüştürülmüştür. Aynı doğrultudaki değişimler birlik ve otonom cumhuriyetlerinde de olmuştur.

Keza Mart 1946'da çıkartılan yasayla SSCB Savcılığı "SSCB Genel Savcılığı"na dönüştürülmüştür.

Sosyalist Anayasa insanlığın tarihte varabildiği en ileri noktanın; gelişmişliğinin doruk noktasının yasal ifadesi olmuştu. Çünkü bu anayasa Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşa edilmişliğini çıkış noktası olarak alıyordu. İnşa edilmiş sosyalizm 1936 Anayasası'nın maddi temeliydi.

(1918, 1924, 1936 Anayasalarıyla ilgili olarak bakınız: "Der gesellschaftliche und Staatliche Aufbau der UdSSR" Berlin, 1950; "Sowjetisches Staatsrecht" bölüm IV; Das Staatsrecht der sozialistischen Staaten", Deutsche Akademie für Staats- und Rechts- wissenschaft "Walter Ulbricht" Berlin 1953; "Sowjetisches Staatsrecht", J.N. Umanski; Deutsche Akademie... Berlin 1955; Büyük Sovyet Ansiklopedisi, SSCB bölümü C-1, s. 705-738, Alm. "Die Stalinsche Verfassung", Berlin 1950; "Verfassung (Grundgesetz) der Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken", Berlin 1949)

III- SOVYET DEMOKRASİSİ - PRO-LETER DEMOKRASİ

Sovyet demokrasisinin ne olup olmadığını, burjuva demokrasisine nazaran milyon kere daha iyi olduğunu klasikleşmiş tanımlamalarla açıklamayacağız, çıkış noktamız şu: Sovyetler Birliği'nde sosyalist demokrasinin uygulanma koşulları oluşturulmuş ve sosyalist demokrasi de bu koşulların gelişmesine paralel olarak kapsamış ve gelişmiştir. Sosyalizmin maddi koşulları aynı zamanda sosyalist demokrasinin de maddi koşullarıdır. Bunların neler olduğunu şimdiye kadar ele aldığımız konularda gösterdik. Sosyalist anayasa, sosyalist demokrasinin varlığının, gelişmesinin ve uygulanmasının en yoğun ve yalın ifadesidir. Yukarıda Sovyet Anayasası'nın gelişmesini önemli noktalarında ele almıştık. Burada ise Sovyet Anayasası'nı (25 Şubat 1947'deki haliyle), sosyalist demokrasinin kapsamı ve uygulanışı açısından bazı noktalarını ele alarak inceleyeceğiz. Yani bizim burada ele aldığımız noktalar, siyasi-teorik açıklanması yapılmış ve bununla yetinilmiş olan değil, tersine fiilen uygulanmış olanlardır.

1- Sosyalist Demokrasinin Maddi Temeli - SSCB'nin Toplum Yapısı

SSCB Anayasası'nın (1947) 1. bölümünde toplumun inşası ele alınmaktadır. 12 maddeden oluşan bu bölümde Stalin'in deyi-

miyle "Sosyalizmin temel direkleri"nden bahsediliyor. Bütün bunlar sosyalist demokrasinin maddi temellerini oluşturuyorlar.

1. madde; "Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği, işçilerin ve köylülerin sosyalist devlettir."

2. madde; "SSCB'nin siyasi temelini, emekçilerin temsilcilerinin sovyetleri oluştururlar..."

3. madde; "SSCB'de bütün iktidar, emekçilere aittir..."

4. madde; "SSCB'nin ekonomik temelini, sosyalist ekonomi sistemi ve üretim araçlarına ve aletlerine olan sosyalist mülkiyet oluşturur..."

5. madde; "SSCB'de sosyalist mülkiyet ya devlet mülkiyeti (halkın ortak mülkiyeti) formunda, veya da kooperatıf sel-kolektif iktisadi mülkiyet (tek tek kolhozların mülkiyeti, kooperatıf sel birliklerin mülkiyeti) formunda vardır."

6. madde; Toprak, zenginlikler (hazineler), sular, ormanlar, işletmeler, fabrikalar, maden ocakları, maden işletmeleri, demir yolları, su ve hava yolları, bankalar, posta ve telgrafçılık, sovhozlar, MTİ belediye işletmeleri vs. devlet mülkiyetindedir, yeni halkın ortak mülkiyetindedir.

7. madde; Kolхозlardaki ve kooperatıf sel örgütlenmelerdeki toplumsal işletmeler (buna canlı ve ölü envanter de dahil), bunlar tarafından üretilen ürün ve onların toplumsal binaları, kolhozların ve kooperatıf sel örgütlenmelerin toplumsal, sosyalist mülkiyetini oluştururlar.

Büyük tarım işletmesi tüzüğüne göre;

Her Kolhoz ailesi, toplumsal kolektif ekonomiden elde ettiği temel gelirden başka, kişisel olarak kullandığı bir bahçeye (çiftliğe) şahsi mülkiyeti olarak burada yan bir ekonomiye, bir eve, kullanım hayvanına, kümes hayvanlarına, küçük bir tarım envanterine sahiptir.

8. madde; Kolhozların ellerinde olan toprak, onlara ücretsiz ve sınırsız bir kullanım için, yani ebediyen ve vesikalarla (garantili olarak) verilmiştir.

9. madde; SSCB'de hakim ekonomi formu olan sosyalist ekonomi sisteminin yanı sıra, tek tek köylülerin ve küçük esnafın şahsi çalışmasına dayanan ve yabancı işin sömürsünü dışlayan küçük özel iktisadına yasal olarak müsaade edilir.

10. madde; Vatandaşların kendi çalışmaları sonucu elde ettikleri gelirlere ve tasarruflarına, konut ve yan ekonomilerine, ev eşyalarına ve ev işlerine, konfor ve şahsi ihtiyaç eşyalarına olan şahsi mülkiyet hakkı ve vatandaşların mirasa olan şahsi mülkiyetleri yasal olarak korunur.

11. madde; SSCB'nin iktisadi yaşamı, devletsel ekonomi planıyla toplumsal zenginliğin çoğaltılması amacı için, emekçilerin maddi ve kültürel seviyesinin sürekli yükseltilmesi için, SSCB'nin bağımsızlığının pekiştirilmesi için ve onun savunma yeteneğinin artırılması için belirlenir ve yönlendirilir.

12. madde; SSCB'nde çalışma, çalışabilir durumda olan her bir vatandaşın "çalışmayan yememelidir de" ilkesine göre görevi ve şeref sorunudur.

SSCB'de sosyalizmin "Herkesten yeteneklerine göre, herkese randımanına göre" ilkesi gerçekleştiriliyor.

Bu 12 maddenin konularını bundan önceki makalelerimizde ele almıştık. Ekim Devrimi'nin sonucu olarak proletarya diktatörlüğünün kurulduğu, bütün iktidarın sovyet formunda örgütlenen emekçilerin elinde olduğu Sovyetler Birliği'nde üretim araçlarına olan sosyalist mülkiyetin '30'lu yıllara geldiğinde % 99 oranında gerçekleştirilmiş olduğunu; sosyalist sanayinin kurulduğunu, tarımda kolektifleştirmenin sağlandığını, kişinin sömürüye dayanmayan, kendi çalışmasının sonucu olan gelirinin, bu anlamda şahsi mülkiyetinin korunduğu, kapitalizmi üreten, kapitalizmi restore eden

bütün maddi koşulların (üretim araçlarına olan özel mülkiyet ve kapitalist sınıf) tamamen ortadan kaldırılmış olduğu şimdiki kadar ki makalelerimizde bazen ayrıntılı bazen de değinilerek ele alınmıştır. Bundan dolayı sosyalist demokrasinin maddi temelini oluşturan bu konuları burada bir daha ele almanın gereksiz olduğu anlayışındayız.

2- Sosyalist Demokrasinin İfadesi Olarak Sovyetik Devlet İnşası

Sovyet Anayasası'nın ikinci bölümünde devlet inşası ele alınıyor. Sovyet devletinin ne denli demokratik olup olmadığını bazı anayasa maddelerini buraya aktararak gösterelim.

13. madde; Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği, eşit haklara sahip Sosyalist Sovyet Cumhuriyetlerinin gönüllü birliği temelinde oluşmuştur.

14. madde; Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'nin egemenlik ve devlet idaresinin en yüksek organları formunda yetki kapsamı şöyledir; (Bunları aşağıda belirteceğiz.)

15. madde; Birlik Cumhuriyetlerinin hükümlerini, SSCB Anayasası'nın 14. maddesinde belirtilen sınırlarla sınırlandırılmıştır.

16. madde; Her Birlik Cumhuriyeti, Cumhuriyetin özelliklerini hesaba katan ve SSCB Anayasası ile tam uyumluluk içinde olan kendi anayasasına sahiptir.

17. madde; Her Birlik Cumhuriyeti, SSCB'den özgür ayrılma haklarına sahiptir.

18. madde; Birlik Cumhuriyetlerinin (devlet) toprağı, o cumhuriyetin rızası olmaksızın değıştirilemez.

18-a. madde; Her Birlik Cumhuriyeti, yabancı devletlerle doğrudan ilişki kurmak, onlarla anlaşmalar imzalamak ve diplomatik ve konsolos temsilcileri teatisinde bulunmak hakkına sahiptir.

18-b. madde; Her Birlik Cumhuriyeti, kendi cumhuriyet birlikleri (ordu) formasyonuna sahiptir.

19. madde; SSCB Yasaları, bütün Birlik Cumhuriyetleri topraklarında da aynı geçerliliğe sahiptirler.

20. madde; Bir Birlik Cumhuriyeti Yasasının bir Birlik Yasasıyla uyuşmaması durumunda Birlik Yasası geçerlidir.

21. madde; SSCB vatandaşları için müşterek bir birlik vatandaşlığı geçerlidir.

Bir Birlik Cumhuriyetinin her vatandaşı SSBC vatandaşıdır.

Bu bölümün geriye kalan 10 maddesinde (22-29b) hangi Birlik Cumhuriyetinde hangi otonom cumhuriyetlerin, ulusal bölgelerin vb. olduğu sıralanmaktadır.

Çarlık döneminde Rusya'daki bütün uluslar korkunç bir baskı altındaydılar. Çarlık rejimi, akla gelebilen her türlü araçla bu ulusları baskı altında tutuyor, sömürüyor, talan ediyor ve onların ekonomik ve kültürel gelişmelerini engelliyordu.

Çarlık rejimi, hakimiyetini istediği gibi sürdürebilmek için bu ulusları birbirlerine düşman etmek için de her yolu deniyordu. Sınırları sık sık keyfi olarak değiştiriyor, bir ulusun bir parçası, başka bir ulusun idare alanına veriliyordu. Böylelikle de uluslar arasında düşmanlık da kışkırtılıyor. Şovenizm, emekçilerin birliği önünde aşılmaz bir engel oluyordu.

Çarlık imparatorluğunun bütün bölgeleri eşit veya en azından birbirine yakın bir iktisadi gelişme içinde değillerdi. Rusya veya Batıdan Urallar'a kadar olan bölge en gelişmiş bölgeydi. Sibiryaya ve Orta Asya'da feodalizm hakimdi. Öyle ki, patriyarkal ilişkilerde önemliydi.

Bolşevik Parti, bütün bu gerçekleri görüyordu. Yapılması gereken, korkunç boyutlardaki iktisadi-kültürel farkın kapatılması, derin ulusal kin ve düşmanlığın ortadan kaldırılması ve ulusların gerçek kardeşliğinin ve birliğinin sağlanmasıydı. Bu ise lafta, bir takım tumturaklı söz ve tespitle olmuyordu. Ulusların birbirlerine karşı güvenle-

rinin maddi koşulları sağlanmalıydı. Bu ise, ancak ve ancak sosyalizmle, sosyalist demokrasinin gerçekten uygulanmasıyla gerçekleşebilirdi. SSCB Anayasası'nın birinci maddesi, söz konusu ön koşulların oluşturulmuşluğunun ifadesiydi. Şimdi önemli olan, bu ön koşul veya maddi koşul üzerinde sosyalist demokrasinin yükselmesi idi. Öyle de oldu.

Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin şu veya bu yönü eleştirilebilir. (Bunu, ilerideki makalelerimizde biz de yapacağız.) Ama Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin en az eleştirilmesi gereken bir alanı, ulusal sorunun çözümüdür. Bu kadar çok sayıda ulus, milliyet, farklı etnik kökenli topluluk neredeyse hepsi birbirine düşman edilmiş bu topluluklar, tarihi süreç açısından bakıldığında oldukça kısa bir dönemde kaynaşabilmiş ve sosyalist sovyet toplumunun ahlaki-siyasi birliğini gerçekleştirmişlerse bunun bir hikmeti, bir anlamı olmalıdır: Bunun hikmeti ve anlamı, sosyalizmin inşasından ve sosyalist demokrasinin lafta deği, pratikte uygulanmış olmasıdır. İşte bu uygulamanın, ulusal sorun açısından en önemli yansıdığı alan, anayasanın ikinci maddesinin konusudur; Sovyetik devlet inşası.

Bu yapıya biraz yakından bakalım:

Sovyetler Birliği:

SSCB'nin devlet yapısı burjuva ülkelerin devlet yapısından tamamen farklıdır. SSCB her şeyden önce çok uluslu bir devlettir. 60'dan fazla ulus, ulusal grup ve başka etnik kökeni farklı insan grupları tarafından gönüllü birlik ilkesine göre kurulmuştur. SSCB bir federasyondur; bir birlik devletidir. Bu, bir burjuva federasyonu değil, özel tipte bir federasyondur; Sovyet federasyonu, sosyalist bir devletin ifadesi olan Sovyet federasyonu, ulusal devletlerin gönüllü birliği, eşit haklara sahip oluşları ve ayrılma da dahil ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınması ilkesi üzerinde yükselen bir yapıdır.

Sovyet iktidarı, hiçbir ulusal-etnik fark gözetmeksizin emekçilerin iktidarındır. İktidarın emekçilerin elinde olması gerçeği sovyet federasyonunun, ulusları, etnik grupları birbirine düşman etmeyen, tam tersine birbirine yaklaştıran, halkların/ulusların dostluğunu ve kardeşliğini geliştiren; gelişmesinde ileride olanların, gelişmesinde geride kalmış olanlara yardım etmelerini sağlayan ve nihayetinde hangi ulusal-etnik kökenden olurlarsa olsunlar Sovyet toplumu oluşturan insanların siyasi-ahlaki birliğini sağlayan bir federasyon olduğunu göstermektedir. Sovyet federasyonunu oluşturan ulusal devletlerin (Birlik Cumhuriyetleri), otonom cumhuriyetlerin, ulusal bölgelerin gösterdikleri gelişme; ekonomik, kültürel vs. hem Ekim Devriminden sonra (iç savaş) ve hem de II. Dünya Savaşında gösterdikleri dayanışma ve birlik. Zorla bir arada tutulmanın değil, belli bir gönüllülüğün, belli bir demokrasi anlayışının ifadesi olabilirdi. Bu demokrasi anlayışı, sosyalist demokrasi anlayışdır.

1922'de SSCB, dört Birlik Cumhuriyeti tarafından kuruldu. Bu sayı sonradan 16'ya çıktı. Her alanda eşit haklara sahip, Stalin'in deyimiyile Sovyetler Birliği'nin bütün zenginliklerini aynı ölçüde paylaşan cumhuriyetler.

Nasıl ki anayasanın 13. maddesi SSCB'nin eşit haklara sahip sosyalist sovyet cumhuriyetlerinin gönüllü birliği temelinde kurulmuş bir birlik devleti olduğunu tespit ediyorsa, aynı anayasanın 17. maddesi de her Birlik Cumhuriyetinin SSCB'nden özgürce ayrılma hakkına sahip olduğunu tespit ediyor. Böylelikle gönüllü birliğin gönülsüz birliğe dönüşmesi engelleniyor. Anayasa, birleşmenin koşulunu ve ayrılmanın garantisini ifade ediyor. İşte bu lafta değil, pratikte sosyalist demokrasi demektir.

Egemenlik sorunu:

Yukarıda (14. madde), aşağıda belirteceğimiz dediğimiz yetki kapsamına gelelim.

Anayasanın 14. maddesiyle SSCB'nin egemenlik alanları;

-SSCB'nin enternasyonal alanda temsili; her türlü anlaşma yapma veya reddetme... Birlik Cumhuriyetlerinin dış ülkelerle ilişkileri için geçerli tarzın tespiti.

-Savaş ve barış sorunları.

-Yeni Cumhuriyetlerin SSCB'ye kabulü.

-SSCB Anayasası'na uyulup uyulmadığının kontrolü, Birlik Cumhuriyetleri anayasasının SSCB Anayasası ile uyumluluk içinde olmasının sağlanması.

-Birlik Cumhuriyetleri arasındaki sınırların değişiminin onayı.

-Birlik Cumhuriyetleri çerçevesinde yeni bölgelerin, otonom cumhuriyetlerin kuruluşunun onaylanması.

-SSCB savunmasının örgütlenmesi, SSCB silahlı kuvvetlerinin yönetimi, Birlik Cumhuriyetleri ordu formasyonları için yön verici ilkelerin tespiti.

-Devlet tekeli bazında dış ticaret.

-Devlet güvenliğinin korunması.

-SSCB ulusal ekonomi planlarının tanzimi.

-SSCB'nin bütünlüklü bütçesinin ve bu bütçenin gerçekleşmesinin onaylanması; Birlik bütçesindeki cumhuriyet ve yerel bütçelerdeki vergi ve gelirlerin tespiti.

-Bankaların, sanayi ve tarım kuruluşlarının ve birlik kapsamında önemi haiz işletme ve ticaret kuruluşlarının idaresi.

-Ulaşımın (trafik), posta ve telgraf işlerinin idaresi.

-Kur (para) ve kredi sisteminin idaresi.

-Devletsel sigortacılık işlerinin örgütlenmesi.

-İstikrazların (borç alma) kabulü veya verilmesi.

-Toprağın kullanılmasının, toprak zenginliklerinin, ormanların ve suların kullanımı-

nın temel ilkelerinin tespiti.

-Eğitim ve sağlık alanında temel ilkelerin tespiti.

-Ulusal ekonomi istatistiğinin bütünlüklü sisteminin örgütlenmesi.

-İş yasası için temel esasların tespiti.

-Mahkemeler teşkilatı ve mahkeme metodu; ceza ve medeni kanun üzerine yasa çıkartmak; Birlik vatandaşlığı üzerine yasa çıkartmak; yabancıların hakları üzerine yasa çıkartmak.

-Evlilik ve aile üzerine yasa çıkarımı için temel ilkelerin tespiti.

-Bütün Birlik için af çıkarma.

(Bu maddeleri buraya çeviri formunda aktarmadık. Ama isteyen, çeviri olarak da değerlendirebilir).

SSCB Anayasası'nın 14. maddesine göre, her bir Birlik Cumhuriyeti bu maddelerde ifadesini bulan egemenlik haklarını SSCB'ye, onun egemenlik ve devlet idaresinin en yüksek organlarına vermiştir. Bunun nedeni oldukça açık; gönüllü birliğin fiilen uygulanmasının sağlanması.

Bu çerçeve, yani SSCB çerçevesi içinde her Birlik Cumhuriyetinin, cumhuriyetin özgül koşullarını da göz önünde tutan egemenlik hakları vardır. Her Birlik Cumhuriyeti, bağımsız bir devletin sahip olduğu egemenlik hakları ne ise ona sahiptirler, tabii SSCB Anayasası ile uyumluluk içinde. Dolayısıyla yukarıda sıraladığımız birçok egemenlik hakkı ve doğrudan Birlik Cumhuriyetlerini ilgilendiren bir dizi haklar (toplamı 25 madde) Birlik Cumhuriyetlerinin anayasalarında da yer alıyorlar.

'40'lı yıllarda Birlik Cumhuriyetlerinin egemenlik alanları daha da genişletilmiştir. Örneğin, SSCB kurulurken bu birliğe verilen yabancı devletlerle ilişki kurma hakkı, yeniden Birlik Cumhuriyetlerine verilmiştir. Bu hakkı Ukrayna ve Belarusya, Birleşmiş Milletler kurulurken kullanmışlar ve ona

bağımsız devlet olarak üye olmuşlardır. Ayrıca Birlik Cumhuriyetleri, Kızıl Ordu'nun bir parçası olarak kendi ordularını kurma hakkını da geri almışlardır.

Karşılıklı güvenin olmadığı koşullarda bütün bunlar kağıtta kalan tespitler olacaklar ve zor yoluyla uygulanacaklardı. Ama öyle olmadı. SSCB'de karşılıklı güvenin maddi temelleri yaratılmıştı. Sovyetler Birliği kapsamında ulusların ve etnik azınlıkların birbirlerine güvenmelerinin maddi nedeni vardı. Bu sosyalizmdi. Bu ifadesini, Sosyalist ulusal politikada, Sosyalist Anayasa'da buluyordu.

Ayrıca Birlik Cumhuriyetlerinin bir parçası olan her bir otonom cumhuriyet, otonom bölge, kendi anayasalarına ve ulusal devletsel yapılarına sahiplerdi. Yani onların da kendi sınırları içinde, dahil oldukları Birlik Cumhuriyetiyle uyumluluk içinde olan egemenlik hakları vardı.

3- Sosyalist Demokrasinin İfadesi Olarak SSCB Egemenliğinin En Yüksek Organları
Anayasanın 30. maddesi, "SSCB'nin devlet otoritesinin (egemenliğinin -çn) en yüksek organı, SSCB Yüksek Sovyettir" diyor.

Egemenlik sorununu, SSCB'nin en yüksek organlarını ele alan anayasanın 3. bölümündeki maddeyi burada aktarmayacağız. Ama sosyalist demokrasinin bu alanda nasıl uygulandığını ve sonuçlarının kısa da olsa ele alacağız.

Devlet egemenliğinin en yüksek organı olarak SSCB En Yüksek Sovyeti, bütün sovyet halklarının; bütün sovyet insanının iradesini temsil eder. Sovyetler Birliği'nde bu organın üstünde bir devlet organı yoktu. Anayasaya göre SSCB'ye devredilmiş bütün haklar, bu organ veya onun tarafından oluşturulan kurumlar tarafından icra edilir. Bu organ, SSCB'de yasa çıkartma, yasama yetkisine sahip yegane organdır, yani birlik yasalarını çıkarma hakkı. Bu organın çıkarıldığı bütün yasalar bütün sovyet vatandaşları için geçerlidir. Hiçbir organ, hiçbir ku-

rum, bu organın çıkardığı yasaları değiştiremez ve geçersiz kılamaz. Bu hak, bu organın kendisine aittir.

SSCB Anayasası'na değiştirme ve geliştirme hakkı da sadece ve sadece bu organa aittir.

SSCB En Yüksek Sovyeti'nin daha bir dizi doğrudan Sovyetler Birliği'ni ilgilendiren konularda kendine ait olan yetki ve hakkı vardır.

Madde 33. "SSCB En Yüksek Sovyeti, iki meclisten oluşur; Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti."

Bu organın iki meclisten oluşmasının yegane nedeni Sovyetler Birliği'nin çok uluslu bir devlet olmasıdır. Bu meclislerden birisi (Birlik Meclisi) bütün emekçilerin ortak çıkarlarını ifade ediyor. İkinci meclisi ise (Milliyetler Meclisi), ulusların özgün (spesifik) çıkarlarını ifade eder.

Birlik Meclisi, Sovyet vatandaşları tarafından seçim bölgesine ve her temsilciye 300.000 vatandaşa normuna göre seçilir. Bu sisteme göre, burjuva ülkelerde söz konusu olan seçim eşitsizliği sovyet ülkesinde geçersiz kılınmış oluyordu. Milliyetler Meclisi ise Sovyet vatandaşları tarafından, ama Birlik Cumhuriyetlerine, otonom cumhuriyetlere, otonom bölgelere ve ulusal bölgelere göre seçilir. Kural şöyleydi. Her Birlik Cumhuriyeti için 25 temsilci, her otonom cumhuriyet için 11 temsilci, her otonom bölge için 5 temsilci ve her ulusal bölge için de 1 temsilci.

Her iki meclis tamamen eşit haklara sahipti.

"Dört senelik bir süre için seçilen SSCB En Yüksek Sovyeti'nin (madde 36) "her iki meclisi; Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti eşit haklara sahiptir" (Madde 37).

SSCB En Yüksek Sovyeti'nin bileşimi, sovyet devletinin sosyalist bir işçi köylü devleti olduğunu gösterir. Örneğin 1946 seçimlerine göre, bu organa seçilenlerin (toplam

temsilci: 682) (Birlik Meclisine) % 42'si işçi (287 temsilci); % 22'si köylü (151) ve geriye kalan % 36'sı da (244 temsilci) aydınların -doktorlar, eğitimciler, bilim adamları, ordu-temsilcilerinden oluşurken, Milliyetler Meclisine seçilenlerin (toplam 657 temsilci) % 34,1'i işçi (224 temsilci); %30,1'i köylü (198 temsilci) ve % 35,8'i (235 temsilci) ücretli memur ve aydın temsilcilerinden oluşmaktaydı.

23 yaşına ulaşmış olan her Sovyet vatandaşı SSCB'nin En Yüksek Sovyeti'ne seçilebilir. Birlik ve otonom cumhuriyetlerin en Yüksek Sovyeti'ne seçilmek için 21 yaşına ulaşmış olması gerekir ve yerel sovyetlere seçilmek içinde 18. yaşını doldurulması gerekir.

Her Sovyet vatandaşı, etnik kökenine, dine, eğitim seviyesine, bakılmaksızın seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Her Sovyet vatandaşı, ikameti neredeyse orada değil, o anda neredeyse orada seçime katılma hakkına sahiptir.

-SSCB Anayasası'nın V. bölümü devlet idaresi organlarını ele alır. Madde 64: "Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği, devlet idaresinin en yüksek yürütme ve tasarruf hakkına sahip organı, SSCB Bakanlar Konseyi'dir"

Anayasanın 65. maddesine göre de bu konsey, SSCB En Yüksek Sovyeti'ne, bu sovyetin oturumları arasındaki zamanda ise SSCB En Yüksek Sovyeti Başkanlığı'na karşı sorumludur ve hesap vermekle yükümlüdür.

SSCB Bakanlar Konseyi'nin düzenlemeleri ve tasarrufları bütün SSCB için geçerlidir (Madde 67).

-SSCB Anayasası'nın IV. ve VI. bölümlerinde Birlik Cumhuriyetlerinin devlet idaresi organları ve devlet egemenliğinin en yüksek organları ele alınıyor.

Birlik Cumhuriyetlerinde de devlet egemenliğinin en yüksek organları ve Birlik Cumhuriyetlerinin idaresi aynı sisteme

göre; SSCB için geçerli olan sisteme göre yapılanmıştır. Bunun böyle olmasında, Sovyetler Birliği'nin siyasi ve ekonomik temelinin bütünlüklü olması belirleyici rol oynamıştır.

SSCB En Yüksek Sovyeti ile Birlik Cumhuriyetleri En Yüksek Sovyeti arasında belirleyici fark, Birlik Cumhuriyeti En Yüksek Sovyeti'nin tek meclisten oluşmasıdır. (Birlik Meclisi). Milliyetlerin çıkarları SSCB bazında Milliyetler Meclisi'nde dile getirildikleri için Birlik Cumhuriyetleri En Yüksek Sovyetleri'nde böyle bir meclise gerek görülmemiştir.

-SSCB Anayasası'nın VII. bölümünde otonom cumhuriyetlerin devlet idaresi organları ve devlet egemenliğinin en yüksek organları ele alınıyor.

Otonom cumhuriyetin devlet idaresi organları ve devlet egemenliğinin en yüksek organları, Birlik Cumhuriyetleri için geçerli olan sisteme göre inşa edilmiştir. Tabi yetki bakımından, bakanların sayıları bakımından bazı farklılıklar vardı.

-SSCB Anayasası'nın VIII. bölümünde devlet egemenliğinin yerel organları ele alınıyor.

Devlet egemenliğinin yerel organları, emekçi temsilcilerinin sovyetleridir. Böylesi sovyetler, bölgelerde, kazalarda, ulusal bölgelerde, şehirlerde, köylerde, mezralarda oluşturulan sovyetlerdir. Bu organlar, söz konusu bölge emekçileri tarafından iki seneliğine seçilirler.

Bu organların görevleri şunlardır;

"Emekçilerin temsilcilerinin sovyetleri, kendilerine devredilen idare organlarının faaliyetini yönetirler, devlet düzeninin korunmasını, yasalara uyulmasını ve vatandaşların haklarının korunmasını sağlarlar, yerel iktisadi ve kültürel yapıyı yönetirler ve yerel bütçeği tespit ederler" (Madde 97).

-SSCB'nin Anayasası'nın IX. bölümünde mahkeme ve savcılık sorunu ele alınır.

Sömürücü toplumlarda mahkeme, hakim

sınıfların bir organıdır ve dolayısıyla onların çıkarlarına hizmet eder. Sosyalizmde ise mahkeme, emekçilerin çıkarlarını, sosyalist düzeni korumaya hizmet eder.

Sovyet mahkeme organlarının faaliyetinin nasıl örgütleneceği; hangi ilkelere göre örgütleneceği anayasa tarafından belirlenmiştir.

Anayasaya göre Sovyetler Birliği'nde yargılama, hüküm verme yetkisine aşağıdaki mahkeme organları sahiptir: SSCB En Yüksek Mahkemesi, Birlik Cumhuriyetlerinin En Yüksek Mahkemeleri, bölge mahkemeleri, otonom bölge ve otonom cumhuriyet mahkemeleri ve SSCB En Yüksek Sovyeti'nin kararıyla görevlendirilmiş özel mahkemeler ve halk mahkemeleri.

SSCB En Yüksek Mahkemesi, ülkenin en yüksek mahkeme organıdır ve Sovyetler Birliği'ndeki ve Birlik Cumhuriyetlerindeki bütün mahkeme organlarının faaliyeti, bu en yüksek mahkeme organının denetimi altındadır.

SSCB'de bütün mahkemeler seçilir. Halk mahkemeleri dışında bütün mahkemeler, yerel ve en yüksek sovyetler tarafından beş seneliğine seçilirler.

Halk mahkemelerindeki seçim ise şöyledir; Anayasaya göre halk mahkemeleri, söz konusu bölgenin vatandaşları tarafından genel, doğrudan ve eşit seçim hakkı temelinde gizli oylama ile üç yıllığına seçilirler. 23 yaşını doldurmuş ve sicili olmayan her Sovyet vatandaşı, halk hakimi ve halk mahkemesi üyeliğine seçilebilir.

Bütün sovyet organlarının seçiminde olduğu gibi halk mahkemelerinin seçiminde de adaylar, toplumsal örgütler, birlikler tarafından, emekçilerin toplantıları vb. tarafından tespit edilirler.

Hakimler bağımsızdırlar ve sadece yasaya tabidirler (madde 112).

Mahkemeleri bütün halkın izleyebilmesi için o bölgede geçerli olan dil kullanılır.

Sovyet savcılığı

Yerel iktidar organlarının kararlarında ve faaliyetlerinde bazen yasalardan sapmaların olduğu, yasaların yanlış değerlendirildikleri görülmüyordu. Öyle ki, yasaların bilinçli olarak yanlış kullanıldığı veya kötüye kullanıldığı da oluyordu. Bunu, sovyet kurumlarına sızmış olan sosyalizm düşmanları yapıyorlardı.

Bu nedenlerden dolayı özel bir devlet organına gerek duyulmuştu. Bu organ, bütün bakanlıkların ve onlara bağlı kurumların, bütün görevlilerin ve bütün sovyet vatandaşlarının yasalara uyup uymadığını denetlemekle görevliydi.

Bu organ, Sovyet Savcılığı olarak önce 1922'de RSFSC'de ve sonraları da diğer Birlik Cumhuriyetlerinde kuruldu. SSCB Savcılığı ise 20 Haziran 1933'te oluşturulmuştur.

Savcılığın faaliyeti, mahkemelerin faaliyetiyle sıkı bir bağ içindedir. Aynen sovyet mahkemeleri gibi Sovyet Savcılığı da sınıf düşmanlarına; sabotajcılara, ajanlara, zarar vericilere vb. karşı mücadele vermiştir.

Sovyetler Birliği'nde savcılık kurumu, en tepede SSCB Başsavcısı temsil ediliyordu. Başsavcı, SSCB En Yüksek Sovyeti tarafından yedi seneliğine atanırdı. Birlik ve otonom cumhuriyetlerin bölgelerin ve ulusal bölgelerin savcıları SSCB Başsavcısı tarafından atanırdı. Daha alt seviyedeki yerleşim birimlerinin savcıları, Birlik Cumhuriyeti savcıları tarafından atanıyorlardı. Beş seneliğine atanan bu savcıların atanmaları SSCB Başsavcısı tarafından onaylanmak zorundaydı.

Atamanın nedeni: Savcılar, yukarıda kısaca belirttiğimiz görevlerini yerel organlardan bağımsız olarak yerine getirmeleri için seçilmiyorlar, atanıyorlardı. Seçilme durumunda, onları seçen yerel organlara bağlılık söz konusuysen, atama durumunda böyle bir olasılık yoktu. Savcılar, sadece ve sadece SSCB Başsavcısı'na bağımlıydılar.

Diğer taraftan savcıların atanması, yerel iktidar organlarının bağımsızlığını zedelemeyiz. Çünkü savcı, sovyetlerin yürütme ve tasarruf yetkisinden farklı olarak idari iktidara sahip değil. Savcı, doğrudan halk veya sovyetler tarafından seçilen mahkeme gibi, karar da veremiyor. Bütün bu nedenlerden dolayı savcıların atanması en demokratik yol olmaktaydı.

SSCB Anayasası'nın X. bölümünde vatandaşların temel hakları ve temel görevleri ele alınıyor.

- "SSCB vatandaşları çalışma hakkına; yani işin nicel ve nitel durumuna göre ücretlendirmedeki teminat altına alınmış çalışma hakkına sahiptirler" (madde 118).

- "SSCB vatandaşları dinlenme hakkına sahiptirler" (madde 119).

- "SSCB vatandaşları yaşlılık, hastalık ve malüllük durumunda maddi bakım hakkına sahiptirler" (madde 120).

- "SSCB vatandaşları, eğitim hakkına sahiptirler" (madde 121).

- "SSCB'de iktisadi, devletsel, kültürel, toplumsal ve siyasi yaşamın bütün alanlarında kadın, erkek gibi aynı haklara sahiptir" (madde 122).

- "SSCB vatandaşlarının iktisadi, devletsel, kültürel, toplumsal ve siyasi yaşamın bütün alanlarındaki milliyet ve ırkından bağımsız olarak eşitliği mutlak yasadır" (madde 123).

- "Vatandaşların vicdan özgürlüğünü sağlama amacıyla SSCB'de kilise devletten ve okul kiliseden ayrılmıştır. Dini ibadetleri yerine getirme özgürlüğü ve dine karşı propaganda özgürlüğü bütün vatandaşların hakkıdır" (madde 125).

- "Emekçilerin çıkarlarıyla uyumluluk içinde ve sosyalist sistemin pekiştirilmesi amacıyla SSCB'nin bütün vatandaşlarına a) konuşma özgürlüğü; b) basın özgürlüğü; c) toplantı özgürlüğü; d) sokakta yürüyüş ve gösteriler yasayla garantilenmiştir" (madde 125).

-"İşçi sınıfı saflarından ve emekçilerin başka tabakalarından en aktif ve bilinçli vatandaşlar, sosyalist sistemin pekiştirilmesi ve geliştirilmesi için mücadelelerinde emekçilerin öncüsü olan ve emekçilerin bütün örgütlerinin, hem toplumsal ve hem de devletsel yönetici çekirdeğini oluşturan Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nde (Bolşevik) birleşirken, emekçilerin çıkarlarıyla uyumluluk içinde ve örgütlü kişisel hareketin ve halk kitlelerinin siyasi aktivitesinin gelişmesi amacıyla SSCB vatandaşlarına toplumsal örgütlerde birleşmek hakkı verilmiştir. Sendikalar kooperatıf sel birliklerde, gençlik örgütlerinde, spor ve savunma örgütlerinde, kültür derneklerinde, teknik ve bilimsel kurumlarda." (madde 126)

-"SSCB vatandaşlarına kişiye dokunulmazlık hakkı tanınmıştır. Hiç kimse, mahkeme kararı veya savcılığın müsaadesi olmaksızın tutuklanamaz" (madde 127).

-"Vatandaşların konutuna dokunulmazlık ve mektup sırrı, yasayla korunur" (madde 128).

-"SSCB, emekçilerin çıkarlarını savunmaktan dolayı veya bilimsel faaliyetten dolayı veya ulusal kurtuluş mücadelesinden dolayı takibata uğrayan yabancı devletlerin vatandaşlarına sığınma hakkı tanır" (madde 129).

-"SSCB'nin her vatandaşı, Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'nin Anayasası'na uymak, yasalara göre hareket etmek, çalışma disiplini korumak, toplumsal görevlerini dürüstçe yerine getirmek, sosyalist toplum yaşamının kurallarına dikkat etmek zorundadır" (madde 130).

-"SSCB'nin her vatandaşı, sosyalist mülkiyeti, sovyet düzeninin kutsal ve dokunulmaz temeli olarak, zenginliğin ve anavatan iktidarının kaynağı olarak, bütün emekçilerin müreffeh ve kültürel yüksek yaşamının kaynağı olarak korumak ve pekiştirmek zorundadır.

Toplumsal, sosyalist mülkiyete tecavüz

eden (hırsızlık yapan, zarar veren -çn) kişiler halkın düşmanıdır" (madde 131).

-"Genel askeri hizmet yasadır. SSCB'nin askeri güçlerinde askeri hizmet SSCB vatandaşlarının şeref görevidir" (madde 132).

-"Anavatanın savunması SSCB'nin her bir vatandaşının kutsal görevidir. Vatana ihanet -asker yemininin tutulmaması, düşman safına geçmek, devletin askeri gücüne zarar vermek, casusluk- en ağır suç olarak yasanın bütün şiddetiyle cezalandırılır" (madde 133).

Burada sıraladığımız Sovyet vatandaşlarının haklarıyla ilgili maddelerin konularının ne derece gerçekleştirilip gerçekleştirilmemiş oldu kanımızca, üzerinde fazla durulmaması gereken bir meseledir. Bunun neden böyle olduğu oldukça açık. Vatandaşın belirtilen haklara sahip olabilmesi için her şeyden önce iktidarda olması gerekir ve Sovyetler Birliği'nde işçi ve köylü veya genel olarak emekçi formunda "vatandaş" iktidardaydı. O, kendi düzenini kurmuş ve geliştirmişti. Demek oluyor ki bu hakları kağıt üzerinde tanımanın değil, bizzat yaşama geçirmenin maddi koşulları SSCB'de vardı. Bu üretim araçlarının toplum mülkiyetinde olmasıydı. Sosyalizmin kurulmuş olmasıydı. Kısaca Stalin'in dediği gibi "Sosyalizmin temel direklerinin" sovyet ülkesinde gerçekleştirilmiş olmasıydı.

Tabi bu yaşamın; sosyalist yaşamın, sistemin devam ettirilmesi ve sınıfsız topluma doğru gelişmesinin sağlanması için onun korunması gerekiyordu. İşte bu görev, Sovyet vatandaşının kutsal göreviydi, sosyalist sistemi korumak bir onur sorunuydu.

SSCB'de sosyalizmin başarılı inşası, sovyet toplumunda siyasi-ahlaki birliğin sağlanmış olması fiilen, bütün bu haklardan yararlandırıldığının ve sorumlulukların da yerine getirildiğinin doğrudan bir ifadesidir.

4- Sosyalist Demokrasinin İfadesi Olarak Seçim Sistemi

SSCB Anayasası'nın XI. bölümünde seçim

sistemi ele alınıyor. Bu seçim sistemi ne derece demokratikti. Bir de kısaca buna bakalım.

-"Emekçilerin temsilcilerinin (milletvekillerinin -çn.) bütün sovyetleri için; SSCB'nin en yüksek sovyeti, Birlik Cumhuriyetleri'nin en yüksek sovyetleri, emekçilerin bölge ve kaza sovyeti, otonom cumhuriyetlerin en yüksek sovyetleri, kazaların, şehirlerin kırsal yerleşim birimlerinin... emekçilerinin temsilcilerinin sovyetleri için temsilcilerin seçimi, seçmen tarafından genel, eşit ve tek dereceli seçim hakkı temelinde gizli oylama ile gerçekleştirilir" (madde 134).

-"Temsilciler genel seçimle seçilirler. 18 yaşına ulaşmış bütün SSCB vatandaşları ırka, milliyete, cinsiyete, dini inanca, eğitim derecesine, bir yerde ikamet edip etmediğine, sosyal kökenine, varlık durumuna ve eski faaliyetine bakılmaksızın temsilcilerin seçimlerine katılma hakkına sahiptirler. Zihni hasta olanlar ve mahkeme tarafından seçim hakkı elinden alınan kişiler istisnadır.

23 yaşına ulaşmış her SSCB vatandaşı ırka, milliyete, cinsiyete, dini inanca, eğitim derecesine, bir yerde ikamet edip etmediğine, sosyal kökenine, varlık durumuna ve eski faaliyetine bakılmaksızın SSCB'nin En Yüksek Sovyeti'nin temsilcisi olarak seçilebilir" (madde 135).

-"Temsilciler eşit seçimle seçilirler; her vatandaşın bir oy hakkı vardır; bütün vatandaşlar, seçime aynı ilke (bazında) katılırlar" (madde 136).

-"Erkekler gibi kadınlar da aynı seçme ve seçilme hakkına sahiptirler" (madde 137).

-"SSCB silahlı güçlerinin saflarında olan vatandaşlar, diğer bütün vatandaşlar gibi, aynı seçme ve seçilme hakkına sahiptirler" (madde 138).

-"Temsilciler doğrudan (direk, tek dereceli seçim -çn.) seçimle seçilirler; kırsal ve şehir sovyetlerinden SSCB'nin En Yüksek Sovyete kadar emekçilerin temsilcilerinin bütün sovyetleri için seçim, vatandaşlar tarafın-

dan doğrudan doğruya direk seçimle gerçekleştirilir" (madde 139).

-"Temsilcilerin seçiminde oy kullanma gizlidir" (madde 140).

-"Seçimler için adayların tespiti seçim bölgelerine göre yapılır. Adayları tespit etme hakkı toplumsal örgütlenme ve emekçilerin birliklerine verilmiştir; Komünist Parti örgütleri, sendikalar, kooperatifler, gençlik örgütleri, kültür birlikleri" (madde 141).

-"Her temsilci faaliyeti ve emekçilerin temsilcilerinin sovyetinin faaliyeti üzerine seçmenlere hesap vermek zorundadır ve o (temsilci -çn.), her an, seçmenlerin çoğunluğu tarafından yasanın tespit ettiği biçimde görevden alınabilir" (madde 142).

Sovyet anayasalarına baktığımızda (1918, 1924,1936) özellikle seçim sisteminde önemli değişmeler olduğunu görürüz. 1918 Anayasası'nda yer almayan bir kısım anlayışlar 1936 Anayasası'nda yer alıyor, Lenin'in, koşulların dayatmasından dolayı böyle hareket ediyoruz, bu durum geçicidir. Koşullar oluşunca bu kısıtlamalarda ortadan kalkacaktır vb. sözlerini hatırlayalım, seçim sisteminin bu değişimler açısından kısaca açıklayalım.

Genel ve eşit seçim hakkı sorunu:

Genel seçim hakkından anlaşılması gereken, ülkenin yasayla tespit edilmiş yaşa gelmiş bütün vatandaşlarına seçimlere katılma hakkının tanınmasıdır.

Eşit seçim hakkından anlaşılması gereken ise, eşit kurallar bazında seçimlere katılma hakkıdır.

Sovyet devletinin bu gelişmesinin ilk aşamasında genel seçim hakkı tam anlamıyla geçerli değildi. O dönemde sömürücü sınıflar; kurulan sosyalist devleti; proletarya diktatörlüğünü yıkmak isteyen, kapitalizmi restore etmek isteyen güçler, Sovyet iktidarına karşı acımasız ve şiddetli bir mücadele sürdürüyorlardı. Tam da bu nedenden dolayı genç Sovyet devleti, cüzi bir azınlığı

oluşturan bu azınlığa ve uşaklarına seçim hakkı tanımamıştı. Ama Lenin'in belirttiği gibi bu durum geçiciydi. Sosyalizmin inşasıyla sömürücü sınıfların kalıntıları ortadan kalkmış ve bu unsurlara yönelik seçim hakkı kısıtlamasının da maddi temeli, zorunluluğu kalmamış ve sovyet ülkesinde Sosyalist Anayasa ile gerçek anlamıyla genel seçim hakkı bütün vatandaşlara tanınmıştı.

Yine Sovyet devletinin gelişmesinin ilk aşamasında seçim hakkında belli bir eşitsizlik söz konusuydu. Seçim hakkında eşitsizlik, imtiyaz demektir. Sovyet devletinin gelişmesinin ilk aşamasında işçiler, bu imtiyaza sahiplerdi. Bunun nedeni vardı. Eşitsizlik, şehir ve kırsal nüfusunun temsilcilik normlarında kendisini gösteriyordu. 1924 Anayasası'na göre SSCB Sovyet Kongresi'nin oluşum normu şöyleydi; şehir ve varoşlar için her temsilciye 25.000 seçmen. Vilayet (sonraları bölge) Sovyet Kongrelerinde her temsilci için 125.000 seçmen. Böylelikle işçilerin (şehir) kırsal alana (köylüler) nazaran daha fazla temsilci sayısına sahip olmaları sağlanmıştır.

Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşası, işçiler ile köylüler arasındaki sınırların tedricen yok olmasının sağladığı için Sosyalist Anayasa, bu gelişmeyi göz önünde tutarak, söz konusu eşitsizliği ortadan kaldırmış ve tam anlamda eşit seçim hakkını geçerli kılmıştır.

Sosyalist Anayasa'da yer alan ve Sovyetler Birliği'nde uygulanan genel ve eşit seçim hakkı ne denli demokratik olursa olsun hiçbir burjuva ülkede yoktur. Burjuva anayasalarda genel ve eşit seçim hakkından bahsedilir. Ama burjuvazi, bir dizi yasalarla, fiili engellerle genel ve eşit seçim hakkını kullandırtmaz; etnik köken, ırk, yaş, varlık (mal, mülk), eğitim durumu, bir yerde ikamet sorunu vs. burjuva ülkelerde genel ve eşit seçim hakkının uygulanması önündeki temel engellerdir ve bu engellerin hiçbirisi Sovyetler Birliği'nde yoktu.

Doğrudan (tek dereceli) seçim ve gizli oy sorunu:

Tek dereceli veya doğrudan (direk) seçim, bütün iktidar organlarının temsilcilerinin doğrudan seçmenler tarafından seçilmesi anlamına gelir. Sovyet devletinin gelişmesinin ilk aşamasında; Sosyalist Anayasa'dan önceki dönemde durum biraz değişti. O dönemde başka bir seçim metodu geçerliydi. O dönemde seçmenler, şehir ve kırsal yerel Sovyetler için temsilcileri doğrudan seçiyorlardı. Ama daha yüksek iktidar organlarının temsilcileri şehir ve kırsal yerel sovyetlerinin genel toplantılarında veya seçim için düzenlenen kongrelerinde seçiliyorlardı. Şöyle; şehir ve kırsal yerel sovyetleri, bölge sovyet kongresi için temsilci seçiyorlar. Bölge Sovyet Kongresi yürütme organını seçiyor ve daha geniş bölge Sovyet kongresi için temsilci gönderiyor. Bunlar da kendi yürütme organlarını seçiyorlar ve Birlik Cumhuriyeti Sovyet Kongresi'ne ve Birlik Sovyet Kongresi'ne temsilciler gönderiyorlar. Kısaca; kırsal yerel ve şehir sovyetleri hariç, diğer bütün sovyetler için seçimler dolaylıydı, tek dereceli değildi.

Bu sistem, tarihi koşullardan dolayı Sovyet anayasasında yer almıştı ve devletin gelişmesinin ilk aşaması sürecinde de yerleşmişti. Nedeni şuydu. Bu sisteme göre, gerekli olduğu an bir sovyet kongresini hemen zaman kaybetmeksizin toplama olanağına sahip olunuyordu. İç savaş koşullarını ve onu takip eden yıllarda ülke içinde sınıf mücadelesinin keskinleşmesini (Troçkizm vs.) göz önüne getirirsek Sovyetler Birliği'nde her seviyede iktidar organlarının süratli hareket etmesinde bu sistem yararlı oluyordu. Kısaca; sömürücülere karşı sınıf mücadelesinin şiddetle sürdüğü bir dönemde doğrudan (tek dereceli) seçime geçme olanağı yoktu.

SB'de sosyalizmin inşası, sovyet devletinin güçlenmiş olması ve Sovyet halkının siyasi-ahlaki birliğinin sağlanması, doğrudan (tek dereceli) seçimlere geçişi olanaklı kılmıştı. Bu türden seçimlerin dolaylı seçimlere göre üstün yönleri vardır. Doğrudan seçimle, seçim hakkı olan her bir vatandaş, her bir

organın temsilci bileşimini doğrudan belirleme olanağına sahip oluyor. Tam da bu durum Sovyetler Birliği'nde seçim sisteminin en demokratik seçim sistemi olduğunun başka bir ifadesiydi.

Birçok burjuva ülkede dolaylı seçim metodu kullanılır. Örneğin ABD'de, Türkiye'de başkan veya cumhurbaşkanı halk tarafından, doğrudan seçmen tarafından seçilmezler.

Gizli oylama sorunu:

Sovyet devletinin gelişmesinin ilk aşamasında oylama açıldı. Seçim toplantılarında el kaldırmakla yapılıyordu. Anayasada böyle bir oylama metoduna yer verilmemişti. Ama açık oylama yerleşmişti. Bunun nedeni vardı. Sömürücü sınıfların sovyet iktidarına karşı mücadeleleri devam ediyordu ve onların temsilcilerinin sovyetlere sızma ve bu iktidar organlarını kullanma olanağı vardı. Tam da bunu engellemek, ajanların, halk düşmanlarının sovyetlere sızmasını engellemek için açık oylama yapılıyordu. Böylelikle gizli ajanlar ve halk düşmanları emekçilerin temsilcilerinin sovyetlere seçilmesini engelleyemiyorlardı. Açık oylamayla kimin kime oy verdiği biliniyordu.

Adayların tespiti sorunu:

Sovyetler Birliği'nde adaylar, toplumsal örgütler ve emekçilerin birlikleri tarafından tespit edilir. Bunun anlamı şudur: Parti örgütlerinden gençlik örgütlerine, sendikalarından kültür örgütlenmelerine, kooperatiflerden kolhozlara ve sovhozlara, işletmelerden orduya kadar bütün örgütlenmeler, kendi toplantılarında adaylarını tespit ederler. Bu, Sovyet seçim sisteminin ne denli demokratik olduğunu gösteren bir aday tespiti yöntemidir. Çünkü bu yöntem göre bütün Sovyet vatandaşları adayların tespitine doğrudan katılmaktadır. Burjuva ülkelerde ise böyle bir yöntem geçerli değildir. Burjuva ülkelerde siyasi partiler, onların da seçime katılmayı hak etmiş olanları aday tespiti yaparlar. Bu tespit

çoğu kez parti başkanının veya parti yönetici organlarının gösterdikleri kişiler aday olarak tespit edilirler.

Komünistler ve partisizlerin seçim bloku sorunu:

Sovyet toplumunda birbirine düşman sınıfların olmaması, halkın siyasi-ahlaki birliğinin sağlanmış olması, komünistler ve partisizlerin seçim blokunda da görülmektedir. Partili olsun veya olmasın, Sovyet vatandaşları belirttiğimiz gibi adaylarını örgütlü olduğu alanlarda belirler. Dolayısıyla orada partili olan ve partili olmayan da aday olarak tespit edilir ve komünist parti seçimlerinde kendini partisizlere karşı izole etme, kendisiyle partisizler arasına mesafe koyma diye bir anlayışı olmadığı için tespit edilen partili aday, aynı zaman da partisizlerin de, partisiz aday, aynı zaman da partililerin de adayı olarak algılanırdı.

Burjuva ülkelerde böyle bir anlayış yoktur, olamaz da. Çünkü sömürü sistemi, toplumun düşman sınıflara bölünmüş olması buna müsaade etmez.

Adayların "seçim" propagandası sorunu:

Sovyet devleti, tespit edilmiş, kayda geçmiş her adayın ve çeşitli örgütlerin, seçim kampanyası yürütebilmeleri için mümkün olan bütün imkânları karşılıksız sunar; salon, basın, radyo, matbaa, seçim literatürü, plaket, portre, adayın biyografisi vs.

Burjuva ülkelerde ise böyle bir anlayış yoktur. Bu ülkelerde, devlet seçime katılma hakkını elde etmiş partilere maddi olanak sağlar. Ama kişinin aday olması ve seçim kampanyası yürütmesi için ya "zengin" olması ya da doğrudan parti tarafından destekleniyor olması gerekir. Her halükarda Sovyet devletinin, seçim kampanyası için adaylara sunduğu her türlü olanak, burjuva ülkelerde, kelimenin tam anlamıyla bir hayaldir. "Genel seçimler, bazı kapitalist ülkelerde de; demokratik denen ülkelerde de var ve tanınıyor. Ama orada seçimler hangi koşullarda gerçekleştiriliyor? Sınıf

çatışmaları koşullarında, sınıf düşmanlığı koşullarında, kapitalistlerin, toprak beylerinin, bankerlerin ve kapitalizmin başka köpekbalıklarının seçmenler üzerindeki baskıları koşullarında.

Böylesi seçimler, genel, eşit, gizli ve tek dereceli seçimler de olsalar, tamamen özgür ve tamamen demokratik seçimler olarak adlandıramazlar.

Bunun tersine bizde, bizim ülkemizde seçimler, tamamen başka koşullarda gerçekleştiriliyor. Bizde kapitalistler, toprak beyleri, dolayısıyla mülk sahiplerinin mülksüz sınıflar üzerindeki baskısı yok. Bizde seçim-

ler, işçilerin, köylülerin, aydınların işbirliği koşullarında, karşılıklı güvenleri koşullarında, söylemek isterim ki, bizde kapitalistler, toprak beyleri, sömürü olmadığı için ve bizde esasen, halk üzerinde onun iradesini çarpıtmak için, baskı uygulayabilecek kimse olmadığı için karşılıklı dostlukları koşullarında gerçekleşmektedir.

Tam da bunun için bizim seçimlerimiz bütün dünyada yegane gerçek, özgür ve gerçek demokratik seçimlerdir." (Stalin, seçmen toplantısında konuşma, 11 Aralık 1937, C. 14, s. 163, Alm.)

MARKSİZM VE BURJUVA SOSYOLOJİSİ: KAPİTALİZMDE SOSYAL FARKLILAŞMA

I - GENEL

1- Doğal Sosyal Ve Toplumsal Farklılıklar

Lenin, "Marks, toplumun bireylerden oluşan mekanik bir agregat olduğu anlatımına son verdi" der(1). Gerçekten de toplum, ilk bakışta bireylerden oluşan bir birikim olarak gözükür. Bu, bir bakıma doğrudur da, ama sadece toplumun insanlardan oluştuğu, toplumun insanlar yığınından oluştuğu açısından doğrudur. Ne var ki bu kadarcık bir "değerlendirme" çok yüzeyseldir, çıplak gözle görülen bir gerçektir ve marksistler için toplumu böyle tanımlamanın hiçbir anlamı olamaz. Ama burjuva sosyologları için toplumun böyle bir tanımlanması, onların toplum olgusuna yaklaşımlarında önemli bir çıkış noktasını oluşturur. Çünkü burjuva sosyologları için birey, toplumun tahlili ve toplumda var olan sosyal farklılıkların belirlenmesi için esasa özgü olan birliktir, çıkış noktasıdır. Şöyle:

"Gözlemlerinde güya 'yaşayan şahsiyetlerden' hareket eden subjektivist sosyolog, gerçekte ise bu şahsiyetlere 'düşünceli olması ve gözü bir şeyde olması' atfıyla bakmayı rasyonel gözlem olarak görür"(2).

Diğer bir deyişle; şahsiyetin eylemi, burjuva sosyolog için toplumu tahlil etmeye yete-

bilmektedir veya şahsiyetin eylemi ön plana çıkartılmaktadır, sınıfsal bağından kopartılmaktadır.

Burjuva sosyolojisinin kapitalist toplumun sosyal yapısına işaret eden iki karakteristik özelliğini göstermeye çalışalım (Bu, aynı karakteristik özellikleri burjuva sosyolojisinin diğer alanlarında da görülür).

Birinci özellik: Burjuva sosyologları da teorilerini ve görüşlerini mutlaka ki kapitalist gerçekliğe dayandırırılar. Onların anlattıkları, ele aldıkları olaylar, gelişmeler gerçekten olan şeylerdir. Ama onlar bunu, bilimsel temelde incelemezler ve gerçekleri saptırırlar. Toplumun insanlardan oluşması bir gerçektir ve bu gerçeği burjuva sosyologları görürler. Ama onlar bu gerçeği görmekten ileriye giderek veya bu gerçekten toplumun sosyal farklılaşması olgusunu çıkartmazlar. Diğer bir deyişle; burjuva sosyolojisi, toplumdaki sosyal farklılığın özünü ortaya koymamışlardır / keşfetmemişlerdir.

İkinci özellik: Birinci özelliğe bağlı olarak veya onun bir sonucu olarak ikinci özellik, burjuva sosyolojisinin toplumsal gelişme ve olayların açıklanmasına çok yüzeysel bir yaklaşım göstermesini içerir. Olayın, sorunun özüne inmek, onu göründüğü kadarı-

la değil de, olduğu gibi incelemek burjuva sosyolojisine yabancıdır.

Marks şöyle diyor:

"İnsanların toplumsal üretim sürecindeki yalın otomatik tavırları ve dolayısıyla onların kendi kontrol ve bilinçli bireysel hareketlerinden bağımsız, kendi üretim ilişkilerinin meseleye özgü formu, önce, emek ürünlerinin, genel olarak meta formunu alması şeklinde gözükür. Bunun için para fetişi muamması sadece görülen meta fetişizminin göz kamaştırıcı muammasıdır."(3) Kapitalizmde sosyal yapılaşmanın burjuva araştırılması üzerine metodik temeli, pozitivism ve neopositivism oluşturur. A. Comte, pozitivismın kurucusudur. 19. yüzyılın '30'lu yıllarında doğan pozitivism, burjuva felsefesinin sübjektivist - idealist bir akımıdır. Bu akım, pozitivist olana dayanır, "tahmini" bilgiyi reddeder. Yani elle tutulur, gözle görülür olanı esas alır ve bu esasa sübjektif katkı reddedilir.

Pozitivistler, gözlenen süreçleri tespit etmeyi esas/belirleyici görevleri olarak görürler. Onlar her türlü felsefeyi reddederler.

Burjuva sosyologları ve filozofları için pozitivism, hem idealizmin hem de materyalizmin sınırlılığını aşmada önemli bir metot ve temeldir.

Burjuva filozofları ve sosyologları için pozitivism, hem materyalizmin hem de idealizmin üstünde bir teoridir. Bu teori, yani pozitivism ve onun başka nüansları(örneğin, pragmatizm, enstrümentalizm, neorealizm vs.) modern burjuva sosyolojisinin ve felsefesinin esas yönü olmuştur. Dolayısıyla pozitivism, burjuva sosyolojik araştırmalarda hakim bir metottur.

Bu metodu takiben burjuva sosyologlar, toplumun araştırılmasında da esas olanın ampirik (deneysel) gerçekler olduğunu ve bu gerçeklerden sonuçlara dolaysız bir geçişin zorunlu olduğunu savunurlar, böyle hareket ederler.

Buradaki sorun veya bizim için sorun, teo-

rik sonuçlara varmada, gerçekten, ampirik olandan başlamak değildir. Buna diyeceğimiz bir şey yok. Çünkü gerçeklik her algılamının temelini oluşturur. Bizim için sorun, söz konusu olan gerçeklikten, ampirik olgudan veya doğrudan elde edilen tecrübelerden teorik sonuçlara nasıl varıldığıdır. Belirttiğimiz gibi, gerçek olan veya ampirik olgu, algılamının temelini oluşturur. Bu doğrudur. Ama aynı zamanda eldeki mevcut ampirik materyali, genel olan ve karakteristik olan diye ayırmak da zorunludur. Yani mevcut ampirik materyali, bu çok şekilli olan materyali genel olan ve karakteristik olan diye ayırmakla, aynı zamanda o ampirik materyalde esas teşkil edeni bulmada bilimsel soyutlama yapılmış olur ve ancak bu ayrımı yaptıktan sonra, eldeki mevcut ampirik materyalin değerlendirilmesi imkânı doğar. Bu, aynı zamanda algılama sürecinin başlangıcıdır.

Sonuç itibarıyla; toplumsal olayları araştırmada bazı gerçekliğin, ampirik olgunun tesadüfi veya tali olduğunu, bazılarının esasa ilişkin olduğunu görürüz. Dolayısıyla önceleri birbiriyle ilişkisi yokmuş gibi gözükene, esasında bir bütün oluşturduğunu, araştırılan şeyin esasını teşkil ettiğini görebiliriz. Bu bağlamda küçük burjuva devrimciliğinin Türkiye toplumunun karakterine yaklaşımı çok ilginçtir. Ülkemizde bu soruna tam da bir pozitivist anlayışla yaklaşmıştır, hem de çok kaba bir şekilde. Örneğin; Türkiye'de feodal kalıntılar ve bu kalıntıların çıplak yansıması (ampirik olgu) hiçbir gözleme tabi tutulmadan alınmış, bu yansımanın toplumun karakterini belirlemedeki yeri, bu yansımanın esası oluşturup oluşturmadığı araştırılmamış, ama onun, esası oluşturan bir fakt/gerçeklik olduğu sonucuna varılmış ve ülke/toplum yarı-feodal ilan edilmiştir.

Yine bu bağlamda iki belirleyici çıkış yolunu belirterek Türkiye devrimci hareketinin geçmişte Türkiye toplumuna yaklaşımını koyalım:

Birinci çıkış yolu: Bilimsel algılama süreci; bu süreçte esas olan dört nokta vardır.

a- Ampirik bilgi; yani bir şeyin dış görünüşünün yansıtılması.

b- Soyut düşünce; yani bir şeyin özünü algılama.

c- Ampirik bilgi + soyut düşünmek; yani bir şeyin iç ve dış yönlerinin birliğinin somut algılama olarak kavranması.

d- İlk üç noktaya dayanarak bilimsel sonuca varmak.

İkinci çıkış yolu; pozitivist çıkış yolu; pozitivist sosyologlar algılama sürecini bilinçli olarak iki noktayla sınırlarlar:

a- Ampirik bilgi.

b- Bu bilgiye dayanarak sonuçlara varmak.

Türkiye devrimci hareketi Türkiye toplumunun karakterini kapsamlı, bir dereceye kadar ciddi olan bir araştırmaya dayanarak tespit etmek yerine, çok genel-teorik incelemeler ya da ampirik gözlemlere dayanmaktadır. Bu ampirik gözlemler;

a- Türkiye'de kapitalizmin genel olarak varlığı.

b- Bazı bölgelerde ve özellikle de tarımda feodalizmin ağırlığı.

Türkiye devrimci hareketinin bir bölümü bu iki olguya dayanarak Türkiye'nin yarı-feodal olduğu "bilimsel" sonucuna varmıştır. Ne var ki, bu sonuca varırken yukarıda belirttiğimiz b ve c noktalarını göz ardı etmiştir. Aynı noktaları pozitivist sosyologlar da göz ardı etmiyorlar mı? Ortak nokta işte burada: Ampirik gerçeklerden, bu gerçekleri kavramadan, doğrudan sonuçlara varmak! İşte bu, marksizm adına uygulanan, hayata geçirilen burjuva felsefi anlayışın Türkiye toplumuna yansıtışı!

Yukarıda belirttiğimiz iki çıkış noktasından hareket eden burjuva sosyolojisi, bireyi araştırırken belli farklılıkların olduğunu tespit eder (Bireyler arasındaki çok sayıda

farklılıklar arz etmelerinden dolayı farklı gruplarda toplanmış olmaları):

İnsanların birbirinden farklı olmaları ve bu farklılıklardan dolayı farklı gruplarda toplanmaları toplumsal bir gerçekliktir. Ama bu farklılıkların gerçek olduğunu tespit etmekle, bu farklılıkların nereden kaynaklandıklarını görmek birbirinden farklıdır ve bu farklılık, burjuva sosyolojisinin toplumun yapısına yaklaşımıyla marksizmin yaklaşımı arasındaki önemli ayrımlardan birisini oluşturur.

İnsanların, farklılıklarından dolayı toplumda farklı grupları oluşturmaları gerçeğini tespit etmek mutlaka ki "önemli"dir. Ama bu tespit tek başına, yalın haliyle yetersizdir, sınıf mücadelesi açısından bağlayıcı bir şey ifade etmez.

"Struve, sınıf mücadelesi teorisi, sosyolojinin 'bireyselliğin unsurlarını sosyal kaynaklarına' indirgemek için genel çabasını ... tamamladığına işaret etmekle tamamen haklıdır. Dahası; sınıf mücadelesi teorisi bu çabaya ilk defa tamamen ve mantıklı olarak geçerlilik kazandırarak sosyolojiyi bir bilim seviyesine yükseltmiştir. Bu, 'grup' kavramının materyalist tanımlanmasıyla elde edilmiştir. Kendi başına bu kavram, oldukça belirsiz ve keyfidir. 'Grup' ayrımı için ölçü, dini görünümde olduğu gibi etnografik, politik, hukuki ve diğer görünümde de görülebilir. Sınıf mücadelesi teorisi tam da bunun için toplum biliminin muazzam bir kazanımıdır. Çünkü o, (sınıf mücadelesi -çn.) bireyselliği sosyalliğe indirgeme metotlarını tam doğru ve belirli olarak tespit eder."(4)

Sanırım aradaki fark; soruna burjuva sosyolojisiyle marksist sosyolojinin yaklaşımı arasındaki fark oldukça açık.

Şüphesiz ki, sadece kapitalist toplum değil, her toplum farklı insan gruplarından oluşur veya farklı insan gruplarına bölünmüştür. En geniş anlamıyla bireyler arasındaki farklılığı yaş, cins, milliyet, ırk, mesleki vs. farklı-

lıklarda görmekteyiz. Ama bunlar oldukça genel kavramlara, tanımlamalara yol açan farklılıklardır.

Toplumun yapısını tahlilde marksist metot, bu farklılıkları göz ardı etmez, ama bu genel farklılıkları tespit etmekle de asla yetinmez. Yukarıdaki alıntı bunu açıkça göstermektedir. Bu farklılıkları inceleyen marksist anlayış, onlar arasında tam bir sınırlama kor. Örneğin toplumsal kaynaklı farklılıklarda ekonomik nedenlerin oynadığı çok önemli rolü açıklar. Ne var ki toplumsal kökenli olan etniği, kültürel vs. farklılıklar, üretim ilişkilerindeki eşitsizliği her zaman dile getirmezler. Örneğin ulusal farklılıklar, uluslaşmanın teşekkülü sonucunda doğmuş olurlar (Kürt ulusu, Türk ulusu). Uluslar ise, halkı ulus olarak bütünleştiren üretici güçlerin/üretim ilişkilerinin, daha doğrusu kapitalizmin gelişmesinin bir ürünüdür.

Buraya kadar olan açıklamalarda iki ayrı farklılık tipinin açığa çıktığını görmekteyiz; a- tabii (biyolojik) olan farklılıklar ; b- toplumsal olan farklılıklar.

Toplumsal farklılık, (toplumsal gelişmenin ve toplumsal farklılığın form ve karakteri de) toplumsal gelişmenin gelişme seviyesinin ürünüdür. Toplumsal farklılaşma sürecinde tabii (biyolojik) olan farklılık, aynı zamanda toplumsal farklılığa tabi olarak farklılaşır. Yani cinsellik (kadın-erkek) tabii bir farklılıktır. Bu farklılık, toplumsal farklılaşmaya tabi olarak farklılaşır. Örneğin, her iki cinsten bireylerin işçi, burjuva, köylü vs. olmaları. Toplumda, toplumsal farklılıkların ne zaman, hangi karakterde olacağı da ekonomik gelişmeye bağlıdır. Örneğin, köleci toplumda köle sahibi-köle, feodal toplumda feodal bey-köylü (serf) ve kapitalist toplumda burjuva-proleter toplumsal farklılaşmaları gibi.

Biz burada sınıfsal farklılaşmayı belirttik. Ama toplumsal farklılaşma sadece sınıfsal farklılıktan ibaret değildir. Toplumsal farklılık, toplumun gelişme seviyesine göre farklı formlar alır. Örneğin, mesleki, politik, kül-

türel vs. farklılıklar.

Toplumsal farklılıklar çok çeşitlidir. Ama buna rağmen toplumsal farklılıkları iki ana grupta toparlayabiliriz: a- Sosyal farklılık. Bu daha ziyade sosyal eşitsizliği ifade eder. b- Toplumsal farklılık. Bu da daha ziyade sosyal olmayan toplumsal farklılığı ifade eder.

"Farklılaşma", "çeşitlilik" vb. kavramlar, kavram olarak kullanıldıklarında sosyal ilişkilere göre tamamen farklı anlama sahip olurlar. "Bay Michailowski'nin temel hatası 'ilerlemeyi' somut bir toplum formasyonunun somut bir ilerlemesi olarak araştıracağına, sadece (genel anlamda -çn.) 'ilerleme' olarak kavramaya çalışan düşüncesi soyut dogmatizmden oluşmaktadır."(5)

Burada iki anlayış görmekteyiz. Birincisi, toplumsal farklılıkların somut-tarihi duruma göre farklı anlamlar taşıyabileceği ve dolayısıyla, örneğin hem tabii farklılığın, hem de sosyal olmayan toplumsal farklılığın duruma göre sosyal eşitsizlik formunu alabileceği olgusu. Örneklesek; belli sosyal şartlarda-sosyalizmde-tabii farklılıklar (genç-ihhtiyar, kadın-erkek) ve sosyal olmayan toplumsal farklılıklar (meslek, kültür, farklı milliyetlerden insanlar) arasındaki karşılıklı ilişkiler sosyal eşitsizlik karakteri taşımazlar. Ama aynı ilişkiler kapitalizmde sosyal eşitsizliğe götürür. Aynı zamanda kapitalizmde -başka türlü ifade edecek olursak- kırla şehir, kol işiyle kafa işi vs. arasındaki iş bölümü/farklılık, sosyal eşitsizlik karakteri taşır.

İkinci anlayış ise Türkiye'de küçük burjuva devrimciliğiyle küçük burjuva Michailowski arasındaki ideolojik-sınıfsal akrabalığı veya aynılığı göstermektedir. Michailowski'nin düşüncelerindeki soyut dogmatizmi ülkemizde küçük burjuva devrimciliğinde de görmekteyiz. Nasıl ki Michailowski, örneğin ilerlemeyi soyut olarak, genel olarak ele alıyor ve onu somut olarak, somut bir toplum formasyonunda araştırmıyorsa, Türkiye'de küçük burjuva devrimciliği de aynı

dogmatizmle hareket ederek, Türkiye toplumunda kapitalizmin oynadığı rolü, ekonomik ilerlemesini ve buna bağlı olarak toplumun sınıfsal-sosyal farklılaşmasını somut olarak araştırmıyor. Ülkemizde küçük burjuva devrimciliğiyle Michailowski arasındaki ortak nokta, her ikisinin de soyut verilerle oynamalarıdır.

Bu noktayı toparlarsak; toplumda sosyal farklılıklar bütünü iki noktadan oluşur; birincisi; toplumda sosyal farklılıklar insanların üretim ilişkisindeki farklı konumlarından kaynaklanır (daha ziyade sınıfsal farklılık). İkincisi; toplumda sosyal farklılıklar, tabii farklılıkların ve çeşitli toplumsal farklılıkların bir ürünüdür. Bu her iki nokta, belli bir toplumda belli sosyal farklılıklar sistemini oluşturur. Örneğin, köleci toplumda sosyal farklılıklar sistemi, feodal toplumda sosyal farklılıklar sistemi, kapitalist toplumda sosyal farklılıklar sistemi.

Bu farklılıkların tespiti somut durumun, somut ekonomik toplum formasyonunun somut tahlilinden geçer. Bu farklılıkları, bu şekilde, somut olarak tespit etmeyen bir hareket sınıf mücadelesine marksist açıdan yaklaşamaz, kimin ne için, neden mücadele ettiğini somut olarak tespit edemez.

2- Toplumun Sosyal Yapılaşma Sistemi

"İnsanların belli toplumsal ilişkilerini kendine araştırma konusu yapan marksist sosyoloji, böylelikle bu ilişkilerin doğmasına neden olan reel şahsiyetlerin de (aç. Lenin) faaliyetlerini araştırır."(6)

Burada ve yukarıda anlattıklarımızdan da burjuva sosyolojisiyle marksist sosyolojinin toplumun sosyal yapılaşmasına nasıl yaklaştıkları açıkça görülmektedir. Burjuva sosyolojisi, kapitalist toplumu tahlil ederken bireylere ve gruplara esas önemi verir ve araştırmasının merkezine bunları oturatarak, onları toplumsal ilişkilerden kopuk olarak ele alır. Marksist sosyolojisi ise, tam da burjuva sosyolojisinin tersine, kapitalist toplumun sosyal yapılaşmasını araştırırken toplumsal/ekonomik ilişkileri esas alır ve

insanların ve grupların bu ilişkiler içinde var olduklarını, sosyal farklılaşmalarını kor.

Burjuva sosyolojisi ve Türkiye'de küçük burjuva devrimciliği, toplumun sosyal yapılaşmasını tahlilde yetinilmemesi gerekenle yetinmektedirler, mümkün olmayı mümkün kılmaktadırlar.

Toplumsal/ekonomik ilişkiler göz önünde tutulmaksızın bireyleri ve grupları tahlil etmek imkânsızdır. Çünkü bireyler ve onların oluşturduğu gruplar ayda değil, tam da göz ardı edilen toplumsal/ekonomik ilişkiler içinde yaşamaktalar/var olmaktadır. Türkiye'de küçük burjuva devrimciliği, belli bir toplumsal ilişkiler bütünü olan Türkiye toplumunu ve bu toplumdaki toplumsal/ekonomik ilişkileri göz önünde tutulmaksızın, bu konuda herhangi bir araştırmaya girmeksizin soyut ve genel lafızlarla tanımlamalara dayanarak, Türkiye toplumunda bireyleri sosyal farklılıklar açısından tespite çalıştı. Böyle bir tahlilde işçi sınıfı, köylülük, feodaller, burjuvazi tespiti yapmak meselesinin özünde hiçbir şey değiştirmiyor. Çünkü sorun, salt ve genel olarak işçi sınıfı, köylülük, feodaller ve burjuvaziyi tespit etmek değildir. Eksik olan, bu tespitlerin hangi toplumsal/ekonomik somut ilişkilerin tahlili temelinde yapıldığıdır. Böyle bir tespit, toplumsal ilişkilerin esasını kavramaya ve belirleyici olan ilişkilerin ortaya çıkartılmasına asla götürmez.

Türkiye devrimci hareketi, yakın geçmişte bireyleri ve grupları Türkiye'deki mevcut/somut toplumsal/ekonomik ilişkilerden kopuk olarak ele aldığı için ülkedeki belirleyici kapitalist toplumsal/ekonomik ilişkileri görememişti ve bu ilişkilerin yerine yarı-feodal toplumsal/ekonomik ilişkileri koymuştu. Böylelikle insanların toplumdaki yerini belirleyen belirleyici ilişkiler tespit edilememiştir.

Toplumsal ilişkiler, insanların karşılıklı ilişkilerinden doğan ilişkilerin bütünüdür. Açık ki, toplumsal ilişkilerin maddi temelini insan mevhununun varlığı oluşturur. Bu

ilişkiler her toplum formasyonunda farklı olur, ama ne kadar farklı olurlarsa olsunlar, genel tanımlamayla toplumsal ilişkilerdir. Bu ilişkiler maddi ve ideolojik olmak üzere ikiye ayrılırlar.

"...Toplumsal ilişkiler maddi ve ideolojik olarak ayrışırlar. Sonuncular (ideolojik ilişkiler -çn.), sadece insanların bilinç ve iradesinden bağımsız olarak şekillenen birincilerin üzerinde bir üst yapıyı oluştururlar...Marks,...siyasi, hukuki formların açıklanması ...'maddi yaşam ilişkilerinde' aranmalıdır der."(7)

Geçmişte Türkiye'de mevcut somut toplumsal ilişkiler yanlış yerde arandı. Ama her halükarda Türkiye'deki burjuva üst yapıyı (siyasi, kültürel, hukuki vs.), formlarını ve bunların açıklanması maddi yaşam ilişkilerinde gerçek anlamıyla aranmadı. Bu yapılmış olsaydı bugün varılan sonuçlara daha önce de varılmış olunurdu.

Esas olan, toplumsal ilişkileri belirleyenin üretim ilişkileri olduğudur.

Marks, "...ekonomik olanı sosyal hayatın çeşitli alanlarından ayırmış, toplumsal ilişkiler bütününden üretim ilişkilerini (aç. Lenin) temel... diğer bütün ilişkileri belirleyen olarak öne çıkartmıştır."(8)

İdeolojik ilişkiler, maddi ilişkilere nazaran sonra gelişir. Yani maddi ilişkiler önce bireyin bilincinde yansır ve bu yansıma sonucu olarak ideolojik ilişkiler gündeme gelir. Örneğin siyasi, ahlaki, hukuki vb. ilişkiler.

Toplumsal maddi ve ideolojik ilişkiler, bütün toplumu kapsamına alır. Ama bu ilişkiler, toplumun her bireyi için aynı anlamı taşımaz. Bireylerin toplum içindeki farklı sosyal konumları, onların bu ilişkileri farklı şekillendirmelerini beraberinde getirir. İnsanların toplumdaki farklı sosyal konumları bize tarihi olarak doğan, gelişen ve yok olan gruplaşmaları, bölünmeleri ele verir. Örneğin; kabile, aşiret toplulukları, kolektifler, aileler, uluslar, halklar ve nihayet sınıflar. Bütün bunlar, bir toplumun sosyal ya-

pılaşmasını ele veren, karakterize eden oluşumlardır. Toplumda, burada belirtilen ve belirtilmeyen bütün gruplaşmalar, toplumun farklı gruplaşmalara göre yapılaştığını gösterir. Bu gruplaşmalar tarihi olabileceği gibi, somut da olabilir. Bu gruplaşmalarda belirleyici olanı tespit etmek, o toplumdaki belirleyici ilişkileri tespit etmek demektir. Bunun tespiti de kaçınılmaz olarak üretim/mülkiyet ilişkilerinin karakterini ve dolayısıyla toplumsal yapılaşmada esas olan, sınıfsal ayrımı tespit etmekten geçer.

Toplumsal ideolojik ilişkiler, maddi ilişkilerden kaynaklanır. Yani bütün ahlaki, politik, felsefi, hukuki, kültürel, velhasıl üst yapıyı oluşturan bütün ilişkiler, toplumdaki maddi ilişkilerin gelişmesinin bir sonucudur ve aynı toplumsal/sınıfsal karakter taşırlar.

Bahsettiğimiz bütün bu toplumsal-ideolojik ilişkiler, birlikler, kurumlaşmalar birbirinden bağımsız değildirler. Tam tersine, birbirleriyle karşılıklı ilişki içindedirler ve sürekli birbirlerini etkilerler. Yani, onların, bağımsız oluşları görecelidir. Ama her halükarda bütün bu ilişkilerde belirleyici olan, toplumdaki sınıfsal ayrışmadır/üretim biçimidir.(9)

Toplumun bir üyesi olarak insan/birey, toplumsal kurumlaşmaların, gruplaşmaların birisinde veya birkaçında karşımıza çıkar. Birey, belli bir ırka, ulusa, partiye, derneğe, dine, aileye vs. ait olmakla, bunların bir parçası olmakla karşımıza çıkar. Burjuva sosyologlarının da kabul ettikleri gibi bu gerçek, insanın toplumdaki sosyal konumunun çok çeşitlilik arz ettiğini gösterir. Ne var ki bu gerçeklikten burjuva sosyologları farklı sonuçlar çıkartırlar/farklı sonuçlara varırlar. Örneğin, bunlardan birisi 1864-1920 arasında yaşamış olan Alman burjuva sosyoloğu Max Weber'dir.

Burjuva sosyologlarının, bireyin toplumdaki çeşitli sosyal konumlarını yorumlamaları bilimsel değildir ve burjuva sistemin ebedileştirilmesine hizmet eden antimarksist görüşlerdir.

"Çok boyutlu sosyal tabakalaşma" teorilerine göre burjuva sosyologlar, toplumdaki sosyal eşitsizliği farklı temellere dayandırır ve bunların hepsine eşit anlam yüklerler. Örneğin, burjuva sosyolojisine göre toplumdaki sosyal eşitsizlik, sadece ekonomik temele dayanmaz, aynı zamanda ve aynı ağırlıkta olmak üzere siyasi, kültürel, sosyal, ulusal vs. olgulara da dayandırılır. Böylelikle toplum, birbirinden bağımsız sosyal tabakalaşmadan oluşan bir yapı olarak yorumlanır ve birbirinden kopuk olmayan ve son kertede maddi yaşam şartlarının belirlediği sosyal eşitsizliğin, ekonomik, kültürel, siyasi vb. temelleri her biri birbirinden bağımsız sistem olarak karşımıza çıkartılır. Böylelikle toplumda sosyal eşitsizliğin kaynakları birbirinden bağımsız temellere oturtulur. Bu anlayışın sonucu olarak, örneğin Max Weber, toplumda bireyler arasındaki eşitsizliği/farklılığı toplumsal hayatın çeşitli aşamalarında arar. Bunlar, ekonomik, politik, sosyal aşamalarıdır. M. Weber'e göre bu farklılıkların nedeni şöyledir:

-Ekonomik farklılık, dağıtımdaki / bölüşümdeki farklılıkta aranmalıdır. Yani ekonomik farklılık, gelir farklılığı ile açıklanmaktadır. M. Weber'e göre bu farklılık; gelirdeki farklılık, toplumun sınıflara ayrışmasına neden teşkil etmektedir. Yani toplumda, onun deyişiyle "gelire göre sınıflar" mevcuttur.

-M. Weber, sosyal farklılığı da insanların yaşam tarzları arasındaki farklılığa oturtur. Yani, insanlar toplumsal yaşamlarında farklı çevrelerle ilişki kurarlar ve bu ilişkiler insanlara farklı prestijler ve farklı pozisyonlar kazandırır. Bu farklılık, sonuç itibarıyla toplumun iki tabaka sistemi temelinde yapılaştığı anlayışına götürür. M. Weber'e göre bu sistemden birisi "grup statüsü", diğeri de yalın "statü"dür.

-M. Weber, insanların yaşamlarındaki politik/ideolojik farklılığı, kendi deyişiyle "hukuki düzen"i, bireylerin siyasi iktidarda

olup olmamalarıyla, siyasi iktidarda olup olmama farklılığıyla açıklar. Yani insan, siyasi iktidarda olmakla veya olmamakla toplumda farklı politik/ideolojik konumda olur. M. Weber, bu farklılığa dayanarak toplumun iktidar grupları veya siyasi örgütler/partiler olarak tabakalaştığını savunur.

Modern burjuva sosyolojisinde bir dizi "tabakalaşma" teorileri vardır. Ama bunlar çoğunlukla M. Weber'in "çok boyutlu tabakalaşma" sisteminin ya tekrarlanmasıdır ya da farklı nüanslarda değerlendirilmesidir.

Burjuva sosyolojisinin kapitalist toplumun sosyal yapılaşmasına yaklaşımı ne denli aynı veya da farklı olursa olsun, esas olan, onun insan ve insan grupları arasındaki sosyal farklılığın nereden kaynaklandığını, bu farklılıkların ortak kaynağının ne olabileceğini göstermemesidir. Burjuva sosyolojisi, bu farklılıklara ortak kaynak olan üretim ilişkilerini göz ardı etmekle ve bu farklılıkları bağımsızlaştırmakla, onların bağımsızlığını mutlaklaştırmakla metafizik, bilim dışı sonuçlara varmaktadır. Burjuva sosyolojisi toplumda sosyal tabakalaşmayı, toplumsal hayatın farklı yönlerinin birbirine olan bağımlılığını/karşılıklı etkilenişini, toplumda belirleyici olan maddi ilişkilerden kopuk olarak ele almaktadır.

İnsanlar arasındaki ilişkinin karakterini açıklayan bilim marksizmdir. Marksizm, sürekli bahsettiğimiz, insanlar arasındaki farklılıkların sonuç itibarıyla onların üretim ilişkilerindeki konumlarından ayrı olarak ele alınamayacağını, bu ilişkilere bağımlı olarak geliştiğini ve şekillendiğini, bunların bütünü'nün ise toplumun sosyal yapılaşmasının karakterini ele verdiğini kanıtlamıştır. Buna göre, toplumun kapitalist/burjuva yapılaşması, mülkiyet/üretim ilişkilerinin kapitalist/burjuva karakteriyle, toplumun feodal yapılaşması üretim/mülkiyet ilişkilerinin feodal karakteriyle açıklanır. Bu bağlamda Türkiye devrimci hareketinin, kapitalist yapılaşmanın belirleyici olduğu Türkiye toplumunu hangi yarı-feodal mülki-

yet/üretim ilişkilerine dayanarak burjuva-feodal olarak açıklayacağı gerçekten çok ilginçtir. Bu, Türkiye'de küçük burjuva devrimciliğiyle burjuva sosyolojisi arasında belli bir paralelliğin olduğunu göstermiyor mu?

Burjuva sosyolojisinin soruna nasıl yaklaştığını yukarıda gördük, bunu M. Weber'in anlayışıyla örnekledik. Buna göre, burjuva sosyolojisi, siyasi iktidarda, gelirde, sosyal konumda, prestijde insanlar arasındaki farklılıkları ele alıyor ve bu farklılıkların esas kaynağına inmeden, birtakım tespitlerde bulunuyor. Yani ampirik bir gerçek olan insanlar arasındaki farklılık, dolayısıyla sadece bu ampirik gerçek, burjuva sosyolojisi için yeterli oluyor. Ne var ki bu türden saptamalar, esas itibarıyla, bize ya hiçbir şey vermiyor ya da çok genel birtakım gerçekleri ifade etmekten öteye gitmiyor.

Burjuva sosyolojisindeki bu anlayışı, küçük burjuva devrimciliğinde de görmekteyiz. Çünkü küçük burjuva devrimciliğinin Türkiye toplumu üzerine, açıklamaları ve tespitleri maddi temele dayanmıyorlar, çıplak gözün algılamalarından ve birtakım ampirik gerçeklerden öteye pek geçmiyorlar. Bu ampirik gözlemlere ve gerçeklere en çarpıcı örnek olarak feodalizm meselesini verebiliriz. Türkiye'de feodalizmin varlığı veya Türkiye'nin yarı-feodal oluşu hangi metodik anlayış ışığında ve hangi kıstaslara göre tespit ediliyor, bunu bilmiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa o da, belli ağalık ve aşiret ilişkilerinin esas alınmasıdır. Şüphesiz ki bu, artık yozlaşmış, kapitalistleşmeye yüz tutmuş ve ülke genelinde belirleyici önemi kalmamış olan kalıntı veya yarı-feodallerin ve aşiret reislerinin- bunlar çoğunlukla bir ve aynı kişilerdir-işçilerden, köylülerden elde ettikleri gelirlerden, siyasi arenadaki konumlarından ve aynı zamanda geleneklerden kaynaklanan prestijlerinden dolayı belli, görülmemesi imkânsız olan farklı durumları vardır. Bu farklılık, çıplak gözle görülen ampirik bir gerçektir. Bu gerçeği herkes gibi küçük burjuva devrimciliği de görüyor. Ne var ki o, bu gerçeği sadece

görmekle yetiniyor, tıpkı burjuva sosyologları gibi. Bunun için, burjuva sosyolojisiyle küçük burjuva devrimciliğinin ortak yönünü ampirik gerçeğin ötesine gidememelerinde görmekteyiz. Onlarda eksik olan ve ortak olan, diyalektik ve tarihi materyalist anlayış temelinde hareket etmemeleri ve gördükleri ve tespit ettikleri ampirik gerçekleri, bu metodik anlayış temelinde yorumlayamamalarıdır.

Doğru, bugün de belli aşiret, feodal ilişkiler insanlar arasındaki ilişkilerde belli farklılıklar getirmektedir. Ama bu, bu feodal ve aşiret ilişkilerinin, feodal üretim/mülkiyet ilişkilerine dayandığı anlamına gelmez. Bu türden üretim/mülkiyet ilişkileri, yozlaşmış/kalıntı olarak hala var olmalarına rağmen, esas olan, insanlar arasındaki farklılığa neden olan söz konusu feodal-aşiret ilişkileri, artık ölen adet ve geleneklerin insan bilincindeki kalıntılarıdır ve her şeye rağmen bu kalıntıların toplumsal etkisi inkar edilemez. Ama bu, bu ilişkilerin ardında/temelinde belirleyici olanın feodal üretim ilişkileri olduğu varsayımını beraberrinde getirmemelidir. Oysa belli bir toplumsal yapının karakterini açıklamak için ele alınması, irdelenmesi gereken, bir bütün olarak üretim biçimi, mülkiyet/üretim ilişkileri sorundur ve sosyal olanı, toplumsal olay ve görünümlerin, ampirik gerçeklerin karmaşık ağından çekip çıkartmak; tabii olanla toplumsal olan, sosyal olanla sosyal olmayan farklılık ve kurumlaşmaları birbirinden ayırt etmek, yukarıdaki metodik çerçevede içinde ele alınmalıydı.

Marksizme göre bütün toplumsal ve sosyal farklılıklar sonuç itibarıyla üretim ilişkilerinden ve onun da karakterinden kaynaklanır. Bütün toplumsal farklılıkları -ekonomik, ideolojik, politik, sosyal vb.- ancak ve ancak maddi temellerini koyarak veya bu maddi temelleri irdeleyerek açıklayabiliriz.

Belirttiğimiz farklılıkların toplumda her zaman yalın haliyle gözükmediklerini, karmaşık formlar aldıklarını, somut duruma

göre konum değiştirdiklerini belirtmekte fayda vardır. Örneğin, bir veya aynı olan bir neden, belli bir durumda toplumda sosyal farklılığın doğmasına yol açarken, başka belli bir durumda da sosyal olmayan farklılığın doğmasına yol açabilir. Demek ki aynı neden, farklı durumlarda farklı sosyal ve sosyal olmayan kurumlaşmalara/ yapılaşmalara yol açabilmektedir. Bunun sebebi ne olabilir? Bunun nedenini üretim ilişkilerindeki gelişmelerde aramak gerekir.

Marksizm, toplumsal ilişkiler bütününden sosyal olanı, diğerlerinden ayırt eder. Buradaki sosyallik, sosyal farklılıkları, sosyal toplulukları; sosyal ilişkileri kapsamına alır.

Sosyal ilişkiler, her üretim biçiminde farklı karakter taşırlar ve gelişmelerinin belli bir aşamasında sosyal farklılıklar doğarlar (sömürüye dayanan sistemlerde). Sosyal ilişkiler, toplumsal ilişkilerin tamamı değil, onların bir parçasıdır. Toplumsal ilişkiler bütününe bir parçası olarak sosyal ilişkiler/üretim/mülkiyet ilişkilerinin doğrudan bir ürünüdürler. Buna göre, toplumsal ilişkiler bütününe bir parçasını oluşturan sosyal ilişkiler, üretim/mülkiyet ilişkilerinin doğrudan bir ürünü olma özelliğini gösterirler. Bunun sonucu olarak veya burada sosyal olan, insanın toplumsal faaliyette bulunması, üretim ilişkilerinde toplumsal bir rol oynamasıdır. Bir örnek; Türkiye'de sınıf mücadelesi toplumun bütün alanlarına yayılmıştır, toplumu etkilemektedir. Sınıf mücadelesinin toplumdaki bu yaygınlığı ve etkilemesi, insanların üretim ilişkilerindeki konumlarından kaynaklanır. Farklı bir ulusa, farklı politik örgütlenmelere ait olmak, sorunun özünde hiçbir şey değiştirmez.

Sınıf mücadelesinde temel olan bu marksist anlayışı Türkiye gerçeğine uygularsak, yakın geçmişimizde Türkiye toplumunda sosyal ve sosyal olmayan farklılıkların/ilişkilerin tespitinin hafife alındığını görürüz. Yakın geçmişte ülkemizde antagonist sınıflar arasındaki mücadele, bir taraftan büyük burjuvazi-feodal ağalar,

diğer taraftan da halk (işçi sınıfı-emekçi kitleler) arasındaki mücadele olarak değerlendiriliyordu. Proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelenin topluma yayılmasının ve toplumu etkilemesinin ve bunun, insanların üretim ilişkilerindeki konumlarından kaynaklandığının yakın geçmişte doğru tespit edildiğini düşünelim. Bu durumda birbiriyle uzlaşmaz karşıtlık içinde olan, feodal toprak ağaları ile bu yapılaşmaya tekabül eden köylülük arasındaki sınıf mücadelesi Türkiye toplumunu nasıl etkiliyor, bu mücadeleye temel teşkil eden üretim/mülkiyet ilişkileri nerededir?

"Kapital, tam da bundan dolayı muazzam bir başarıya sahip olmuştur. Çünkü bu eser... kapitalist toplum formasyonunu bütünüyle, canlı bir şekilde, pratik hayatta nasıl ise, üretim ilişkilerinden doğan sınıf antagonizminin gerçek ifade formlarıyla, kapitalist sınıfın hakimiyetini koruyan burjuva politik üst yapıyla, özgürlük, eşitlik vs. burjuva düşüncelerle, burjuva aile ilişkileriyle gözler önüne sermiştir"(10).

Marksist metod gerçek anlamıyla kullanılmazsa, doğal olarak, sosyal eylemin toplumsal bir eylem olduğu, bu eylemin de insanların toplumun ekonomik yapısındaki konumundan kaynaklandığı tam anlamıyla kavranamaz ve sonuç itibarıyla, birtakım, nedeni kavranmayan deneysel gerçeklere dayanılarak, Türkiye kırında esas hedefi teşkil eden bir toprak ağalığı ekonomisi aranır ve bunu doğrulamak için de devrim anlayışları üretilir.

Bu bağlamda bir konuya daha değinmekte fayda görüyoruz: Sosyal farklılıklarda saf, katıksız formlar aramak yanlıştır. Hele bunu Türkiye gibi, kapitalizmin ekonomide nispeten gelişmiş olduğu, ama aynı gelişmenin sosyal alanda tam anlamıyla görülmediği ülkelerde aramak, yani böylesi ülkelerde sosyal farkların katıksız formlarını aramak başlı başına hata olur.

Sosyal farklılık, diğer bir deyişle sosyal eşitsizlik, insanların üretim ilişkilerindeki

konumlarından doğar ve nihayetinde birer insan topluluğu olan sınıf olarak yansır. Toplumda üretim ilişkileri oldukça kısa bir süreçte değişebileceği gibi, uzun bir süreç (evrim) içinde de değişebilir. Ama bir takım alışkanlıklar, gelenekler, örneğin feodalizme özgü bağlar vb. toplumsal ilişkilerde varlıklarını daha bir süre devam ettirirler. Eğer bir sınıf, bir taraftan bu özelliklerini taşıyorsa ve diğer taraftan da bu özelliklere tekabül etmeyen üretim ilişkileri içindeyse -örneğin feodallerin kapitalist üretim ilişkileri içinde olmaları- orada sosyal farklılığın katıksız formu yok demektir. Bu karışık görüntüye rağmen, insanların hangi üretim/mülkiyet ilişkileri temelinde sınıflara bölünmüş olduklarını, esas ve tali olanın neler olduğunu tespit etmek kaçınılmazdır. Çünkü; "toplumun ve devlet gücünün sosyal yapısı değişmelerle karakterize olur (ve) bu değişmeler açıkça konmaksızın, toplumsal faaliyetin (etkilemenin -çn.) herhangi bir alanında ileriye doğru tek bir adım dahi atılamaz. Tabi bundan kimsenin tanımadığı şey üzerine falcılık değil, bilakis politik ve ekonomik gelişmenin temel eğilimleri anlaşılır, ki bunlar, sonuçları ülkenin yakın geleceğini belirleyen, her bir bilinçli politikacının faaliyetinin yön, görev ve karakterini belirleyen eğilimlerdir."(11)

Türkiye'de devlet gücünün ve toplumun yapısının değişmesini ele alan ve bu değişmeyi açık seçik ortaya koyan kapsamlı marksist bir çalışmadan söz edemeyiz. Buna bağlı olarak, ülkenin geleceğini belirleyen, mücadelemize yön ve karakter veren, ekonomi ve politik alandaki gelişmenin temel eğilimlerinin neler olduğunun kapsamlı ve yeterli bir tespiti de yoktur.

II - KAPİTALİZMDE SOSYAL YAPILAŞMA VE BUNUN UNSURLARI

Bu kısımda kapitalist toplumda insan topluluklarının oluşturduğu yapılaşmaları/kurumlaşmaları/birlikleşmeleri ve bunların karakterlerini kısaca ele alacağız.

Marksist sosyoloji bilimi, toplumun karmaşık bir organizma oluşturduğu gerçeğinden hareket eder. O, bu karmaşık organizma içinde en önemli, belirleyici olan unsurları, faktörleri diğerlerinden ayırır ve bunların sistemdeki yerini ve sisteme verdiği özellikleri tespit eder.

Marksist sosyoloji, toplumun sosyal yapısını araştırırken toplumda mevcut olan farklı insan topluluklarını keyfi bir şekilde sınıflandırmaz. Tam tersine, toplumda sosyal eşitsizlik karakteri taşıyan gruplaşmaları maddi temellerinden koparmaksızın anlamlaştırır. Onun, soruna bu şekilde yaklaşımı metodik bir yaklaşımdır. Bu metodik yaklaşımda esas olan, bireyin üretim/mülkiyet ilişkilerindeki konumunun tespiti ve kavranmasıdır. Ancak böyle bir yaklaşım, bireylerin eylemine toplumsal eylem karakteri verir. Diğer bir deyişle Lenin "...gerçek toplumsal ilişkileri ve onların gerçek (aç. Lenin) gelişmesini tahlil ederken yaşayan bireylerin faaliyetinin ürününü araştırıyorum"(12) der.

Demek ki gerçek toplumsal ilişkiler ve onların gelişmesi, yaşayan bireylerin faaliyetinin ürünüdür.

Marksist sosyoloji, sosyal yapılaşmayı sistem olarak ele alır. Bu sistem içinde her unsur veya bu sistemin her bir parçası yerli yerine oturtulur. Önemli olan önemsiz olandan, belirleyici olan belirleyici olmayandan ayrıştırılır. Tabii ki bu ayrışmışlığının/bölünmüşlüğü'nün tek tek unsurları, sınıf olgusu göz önünde tutulmadan marksist anlayış ışığında analiz edilemez. Ama soruna böyle yaklaşmak, sosyal farklılaşmayı sınıf kategorisi temelinde ele almak, sosyal yapılaşmanın tek tek unsurlarının karmaşık, nicel ve nitel formlarını ve bunun toplumdaki yerlerini göz ardı etmek anlamına da gelmez.

Şimdi bunların, toplumun sosyal bölünmüşlüğü'nün unsurlarının neler olabileceğini ele alalım.

1- Kalıntı Kavramlar

1.1- Kabile

Gelişmiş kapitalist toplumun sosyal yapısında, aşağıda da belirtileceği gibi, kabile, kast ve zümrenin (stand) ya hiç yeri yoktur ya da sosyal gerçeklik olarak gerçek anlamını kaybetmişlerdir. Sosyal gerçeklik olarak kabile, ancak ve ancak, kapitalist toplum açısından, bu toplumun doğuşu dönemlerinde anlam kazanır. Kabile, sınıfların henüz oluşmadığı dönemlerde insanların en önemli topluluk formlarından birisiydi. Kabile, henüz sınıfların oluşmadığı dönemlerde insan topluluğu formlarından olan gense nazaran daha kapsamlıdır. Kabile, duruma göre yüzlerce ve binlerce insandan ve birden fazla gensten oluşur ve kabile ilkel topluma tekabül eden bir insan topluluğudur.

Bugün için kabile, en fazlasıyla Afrika'nın bazı ülkelerinde sosyal bir gerçekliktir ve feodal ve kapitalist ilişkilerle bir arada, karşılıklı etkilenmeyle var olmaktadır. Bu karşılıklı etkilenme, en bariz bir şekilde sınıfsal farklılaşmanın, kabile gelenek ve görenekleriyle karartılmasında görülmektedir. Bu duruma yine Afrika'nın çoğu ülkesini örnek olarak gösterebiliriz.

Kabilede esas olan, kolektif mülkiyet anlayışdır, toprak ve kültür ortaklığıdır.

Günümüz Türkiye'sinin toplumsal yapısında kabile, sosyal bir gerçeklik değildir. Türkiye'de böyle bir sosyal yapı yoktur.

1.2- Kast

Kast, kendi içinde evlilik yapan, dışa kapalı ve mesleğin devam ettirilmesiyle, mesleki birlikle birbirlerine bağlanmış insanlar grubudur. Kast topluluğu, feodal toplumda sosyal yapılaşmanın bir unsurudur. Kast olgusu, başta Hindistan olmak üzere Uzakdoğu'nun birçok ülkesinde yaygınlaşmıştır. Farklı kastlar arasında çekilmiş ve mutlaka uygulanması gereken sınırlar/anlayışlar vardır.

Türkiye toplumunda, daha önceki dönemlerde dahi kast olgusu toplumsal yapının bir unsuru olmamıştır.

1.3- Zümre(Stand)

Zümre, doğrudan feodal topluma tekabül eden bir kavramdır. Zümre, feodal toplumda hukuki olarak da legalleşmiştir. Zümre kendi arasında da üçe ayrılır. Birinci(ilk) zümreyi, başta kral olmak üzere dünyevi feodaller oluştururlar. İkinci zümrede dini feodaller yer alırlar. Üçüncü zümreyi ise bağımlı köylülerle şehir ahalisi oluşturur.

Zümre, hukuki belirlemelerle yaratılmamış, doğrudan objektif gerçekliğin bir sonucu olarak teşekkül etmiştir ve bu oluşumdan sonra, yani feodal toplum oluşuktan sonra, bu toplumun birtakım unsurları hukuki belirlemelerle farklı zümrelere bölünmüşler, daha ziyade soyluluk ünvanına, siyasi hak ve mülkiyete sahip olmuşlardır. Buna göre zümre, bir taraftan sınıfsal ayırım temelinde sosyal realite olurken, diğer taraftan da /aynı zamanda toplumun sınıflara ayrışımını her zaman tam anlamıyla yansıtmamıştır. Örneğin, bağımlı köylülüğün ve şehir halkının aynı zümreyi oluşturmaları, bu iki toplumsal güç arasındaki farklılığı karartmaktadır. Ama zümre, feodal toplumda hiyerarşik yapıyı tam anlamıyla yansıtır. Aşağıdaki alıntılar böyle yorumlamalıyız.

"Tarihi gelişme boyunca ve tam da iş bölümü içinde toplumsal ilişkilerin kaçınılmaz bağımsızlaşması vasıtasıyla her bir bireyin yaşamında farklılık doğar."(13)

Yani kapitalizmde bireyin bir kendisi için /şahsi olan hayatı, bir de belli toplumsal ilişkilere katılan unsur olarak hayatı vardır.

Hayatın her bölünmüşlüğü "Zümrede (daha ziyade kabilede) henüz daha üstü kapalıdır. Örneğin, bir soylu... devamlı bir soylu olarak kalır. Sınıf bireyine karşı şahsi bireyin farklılığı... burjuvazinin bir ürünü olan sınıfların doğmasıyla açığa çıkar."(14)

Feodal Osmanlı toplumunda, toplumun

zümrelere göre yapılaşması esastı. Bugünün Türkiye'sinde böyle bir yapılaşma söz konusu değildir.

2-Toplumda Sosyal Konum Tanımlamaları: Sosyal Durum, Rol, Prestij

Grup, tabaka ve durum (statü), burjuva sosyolojisinin temel kavramlarıdır. Bunlardan statü, kişinin, toplumun tabakalaşmasında aldığı yeri gösteren bir kavramdır. Bu kavram, M. Weber tarafından burjuva sosyolojisine kazandırılmıştır. Bu kavramın açık anlamı, bireyin, aynı gruba ait olan bireyler karşısındaki kişisel konumunun dile getirilmesidir. Pozisyon, rol ve mevki de bireyin statüsünü (sosyal durumunu) dile getiren tanımlamalardır. Prestij de, kişinin toplumdaki sosyal durumunun sonucu doğan bir kazanımdır. Bütün bunları, toplumda bireylerin belli mevkilere göre hiyerarşik yapılaşmasını gösterirler, burjuva sosyolojisine göre. Bu hiyerarşik yapılaşmanın her bir parçası başlı başına birer sistemdir: rol sistemi; prestij sistemi; statü sistemi; mevki sistemi vs. Bunlardan mevki ve prestij, bireyin toplumdaki rolünün/konumunun bir sonucu olarak somut, değişebilen boyutlarla ölçülür. Buradaki somut, değişebilir boyut, sosyal durum boyutudur.

Burjuva sosyolojisinin bu türden anlayışları, toplumu bu tanımlamalarla yapılaştırmaları ilk bakışta bir anormalliğin ifadesi değildir ve bu, pek önemli de değilmiş gibi gözükabilir. Şüphesiz ki toplumda insanlar belli yaşam tarzlarına, belli prestije, belli role vs. ye sahiptirler. Burjuva sosyolojisinin bu anlayışını biraz irdelersek soruna yaklaşımın sınıfsal karakter taşıdığını görürüz. Burjuva sosyolojisine göre bu kavramlara temel teşkil eden, insanın yaşam tarzıdır. Burjuva sosyolojisi, insanın yaşam tarzını, onun işiyle, uğraşısıyla bağ içinde ele alır. Bunun diğer anlamı şudur; uğraşının cinsi, bu uğraşı vasıtasıyla elde edilen gelir ve bunun miktarı, bireyin toplumdaki sosyal konumunu, rolünü, prestijini vs. belirler. Buna göre, burjuva sosyolojisi açısından,

örneğin bir avukat, doktor, bir işçiye, bir köylüye nazaran karşılaştırılmayacak boyutlarda gelire, role, prestije sahiptir. İkinci MC (Milliyetçi Cephe) hükümeti döneminde okullarda eğitim amacıyla çıkartılan bir kitapta; "bir doktor bir işçiden daha fazla şerefe sahiptir" şeklindeki sözler, burjuva sosyolojisinin toplumsal yapılaşmayı oldukça açık olarak ifade etmesinin bir yanımasıydı.

Yaşam tarzının kriterleri her toplumda mutlaka ki aynı değildir. Ama burjuva toplumlarda, daha doğrusu gelişmiş burjuva/kapitalist toplumlarda hemen hemen aynıdır; mesleğin /uğraşın cinsi, gelir vs. Türkiye gibi, burjuva toplumun henüz bütün çıplaklığıyla görünmediği, eskiye özgü birtakım değerlerin/ olguların hâlâ var olduğu ülkelerde yaşam tarzının kıstasları da farklıdır/farklı olabilir. Örneğin, özellikle kırsal alanda "kırıkçılar-çıkıkçılar"ın belli bir prestije sahip olmaları. Örneğin, aşiret reislerinin, mülkiyet ilişkilerinden kaynaklanan (gelir) yaşam tarzına göre değil de - böyle olması gerektiği halde- aşiretlik değerlerine/geleneklerine göre toplumsal konum, rol, mevki ve prestije sahip olmaları.

Yaşam tarzına, bireyin eğitim durumunu (yukarıda işçi ve doktor karşılaştırmasında bu ifade ediliyordu) ve etnik aitliğini de katmak gerekir. Bazı durumlarda, yani burjuva kapitalist toplumun Türkiye gibi henüz bütün derinlikleriyle gelişmediği ülkelerde bir kişi, eğitim görmemiş olsa da, etnik aitliğinden dolayı pekala toplumda belli bir konuma, prestije, role sahip olabilir.

Burjuva sosyolojisinin kullandığı yukarıdaki tanımlamaları marksist sosyoloji de kullanır. Bu kavramlar, bireyin sosyal karakterleştirilmesinde çok önemlidir. Ama buna dayanarak, her iki sosyolojik anlayışın bu konuda aynı paralelde oldukları sonucuna varılmamalıdır. Aradaki ince, ama önemli fark birbirine karıştırılmamalıdır. Şöyle; marksist sosyoloji, kişinin şahsi durumunu

karakterize etmek için bu kavramları kullanırken bunların esasını/özünü, bireyin toplumdaki konumunu yansıtmalarıyla sınırlar. Aynı zamanda bu kavramlarla kişinin işi/uğraş alanındaki konumu kastediliyorsa, bu durumda kişinin o iş/uğraş alanındaki pozisyonu da belirtilir. Somutlaştırırsak; burjuva toplumda işçilik, meslek olarak düşük bir prestije sahiptir. Ama bundan işçi, prestiji düşük bir bireydir sonucuna varılmaz. Böyle bir sonuca ancak burjuva sosyolojisi varabilir ve buna yukarıda bir örnek vermiştik.

3- Toplumda Grupsal Sosyal Durum Tanımlamaları

Gruplar-Birlikler

Toplumun sosyal yapılaşmasının temel unsurlarından birisini gruplar, kolektifler ve birlikler oluşturur. Toplumu sınıflar/tabakalar diye bölersek, tabaka, sınıfın bir bölümünü oluştururken grup da tabakanın bir parçasını oluşturur. Buna göre, toplumun sosyal yapılaşmasında grup, en alt kesimi (sınıf ve tabakalardan sonra) oluşturur. Bu kesim kendi içinde de ayrışır.

Her insan topluluğu sosyal grup olarak tanımlanamaz. Nasıl ki sınıfları tanımlamada belli kriterler göz önünde tutuluyorsa, sosyal grupları tanımlamada da belli kriterler göz önünde tutulur. Ama sınıfları tanımlamamızı sağlayan kriterler aynı değildir.

Kapitalist toplumun sosyal yapısında grup, önemli bir sosyal yapı unsurudur. Yukarıda belirttiğimiz gibi, sınıf ve tabakalardan sonra, kapitalist toplumun sosyal yapılanmasında üçüncü sırada ele alınan sosyal grupların, sosyal tabakaların birer parçası olarak kapsamlı incelenmeleri gerektiğini Lenin belirtmiştir.

"Köylü ekonomisi üzerine köy ailelerine göre elde edilmiş verilerin değerlendirilmesi köylülerin 'sanatı', ekonomik tiplerine göre ayrıştırılmadığı, 'sanatçılık yapanlar', işletmeci ve ücretli işçi (aç. Lenin) olarak

ayrılmadığı müddetçe yetersiz olacaktır. Bu, ekonomik tiplerin minimal sayısıdır. Bunlar (ekonomik tipler -çn.) birbirinden ayrı olarak ele alınmazlarsa (ayrıştırılmazlarsa -çn.) ekonomi istatistiği yeterli olarak görülemez. Arzu edilen, elbette ki tam bir gruplaşmadır. Örneğin; ücretli işçi çalıştıran işletmeler-ücretli işçi çalıştırmayan işletmeler, tüccarlar, toptancılar, hırdavatçılar vs. tüketiciler için çalışan küçük üretici anlamında zanaatçılar."(15)

Lenin, aynı eserinde özellikle köylü işletmelerini tasniflerken, onları mülkiyet formları ve boyutları temelinde sosyal gruplara ayırmıştır.

Grup dışında, birlikler ve küçük gruplar, kapitalist toplumun sosyal yapılaşmasında sosyal unsurlar değildirler. Bu türden birlikler, insanların iş/uğraş, arkadaşlık, aile, sosyal, kültürel, siyasi vs. bağlardan dolayı oluşturdukları yapılardır. Birliklere, mesleki, dini, ailevi, komşusal, ulusal vs. temeldeki oluşumları örnek olarak gösterebiliriz.

Birlik/topluluk tanımlaması burjuva sosyolojisi tarafından toplumun sosyal tabakalaştırılmasında geniş çapta kullanılır. Burjuva sosyolojisi, çoğu sosyal farklılıkları göz ardı ederek, insanları herhangi bir kriterden dolayı ayrı birlik içine kor. Örneğin, Türk burjuvazisinin çok kaba bir anlayışla Kürtleri, yaşadıkları toprakları göz önünde tutarak "Dağ Türkleri" olarak kabul ettirmeye çalışması veya zencilerin derilerinin renginden dolayı aynı birlik/topluluk olarak gösterilmeleri.

Genel olarak grup, küçük grup veya birlik vs. toplumsal hayatta birer gerçekliktir. Bunların hangi temelde doğdukları, geliştikleri veya varlıklarını sürdürüyor oldukları mutlaka ki araştırılmalıdır. Ama bunların, toplumun sosyal yapılaşmasının birer unsuru olmadığı, olamayacağı vurgulanmalıdır. Çünkü bu yapılar, toplumun sosyal olmayan gruplaşmaları ve bunların karakterlerini karartırlar.

4- Sosyal Tabakalar, Kategoriler

4.1- Sınıfın Bir Parçası Olarak Sosyal Tabakalar

Burjuva sosyolojisi için sınıf, toplumun sosyal yapılaşmasının bir unsuru değildir. Burjuva sosyolojisi, sınıf yerine tabakayı esas alır(16). Burjuva sosyolojisinin, sosyal tabakayı toplumun sosyal yapısının temel unsuru olarak görmesi sınıfsal anlam taşır. Böylelikle sınıf, toplumun sosyal yapısının temel unsuru olmaktan çıkartılmış olur. Marksist sosyoloji, toplumun sosyal yapısında sınıftan sonra gelen sosyal tabakalara, toplumun sosyal yapılaşmasındaki önemlerine göre değer verir. Sosyal tabaka, sınıfın bir parçasıdır, sınıf içinde sosyal bir gruptur.

Sosyal tabakanın kavranmasında belirleyici kriter, onun toplum içinde genel anlamda tabaka olarak ele alınmamasıdır; yani toplumda sosyal tabaka, sınıfsal bağdan, karakterden kopartılmaksızın ele alınmalıdır. Ancak böyle bir yaklaşım, sosyal tabakanın tanımlanmasına bilimsellik verir.

Sosyal tabaka, bir sınıfın parçası anlamına gelebileceği gibi, gelmeyebilir de. Örneğin aydınlar sınıf oluşturmazlar, memurlar sınıf değildir. Ama bunların kendi aralarında aşağı-orta-üst kesimlerini belirtmek için tabaka kavramı kullanılır. Burada sosyal tabaka, bir sınıfın parçası olmaksızın, belli grupları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Sosyal tabaka, aynı zamanda sınıfın bir parçasını, bunun ötesinde aynı sınıf içinde ayrı kategori olan, ama sosyal tabaka olmayan, insan topluluklarını tanımlamak içinde kullanılan bir kavramdır.

"Tekniğin mükemmelleştirilmesi, emeğin verimliliğinin yükseltilmesi ve toplumsal zenginliğin artması, burjuva toplumda sosyal eşitsizliğin büyümesi, varlıklılarla varlıksızlar arasındaki mesafenin büyümesine ve... işsizliğin artması... ve emekçi kitlelerin devamlı daha geniş tabakalarının çok şeyden yoksun kalması bağlamı içinde

olur."(17) Buradaki "emekçi kitleler", sınıfsal bir tanımlama değil, belli sınıfsal özellikler taşıyan insan grupları kategorisidir ve alıntıda "daha geniş tabakalar" da bu kategorinin farklı kesimlerinin ifade edilmesidir.

Lenin'in, "emekçi kitleler" kategorisi içinde sosyal tabakaları da açtığını görürüz. Bir örnek;

"Bütün kapitalist ülkelerde proletaryanın yanı sıra veya onun devrimci görevlerini kavrayan kısmının yanı sıra... çok sayıda sınıf bilinçsiz proleter, yarı-proleter, yarı-küçük burjuva emekçi halk tabakalar... vardır".

"Emekçilerin ve sömürülenlerin bu tabakaları proletaryanın öncüsüne...".

"(ve) nihayet her kapitalist ülkede kaçınılmaz olarak sermaye ve emek arasında yalpalayan çok geniş küçük burjuva tabakalar vardır."(18)

Sosyal tabakanın, sınıfın bir parçası olarak tanımlanmasında birtakım temel metodolojik ilkeler vardır. Bu ilkelerin neler olabileceğini yukarıda belirttik. Şimdi bunları toplu olarak verelim;

a- Sosyal tabaka sınıfın bir unsuru dur/parçasıdır:

Sınıfın bir parçası/unsuru olarak sosyal tabaka, sınıf içindeki sosyal konumların belirlenmesini sağlar. Böyle bir belirlemede, yani sınıf içinde tabakanın belirlenmesinde o sınıfın sınıfsal özellikleri ve kriterleri esas alınır. Ne var ki sosyal tabakanın kendi içindeki bölünmüşlüğü, tabakanın alt-orta-üst kesimlerini belirlemede aynı özellikler ve kriterler kullanılmaz. Burada tabakanın alt-orta ve üst diye ayrılmasına neden olan farklılıkların derecesi/ kapsamı, nitel ve nicel özellikleri esas alınır. Soruna böyle bir yaklaşımın en çarpıcı örneğini Lenin'in "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" eserinde görmekteyiz. Bu eserde Lenin, köylü sınıfını temel tabakalarına bölmüştür. Bu bölmede temel kriter olarak köylülerin üretim araçlarına olan ilişkilerini almıştır.

Yani üretim aracı hiç olmayan, biraz olan vb. şeklinde. Böylelikle kendi üretimiyle yaşayanlardan işgücünü satarak yaşayanlara kadar belli köylü tabakaları ortaya çıkmıştır.(19)

Önemli bir nokta da, sınıfın sosyal tabakalarını belirlemede mesleki özelliklerin kriter olarak alınıp alınmayacağıdır. Sınıf içi tabakaların belirlenmesinde mesleki özelliklerin kıstas olarak alınması tam da bir burjuva değerlendirme olur. Çünkü bu durumda sosyal tabakayı belirleyen sınıfsal özellikler göz ardı edilmiş olur. Bunun için sınıfın herhangi bir tabakasını belirlemede esas kriter, mesleki özellikler değil, sınıfsal özelliklerdir.

Lenin, aydınların tabakalarını araştırırken belli metodik ilkelerden hareket etmiştir. O, aydınları mesleki özelliklerinden dolayı tabakalarına ayırmamıştır. Lenin, tam tersine aydınları toplumdaki şu veya bu sınıfa olan ilişkilerine göre tabakalandırmıştır. Örneğin;

"Bu, burjuva uzmanları olmaksızın imkânsızdır... Tabii ki bu uzmanların çoğunluğu tamamen burjuva dünya görüşünün nüfuzu altındadır... Burjuvazi tarafından eğitilen bu tabaka..."(20).

Lenin aynı zamanda devrimci, sosyalist, liberal aydınlardan da bahseder (21). Görüyoruz ki Lenin, aydınları tabakalaştırırken çıkış noktası olarak, onların toplumsal sınıflardan hangisine yakın oldukları veya olmadıklarını göz önünde tutmaktadır. Bu yakınlık veya uzaklık, o aydın tabakasının toplumsal yapılaşmada hangi güçlerin yanında yer aldığını da göstermektedir.

b- Sınıfın parçası olan tabakalar, birbirinden kopuk değildirler:

Sınıfın parçasını oluşturan tabakaların birbiriyle ilişkilerinin olmaması ama aynı zamanda toplumsal bir sınıfı oluşturuyor olmaları çelişkili bir durum ifade eder. Sosyal tabakalar, sınıfın özelliklerini taşıdıkları için kaçınılmaz olarak belli bağlar içinde-

dirler. Aşağıdaki alıntıda bir sınıfın alt-orta ve üst kısımlarının kıstaslarını ve birbirleriyle olan bağlarının hangi temelde olduğunu çok açık bir şekilde görmekteyiz.

"Alt grup-halkın yarı-proleter ve proleter tabakaları, orta(grup)-fakir küçük mülk sahipleri, üst grup-varlıklı küçük mülk sahipleri. Bu grupları farklı sınıfın unsurları olarak belirleyen ekonomik temel özelliklerini..."

Alt grubu, mülksüz halk oluşturur. Bu grup, esas itibarıyla veya yarı yarıya iş gücünün satımıyla yaşar. Fakir küçük mülk sahipleri orta grubu oluştururlar. Çünkü orta köylü, en fazla, en iyi yıllarda ancak geçimini sağlayacak durumdadır. Burada en önemli yaşam kaynağı, 'bağımsız' (elbette ki sadece görünüşte bağımsız) küçük ekonomidir(aç. Lenin) ve nihayet varlıklı küçük mülk sahipleri, üst grubu oluştururlar. Bunlar şu veya bu şekilde önemli sayıda devamlı veya gündelikçi olarak tarım işçileri çalıştırlar..."(22)

c- Sosyal tabaka sınıfın en büyük unsurudur: Yukarıdaki alıntıda da görüldüğü gibi Lenin, köylülüğü üç büyük tabakaya ayırmıştır. Aynı ayırım proletarya ve burjuvazi için de geçerlidir; proletaryanın/burjuvazinin alt-orta ve üst tabakaları şeklinde. Bu sınıfların başka ara tabakaları da vardır, ama esas olan, alt-orta ve üst diye tabakalaştırmadır.

Lenin, Rusya'da sınıfları ve onların tabakalarını, dolayısıyla mülkiyet/üretim ilişkilerini kapsamlı bir şekilde araştırmış ve siyasi mücadele için bunlardan sonuçlar çıkartmıştır.

"Bay Bulgakow iki ciltlik 800 sayfa kalınlığında... alıntılarla dolup taşan bir 'araştırma' yazdı. Ama hiçbir zaman, kelimenin tam anlamıyla hiçbir zaman... köylülerin, içinde yaşadıkları ilişkiyi araştırmayı denemedi... Bir defacık olsun... köylülerin ekonomi tipi, yaşam şartları vs. üzerine sistematik bilgiler vermedi."(23)

Bu noktayı burada ele almamızın nedeni, alıntının tamamı göz önünde tutulursa, Lenin'in, köylü sınıfının çeşitli tabakaları arasındaki farkların belirtilmesine verdiği önemi göstermek içindir.

4.2- Kategoriler Ve Başka Sosyal Tabakalar

Toplumsal sınıfların birbirinden farklılığı ve toplumun sınıfları ayrılmışlığı mülkiyet ilişkilerinden kaynaklanır veya insanların üretim araçları karşısındaki konumları, onların sınıfsal yapılarını ele verir. Ne var ki kapitalist toplumda sınıfsal farklılıklar her zaman bütün sosyal farklılıkları kapsamaz ve sınıflar da her zaman toplumun sosyal yapılaşmasının bütün önemli unsurlarını içermezler. Yani toplumda, üretim araçlarına olan farklı konumdan değil de, toplumsal iş bölümü içindeki farklı konumdan kaynaklanan sosyal farklılıklar vardır. Bu farklılığı; bir taraftan sınıfsal farklılığı ve diğer taraftan da iş bölümü içinde doğan sosyal farklılığı Lenin'den bir anlayışla beraklaştıralım.

"Sınıfların esasa özgü farklılığı, onların toplumsal üretimdeki yeri ve üretim araçları ile ilişkileridir".

"İş (emek -çn.), belli bir politik-ekonomik kategori değildir. Bilakis sadece emeğin toplumsal formu, emeğin toplumsal yapısı veya başka türlü ifade ile; insanların aralarındaki işe katılmalarına göre ilişki..."(24)

Buna göre, alıntının ilk bölümünde sınıfsal farklılığın mülkiyet/üretim ilişkilerine olan konumdan kaynaklandığını, son bölümünde de birtakım sosyal farklılıkların toplumsal iş bölümündeki farklı konumlardan kaynaklandığını görmekteyiz.

Bu, birtakım farklılıkların neler olduğuna gelince, bunlar;

a- Şehirle kırsal arasındaki sosyal farklılık, b- Kol emeğiyle kafa emeği arasındaki sosyal farklılık.

a- Şehirle kırsal arasındaki sosyal farklılık: Bu

temeldeki sosyal farklılık, son kertede sanayi işiyle tarımsal iş arasındaki farklılıktır. Sınıflı toplumlarda, özellikle de ve belirleyici olarak kapitalizmde toplumsal iş bölümünün sanayi ve tarım diye ayrışması, sonuç itibarıyla şehir ve kırsal diye sosyal kategorilerin oluşmasına neden olmuştur.

"Ulus içinde iş bölümü önce sanayi ve ticaretin tarım işinden ayrılmasına ve böylelikle şehirle kırsal ayrılmasına ve her ikisi arasında çıkan zıtlığın doğmasına götürür."(25)

Ne var ki şehirle kırsal arasındaki bu ayrımın her toplumda sosyal çıkar farklılığına neden olacağı söylenemez. Şehirle kırsal arasındaki sosyal çıkar farklılığı, sınıflı toplumlarda özel mülkiyet temelinde söz konusudur.

"Şehirle kırsal arasında zıtlık, sadece özel mülkiyet çerçevesinde var olabilir."(26)

Özel mülkiyet/kapitalizm, aynı zamanda şehirle kırsal arasındaki sosyal farklılığın yıkılmasının maddi şartlarını da doğurur.

"Tarım aşamasında büyük sanayi... köylüye etkisine alır ve onu işçi yapar. Kırsal sosyal alt-üst oluş gereksinmesi ve zıtlıkları böylelikle şehirdekilerle denkleştir. Verimsiz... işletmenin yerini, bilimin bilinçli teknik kullanımı alır. Tarımdaki ve manüfaktürdeki eskiden kalma aile bağının parçalanması... kapitalist üretim biçimi vasıtasıyla sonuçlandırılır. Ama o (kapitalist üretim biçimi - çn.) aynı zamanda, yeni, daha yüksek bir sentezin, tarımla sanayi birliğinin maddi önkoşullarını yaratır."(27)

b- Kol emeğiyle kafa emeği arasındaki sosyal farklılık:

Kol (fiziki) ile kafa (zihni) iş arasındaki farklılık da toplumsal bir iş bölümüdür.

Genel olarak sınıflı toplumlarda, özel olarak da kapitalist toplumda fiziki ve zihni iş arasındaki ayrışma, aynı zamanda şehirle kırsal arasındaki ayrışmadır.

"Maddi ve zihni işin en büyük bölünüşü şehirle kırsal ayrılmasıdır."(28)

Sınıflı, sömürüye dayanan toplumların en gelişmiş kapitalizmdir. Bu ekonomik toplum formasyonunda sanayi, tarım, ticaret, maddi ve zihni üretim alanlarında iş bölümlerinin en gelişmiş halini görmekteyiz. Ekonomik sürecin bütün bu alanlarında fiziki ve zihni işin bileşimleri farklıdır. Ama fiziki ve zihni iş arasındaki farklılık da belirleyici rolü oynayan, sömürü/mülkiyet ilişkileridir. Kapitalizmde bu ayrım bilinçli olarak yapılır. Örneğin, öyle işler olur ki, bu işleri yapmak için insanlar, daha ziyade fiziki iş yapanlar, daha ziyade zihni iş yapanlar diye ayrıştırılır.

5- Sınıf

Genel anlamda ifade edecek olursak, toplumun sosyal yapısının unsurları insan gruplarından oluşur. Bunların karakterine ve toplumun sosyal yapısındaki yerlerine yukarıda değindik. Gördük ki her bir grup, farklı anlam ve karakter taşımaktadır. Sınıf da bir gruptur. Ama sınıf, bu gruplar içinde en kültürel, en yaygın olanı ve toplumdaki sosyal konumundan dolayı da en anlamlı olanıdır.

Marksist sosyoloji, sınıf farklılığını toplumda en temel farklılık olarak görür. Bunun için toplumun yapısında (tabii sınıflı toplumun) sınıf, en temel sosyal unsurdur.

Marksist sosyoloji, sınıfları sadece ve katıksız ekonomik olgu olarak görmez. Marksizm, sınıflara ve sınıf farklılıklarına kapsamlı yaklaşır. Büyük insan grupları olarak sınıfları çok yönlü inceler; onların sosyal, politik, ekonomik vs. alanlarda anlamını açıklar. Marksizm, belli bir insan yığını sınıf yapan bütün çok yönlü özellikleri tespit eder. Ama bunları sadece saymakla, tespit etmekle yetinmez. Marksizm, belli bir insan topluluğunu sınıf yapan özellikleri tespit ederken bunlardan en önemlisini, belirleyici olanını ön plana çıkarır, tanımlamasının merkezine kor. Baş tarafta da belirtildiği gibi, belli bir insan topluluğunu belli bir sınıf yapan en önemli özellik veya en önemli sınıfsal farklılık, insanların üretim

ilişkilerinde aldıkları konumdan kaynaklanır.

Kapital'de sınıfların belirleyici özelliğinin ne olabileceği sorusuna, bu konuyu ele alan bölüm tamamlanmadığı için Marks tarafından cevap verilmemiştir. Ama soru olarak sorulmuştur.

"Sınıf neyi oluşturur? Bu, kendiliğinden, diğer sorunun cevabından çıkartılır. Büyük toplumsal sınıfların (birek unsuru) olarak ücretli işçiler, kapitalist mülk sahipleri ne yapıyorlar?"(29)

Marks, Engels ve Lenin'in birçok yazılarında bu sorunun cevabı bulunur. Ama sınıf olgusunun bütün yönleriyle tanımlanmasını Lenin yapmıştır. Lenin'e çıkış noktası oluşturan, Marks ve Engels'in bu konudaki tezleridir.

Sorunun tek yanını ele alan birkaç örnek:

"Yeni gerçekler... şimdiye kadarki bütün tarihin sınıf mücadeleleri tarihi olduğunu göstermeye zorladı... Toplumun bir- birleriyle mücadele eden bu sınıfları her seferinde... çağlarının ekonomik (aç. Engels) ilişkilerinin ürünleridirler"(30).

"Yaşam tarzlarını, çıkarlarını diğer sınıflardan ayıran ekonomik şartlarda yaşayan ve diğer sınıflara karşı düşman tavır da alan milyonlarca aile bir sınıfı oluşturur."(31)

Burada sınıfın kapsamlı bir tanımlanmasından ziyade, belli/belirleyici özelliklerinin verildiğini görmekteyiz.

Lenin, Marks ve Engels'in yukarıdaki ve diğer birçok, bu konuyu içeren tezlerine dayanarak sınıfı, aşağıdaki şekilde kapsamlı olarak tanımlamıştır:

"Toplumsal üretimin tarihi-belirlenmiş bir sistemdeki yerlerine, üretim araçlarıyla olan (büyük oranda kanunlarla saptanmış ve formüle edilmiş) ilişkilerine, emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rollerine ve dolayısıyla toplumsal zenginlikteki paylarının büyüklüğüne ve elde ediş tarzına göre birbirlerinden ayrılan büyük insan grupları

sınıf olarak tanımlanır. Sınıflar, toplumsal ekonominin belli bir sistemindeki yerlerinin farklılığından dolayı, birinin diğerinin emeğine el koyabildiği insan gruplarıdır"(32).

Bu tanımlamayla Lenin'in, Marks'tan kaynaklanan çok önemli bir tezi geliştirdiğini de görmekteyiz. Bu tez; sınıfların varlığının, belli tarihi şartlara bağlı olduğu, bu tarihi şartların da üretimin gelişme aşamalarından başka bir şey olmadığıdır.

Buna göre; bir ülkede üretimin karakteri, gelişme seviyesi, buna bağlı olarak üretici güçlerin gelişme seviyesi somut durumun somut tahlili temelinde araştırılarak tespit edilmezse, o ülkede hangi karakterde sınıfların olduğunun doğru tespiti tesadüfi olur. Marks'ın şu anlayışı çok önemlidir:

"Yaşamlarının toplumsal üretiminde insanlar iradelerinden bağımsız olarak belli, zorunlu ilişkilere, üretim ilişkilerine girerler, ki bu ilişkiler, onların, maddi üretici güçlerin belli gelişme aşamasına tekabül ederler. Bu üretim ilişkilerinin bütünü toplumun ekonomik yapısını oluşturur"(33).

Diğer bir deyişle; Antagonist sınıflı toplumlarda, özellikle de bu tür toplumların en sonucusu olan kapitalizmde üretici güçlerin bileşiminde esas rol oynayan, teknik gelişme/teknik yapıdır. Bu, meselenin bir yönü. Meselenin diğer yönü de, kapitalist toplumda bütün sosyal yapının temeli ekonomik yapıdır. Bu iki yön, üretici güçlerin yapısı ve üretim ilişkilerinin yapısı birbiriyle kopmaz ilişki içindedirler. Bu, birbirini dışlayan değil, birbirini tamamlayan, belli bir bütünlüğü oluşturan bir ilişkidir. Bu ilişkiler bütünü, belli bir üretim biçimini, dolayısıyla toplumun teknik-ekonomik yapısını ele verir.

Yukarıdaki alıntıyı devam ettirirsek, üçüncü bir yapının söz konusu olduğunu görürüz. Bu, toplumun sosyal yapısıdır. Toplumun sosyal yapısı, diğer yapılar üzerinde yükselir, diğer yapılar tarafından belirlenir. Bu yapıların birbirlerini etkilemelerini, tamam-

lamalarını ve belli bir bütün oluşturmalarını, sınıflı toplumları ele alarak göstermeye çalışalım.

Feodalizmde:

Feodalizmde üretici güçlerin bileşimini oluşturan teknik yapı geridir. Sömürü ve dolayısıyla toplumsal ilişkiler, doğrudan veya belirleyici olarak tarımda söz konusudur. Buna göre; feodalizmde tarım, hakim üretim alanıdır. Bu alandaki üretim ilişkileri bize hakim sınıf olarak toprak sahiplerini (feodalleri), ezilen, sömürülen sınıf olarak da köylülüğü verir. Bu her iki yapı (teknik ve ekonomik) üzerinde feodal toplumsal yapısı yükselir.

Kapitalizmde:

Kapitalizmde ağırlığın endüstriye kaydığını görmekteyiz. Yani kapitalizmde üretici güçleri karakterize eden sanayidir ve sanayi de, gelişmesi ülkeden ülkeye ne denli farklı olursa olsun, nihayetinde tekniğin gelişmesinin bir sonucudur. Bu temelde var olan üretici güçler, ekonomik yapıda (üretim ilişkilerinde) sınıfsal ifadesini proletarya ve burjuvazide bulur. Kapitalist toplumun sosyal yapısı da bu her iki yapının karakterine, gelişme seviyesine göre- farklı ülkelerde nicel farklı özellikler gösterse de belirlenir.

Diğer bir deyişle; toplumsal sınıflar, onların karakteri ve toplumsal yapıdaki konum ve rolleri, toplumsal üretimin üretici güçlerinin, mülkiyet/üretim ilişkilerinin karakter ve gelişme seviyelerinden farklı olarak ele alınamaz. Bunun için üretimde makinalı üretimin, ücretli işçiliğin, pazar için üretimin esas olduğu yerde kapitalist üretim biçiminin hakimiyeti söz konusudur.

Yeri gelmişken burada temel sınıfsal farklılıkların yanı sıra, bu temel sınıfsal farklılıktan kaynaklanan sınıfsal farklılıkların doğuşlarına, gelişmelerine ve gösterdikleri özelliklere de değinelim.

Temel sınıfsal farklılıktan kaynaklanan, ama kendine has özellikler arz eden bu farklılık-

lar, insanların bir sınıfa aitliğini tam olarak belirleyemez. Bir örnek; kapitalizmde bir işçinin belirleyici sınıfsal özelliği nedir sorusuna verilen genel geçerli cevap şöyledir:

-Üretim araçları işçinin elinden alınmıştır, onun mülkiyetinde değildir.

-İşçi, üretim sürecinin yönetiminden kopartılmıştır, bu alanda söz sahibi değildir.

-İşçi, kendisi tarafından üretilen ürünün, toplumsal zenginliğin ancak çok cüzi bir kısmını alabilir. Bu, ona, sözümlü emeğinin karşılığı olarak verilir.

-İşçi, bu özelliklerinden dolayı belli şartlarda yaşar, belli bir eğitim ve kültür seviyesine sahip olur. Bu, belli eğitim ve kültür seviyesi genellikle yetersizdir, düşüktür.

Bütün bu özelliklerinden dolayı kapitalizmde işçi, belli bir psikolojiye sahiptir.

Dikkat edersek, bu özelliklerden ilk ikisi belirleyici sınıfsal özellikken, son üçü, ilk iki özellikten kaynaklanan sınıfsal özelliklerdir. Bu son üç ve belirtmediğimiz daha bir dizi özellikler, belirleyici sınıfsal özelliklerle uyum içinde olabilecekleri gibi, uyum içinde olmayabilirler de. Bu özellikleri, işçinin temel sınıfsal özelliğinden kaynaklanan, ama işçinin sınıfsal karakterini belirlemede temel olmayan yukarıdaki ve benzeri özellikleri nasıl görebiliriz? Bu özellikleri işçinin bütün yaşam şartlarında görebiliriz; oturduğu ev, giyindiği elbise, genellikle satın alabildiği gıda maddeleri, kültürel gelişmesi, eğitim seviyesi, bilinçlilik durumu, toplumsal tavrı, toplumsal faaliyeti, yaşam alışkanlıkları vb. bütün bu özellikleri belli noktalarda toparlayabiliriz:

a- Toplumdaki sosyal ve politik rol. b- Kültür, eğitim seviyesi; ideoloji, dünya görüşü, bilinçlilik durumu. c- Yaşam tarzı.

Bütün bu noktalar, bu noktalara haiz olan insanı belli bir toplumsal psikolojiye sokar. Ama bir insan, genellikle işçi semtinde oturduğu, kültürü, eğitimi düşük olduğu için ilk bakışta, deneysel olarak işçi ilan

edilebilir mi? Elbette hayır. Ama ülkemizde küçük burjuva devrimciliği, işçi sorununda olmasa da, köylülük sorununda aynı mantıktan, ampirik gözlemlerden hareket etmiştir. Bu anlayışı örneklemeden önce, belirleyici ve belirleyici olmayan sınıf özelliklerinin birbirleri ile karşılıklı ilişkilerinin nasıl olduğuna bakalım.

Birinci durumda:

Belirleyici olmayan sınıf özellikleri her zaman, belirleyici olan sınıf özelliklerinin doğrudan bir sonucu değildir. Belirleyici olmayan sınıf özelliklerinin gelişmesinde belirleyici olan özelliklerin yanı sıra bir dizi objektif ve sübjektif durumlar, belirleyici olmayan sınıf özelliklerinin doğmalarında ve gelişmelerinde önemli roller oynarlar. Bir örnek: Kapitalist üretim biçimi doğduğunda işçi sınıfının dünya görüşü, ideolojisi, onun bu temelde bilinçlenmesi henüz gündemde yoktu. Bunun sonucu olarak toplumda, işçi sınıfının bir unsuru olan işçi, bilinçli işçi değildi. Bugün de sınıf-bilinçsiz işçiden bahsederken söz konusu bu sınıfın belirleyici özellikleriyle, belirleyici olmayan özelliklerinin birbirlerini etkilemelerinin, birbirleriyle olan ilişkilerinin sonuçlarından bahsetmiyor muyuz? Yukarıdaki b noktasına tekabül eden bu durum, işçinin bu noktada belirleyici sınıfsal özelliklerine rağmen bir dizi objektif ve sübjektif nedenlerden dolayı kendi dünya görüşünü, zamanla, süreç içinde, sınıf mücadelesiyle kavrayabileceğini göstermektedir.

Bir örnek daha: Sınıfın karakterini belirleyen temel özelliklerle, temel olmayan özellikler, genel olarak birbirlerini tamamlarlar ve bunun sonucu olarak, örneğin işçi sınıfının büyük bir kesimi şu veya bu şekilde benzer tarzda yaşarlar, aynı paralellikte bilinçlenme, kültür ve eğitim seviyesine, anlayışına sahip olurlar. Ama sınıfın belli bir kesimi, sınıfın temel özelliğine rağmen farklı olarak şekillenebilir. İşçi sınıfının bu kesimi bilinçlenme açısından burjuvazinin, gerici güçlerin etkisinde kalan kesimdir ve

bu bilinçleriyle işçi sınıfının bu kesimini, burjuvaziden ve gerici güçlerden ayırt edemeyiz.

Demek ki, sınıfı karakterize eden belirleyici sınıfsal özellikler, objektif olmasına ve sınıfın her bir üyesi için geçerli olmasına rağmen, sınıfsal karakteri belirlemede temel olmayan özellikler, yine objektif ve sübjektif şartlardan dolayı sınıfın her bir üyesi için genel geçerlilik, belirleyicilik arz etmezler. Diğer bir deyişle; iki işçiyi göz önünde tutalım. Bunları işçi yapan, sınıfı belirleyen temel özellikler aynıdır. Ama bunlar, günlük hayatta sürekli gördüğümüz gibi farklı sınıfsal tavırlar alabilirler. Bunlardan birincisi pekâlâ sınıf bilinçli bir proleter olur ve kendi sınıfının mücadelesinde yer alırken, ikincisi burjuvazinin yanında yer alabilir.

Buna göre, sınıfsal karakteri belirlemeyen sınıfsal özellikler, sınıfsal karakteri belirleyen sınıfsal özellikler karşısında nispeten bağımsızdırlar sonucuna varırız. Bu nokta bizim açımızdan oldukça önemlidir.

Nasıl ki işçi sınıfını, sınıf olarak belirleyen temel özellikler ve temel olmayan özellikler varsa, aynen burjuvazi, feodaller ve köylülük için de, onları sınıf olarak belirleyen temel ve temel olmayan özellikler vardır. Geçmişte küçük burjuva devrimciliğinin anlamadığı/kavramadığı noktalardan birisi de budur. Bugün Türkiye'de feodal, yarı-feodal veya toprak ağaları diye tanımlanan unsurların, feodal sınıfın belirleyici temel özelliklerini tamamen veya da ağırlıkta yansıttıklarını hiç kimse söyleyemez. Bundan dolayıdır ki, yarı-feodallikten, yozlaşan feodallerden bahsediliyor. Aşağıda ve ayrıca başka yazılarda ele alacağımız gibi bu unsurlar, kapitalist üretim/mülkiyet ilişkileri içindedirler. Diğer bir deyişle; bunlar birer tarım kapitalisti/burjuvazisi, burjuvalaşmış mülk sahipleri olmalarına rağmen, birtakım gelenek ve göreneklerle, aynı zamanda küçümseyemeyeceğimiz feodal ilişkilerle köylüleri baskı altında tutuyorlar ve sömürüyorlar. Burada açık olan şu: Bu unsurlar

burjuvazinin/ kapitalistin temel sınıf özelliklerine sahip olmalarına rağmen, onların bu temel sınıf özellikleri, temel olmayan sınıf özellikleriyle terslik içindedir. Burada temel olmayan özellik şudur: Onlar burjuvaziye özgü olmayan birtakım ilişkileri, çıkar sağladıkları için devam ettiriyorlar, bu ilişkilerle bütünleşiyorlar. Hal böyle olunca ampirik bir gözlemlerle bu unsurların feodal olduğunu söylememek için hiçbir neden yoktur. Demek ki birtakım objektif ve sübjektif şartlar, sınıfsal karakteri belirlemeyen özellikler, bir kısım tarım/kır burjuvazisini/kapitalistini, burjuvalaşmış mülk sahiplerini feodal, yarı-feodal, toprak ağası olarak değerlendirmeye yetmektedir!

Aynı anlayış köylülük, özellikle de yıkılması amaçlanan "toprak ağalığı ekonomisinin (TDKP) hakim olduğu yerlerdeki köylülük/köylüler için de geçerlidir. Buralarda da köylülük kapitalist üretim/mülkiyet ilişkileri temelinde çözülmüştür, katmanlarına ayrılmıştır. Buralarda da kır proleterleri ve yoksul köylüler genel olarak üretim araçlarından yoksundurlar. (Genel olarak diyoruz, çünkü kır proletaryasıyla kır yoksulları arasında belli farklılıklar vardır.) Onların sınıfsal karakterini belirleyen temel ekonomik özellik budur. Ama buna rağmen bu köylülerin belli bir kesimi, kendilerini sınıf olarak karakterize eden temel özelliklerin dışında, temel olmayan özellikler taşıyorlarsa bu, onların serf veya yarı-serf oldukları anlamına asla gelmez.

Her iki durumda gerek "toprak ağaları"nda ve gerekse de köylülerde, onların sınıfsal karakterlerini belirlemede temel olmayan özellikler, küçük burjuva devrimciliği tarafından bu güçlerin sınıfsal karakterini belirlemede temel özellikler olarak ele alınmıştır.

İkinci durumda:

Sömürüye dayanan toplumlarda temel, birbirine antagonist olan sınıflar vardır ve bunların temel sınıfsal özellikleri üretim araçlarıyla ilişkilerinden kaynaklanır. Bunlar, yukarıda da bahsettiğimiz genel doğrular-

dir. Bu genel durumun kaçınılmaz bir sonucu olan diğer genel bir durum da, hakim sınıfın-somutta da kapitalist sınıfın - ekonomik gerçekliği, ekonomik ilişkileri kendi sınıfının çıkarları doğrultusunda olan hukuki formlarla, kanunlarla tespit etmesi, hayata geçirmesidir. Yani kapitalist üretim ilişkileri/biçimi, kendine özgü üst yapıyı geliştirir. Bunun aksi olamaz. Bu olgunun diğer anlamı da şudur: Burjuvazi, kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda devleti şekillendiriyorsa, kanunlar çıkartıyorsa, eğitim kurumları kuruyorsa vb. bunları kendi sınıfının sınıfsal karakterini belirleyen özelliklerinin, yani üretim araçlarına sahip oluşunun bir sonucu olarak yapıyor, yoksa sınıfsal karakterini belirlemeyen sınıfsal özelliklerinden hareket ederek değil. Hal böyle olunca "yarı-feodal", "burjuva-feodal" Türkiye toplumunda, toplumun üst yapı kurumlarında, kanunlarda, hukukta, eğitimde, devlette vs. birtakım feodal özelliklerin olması gerekmez mi?! Bu özelliklerin neler olabileceğini bilmiyoruz!

Bu noktaları toplarsak;

a- Temel olmayan sınıfsal farklar, doğuş ve gelişmeleri açısından her zaman temel sınıfsal farklılıklarla aynı paralelde olmayabilirler, yani belli farklılıklar gösterebilirler.

b- Bu farklılıkların sonucu olarak yukarıda sıraladığımız belirleyici olmayan özellikler (yaşam tarzındaki, kültürdeki, bilinçlenmedeki, eğitimdeki vs.) bir sınıfın karakterini belirlemede esas olamazlar. Türkiye toplumunun karakteri a şıkkı temelinde yorumlanabilir, b şıkkı temelinde değil.

Lenin'in sınıf tanımlamasını tanıyan, bunun ötesinde kavrayan birisi için bu noktanın açık olması gerekir. Açık olması gerekir, çünkü Lenin, sınıfı tanımlarken yukarıdaki b şıkkını, yani belirleyici olmayan farkları/özellikleri tanımlama dışı bırakarak, esasa özgü, temel zorunlu özelliklerden hareket etmiştir.

Bir sınıfın karakterini belirleyen temel fark-

lılıklar/özellikler, temel olmayan farklılıklar/özellikler bir bütünün iki yüzü şeklinde de görülebilir. Bunlardan iç/esas yüzü oluşturan, temel/karakteristik özellikler/farklılıklardır. Her iki yüz, kapsamlı bütünlüğü ile (ekonomik, politik, ideolojik vs.) toplumsal sınıfların tüm yönleriyle belirlenmesini sağlar.

Sadece bu da değil. Marksizm, temel sınıf farklılıklarını da tahlil eder. Lenin şöyle diyor:

"Sınıfların belirleyici farklılık özelliği, toplumsal üretimdeki yerleri ve dolayısıyla üretim araçlarıyla ilişkileridir. Toplumsal üretim araçlarının bu veya şu kısmına el konulması ve özel iktisatta, satış için ürün iktisadında kullanılması, modern toplumun bir sınıfıyla (burjuvazi) üretim araçlarına sahip olmayan ve iş gücünü satan proletarya arasındaki esas farktır."(34)

"...Emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rollerine ve dolayısıyla tasarruflarında olan toplumsal zenginlikteki paylarının büyüklüğüne ve elde edilmiş tarzına göre birbirinden ayrılan büyük insan grupları, sınıf olarak tanımlanır. Sınıflar, toplumsal ekonominin belli bir sistemindeki yerlerinin farklılığından dolayı, birinin diğerinin emeğine el koyabildiği insan gruplarıdır."(35)

Bazı bölümlerini bir daha aktardığımız bu iki alıntıda belirleyici olan birtakım noktalar görmekteyiz. Bunlar;

a- Sınıfın üretim aracı ile ilişkisi/mülkiyet sorunu; üretim araçlarının burjuvazinin mülkiyetinde olması, proletaryanın bu mülkiyete sahip olmaması.

b- Üretim sürecinde insanlar arasındaki ilişkiler; sınıfların(burjuvazi ve proletarya) toplumsal üretimdeki yerleri veya toplumsal emeğe katılımları.

c- İnsanlar arasında dağıtım sürecinde gündeme gelen ilişkiler.

Bütün bu özellikleri yukarıdaki alıntıda görmekteyiz. Demek oluyor ki, marksizm,

sınıflar arasındaki belirleyici farklılık özelliğini sadece belirtmiyor, bilakis bunu açıyor ve üç özellikten en belirleyici olanının aşkı olduğunu belirtiyor.

"Sınıfları yok etmek, bütün vatandaşları, bütün toplumun üretim araçlarına (karşı) eşit ilişkiye getirmek demektir, bütün vatandaşların toplumsal toprakta, toplumsal fabrikada vs. toplumsal üretim araçlarıyla eşit (aç. Lenin) çalışma imkânlarına sahip kılınmaları demektir."(36)

"Sınıfların tamamen kaldırılması için sadece sömürücülerin, çiftlik sahiplerinin ve kapitalistlerin devrilmesi, sadece onların mülkiyetinin yok edilmesi yetmez. Bundan başka üretim araçları üzerindeki her (aç. Lenin) özel mülkiyet yok edilmelidir."(37)Bu anlayıştan hareketle kavranması gereken şudur: Toplumu, sınıfları bölen veya bölmeyen, üretim araçlarıyla olan ilişkidir. Bu ilişki sonucu, insanlar üretim araçlarına toplumsal mülkiyet olarak bakıyorlarsa, yani üretim araçları toplumun mülkiyetindeyse, orada toplumsal antagonist sınıflar yoktur. Ama üretim araçları belli bir sınıfın mülkiyetindeyse ve diğer sınıf bu mülkiyetten yoksunsa, bu toplumda antagonist sınıflar vardır. Bu sınıflı yapının ortadan kaldırılması için yok edilmesi, kaldırılması gereken, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyettir. Buna göre; üretim araçlarıyla ilişki, toplumun sınıflara bölünmesinin de temelidir ve toplumsal sınıfları belirlemede en önemli kriterdir.

Bunun neden başka türlü olamayacağını bir örneklemeyle gösterebiliriz. Sınıflar arasındaki temel farklılık için, üretim araçlarıyla olan ilişkiyi değil, bölüşümdeki ilişkiyi esas alalım. Bu durumda sonuçla nedeni birbirine karıştırmış, yerlerini değiştirmiş oluruz. Çünkü bölüşümdeki farklılık, üretim araçlarıyla olan ilişkiden kaynaklanır. Burada üretim araçlarıyla olan ilişki nedeni, bölüşümde bunun sonucunu ele verir. Fakat bu, bölüşümdeki farklılığın sınıflar arasındaki temel farklılık özelliği olmadığı

anlamına gelmez. Bu da temel bir özelliktir; ama üretim araçlarıyla olan mülkiyet ilişkilerinden, bu en önemli özellikten kaynaklanan bir özellik. Bununla ilgili olarak Lenin şöyle der:

"Farklı toplumsal şartlara özgü esas özelliğini, onların gelirlerinin kaynağında aramak, ilk sıraya dağıtım ilişkilerini getirmek demektir ki, dağıtım ilişkileri, gerçekte üretim ilişkilerinin sonucudur"(38).

Son olarak bir de meslek (yapılan iş cinsi) ile sınıfsal karakter arasındaki bağa bakalım.

Lenin şöyle diyor:

"Meslek farklarını sınıf farklarıyla birbirine karıştırmak; toplumsal üretimin bütün sisteminde sınıfların farklı konumu ile yaşam durumlarındaki farkları birbirine karıştırmak! Bu, moda olan 'eleştirinin' mutlak bilimsel ilkesizliğini ve onun, 'sınıf kavramının kökünü kazımak, sınıf mücadelesi düşüncesini yok etmek için pratik eğilimi ne kadar açık olarak gözler önüne seriyor!

Tarım işçisi günde 50 kopek, gündelikçi çalıştıran becerikli köylücük günde bir ruble, başkentteki fabrika işçisi günde 2 ruble, taşradaki küçük bir atölye sahibi günde 1,5 ruble kazanıyor. Bu farklı 'tabakaların' temsilcilerinin hangi sınıflara ait olduklarını ve bu 'tabakaların' aleni aktivitelerinin hangi yönde gelişmek zorunda olduğunu birazcık sınıf bilinçli her işçi hiçbir zahmete gereksinmeksizin kavrar.

Buna karşın, üniversite biliminin veya modern 'eleştiricilerin' bir temsilcisi için bu öyle yüksek bir hikmettir ki, onlar bunu kavrayacak durumda değildirler"(39).

Lenin, burada sapla samanın birbirine karıştırılmasının sınıf mücadelesi açısından hangi sonuçları doğuracağını çok açık bir şekilde koymaktadır.

Şüphesiz ki kapitalist toplumda -daha doğrusu sınıflı toplumlarda- toplumun sosyal yapısıyla bu yapı içinde var olan mesleki

yapılar birbirlerinden kopuk değildirler. Ama onların birbirlerinden kopuk olmamaları, birisi araştırılırken diğerinin de araştırılıyor olması, her ikisinin aynı kaba konacağı anlamına asla gelmez. Örneğin, bazı meslekler vardır ki, bunları hem işçiler hem de küçük burjuvalar veya küçük üreticiler icra edebilirler. Marangozluk, demircilik, terzi-lik, tornacılık, ayakkabıcılık vs. bunlara sadece birer örnektir. İşçi, bu mesleklerde üretim araçlarından yoksun olarak çalışır. Ama küçük üretici, üretim araçlarına sahip olduğu için, bu mesleklerde zanaatçı/küçük burjuva (küçük meta üreticisi) olarak çalışır. Sadece bu basit gerçek, meslek cinslerinin sınıfsal farklılığı açıklarken çıkış noktası olarak alınamayacağını göstermek için yeterlidir.

Bu bölümde ele aldığımız ve başka benzeri konular üzerine ülkemiz devrimci hareketinde kapsamlı veya bir dereceye kadar dikkate değer çalışmaların olmaması çok büyük bir eksiklik. Bu çalışmalar, zihin jimnastiğinden öte, Lenin'in üzerinde durduğu gibi, sınıf mücadelesi açısından kaçınılmazdır. Umarız ki, ilerideki dönemlerde bu konular üzerine de somut durumun somut tahlili temelinde yükselen araştırmalar yapılır.

DİPNOTLAR

- 1-Lenin; "Was sind die Volksfreunde", C. 1, s. 133.
- 2-Lenin; "Der ökonomische Inhalt der Volkstümmler Richtung", C. 1, s. 419.
- 3-Marx-Engels (Bundan sonra M-E); "Kapital", C. 23, s. 107-108.
- 4-Lenin; "Der ökonomische Inhalt der Volkstümlerrichtung", C. 1, s. 424.
- 5-Lenin; age., s. 427.
- 6-Lenin; age., s. 419.
- 7-Lenin; "Was sind die 'Volksfreunde", C. 1, s. 142-143.
- 8-Lenin; age., s. 128.
- 9-Bkz. Lenin; "Die Aufgaben der revolutionären Jugend", C. 7, s. 33.

- 10-Lenin; "Was sind die 'Volkfreunde", C. 1, s. 132.
- 11-Lenin; "Die Parteizerstörer in der Rolle von 'Legendenzerstörer", C. 17, s. 127.
- 12-Lenin; "Der ökonomische Inhalt der Volkstümlerrichtung", C. 1, s. 422.
- 13-M-E; "Deutsche Ideologie", C. 3, s. 75-76.
- 14-M-E; age., s. 76.
- 15-Lenin; "Die Entwicklung des Kapitalismus in Russland", C. 3, s. 85.
- 16-Bkz. Rolf Dahrendorf; "Soziale Klassen und Klassenkonflikt", Stuttgart, 1957, s. 81-82.
- 17-Lenin; "Entwurf des Programms der KPR(B)", C. 29, s. 85.
- 18-Lenin; "Die Wahlen und die Diktatur des Proletariats", C. 30, s. 264.
- 19-Bkz. Lenin; "Die Entwicklung des Kapitalismus in Russland", C. 3, s. 516-517.
- 20-Lenin; "VIII. Parteitag der KPR (B)", C.29, s. 165.
- 21-Lenin; "Was sind die 'Volksfreunde", C. 1, s. 277-286.
- 22-Lenin; "Die Entwicklung des Kapitalismus..." C. 3, s. 517.
- 23-Lenin; "Die Agrarfrage und die 'Marxkritiker", C. 5, s. 188-189.
- 24-Lenin; "Vulgarersozialismus und Volkstümmlerei", C. 6, s. 256-257.
- 25-M-E; "Deutsche Ideologie", C.3, s. 22.
- 26-M-E; age., s. 50.
- 27-M-E; "Kapital", C. 23, s. 528.
- 28-M-E; "Deutsche Ideologie", C. 3, s. 50.
- 29-M-E; "Kapital", C. 25, s. 893.
- 30-M-E; "Anti-Dühring...", C. 20, s. 25.
- 31-M-E; "Der achzehnte Brumaire des Louis Bonaparte", C. 8, s. 198.
- 32-Lenin; "Die grosse Initiative", C. 29, s. 410.
- 33-M-E; "Zur Kritik der Politischen Ötonomie-Vorwort", C. 13, s. 8.
- 34-Lenin; "Vulgaersozialismus und Volkstümmlerei", C. 6, s. 256-257.
- 35-Lenin; "Die grosse Initiative", C. 29, s. 410.
- 36-Lenin; "Ein liberaler Professor und die Gleichheit", C. 20, s. 139.
- 37-Lenin; "Die grosse Initiative", C. 29, s. 410.
- 38-Lenin; "Vulgaersozialismus und Volkstümmlerei", C. 6, s. 256.
- 39-Lenin; "Die Agrarfrage und die 'Marxkritiker", C. 5, s. 189-190.